

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายแรงงาน

กรณีบ้านสะแบง ต.สะแบง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี

โดย

นายสุจิต มีจันท

นายบุญส่ง สิ้นธุ์นอก

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดอุดรธานี

วิทยาลัยครูอุดรธานี

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายแรงงาน : กรณีบ้านสะแบง ต.สะแบง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี

โดย

นายสุจิต มีจันทร์

นายบุญส่ง สิ้นซุ่นอก

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดอุดรธานี

วิทยาลัยครูอุดรธานี

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องนี้สำเร็จลงด้วยดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์จากบุคคล และหน่วยงานต่างๆ หลายหน่วยงาน คณะผู้วิจัยขอนำมากล่าวไว้ ณ ที่นี้ เพื่อเป็นการแสดงถึงความกตัญญูแก่ผู้ที่ของท่านผู้มีพระคุณ เหล่านั้นดังต่อไปนี้

ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่ได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนงานวิจัยเรื่องนี้จนสำเร็จลงด้วยดี

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พล คำบึงสุ อธิการวิทยาลัยครูสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร ที่ให้ความกรุณา เสนอแนะ ให้แนวความคิด ตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่อง จนทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงไปด้วยดี

ขอขอบคุณ ผศ.ดร.สุนทร คำโคตค อธิการวิทยาลัยครูอุตรธานี ที่อำนวยความสะดวกในค่านอกหนังสือราชการติดต่อประสานงานหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและยานพาหนะออกไปเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจนได้ข้อมูลสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์

ขอขอบคุณ น.ส.อรนิจ เมืองมั่งคั่ง ได้ให้ความช่วยเหลือจัดพิมพ์ฉบับของงานวิจัยเรื่องนี้จนสำเร็จ

ขอขอบคุณ นายประพันธ์ ดวงจันทร์ , น.ส.วนิดา ชาวพรอน , นายอคม วงษ์รักดี , นายประพันธ์ มีจันทร์ , นายอัมพร คำวันดี และนายประเสริฐ เหล่าเกลี้ยงดี ที่เป็นผู้ช่วยผู้วิจัยออกเก็บข้อมูลภาคสนามให้จนงานวิจัยสำเร็จไปด้วยดี

ขอขอบคุณ ท่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู-อาจารย์ เจ้าอาวาส คณะกรรมการหมู่บ้าน และชาวบ้านสะแบง ทุกท่านที่ได้ให้การสนับสนุนให้ข้อมูลที่สำคัญในการทำการวิจัยครั้งนี้จนทำให้งานสำเร็จลงได้ด้วยดี

ขอขอบคุณหน่วยงานบริหารจังหวัดอุตรธานี ได้ให้ความช่วยเหลือในการแจ้งและประสานงานหน่วยงานระดับท้องถิ่น ทำให้คณะผู้วิจัยได้รับความสะดวกในการลงเก็บข้อมูลภาคสนาม

ขอขอบคุณหอสมุดวิทยาลัยครูอุตรธานี หอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หอสมุด ม.ศ.ว.มหาสารคาม ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดอุตรธานี ที่ได้โอกาสในการเข้าไปศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ขอขอบคุณท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์และสนับสนุนการทำวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จลงด้วยดี

คณะผู้วิจัย

หัวข้อวิจัย	ผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายแรงงานชาวมานัสสะแมง ท.สะแมง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
ผู้วิจัย	นายสุจิต มีจันทร์ นายบุญส่ง สิ้นขันนอก
ที่ปรึกษา	ศศ.ดร.พล คำมิ่งสุ
ระยะเวลาทำวิจัย	เดือนกรกฎาคม 2533 - ธันวาคม 2534
	บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นและเปรียบเทียบความเป็นอยู่ สภาพเศรษฐกิจในครอบครัว การปรับตัวทางด้านวัฒนธรรม และสังคม ตลอดจนผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายแรงงานของชาวมานัสสะแมง ท.สะแมง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี ทั้งที่เคยเดินทางไปทำงานในต่างถิ่นและประจำอยู่ในท้องถิ่น

ในการศึกษา คณะผู้วิจัยได้แบ่งชาวมานัสสะแมงที่เป็นกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เคยเดินทางไปทำงานในต่างถิ่นภายในและภายนอกประเทศ มีจำนวน 249 คน และกลุ่มที่อยู่ประจำในท้องถิ่นจำนวน 123 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดโครงสร้าง (Structured Interview) ที่คณะผู้วิจัยได้จัดสร้างขึ้นเอง และได้นำไปเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 20 สิงหาคม 2533 ถึงวันที่ 30 สิงหาคม 2534 การวิจัยใช้วิธีแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสถิติพื้นฐาน คือเป็นเปอร์เซ็นต์ร้อยละ และรายงานการวิจัยใช้แบบพรรณนาวิเคราะห์ ข้อที่ได้ค้นพบในการศึกษานี้ มีดังต่อไปนี้

1. สภาพทั่วไปของชาวมานัสสะแมงที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษาครั้งนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เคยเดินทางไปทำงานในต่างถิ่นทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยแบ่งเพศ อายุ และการศึกษา ได้ดังต่อไปนี้

ก. กลุ่มที่เคยเดินทางไปทำงานต่างถิ่นมีจำนวนทั้งหมด 249 คน จำแนกเป็นชาย 194 คน คิดเป็นร้อยละ 77.91 เป็นหญิง 55 คน คิดเป็นร้อยละ 22.0 ส่วนกลุ่มที่อยู่ประจำในท้องถิ่นมีจำนวน 123 คน เป็นชาย 82 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 และเป็นหญิง 41 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33

ข. อายุและการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่เคยเดินทางไปทำงานต่างถิ่น ส่วนใหญ่จะมีอายุในวัยทำงานคืออยู่ในช่วง 21-25 ปี รองลงมาอยู่ในระหว่าง 26-30 ปี ระดับการศึกษาของกลุ่มนี้แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ส่วนใหญ่จบประถมศึกษา รองลงมาได้แก่ระดับมัธยมและอนุปริญญา ส่วนกลุ่มที่อยู่ประจำในท้องถิ่นที่ให้ข้อมูลมีอายุในระหว่าง 40-60 ปี ระดับการศึกษาแบ่งเป็น 3 ระดับ เช่นเดียวกัน คือ ส่วนใหญ่จบประถมศึกษา รองลงมาได้แก่ อนุปริญญา และปริญญาตรี

2. สภาพเศรษฐกิจภายในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง

สภาพความเป็นอยู่และเศรษฐกิจภายในครอบครัวของชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีหลายบ้านทั้งมีรายละเอียดพอสังเขปดังนี้.-

2.1 บ้านรายได้

กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีรายได้แตกต่างกันบ้างเล็กน้อยคือ ผู้ที่เดินทางไปทำงานต่างถิ่นมีรายได้จากการทำนาอยู่ในช่วง 1,000-5,000 บาทพอปี รายได้ดังกล่าวเป็นรายได้ที่พวกเขาได้รับก่อนเดินทางไปประกอบอาชีพในต่างถิ่น ส่วนผู้ที่ไม่ได้ทำงานต่างถิ่นจะมีรายได้ในการทำนาอยู่ในระหว่าง 5,001-10,000 บาท และรองลงมาได้แก่รายได้ที่ได้รับจากการทำไร่และอาชีพอื่นๆ ซึ่งไม่ต่ำกว่า 5,000 บาทพอปี

สรุปแล้วกลุ่มที่ไม่ได้ไปทำงานในต่างถิ่นมีรายได้สูงกว่าผู้ที่เดินทางไปทำงานในต่างถิ่นก่อนเดินทางไปทำงาน

2.2 บ้านที่ดินทำกินของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีที่ดินทำกินเป็นสมบัติส่วนตัวไม่มีความแตกต่างกันมากนัก และการเช่าที่ทำกินทั้งสองกลุ่มก็มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

2.3 สภาพการเป็นหนี้สินของกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อเปรียบเทียบอัตราการกู้ยืมเงินมาใช้ภายในครอบครัวของชาวบ้านกลุ่มตัวอย่างแล้ว ไม่มีความแตกต่างกันจนเป็นลักษณะเด่น ส่วนใหญ่จะกู้ยืมในระหว่าง 1,000-10,000 บาท เช่นเดียวกัน

2.4 แหล่งที่กู้ยืมเงินและอัตราชำระหนี้ของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มนิยมยืมเงินจากเอกชนเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาได้แก่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เช่นเดียวกัน ส่วนการชำระหนี้หนี้ ทั้งสองกลุ่มมีลักษณะการชำระ

แตกต่างกันอยู่บ้างขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละคน แต่ก็ไม่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง

2.5 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างที่เดินทางไปทำงานต่างถิ่น
กลุ่มตัวอย่างที่เคยเดินทางไปทำงานต่างถิ่นกลับมาแล้ว บางส่วนได้มีการ

เปลี่ยนแปลงฐานะจากเดิม คือ จากความยากจนเป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจภายในครอบครัวดี และมีเครื่องอำนวยความสะดวกมากขึ้น เช่น เครื่องเสียง วิทยุ โทรทัศน์ และบ้าน เป็นต้น สิ่งดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าชาวบ้านเหล่านั้นมีการเลื่อนชั้นจากฐานะเดิมที่ยากจนชั้นล่างของสังคมชาวบ้านที่สูง

3. สภาพความเชื่อและวัฒนธรรมของกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ความเชื่อในศาสนา

กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีความเชื่อและนับถือพระพุทธรูปศาสนาเป็นหลัก นิยมทำบุญทำทาน เข้าวัด ฟังธรรม ประกอบศาสนกิจตามความเชื่อของตนเป็นประจำ โดยมีตัวละครเลขาหน้าของชาวพุทธที่ทิ้งกระทำ

3.2 ความเชื่อสิ่งลึกลับและเหนือธรรมชาติ

ชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม แม้จะมีศรัทธาและความนับถือพระพุทธรูปศาสนา ก็ยังนับถือและเชื่อในเรื่องสิ่งลึกลับ เหนือธรรมชาติอยู่ เช่น นับถือผีบาง เทวดา สิ่งลึกลับไสยศาสตร์ และข้อชะล่าต่างๆ ที่สังคมชาวบ้านนับถือกันอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีเจ้าปู่ท้าวชาวบ้านนับถือว่าเป็นผีที่โหดและโหดมาก ดังนั้นจึงได้จัดให้มีพิธีสังเวยเป็นประจำทุกปี

3.3 ความเชื่อในเรื่องบุญ-บาป

กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีศรัทธาในพระพุทธศาสนามีความเชื่อมั่นในเรื่องบุญ-บาป ตลอดจนเชื่อในกฎแห่งกรรม คือ เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และนอกจากนี้ยังได้เชื่อว่าผลกรรมในอดีตส่งผลให้คนได้ สุขหรือทุกข์ในปัจจุบัน และผลกรรมในปัจจุบันจะเป็นสิ่งกำหนดอนาคตได้ ดังนั้นคนที่ปรารถนาไปสู่สุคติจึงได้พยายามประกอบกรรมดี และหลีกเลี่ยงสิ่งชั่วร้ายทั้งปวง

เมื่อสรุปภาพรวมทางด้านวัฒนธรรมของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มแล้วไม่มีความแตกต่างกันแม้ว่ากลุ่มที่เคยไปทำงานต่างถิ่นและได้ประสบพบเห็นวัฒนธรรมต่างถิ่นมาแล้วก็ตาม เมื่อกลับมาแล้วยังปฏิบัติตามวัฒนธรรมเดิมอยู่ เช่นเดียวกับผู้ที่ไม่ได้ไป

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ลักษณะทางสังคมและโครงสร้างประชากรในชุมชน	37
2	ตารางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่	50
3	จำนวนและร้อยละของแรงงานจำแนกตามเพศ	66
4	จำนวนและร้อยละของแรงงานจำแนกตามระดับการศึกษา	66
5	จำแนกช่วงอายุของแรงงานที่ไปทำงานในต่างถิ่น	67
6	จำแนกสถานภาพครอบครัวของแรงงาน	68
7	จำแนกตำแหน่งงานของแรงงานทั้งภายในและภายนอกประเทศ	69
8	จำแนกอัตราค่าแรงงานของแต่ละท้องถิ่น	70
9	จำแนกปีตามที่คนงานเดินทางไปต่างถิ่น	72
10	จำแนกปริมาณเงินที่คนงานกักเก็บมาใช้ในการเดินทางไปทำงาน	73
11	จำแนกแหล่งที่คนงานกักเก็บเงินก่อนเดินทางไปทำงานต่างถิ่นและไม่ได้กักเก็บ	74
12	จำแนกสภาพการชำระหนี้เป็นรายเดือนและรายปี	74
13	จำแนกอาชีพและรายได้ของคนงานก่อนเดินทางไปประกอบอาชีพในต่างถิ่น	75
14	การจำแนกที่ดินทำกินที่เป็นสมบัติในส่วนตัวของคนงานและส่วนที่เช่าผู้อื่นทำกิน	76
15	จำแนกประเภทการจัดซื้อจัดหาอุปกรณ์มาใช้ในการทำงาน	77
16	การจำแนกประเภทอาชีพของคนงานที่ไปประกอบอาชีพที่อื่นทั้งภายในและ ภายนอกประเทศ	78
17	จำแนกสาเหตุที่ทำให้คนงานเดินทางไปประกอบอาชีพในต่างถิ่น	78
18	การจำแนกรวบรวมปัญหาที่คนงานประสบในการเดินทางไปประกอบอาชีพ ในต่างถิ่น	79
19	จำแนกประเภทของหน่วยงานที่คนงานนิยมใช้บริการ	80
20	จำแนกปัญหาและอุปสรรคที่คนงานประสบในการติดต่อและประสานงาน	81
21	จำแนกจำนวนเงินและช่วงเวลาในการส่งเงินกลับบ้าน	82
22	การจำแนกวิธีการส่งเงินกลับบ้านเพื่อเจือจุนครอบครัวของคนงาน	83
23	การจำแนกลักษณะการใช้เงินของคนงานหลังกลับมาถึงบ้านเกิดเมืองนอน ของตนแล้ว	84

24	จำแนกสภาพครอบครัวหลังกลับจากไปประกอบอาชีพในต่างถิ่น	85
25	จำแนกลักษณะปัญหาและอุปสรรคที่คนงานได้ประสบมาในขณะที่ทำงานอยู่ในต่างถิ่น	86
26	จำแนกลักษณะการให้ความช่วยเหลือร่วมมือกับชาวบ้านของคนงานที่เคยไปทำงานต่างถิ่น	87
27	จำแนกความเชื่อในพลังสิ่งลึกลับของคนงานที่เคยเดินทางไปทำงานในต่างถิ่น	89
28	จำแนกกิจกรรมสังเวทียุคกึ่งลึกลับของคนงาน	90
29	จำแนกความเชื่อของคนงานที่ได้อาศัยไปสัมผัสและรวบรวมข้อมูลมาได้	91
30	การจำแนกกลุ่มอาชีพต่างๆ ที่คนงานเข้าไปรวมอยู่ในสังกัดหลังจากเดินทางกลับมาแล้ว	93
31	จำแนกชาวบ้านสะแบงที่ให้ข้อมูลแยกตามเพศ	95
32	จำแนกครอบครัวของผู้ไม่ได้ไปทำงานต่างถิ่น	96
33	การประกอบอาชีพของชาวบ้าน	97
34	จำแนกรายได้สุทธิของชาวบ้านสะแบงที่ไม่ได้ทำงานในต่างถิ่น	99
35	จำแนกที่ดินของชาวบ้านที่ทำกินกันอยู่ทั้งเป็นสมบัติส่วนตัวและเช่าผู้อื่นทำกิน	100
36	จำแนกสภาพหนี้สินของชาวบ้านที่ไม่เคยเดินทางไปทำงานต่างถิ่น	101
37	แหล่งการเงินที่ชาวบ้านนิยม	102
38	จำแนกอัตราเงินที่ชาวบ้านใช้หนี้ให้แก่แหล่งที่นิยมเงินมาใช้เพื่อบรรเทาทุกข์	103

๗
สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อ	ข
สารบัญตาราง	จ
บทที่ 1	1
บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	7
วิธีการและกระบวนการวิจัย	7
ระยะเวลาดำเนินการ	9
การวิเคราะห์ข้อมูล	9
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
คำนิยามศัพท์	25
บทที่ 2	29
บริบทของชุมชน	29
ประวัติความเป็นมา	29
ลักษณะทางกายภาพของชุมชน	31
ทรัพยากรของชุมชน	32
ลักษณะการใช้ดิน	34
การป่าไม้	34
การคมนาคม	34
การปกครอง	35
กลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชน	39
การสาธารณสุข	48

บทที่ 3

	หน้า
การศึกษา	53
งานการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม	54
ไปรษณีย์ตำบล	63
	65
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	65
กลุ่มตัวอย่างที่ไปทำงานต่างถิ่น	65
การวิเคราะห์สภาพทั่วไปของคนงานที่เดินทางไปทำงาน	
ต่างถิ่นทั้งภายในและภายนอกประเทศ	65
การวิเคราะห์สภาพการจ้างงานและประสานงานกับหน่วยงาน	
ที่เกี่ยวข้องและสภาพการทำงานในต่างถิ่น	68
การวิเคราะห์ความเชื่อและวัฒนธรรมของผู้เคยเดินทางไป	
ในต่างแดน	88
กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ไปทำงานต่างถิ่น	95
การวิเคราะห์สภาพทั่วไปของผู้อยู่ประจำถิ่น	95
การวิเคราะห์สภาพทางเศรษฐกิจของผู้อยู่ในท้องถิ่น	96
การวิเคราะห์สภาพวัฒนธรรมและความเชื่อของชาวบ้าน	103
	110
เปรียบเทียบวิถีทางการดำรงชีวิตของชาวบ้านสะแบงที่ เคยเดินทางไป	
ทำงานในต่างถิ่นและผู้อยู่ในท้องถิ่น	110
สภาพทั่วไปเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของชาวบ้าน	110
สภาพครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง	111
รายได้ของกลุ่มตัวอย่าง	111
ที่ดินทำกินของชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	112
สภาพหนี้สินของชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	113
แหล่งกักเก็บเงินของชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	113
อัตราเงินชำระหนี้	114

บทที่ 4

	หน้า
สภาพวัฒนธรรมและความเชื่อของชาวบ้านสะแบงที่เป็น กลุ่มตัวอย่าง	114
บทที่ 5	117
บทสรุปการวิจัยอภิปรายและข้อเสนอแนะ	117
สรุปการวิจัย	117
อภิปรายผล	123
ข้อเสนอแนะ	129
บรรณานุกรม	130
ภาคผนวก	
หนังสือขอความร่วมมือของวิทยาลัยครูอุตรธานีถึง ผู้ว่าราชการจังหวัดอุตรธานี	132
นายอำเภอหนองหาน	133
กำนันบ้านสะแบง อ.หนองหาน	134
แบบสัมภาษณ์ที่เดินทางไปทำงานในต่างถิ่น	135
แบบสัมภาษณ์ที่ไม่เคยเดินทางไปทำงานในต่างถิ่น	147

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการพัฒนาประเทศ รัฐบาลไทยได้เริ่มตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาอย่างมีระบบแบบแผนและหลักการเมื่อไม่นานมานี้เอง คือ เมื่อรัฐมองเห็นความผันผวนในทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ที่สลับซับซ้อนในการบริหาร และยิ่งเฝ้ามองเห็นอีกว่า ปัญหาหลักที่ก่อให้เกิดความยุ่งยากในการปกครองประเทศที่แท้จริง มีมูลเหตุที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้งกับสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ กล่าวคือ เมื่อประเทศชาติมีสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมไม่เอื้ออำนวยต่อการบริหารบ้านเมือง เช่น ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังมีความยากจน การทำมาหากินไม่ได้ผล ประชาชนถูกกดขี่เอาเปรียบในค่านต่าง ๆ จากผู้มีอำนาจทางการเงิน ประชาชนไม่ได้รับความเป็นธรรมทางสังคม มีการศึกษาน้อย ทำให้เกิดความกระตือรือร้นในการปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น ปัญหาสุขภาพอนามัย ปัญหาที่ทำกิน ปัญหาเพิ่มผลผลิต ปัญหาการตลาด และปัญหาประกันราคาสินค้าที่ไม่เป็นธรรมและปัญหาค่าแรงงาน เป็นต้น สภาพปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นมีผลทำให้ประชาชนดิ้นรนช่วยตนเอง เพื่อให้ชีวิตอยู่รอดเป็นวัน ๆ ซึ่งเป็นการลำบากที่จะให้ประชาชนส่วนใหญ่หันมาให้ความสนใจในเรื่องการบริหารบ้านเมือง ทำให้อำนาจการบริหารตกไปอยู่กับคนกลุ่มน้อย ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่มีเศรษฐกิจดีกว่า ดังนั้นฐานของการปกครองแบบประชาธิปไตยจึงไม่มีความเข้มแข็งเพียงพอ เพราะประชาชนไม่ให้การสนับสนุน และในขณะเดียวกันผู้มีอำนาจในการบริหารบ้านเมือง ก็ครอบงำผลประโยชน์โดยวิธีมิชอบ แย่งชิงอำนาจของกันและกัน ทำให้ประชาชนเดือดร้อน ทั้งนี้เพราะขาดพลังควบคุมโดยประชาชนที่มีประสิทธิภาพอันเนื่องมาจากสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมไม่เอื้ออำนวยต่อระบบปกครองนั่นเอง

เพราะประสบปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนดังกล่าว รัฐจึงได้หันมาพิจารณาทุกระบบบริหารทั้งเดิมของรัฐ และเห็นว่า การบริหารทั้งเดิมนั้นยังขาดแผนพัฒนาเป็นระบบ จึงได้จัดตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้นโดยให้ชื่อว่า "สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ" ในปี พ.ศ. 2503 ปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็น "สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ"¹ ต่อมาในปี 2504 รัฐได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 ขึ้น ตั้งแต่บัดนั้นมาจนถึงปัจจุบัน

¹ จรุง สุภาพ, การพัฒนาประเทศ, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 232.

ขณะนี้อยู่ในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 7 ในการปฏิบัติตามแผนนี้ถึงทั้งประสมผลดีและไม่ดี ในเรื่อง
กระจายรายได้คือปลายแผนพัฒนาปีที่ 2 ปี พ.ศ. 2513 จะเห็นว่า รายได้ต่อหัวของประ
ชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 1,750.- บาท ขณะที่ประชาชนในภาคกลางมีรายได้
ต่อหัวคนละ 6,515.- บาท และถ้าพิจารณาจากอัตราเพิ่มของรายได้ต่อหัวต่อปีแล้วจะเห็นว่า
อัตราเพิ่มของรายได้ต่อหัวของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 2.8 ต่อปี
แต่ในภาคกลางเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.0 ต่อปี เมื่อรัฐได้ทราบข้อมูลแผนพัฒนาฉบับที่ 1-2 แล้ว เห็นว่า
การพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จึงได้เพิ่มมาตรการแก้ไขไว้ในแผนที่ 3
คือลดอัตราเพิ่มของประชากร กระจายบริการทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และการสร้างโอกาส
ให้แก่ประชาชนเพิ่มขึ้น

ในการพัฒนาชนบท รัฐได้มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จาก
คำกล่าวที่ว่า เศรษฐกิจเป็นโครงสร้างของร่างกายและเงินเป็นสายเลือดของชีวิต ประกอบ
ขึ้นเป็นโครงสร้างของชนชั้น แขนงมนุษย์ต่างก็มีทรัพยากรทางร่างกายติดเทียมกัน การที่มนุษย์
มีโอกาสได้แสดงหรือกระทำจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับบุคคล การเริ่มต้นที่ดี คือการเริ่มต้น
ที่ตัวบุคคล อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารัฐจะมุ่งเน้นเรื่องเศรษฐกิจเป็นสำคัญ แต่รัฐยังให้ความสนใจ
ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สุดในโลกและมีคุณค่าสูงสุด
การนำทรัพยากรที่ดีคือ มนุษย์นี้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ เพื่อวิชาการ และบริการ เมื่อประชาชน
พัฒนาก้าวหน้าจนสามารถพึ่งตัวเองได้แล้ว ก็สามารถเป็นที่พึ่งของส่วนรวมได้ ดังนั้น รัฐจึงหัน
มาพัฒนาส่งเสริมและ เข้าช่วยเหลือไปประชาชนมีศักยภาพในการช่วยตัวเองให้มากขึ้น และคำนึง
ถึงส่วนรวมได้มากที่สุด ซึ่งจะเป็นการสร้างประโยชน์ให้แก่ประเทศไทยได้อีกทางหนึ่ง

สิ่งสำคัญของประชาชน คือ การหารายได้เพื่อเจือจุนครอบครัว และเลี้ยงตนเอง
ให้มีความสุข รัฐจะต้องช่วยจัดหารายได้ให้แก่ประชาชน เพื่อไปประชาชนอยู่ดีมีความสุข ถ้า
ประชาชนมีเศรษฐกิจดี รัฐก็สามารถเก็บภาษีได้เต็มที่โดยไม่ต้องคิดว่าประชาชนจะประสบกับความ
เดือดร้อน เพราะผลที่เกิดจากการเก็บผลประโยชน์เข้ารัฐ อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารัฐจะมีแผน
พัฒนาเศรษฐกิจและนำมาใช้แล้วหลายฉบับ แต่เศรษฐกิจของรัฐก็ยังไม่ดีเท่าที่ควร ประชาชน
ส่วนใหญ่ของประเทศก็ยังยากจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนที่อยู่ในชนบทยังมีประสบปัญหาอยู่
อย่างเดิม เช่น ชาวนาไม่มีที่ทำกินเป็นของตัวเอง ปัญหาการว่างงาน ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย
และปัญหาหนี้สินผูกพัน เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ผลักดันให้คนอพยพออกจากถิ่น
เดิมของตน เพื่อแสวงหาถิ่นที่อยู่ใหม่ ทำให้เกิดปัญหาศึกษามากมาย

ดินแดนภาคอีสานเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย มีเนื้อที่ทั้งหมดถึง 105,533 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 32.91 ของประเทศ มีประชากรที่อยู่อาศัยในภาคนี้ประมาณ 1 ใน 3 ของประชากรทั้งหมดของประเทศ และทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่ในภาคอีสานถือว่าเป็นแหล่งแรงงานที่สำคัญ และยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ภาคอีสานเป็นดินแดนที่ยังมีปัญหามากมายทั้งที่เกิดจากภัยธรรมชาติ และภัยที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์เอง และเป็นดินแดนที่เป็นแรงจูงใจในการพัฒนาไม่ให้อ้าใจโลกออกไปเท่าที่ควร แม้รัฐบาลจะให้ความคาดหวังไว้ว่า ประเทศไทยจะก้าวไปสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ก็ตาม แท้จริงแล้วภาคอีสานก็คงเป็นอยู่อย่างที่มีมันเป็นคือ ประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในภาคนี้ ยังอยู่ในภาวะความยากจน และยังประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมเช่นเคย นอกจากนั้นเยาวชนของภาคอีสานซึ่งมีอายุพอที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ ซึ่งคาดว่าจะกำลังสำคัญในการพัฒนาบ้านเกิดเมืองนอนของตน ก็พากันอพยพจากท้องถิ่นเดิมไปแสวงหางานทำในถิ่นอื่นที่ยังคงอยู่ก็มีแต่เด็กและคนชราคอยดูแลบ้านเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้น ประชาชนในภาคอีสานในปัจจุบันบางส่วนไม่นิยมส่งลูกหลานเข้าเรียนต่อระดับสูงขึ้นไปหลังจากจบการศึกษาภาคบังคับแล้ว ทั้งนี้อาจจะเพราะเศรษฐกิจภายในครอบครัวไม่ดี หรือไม่ก็อาจเป็นเพราะสิ่งบุตรหลานเรียนไปเมื่อจบการศึกษาแล้วก็ไม่มีงานทำ ซึ่งในเรื่องนี้มีข้อมูลของปี พ.ศ. 2531 ที่ชี้ให้เห็นว่า จำนวนจังหวัดที่มีผู้เข้าเรียนต่อชั้นที่สุด 25 อันดับ เป็นจังหวัดที่อยู่ในภาคอีสาน 17 จังหวัด และเมื่อเปรียบเทียบรายได้ของประชากรในภาคอีสานกับประชากรทั้งประเทศแล้วจะเห็นว่า ประชากรในภาคอีสานมีรายได้เฉลี่ยต่ำสุด 8,100.- บาทต่อปี ส่วนประชากรทั้งประเทศ รายได้เฉลี่ยสูงถึง 20,300.- บาทต่อปี¹

ประจักษ์ บุณยารีย์² ได้รวบรวมปัญหาต่าง ๆ ที่ได้จากการประชุมสัมมนา เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของมหาวิทยาลัยอีสานเหนือ - ได้ ไว้ว่า

สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้เกิดปัญหาแก่ชาวอีสานหลายประการ อันเป็นผลทำให้ดินแดนอีสานกลายเป็นภูมิภาคที่มีปัญหามาก ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้.-

1. คนอีสานล้มทอดทั้งประเทศที่พึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งแต่ก่อนเคยเป็นวิถีชีวิตที่ล้มทอดกันมายาวนาน แต่ด้วยความเจริญเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่แพร่หลายทั่วไป ทำให้วิถีชีวิตของคนอีสานเปลี่ยนจากน้ำใจมาเป็นน้ำเงิน ทำให้ปัญหาในด้านอื่น ๆ ติดตามมา

¹ ประจักษ์ บุณยารีย์ การศึกษามุมบ้านพัฒนาตัวอย่าง กรณีบ้านโพธิ์ทราย รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยอีสานใต้ สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (ฉบับจัดสำเนา) 2533, หน้า 3

² เรื่องเดิม หน้า 4

2. ผลกระทบของแรงงานที่กลับจากการทำงานต่างประเทศตั้งแต่ปี 2514 - 2529 มีการส่งเสริมแรงงานอีสานไปทำงานในต่างประเทศไม่ต่ำกว่า 300,000 คน สามารถนำเงินเข้าประเทศไม่ต่ำกว่า 20,000 ล้านบาท ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ทันสมัย แต่ไม่พัฒนา ที่กระทบต่อวัฒนธรรมหมู่บ้านเป็นอย่างมาก และนำวิกฤต เช่น การทิ้งไร่นา ใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย และไม่ได้ใช้คุณค่าและศักยภาพของคนที่พัฒนาท้องถิ่น แทนนำไปใช้จ่ายให้ทางชาติ เพื่อแลกเปลี่ยนเงินมาใช้ในการดำรงชีวิต

3. แรงงานอพยพ เกิดเนื่องมาจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ทำให้คนอีสานในวัยเรียนและวัยทำงาน (หนุ่มสาว) หลังไหลไปทำงานในกรุงเทพฯ ประมาณกันว่า ประมาณร้อยละ 20 เป็นคนชาวอีสาน ในหมู่บ้านภาคอีสานยังเหลืออยู่เพียงเด็กและคนชราเท่านั้น สำหรับเข้าบ้าน ส่วนหนุ่มสาวเข้าเมืองเพื่อหางานทำ

4. เกิดจิตสำนึกที่ไม่พึงประสงค์ในการพัฒนาได้แก่ ไม่คิดพึ่งตัวเอง เพราะคุ้นเคยกับทางราชการเข้าไปสั่งให้ทำ หรือนำไปให้เป็นเวลาอันยาวนาน

5. เกิดความเฉื่อยชา ไม่กระตือรือร้น ไม่มีแผนล่วงหน้าใช้ชีวิต เพื่อความอยู่รอดเป็นวัน ๆ

6. เกิดความมั่งง่าย และไม่ขยัน เนื่องมาจากความเฉื่อยชา จึงทำให้คนอีสานส่วนใหญ่ไม่ละเอียดลออ มั่งง่าย ขาดวินัย ต้องถูกบังคับ ควบคุมให้ทำงานในลักษณะลูกจ้าง จึงจะทำได้และทรหด ออกทน ควบคุมตนเองให้ทำงานเพื่อตนเองไม่คอยได้ จึงนับว่าเป็นพฤติกรรมที่คอยพัฒนาและอันตรายมาก

7. ไม่รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เน้นอีกลักษณะหนึ่งของพฤติกรรมที่เป็นจุดอ่อน คือ ชอบจับกลุ่มกันเฮฮา - มั่วเมาหลงไหล ในการดื่มสุราและเล่นการพนันนอกกฎหมาย

8. ชอบขอ สืบมาจากการแบ่งปันกันกิน อันเป็นความดีในอดีต ทำให้คนอีสานไม่เคร่งครัดพิถีพิถันต่อการรับสิ่งของจากคนอื่น เพราะคนอื่นเป็นคนมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ "ประเพณีขอกันกิน" ได้เปลี่ยนไป เมื่อสังคมเปลี่ยนไปจนบางแห่งเป็นลักษณะขอทาน ไม่พึ่งตนเอง และในปัจจุบันนี้ การขอกันกินของคนอีสานใช้ไปในทางทำลาย เช่น การแจกเงินและสิ่งของเพื่อผลทางการเมือง อันเป็นอันตรายต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างมากในปัจจุบัน

9. การเชื่อ โชคกลาง จัดว่าเป็นลักษณะเด่นของคนอีสาน ทำให้เกิดการไม่เชื่อมั่นในตนเองและพึ่งตนเอง ผากชีวิตไว้กับโชคชะตาและชะตากรรม

10. อื่น ๆ ยังมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของประชากรชาวอีสานอีกมากที่ควรได้รับการ
ป้องกันและแก้ไข

ปัญหาเหล่านี้ถือว่าเป็นสัมพันธปัญหา และเป็นปัญหาร่วมของคนไทย ที่จะต้องได้รับการ
แก้ไขร่วมกัน ผลการพัฒนาในอดีตได้ปรากฏชัดเจนแล้วว่า การละเลยการพัฒนาคนอย่างจริงจัง
จะก่อให้เกิดปัญหานานาประการ ดังที่กล่าวแล้ว ทั้งนี้เพราะคนเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สุด
ในการพัฒนาประเทศ และการพัฒนาคนในความหมายที่แท้จริง คือการพัฒนาให้คนมีชีวิตที่ถึงงานมี
ความสุข

การพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้านั้น จุดแรกที่จะต้องพัฒนาคือ คนบท
เพราะคนบทนั้นมีประชากรเป็นจำนวนมากอยู่อาศัยและเป็นรากฐานวัฒนธรรมที่มีความสำคัญ หาก
รัฐสามารถพัฒนาคนในชนบทให้มีศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจของตนได้ และมีความเป็นอยู่ที่ดี
มีความสุขแล้ว การพัฒนาเศรษฐกิจจะซับซ้อน ก็จะมีบรรลุเป้าหมายที่รัฐกำหนดไว้ได้

ประชาชนในภาคอีสานส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในทางเกษตรกรรม มีความยากจนเป็น
พื้นฐานและประสบปัญหาเศรษฐกิจ ส่วนมากจะอพยพจากถิ่นเดิมของตนไปแสวงหางานทำในต่างถิ่น
เช่น ในภาคกลาง ภาคใต้ หรือต่างประเทศ เพราะการไปทำงานในต่างถิ่นนั้น มองกันว่าเป็น
วิธีหนึ่งที่จะเพิ่มรายได้ให้แก่ตนเองและยกฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวให้สูงขึ้น แต่การละทิ้ง
ภูมิลำเนาเดิมของตนเองไปทำงานในที่อื่นนั้น บางครั้งก็ประสบกับความล้มเหลว สำเร็จก็มี แต่ก็
เป็นจำนวนน้อย ส่วนใหญ่จะไม่ประสบกับความสำเร็จมากนัก

จังหวัดอุตรธานี เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคอีสานที่ประชาชนละทิ้งถิ่นฐานของตนไป
ทำงานในต่างถิ่นเป็นจำนวนมาก ซึ่งไปทำในที่ต่าง ๆ มีทั้งประสบผลสำเร็จในการยกระดับเศรษฐกิจ
ของตนและครอบครัวได้ดีขึ้น แต่ก็มีอีกจำนวนไม่น้อย เมื่อกลับมาแล้วต้องแบกภาระหนี้สินจนหมด
เนื้อหมอคั่วก็มีมาก

หมู่บ้านสะแบง ต.สะแบง อ.หนองหาน จ.อุตรธานี เป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งที่มีประชาชน
อพยพจากถิ่นเดิมของตนไปทำงานในต่างถิ่นทั้งภายในและภายนอกประเทศและประสบปัญหา เช่นเดียวกับ
กันกับคนในหมู่บ้านอื่น ๆ ที่ย้ายถิ่นไปทำงานในที่ต่าง ๆ

คณะผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาอพยพของประชาชนของบ้านสะแบง ต.สะแบง อ.หนองหาน
จ.อุตรธานี นับวันแต่จะมีความรุนแรงและแหลมคมสลับซับซ้อนมากขึ้นทุกที จึงไ้มุ่งเข้าไปศึกษา
และแสวงหาคำตอบปัญหาว่าการออกไปทำงานของประชาชนในหมู่บ้านดังกล่าวนี้ มีผลกระทบ

ต่อระบบการปกครอง เศรษฐกิจและสังคมมากนักยิ่งใด จึงได้ตัดสินใจทำวิจัยเรื่อง "ผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายแรงงานของชาวบ้านสะแบง ต.สะแบง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี" โดยมีวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยดังต่อไปนี้

2. วัตถุประสงค์ในการทำวิจัย

การศึกษาเรื่องผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายแรงงานของชาวบ้านสะแบง ต.สะแบง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี มีวัตถุประสงค์ดังนี้

2.1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนผู้ที่เคยไปทำงานหรือเคยส่งบุตรหลานไปทำงานต่างถิ่น

2.2 เพื่อศึกษาความเป็นอยู่ สภาพฐานะ ครอบครัวยุของผู้ไปทำงานต่างถิ่น

2.3 เพื่อศึกษากระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมทั้งก่อนเดินทางไปทำงาน ขณะทำงาน และกลับภูมิลำเนา

2.4 เพื่อศึกษาผลกระทบทางวัฒนธรรมที่มีต่อหมู่บ้าน

2.5 เพื่อเป็นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้ที่ไปทำงานต่างถิ่นกับผู้ทำงานอยู่ในภูมิลำเนาเป็นของตนเอง ว่ามีฐานะทางเศรษฐกิจ ครอบครัวยุ สังคม แตกต่างกันหรือไม่เพียงใด

โดยอาศัยวัตถุประสงค์ทั้ง 5 ข้อนี้เป็นหลักที่คณะผู้วิจัยสามารถกำหนดคำถามซึ่งมีลักษณะเจาะจงชัดเจนและครอบคลุมปัญหาวิจัยขึ้นมาได้ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ในหมู่บ้านสะแบง ตำบลสะแบง อ.หนองหาน จังหวัดอุดรธานี มีประชากรทั้งหมดจำนวนเท่าใด เพศ วัย อาชีพและในจำนวนดังกล่าวมีบุคคลที่ออกไปทำงานต่างถิ่นมีจำนวนเท่าใด

2. บุคคลที่ไปทำงานตามข้อหนึ่งนั้น แยกประเภทเป็น ชาย หญิง อายุ และตำแหน่งหน้าที่การงานเป็นจำนวนเท่าใด

3. ค่าตอบแทน เงินเดือนหรือเงินอย่างอื่น คิดเป็นรายเดือน รายปี ประมาณเท่าใด

4. สภาพของครอบครัว ก่อนไปและภายหลังที่กลับมาแล้ว ทำให้ฐานะเศรษฐกิจทางครอบครัวดีขึ้นเท่าเดิมหรือยากจนลง หรือไม่อย่างไร

5. ปัญหาและอุปสรรคที่เขาได้รับขณะที่ไปทำงานและภายหลังที่กลับจากการทำงานว่ามีอะไรบ้าง

6. ผลกระทบต่อชีวิตของชาวบ้านที่เกิดจากการส่งบุตรหลานหรือญาติมิตรไปทำงานต่างถิ่นนั้นมีผลดีและผลเสียอย่างไร

7. เป็นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้ที่ไม่ทำงานทางดินกับผู้ทำงานอยู่ในภูมิ
สำเนาเดิมว่ามีข้อแตกต่างกันหรือไม่เพียงใด

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 การวิจัยครั้งนี้จะกระทำในหมู่บ้านสะแบง ตำบลสะแบง อำเภอหนองหาน
จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นหมู่บ้านใหญ่ประมาณ 523 หลังคาเรือน ชาวบ้านออกไปทำงานภาคกลาง
ภาคใต้ และต่างประเทศเป็นจำนวนมาก

3.2 มุ่งเน้นการศึกษาผู้ที่ไม่ทำงานภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งกลับมาอยู่
ประจำที่ภูมิลำเนาเดิม เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ

4. วิธีการและกระบวนการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัย กรณีศึกษา "ผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายแรงงานชาวบ้าน
สะแบง" ว่ามีผลต่องานวัฒนธรรมในค่านาง ๆ อย่างไร ลักษณะที่สำคัญในการศึกษามุ่งเน้น
กระบวนการวิจัยเก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพเป็นส่วนใหญ่ และบางส่วนก็จำเป็นต้องเก็บข้อมูลในเชิง
ปริมาณควบคู่กันไปบ้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และสามารถตอบจุดประสงค์ของการวิจัยได้
ดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. เลือกหมู่บ้านที่จะศึกษาวิจัยและเขียนเค้าโครงวิจัย เสนอคณะกรรมการวิจัย
วัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อพิจารณาอนุมัติการให้ทุน
2. เมื่อได้รับอนุมัติ ตามข้อ 1 ผู้วิจัยก็ประชุมปรึกษาหารือ คัดเลือกผู้ช่วยผู้วิจัย
จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านหรือใกล้เคียง เพื่อจะได้เก็บข้อมูลได้สะดวกและ
มีความรู้ความสามารถที่จะปรับตัวและสร้างความคุ้นเคยกับชาวบ้านได้เป็นอย่างดี
3. ผู้วิจัยได้ขออนุญาตจากประธานศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดอุดรธานี เพื่อออกหนังสือ
ราชการมายังผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี เพื่อแจ้งไปยังนายอำเภอหนองหาน และกำนัน
ตำบลสะแบง เพื่อแจ้งให้เจ้าของพื้นที่ทราบ และให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล
4. เปิดอบรมผู้ช่วยผู้วิจัย เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์
วิธีการสัมภาษณ์ วิธีการสังเกต การปรับตัวและวิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้ได้ข้อมูลที่ดี มีคุณภาพ
5. ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยได้เดินทางเข้าหมู่บ้านเพื่อไปพบปะพูดคุยและแนะนำตัวต่อ
กำนันและผู้นำต่าง ๆ ของชาวบ้าน เพื่อให้รู้จักคณะผู้วิจัยและสร้างความเข้าใจ ขั้นตอนในการ
เก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ที่มีบทบาทในการเก็บข้อมูลคือ ผู้วิจัย แต่ผู้วิจัยมีงานประจำมาก ไม่สามารถเข้าไปอยู่ในหมู่บ้านเป้าหมายเพื่อเก็บข้อมูลตลอดเวลาได้ จึงจำเป็นต้องให้ผู้ช่วยผู้วิจัยเข้าไปอาศัยอยู่ในหมู่บ้านแทนผู้วิจัย ผู้ช่วยผู้วิจัยจึงต้องเก็บข้อมูลในลักษณะสัมภาษณ์ สังเกตมีส่วนร่วม ดังนั้นผู้ช่วยผู้วิจัยจึงเป็นหัวใจสำคัญในการเก็บข้อมูล

ในการเตรียมผู้ช่วยผู้วิจัย ได้จัดให้มีการอบรมแก่ผู้ช่วยผู้วิจัยเพื่อให้ความสามารถในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นการสังเกต จดบันทึกประจำวัน การเข้าไปมีส่วนร่วม เทคนิคการสัมภาษณ์ การสร้างมนุษยสัมพันธ์จึงเป็นเรื่องสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

การเก็บข้อมูล ผู้เก็บข้อมูลใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร เช่น กขช, 2 ค จปฐ. ของหมู่บ้าน เอกสารจากทางราชการ เช่น โรงเรียน อนามัย ระบบงานของโครงการจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังหาข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการ ผู้นำชาวบ้านทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

การเก็บข้อมูลจากเอกสารและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนใหญ่ผู้วิจัยจะเป็นผู้เก็บข้อมูลเหล่านี้ด้วยตนเอง สำหรับผู้ช่วยผู้วิจัยทำหน้าที่เก็บข้อมูลจากชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็นผู้นำของชาวบ้านหรือชาวบ้านโดยใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ การมีส่วนร่วม ฯลฯ

เพื่อให้การเก็บข้อมูลถูกต้องเที่ยงตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยจะเข้าไปหมู่บ้านเป้าหมายทุก ๆ สัปดาห์ เพื่อตรวจสอบแลกเปลี่ยน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ระหว่างผู้วิจัยกับผู้ช่วยผู้วิจัย ถ้ามีประเด็นที่ยังไม่สามารถตอบคำถามได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยก็จะปรึกษาหารือและหาวิธีการเก็บข้อมูลเพิ่มให้เพียงพอต่อไป

ขั้นตอนสุดท้าย ก็จะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลและการเขียนรายงานการวิจัยประเมินผลข้อมูลที่ได้อาจบันทึกไว้ในบันทึกสนาม และมีการตรวจสอบว่ามีความถูกต้อง เที่ยงตรง เชื่อถือได้เพียงใด โดยพิจารณาจากข้อมูลที่แต่ละครั้งหรือข้อมูลที่ได้อาจโดยวิธีแตกต่างกันว่ามีความสอดคล้องตรงกันหรือไม่ ถ้าสอดคล้องตรงกันก็แสดงว่าข้อมูลนั้นถูกต้อง เที่ยงตรง เชื่อถือได้ แล้วจะทำข้อมูลเหล่านั้นมาแยกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษา เพื่อการวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล จะวิเคราะห์เป็นระยะทุกสัปดาห์หรือสองสัปดาห์ ตามเวลาที่จะอำนวยให้ได้ การวิเคราะห์ดังกล่าวจะยึดถือหลักทางเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง การเมือง และวัฒนธรรม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างของรายได้จากการไปทำงานต่างถิ่น

สำหรับการเขียนรายงานการวิจัย จะเป็นลักษณะพรรณนาวิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐาน คิดเป็นร้อยละจำแนกเป็นหมวดหมู่ตามลักษณะของข้อมูล เป็นการหาคำตอบด้วยวิธีทำสิ่งที่ได้จากข้อมูลที่ได้เลือกสรรที่เห็นว่าถูกต้องแล้ว นำมาแสดงไว้ในบทวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมกับยกคำพูดในการตอบคำถามของผู้ให้ข้อมูลและการวิเคราะห์ของผู้วิจัยนำมาเขียนรายงานนำเสนอต่อไป

5. ระยะเวลาดำเนินการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ทำเป็น 2 ระยะ คือ

5.1 ระยะที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการบันทึกเสียง บันทึกภาพ สัมภาษณ์ ในระหว่างเดือน กรกฎาคม 2533 - ตุลาคม 2533

5.2 ระยะที่ 2 เก็บข้อมูลเจาะลึก ศึกษาเปรียบเทียบ สรุปวิเคราะห์ข้อมูล พิมพ์เป็นรูปเล่มระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2533 - ตุลาคม 2534

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณจะใช้สถิติพื้นฐานร้อยละอธิบายส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจะใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการขายตลาดแรงงานของชาวบ้านสะแบง ตำบลหนองหาน อย่างละเอียด

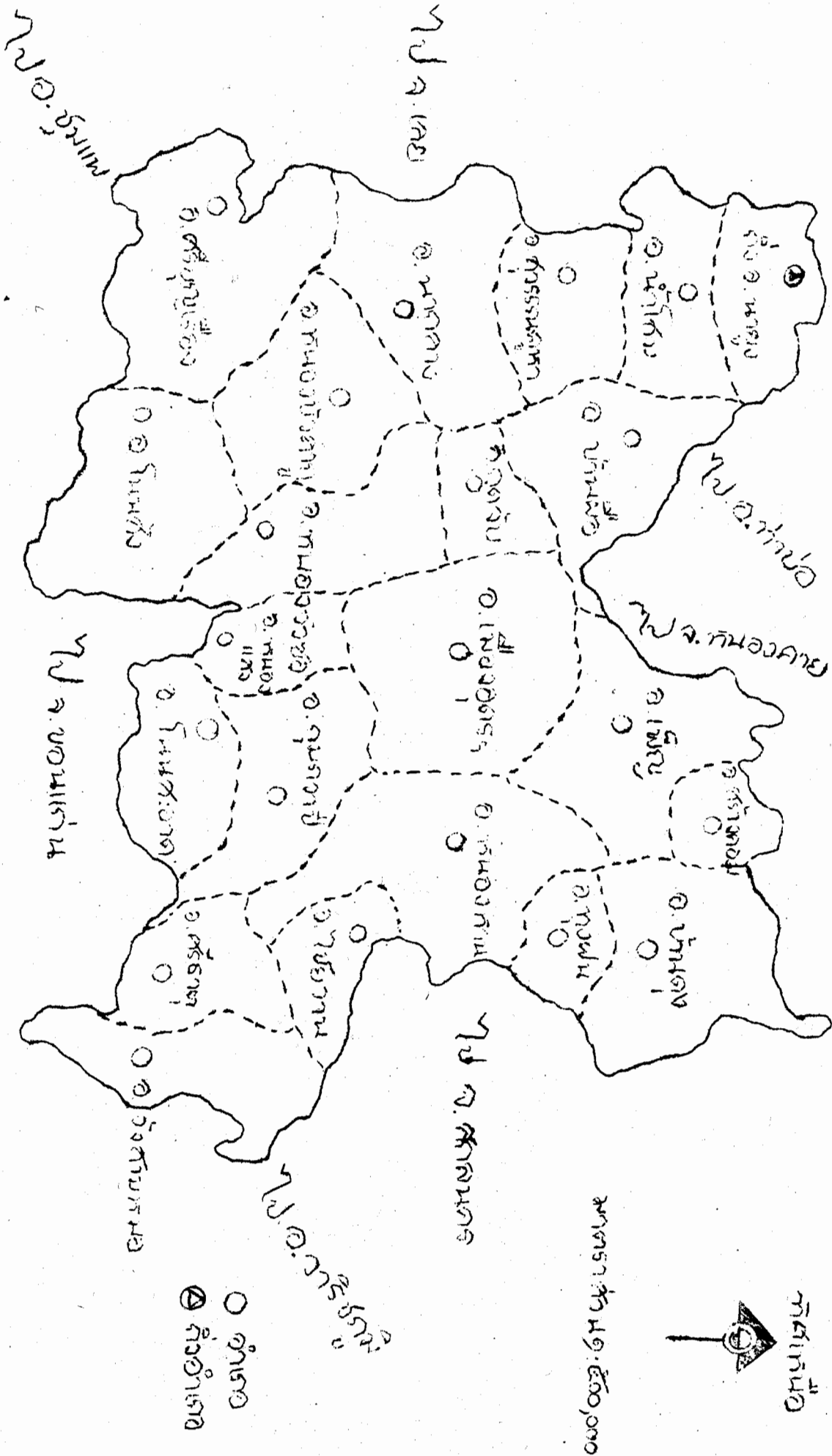
7.2 ได้ทราบข้อมูลการไปทำงานต่างถิ่นว่ามีผลดี ไม่ดี อย่างไร

7.3 ได้ทราบทัศนคติข้อคิดเห็นของชาวบ้านที่มีต่อการไปทำงานต่างจังหวัดและต่างประเทศ

7.4 ได้ทราบภาวะการเปลี่ยนแปลงลักษณะสังคมในหมู่บ้านที่ทำการศึกษาถึงตัวแปรที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้าน

8. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าทำวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและผลงานการวิจัยที่มีผู้เขียนและทำวิจัยไว้แล้วมาพิจารณา และอ้างอิงไว้ในส่วนที่มีความสัมพันธ์กับการวิจัยครั้งนี้ด้วย เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ประการแรกจะกล่าวถึง เอกสารหลักฐานที่มีความสัมพันธ์กับการวิจัย ก็คือ ประวัติและสภาพการต่าง ๆ ของจังหวัดอุดรธานี ประการที่สอง กล่าวถึง

แผนที่จังหวัดขอนแก่น

ผลงานการวิจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกรณีการวิจัยในครั้งนี้ ยังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่มีส่วนสัมพันธ์กับการศึกษาค้นคว้า
2. งานวิจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกรณีการวิจัย

1. เอกสารที่มีส่วนสัมพันธ์กับการศึกษาค้นคว้า

1.1 ประวัติจังหวัดอุดรธานี

จังหวัดอุดรธานี ยุคก่อตั้ง ร.ศ.109 (พ.ศ.2433)¹ เดิมเรียกว่า บ้านหมากแข้ง ที่เรียกอย่างนี้เพราะมีต้นหมากแข้ง (มะเขือพวง) ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 40 เซนติเมตร ตั้งอยู่ในหมู่บ้านนี้ เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในแขวงหนองคาย มีบ้านเรือนไม้เกิน 200 หลังคาเรือน เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในที่ราบชายเนิน ทางทิศตะวันตกเป็นทุ่งนาใหญ่ ติดต่อกับทุ่งหนองหาน ตั้งอยู่คนทางรวมที่มาจากเมืองใกล้เคียง ท้องอาศัยเสียบ่งอาหารจากเมืองหนองคาย และเมืองสกลนคร

ต่อมาไทยเกิดกรณีพิพาทกับฝรั่งเศสขึ้น และไต่ทาสัญญาสงบศึกใน ร.ศ.112 (พ.ศ.2436) โดยเมื่อกำหนดในสัญญาห้ามไม่ให้ตั้งกองทหาร ในรัศมี 25 กิโลเมตร นับตั้งแต่เส้นทางเขตแดนคือ ลำน้ำโขง จากสัญญาดังกล่าว พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม ข้าหลวงใหญ่มณฑลลาวพวน จำต้องย้ายที่บัญชาการมณฑลลาวพวน ที่ตั้งอยู่เมืองหนองคาย มาตั้งที่บ้านหมากแข้ง โดยตั้งที่ทำการมณฑลและสถานที่ราชการต่าง ๆ อยู่ใกล้บริเวณหนองน้ำใหญ่ ชื่อว่า หนองนาเกลือ (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น หนองประจักษ์)

ในปี พ.ศ.2443 ได้เปลี่ยนชื่อมณฑลลาวพวน เป็น มณฑลอุดร ซึ่งอยู่ในช่วงรัชสมัยของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยแบ่งออกเป็น 5 บริเวณ คือ

1. บริเวณหมากแข้ง	7	เมือง
2. บริเวณพาศิม	3	เมือง
3. บริเวณธาตุพนม มี	4	เมือง
4. บริเวณสกลนคร มี	1	เมือง
5. บริเวณน้ำเหือง มี	3	เมือง

¹ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุดรธานี, ข้อมูลตลาดจังหวัดอุดรธานี ประจำปี 2532, หน้า 1

ทั้ง 5 บริเวณ รวมแล้วตั้งแต่จังหวัดเลย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร สกลนคร
ขอนแก่น และจังหวัดอุดรธานี

พ.ศ. 2450 รัชกาลที่ 5 ได้โปรดให้รวมหัวเมืองมณฑลอุดรเข้าเป็นเมืองจัตวารวม
เป็น 7 เมือง ซึ่งมี "เมืองอุดรธานี" เป็นเมืองจัตวา เป็นที่ตั้งที่ว่าการมณฑลอุดรและให้รวม
เมืองรามูทาไสย (อำเภอหนองบัวลำภู ปัจจุบัน) เมืองกุมภวาปี เมืองหนองหาน อำเภอบ้าน
หมากแข้งเข้าด้วยกัน โดยจัดให้มีพิธีตั้งเมืองอุดรธานีขึ้น ใน พ.ศ. 2450 และเมืองอุดรธานี
มีฐานะเป็นจังหวัดอุดรธานี ตั้งแต่ พ.ศ. 2499 เป็นต้นมา

1.2 สภาพทางภูมิศาสตร์

1.2.1 ที่ตั้ง¹

จังหวัดอุดรธานี ตั้งอยู่ระหว่างละติจูด 16 องศา 47 ลิปดาเหนือ
ถึง 17 องศา 59 ลิปดาเหนือ และระหว่างละติจูด 101 องศา 58 ลิปดาตะวันออก ถึง 103
องศา 39 ลิปดาตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกัน ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับจังหวัดหนองคาย
ทิศตะวันออก	ติดกับจังหวัดสกลนคร และจังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศใต้	ติดกับจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศตะวันตก	ติดกับจังหวัดเลย

จังหวัดอุดรธานี ตั้งอยู่ตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
มีความเป็นศูนย์กลางทางตอนบนของภาคเหนือ จังหวัดอุดรธานี อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร
ตามเส้นทางหลวงแผ่นดิน 562 กิโลเมตร ห่างจากดินแดนประเทศลาวประมาณ 55 กิโลเมตร
เป็นจังหวัดที่มีระบบผังเมืองค่อนข้างดี เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ของประเทศ

1.2.2 ขนาดและรูปร่าง

จังหวัดอุดรธานี มีขนาดพื้นที่ประมาณ 15,589,388 ตารางกิโลเมตร
หรือประมาณ 10.4 ล้านไร่ นับว่าเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่มากพอสมควร มีรูปร่างคล้ายผีเสื้อกางปีก
ความกว้างตามแนวตะวันออก - ตะวันตก ประมาณ 140 กิโลเมตร ความแนวทางทิศเหนือ - ทิศใต้
ประมาณ 65 กิโลเมตร (บริเวณตรงกลาง) และ 125 กิโลเมตร (ด้านข้าง) ตัวจังหวัดตั้งอยู่
ตรงกลาง ตอนไปทางเหนือของพื้นที่

¹ หลักฐานสำนักงานจังหวัดอุดรธานี, บรรยายสรุปจังหวัดอุดรธานี พ.ศ. 2533, หน้า 2

1.2.3 ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดอุตรธานี¹ อยู่ในลักษณะภูมิประเทศที่เรียกว่า แอ่งสกลนคร ซึ่งเป็นที่ราบคันข้างสูง บริเวณตัวจังหวัดมีความสูง 187 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง มีแผนดินยุบตัวกลายเป็นหนองน้ำทั่วไป ลักษณะพื้นที่ลาดเอียงไปทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ระบายน้ำลงสู่แม่น้ำโขง พื้นที่ทางตอนใต้ของจังหวัดจะลาดเอียงมาทางใต้ ระบายน้ำลงสู่แม่น้ำชี มีแนวภูเขาวางตัวในแนวเหนือและใต้ แทรกตัวขึ้นมา 2 แนว คือ แนวภูเขาที่ด้านตะวันตก ทิศจังหวัดเลย และแนวเขากุพาน ซึ่งอยู่ภายใน ทำให้แบ่งพื้นที่ของจังหวัดออกเป็นสองส่วน

1.2.4 ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพอากาศของจังหวัดอุตรธานี แบ่งออกเป็น 3 ฤดู เช่นเดียวกับ จังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ฤดูฝน ฤดูร้อน และฤดูหนาว สภาพของอากาศค่อนข้างรุนแรงโดยจะร้อนจัด ในภาคฤดูร้อนและหนาวจัดในฤดูหนาว ฤดูร้อน เคยมีอุณหภูมิสูงสุดถึง 43.9 องศาเซลเซียส และในช่วงฤดูหนาว เคยมีอุณหภูมิต่ำสุดถึง 2.5 องศาเซลเซียส ในรอบ 15 ปีที่ผ่านมา ในปี พ.ศ. 2532 มีอุณหภูมิต่ำสุด 41.0 องศาเซลเซียส เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2532 และอุณหภูมิต่ำสุด 11.5 องศาเซลเซียส เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2532 ตลอดปีมีฝนตกรวม 115 วัน ปริมาณน้ำฝนวัดได้ 1,398.0 มิลลิเมตร

1.3 โครงสร้างของประชากรและการจ้างงาน

1.3.1 จำนวนประชากร

จังหวัดอุตรธานี มีประชากรทั้งสิ้น 1,799,261 คน² เพิ่มขึ้นจากปี 2531 จำนวน 31,020 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.75% เป็นชายจำนวน 897,561 คน เป็นหญิงจำนวน 901,710 คน คิดเป็นร้อยละ 49.88 และร้อยละ 50.12 ของประชากรทั้งจังหวัด อำเภอที่มีประชากรมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองอุตรธานี มีประชากรจำนวน 2,474,510 คน คิดเป็นร้อยละ 15.26 ของประชากรทั้งจังหวัด รองลงมาได้แก่ อำเภอหนองหาน อำเภอกุมภวาปี อำเภอหนองบัวลำภู อำเภอนากลาง และอำเภอบ้านคุง ตามลำดับ อำเภอที่มีประชากรน้อยที่สุด คือ อำเภอโนนยาง มีประชากร จำนวน 18,993 คน คิดเป็นร้อยละ 1.05% ของประชากร

¹ ศูนย์วิจัยและบริเวณการศึกษา มหาวิทยาลัยอีสานเหนือ, ความต้องการกำลังคนของท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบ ของวิทยาลัยครูอุตรธานี 2533 - 2539 หน้า 12

² สำนักงานสถิติจังหวัดอุตรธานี, หน้า 111

ทั้งจังหวัด การเพิ่มของประชากรสูงในเขต กิ่งอำเภอนายูง อำเภอวังสามหมอ และอำเภอหนองวัวซอ การเพิ่มของประชากรกลับลดลง ทั้งนี้เนื่องมาจากการเคลื่อนย้ายของประชากรที่อยู่ในวัยที่ไร้แรงงานเข้าสู่อุตสาหกรรม ทั้งในกรุงเทพฯ จังหวัดอื่น ๆ และต่างประเทศ

ขนาดของพหุในจังหวัดอุดรธานี อยู่ในเขตครอบคลุม 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองอุดรธานี อำเภอกุมภวาปี อำเภอหนองบัวลำภู อำเภอบ้านผือ อำเภอเพ็ญ และอำเภอหนองหาน มีจำนวนทั้งสิ้น 1,383 ครัวครัว ประชากรจำนวน 7,986 คน เป็นชาย 3,872 คน หญิงจำนวน 4,114 คน

1.3.2 จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในตัวเมือง

ประชากรของจังหวัดอุดรธานี ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตชนบท ซึ่งในปี 2532 มีจำนวนทั้งสิ้น 1,351,031 คน คิดเป็นร้อยละ 75.09 ของประชากรทั้งหมด ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองมีจำนวน 448,230 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 24.91% ของประชากรทั้งหมด โดยกระจายอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอุดรธานี และสุขาภิบาลอีก 30 แห่ง ความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ยเท่ากับ 1,668.21 คน ต่อตารางกิโลเมตร ประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองอุดรธานี จำนวน 81,979 คน คิดเป็นร้อยละ 18.29% รองลงมาได้แก่ สุขาภิบาลหนองบัว สุขาภิบาลโพธิ์สว่าง และสุขาภิบาลนากลาง ในปี พ.ศ. 2532 ได้มีประกาศตั้งสุขาภิบาลเพิ่มขึ้นอีก 2 แห่ง ได้แก่ สุขาภิบาลนิคมสงเคราะห์ อำเภอเมืองอุดรธานี และสุขาภิบาลไชยวาน อำเภอไชยวาน ตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 20 ธันวาคม 2532

1.3.3 ความหนาแน่นของประชากร

จังหวัดอุดรธานี มีประชากรทั้งสิ้น 1,799,261 คน พื้นที่ประมาณ 1,589,388 ตารางเมตร¹ ความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ยเท่ากับ 115.41 คนต่อตารางกิโลเมตร บริเวณประชากรหนาแน่นที่สุดได้แก่ อำเภอเมือง อุดรธานี ความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ยเท่ากับ 250.77 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาได้แก่ อำเภอกุมภวาปี อำเภอหนองหาน อำเภอหนองบัวลำภู และอำเภอนากลาง บริเวณที่มีความหนาแน่นน้อยที่สุด ได้แก่ อำเภอหนองแสง และกิ่งอำเภอนายูง

¹ เรื่องเดิม, หน้า 14.

1.3.4 สภาพการจ้างงาน

ประชากรจังหวัดอุดรธานี (ปี 2532) มีจำนวนทั้งสิ้น 1,799,261 คน เป็นประชากรที่อยู่ในวัยทำงาน อายุตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป จำนวน 1,340,450 คน คิดเป็นร้อยละ 74.50% ของประชากรทั้งหมด เป็นผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานจำนวนประมาณ 976,279 คน เป็นผู้อยู่นอกกำลังแรงงาน จำนวนประมาณ 364,171 คน คิดเป็นร้อยละ 54.26% และร้อยละ 20.24% ของประชากรทั้งหมด แรงงานที่อยู่ในภาคเกษตรกรรม ส่วนใหญ่จะทำการเพาะปลูกพืชเฉพาะฤดูกาลในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวและหลังจากการเก็บเกี่ยวแล้ว แรงงานส่วนใหญ่จะว่างงาน ทำให้มีการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่เขตเมืองในภาคอุตสาหกรรม ทั้งในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดอื่น ๆ นอกจากนี้ แรงงานบางส่วนออกไปทำงานต่างประเทศ ทั้งในส่วนที่ผ่านสำนักงานแรงงานจังหวัดอุดรธานี และบริษัทเอกชน แรงงานในภาคเกษตรมีจำนวนประมาณ 685,421 คน คิดเป็นร้อยละ 38.09 ของประชากรทั้งหมด

การว่างงานและจัดหางาน ในปี 2532 มีผู้ว่างงานประมาณ 62,384 คน ร้อยละ 3.47% ของประชากรทั้งจังหวัด มีผู้มาคิดคองงานผ่านสำนักแรงงานจังหวัดอุดรธานี จำนวน 2,778 คน ตำแหน่งว่าง 5,687 ตำแหน่ง สามารถบรรจุผู้สมัครเข้าทำงานได้จำนวน 1,453 คน คิดเป็นร้อยละ 52.30 ของจำนวนผู้สมัครทั้งหมด ตลาดแรงงานส่วนใหญ่เป็นโรงงานอุตสาหกรรม อาทิ อุตสาหกรรมผลิตอาหารสำเร็จรูป อุตสาหกรรมพาณิชย์จำหน่ายสินค้าจากจังหวัดปัตตานี สมุทรสาคร สงขลา ชลบุรี สมุทรปราการ และปทุมธานี เป็นต้น การจัดหางานต่างประเทศ สามารถบรรจุคนไปทำงานต่างประเทศ จำนวน 14 คน รับสมัครคนหางานที่ประสงค์เดินทางไปยังประเทศ สิงคโปร์ จำนวน 404 คน

จากข้อมูลวันนัดพบแรงงานของสำนักงานแรงงานจังหวัดอุดรธานี พ.ศ. 2531 หน้า 31 ได้แสดงไว้ว่า

1. ผู้มาสมัครงานในวันนัดพบแรงงาน จำนวน 14,836 คน จากการรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ระหว่างวันที่ 10-11 กันยายน 2531 แยกออกเป็นภายในประเทศ จำนวน 8,860 คน ต่างประเทศจำนวน 5,976 คน ผู้สมัครเป็นชาวเมืองอุดรธานี ร้อยละ 66.95 จังหวัดอื่น ๆ ร้อยละ 33.05%

2. ข้อมูลเกี่ยวกับผู้สมัครงานภายในประเทศ

2.1 ตำแหน่งงานว่างที่ได้รับจากนายจ้างจำนวน 164 ราย มีความต้องการแรงงานจำนวน 6,079 คน ไม่รวมตำแหน่งผู้ช่วยงานบ้าน จำนวน 3,555 คน

จากนายจ้างที่มาจากกรุงเทพฯ แหล่งจ้างงานใหญ่ที่สุดได้แก่ กรุงเทพฯ และภาคกลาง มีความต้องการ 2,167 คน หรือร้อยละ 35.65 และ 1,595 คน หรือร้อยละ 25.24% ส่วนใหญ่เป็นกิจการประเภทอุตสาหกรรมการผลิต งานบริการ ยามรักษาความปลอดภัยและพนักงานขาย สำหรับจังหวัดอุดรธานี มีความต้องการแรงงานจำนวน 899 คน ส่วนใหญ่เป็นกิจการบริการ พนักงานขายผู้บริการศึกษาและมัธยมศึกษา จำนวน 3,197 คน และมีขัณ 1,373 คน หรือร้อยละ 52.60 และ 22.59%

2.2 สถานภาพของผู้สมัครงาน ส่วนใหญ่เป็นผู้ว่างงาน มีจำนวน 8,482 คน หรือร้อยละ 95.74% ของผู้สมัครงานทั้งสิ้น 880 คน เป็นผู้มีอายุอยู่ในวัยศึกษา 162 คน

2.3 อายุของผู้สมัครงาน มีระหว่าง 21 - 30 ปี จำนวน 5,832 คน หรือร้อยละ 68.93 เป็นผู้สำเร็จการศึกษามากกว่า 1 - 2 ปี

2.4 ผู้สมัครจำแนกตามภูมิลำเนา ผู้สมัครงานเป็นชาวจังหวัดอุดรธานี 5,142 คน หรือร้อยละ 58.04% สำหรับรองลงมาได้แก่ ชาวจังหวัดหนองคาย ชอนแก่น เลย สกลนคร ส่วนใหญ่จะเป็นประชาชนอยู่ในจังหวัดข้างเคียงกับจังหวัดอุดรธานี สะดวกในการเดินทาง นอกจากนี้เป็นคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ก็มีจากภาคอื่น ๆ รวมอยู่ด้วย (เว้นกรุงเทพฯ) จำนวน 174 คน แสดงให้เห็นว่าภาวะการว่างงานนั้นมีอยู่ทุกภาค

2.5 ความต้องการที่จะทำงาน ผู้สมัครงานระบุงานไว้ในใบสมัครงานว่างานอะไรก็ได้ จำนวน 3,080 คน หรือร้อยละ 34.77% อาจเป็นเพราะไม่เลือกงาน หรือไม่ทราบว่าตนมีความสามารถทำงานอะไร หรือไม่เข้าใจในลักษณะงานที่สมัครก็ได้ ผู้ประสงค์จะทำงานรัฐวิสาหกิจจำนวน 1,896 คน หรือร้อยละ 21.40%

3. ข้อมูลของผู้สมัครงานต่างประเทศ

3.1 ตำแหน่งงานในต่างประเทศ ที่ได้รับแจ้งจากบริษัทที่จัดหางานต่างประเทศ จำนวน 37 แห่ง จำนวน 5,246 คน เป็นตำแหน่งกรรมกร จำนวน 1,328 คน หรือร้อยละ 25.32% นอกจากนั้นส่วนใหญ่เป็นตำแหน่งช่าง ได้แก่ ช่างปูน ช่างเชื่อม ช่างซ่อม เครื่องยนต์ พนักงานขับรถบรรทุกทุกเที่ยว พนักงานขับรถบรรทุกทุกเที่ยว และผู้ช่วยงานบ้าน 611 คน จากตำแหน่งต่าง ๆ แสดงให้เห็นความต้องการช่างฝีมือในต่างประเทศอยู่ในระดับสูง

3.2 จำนวนผู้สมัครงาน จำนวน 5,976 คน เป็นชาวจังหวัดอุดรธานี 4,792 คน หรือร้อยละ 80.19% จังหวัดหนองคาย 520 คน เป็นลำดับรอง ความตื่นตัวในการหางานต่างประเทศของประชาชนยังอยู่ในอัตราสูง

3.3 ระดับการศึกษาของผู้สมัครงานในต่างประเทศ ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษา ระดับประถมศึกษา จำนวน 4,252 คน หรือร้อยละ 71.16% แสดงให้เห็นว่าผู้ที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศมีระดับการศึกษาที่สูงกว่าประถมศึกษาในขั้นต้น ตัวอย่างเช่น ผู้สำเร็จการศึกษาระดับ ปวช. เพียง 540 คน หรือร้อยละ 9.04% ผู้สมัครมีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี จำนวน 3,533 คน หรือร้อยละ 59.12%

4. การอพยพแรงงาน

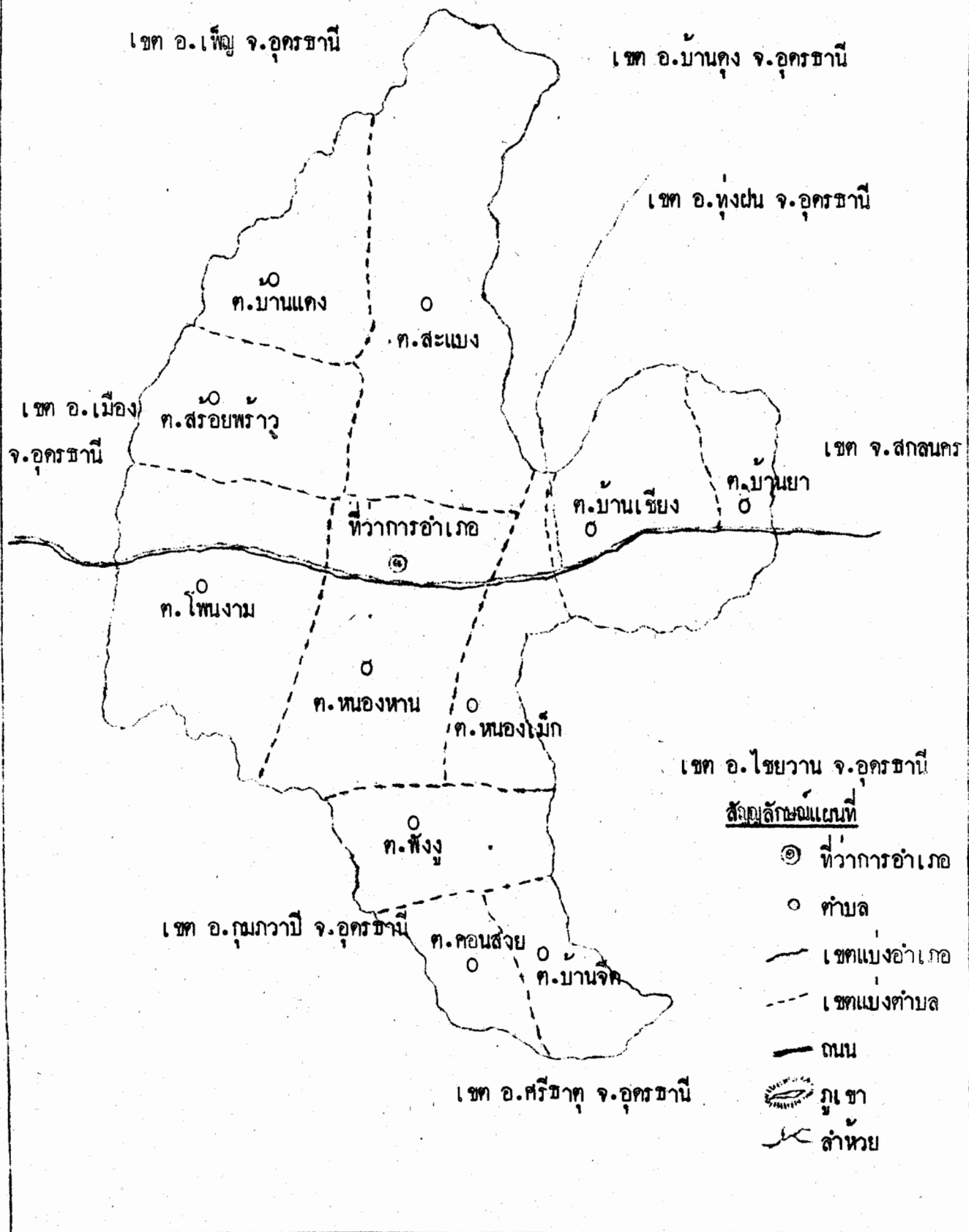
ประชาชนจังหวัดอุดรธานี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เมื่อว่างจากการทำนาทำไร่แล้วจะเดินทางไปทำงานทำในแหล่งที่มีโรงงานอุตสาหกรรม เช่น กรุงเทพมหานคร จังหวัดใกล้เคียง และภาคใต้ นอกจากนั้นก็ได้เดินทางไปทำงานในต่างประเทศอีกด้วย

ในปี พ.ศ. 2532 มีประชาชนในเขตจังหวัดอุดรธานี เดินทางไปทำงานในต่างประเทศตามหลักฐานของสำนักงานจังหวัดอุดรธานี (2533:19) ประมาณ 16,500 คน และมีการโอนเงิน ซึ่งเป็นรายได้ส่งกลับประเทศไทย จำนวน 990 ล้านบาท คิดถัวเฉลี่ยเดือนละ 82.5 ล้านบาท (ในช่วงปี 2531) ก่อนหน้านี้อมีการโอนเงินของผู้ไปทำงานต่างประเทศ ซึ่งได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนจัดหางาน 11 ราย เนื่องจากไปทำงานต่างประเทศมีรายได้สูง ทำให้ผู้ว่างงานส่วนใหญ่ต้องการไปทำงานในถิ่นดังกล่าว จึงเป็นโอกาสของพวกนายหน้าหรือผู้จัดหางานที่ดำเนินการโดยไม่สุจริต ทั้งในเขตจังหวัดอุดรธานีและจังหวัดอื่น ๆ มาทำการหลอกลวงและเอาเปรียบคนค้าแรงงานต่าง ๆ นอกจากนั้นคนงานซึ่งเดินทางไปทำงานแล้ว ก็ยังประสบปัญหาเกี่ยวกับนายจ้างไม่จ่ายค่าจ้าง งานไม่เป็นไปตามสัญญา และมีสวัสดิการไม่ดี เช่นกัน

5. ความเป็นมาของอำเภอหนองหาน

ก่อนจะศึกษาสภาพแรงงานอพยพของประชากรในหมู่บ้านสะแบง ต.สะแบง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี ผู้ศึกษาขอกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของอำเภอหนองหาน พอเป็นสิ่งสังเขปไว้ ณ ที่นี้ก่อน เพื่อแสดงภาพรวมของท้องถิ่น และเป็นพื้นฐานในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ได้ดียิ่งขึ้น

แผนที่สังเขปอำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

อำเภอหนองหาน เป็นอำเภอที่มีความสำคัญอำเภอหนึ่ง และมีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน อำเภอหนองหานมีพื้นที่ทั้งหมด 1,075,704 ตารางกิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดอุดรธานี 35 กิโลเมตร มีประชากรทั้งสิ้น 137,254 คน¹ อาชีพของประชากรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก

อำเภอหนองหาน มีมาตั้งแต่สมัยโคโลมีหลักฐานปรากฏชัดแต่สันนิษฐานว่ามีมาก่อนรัชกาลที่ 4 ที่มีการปรับระบบการบริหารให้ทันสมัย ดังที่กล่าวมาแล้ว แต่มีหลักฐานแสดงให้เห็นว่า เมืองหนองหาน นั้นมีมาก่อนรัชกาลที่ 4 คือ พ.ศ. 2330 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช² ได้โปรดเกล้าฯ ให้ท้าวเทพบุตรเจ้าเมืองสุวรรณภูมิ (ปัจจุบันเป็นอำเภอขึ้นต่อจังหวัดร้อยเอ็ด) เป็นพระพิทักษ์เขื่อนขันธ์ มาเป็นเจ้าเมืองหนองคาย โดยได้แบ่งไพร่มาจากเมืองสุวรรณภูมิ 600 คน เมืองหนองหาน นี้ไม่ใช่เมืองใหม่ เป็นเมืองเก่ามาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา

พระพิทักษ์เขื่อนขันธ์ (เพ) เจ้าเมืองหนองหาน ได้ปกครองบ้านเมืองมาเป็นเวลานาน โดยมีอุปฮาด ราชวงศ์ ราชบุตร เป็นผู้ช่วยขึ้นสูง เมื่อพระพิทักษ์เขื่อนขันธ์ (เพ) ถึงแก่กรรมแล้ว ก็โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งทายาทเป็นเจ้าเมืองสืบต่อกันมา และได้มีชื่อว่า พระพิทักษ์เขื่อนขันธ์ ทุกคน พระพิทักษ์เขื่อนขันธ์ คนสุดท้ายเป็นลูกเขยบ้านเชียง

ต่อมา พ.ศ. 2437 ทางราชการได้จัดปกครองในระบบใหม่ ยุบเมืองเป็นอำเภอ เจ้าเมืองกลายเป็นนายอำเภอ เช่นทุกวันนี้ อุปฮาด ราชวงศ์ เปลี่ยนเป็นปลัดซ้าย ปลัดขวา ไปส่วนทางตำบลหมู่บ้านนั้น ตามส่งเป็นกำนัน กอนบ้านเป็นผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนสารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

5.1 สภาพภูมิศาสตร์และภูมิประเทศ

อำเภอหนองหานตั้งอยู่บริเวณที่ราบสูง อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงของตัวจังหวัดอุดรธานี ห่างจากตัวจังหวัด 35 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 2,638 ตารางกิโลเมตร³

¹ สำนักงานจังหวัดอุดรธานี, หน้า 8

² จำนวน พันธุมะโน, ประวัติศาสตร์เมืองโบราณ บ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ในการประชุมวิชาการ เมืองและชุมชนโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 26 - 29 สิงหาคม 2509, หน้า 94 - 95

³ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอหนองหาน 2532, หน้า 3 - 6

5.2 อาณาเขตอำเภอหนองหาน

ทิศเหนือ	ทิศอำเภอเพ็ญและอำเภอบ้านดุง
ทิศใต้	ทิศอำเภอกุมภวาปี และอำเภอศรีธาตุ
ทิศตะวันออก	ทิศเขตอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร
ทิศตะวันตก	ทิศอำเภอเมืองจังหวัดอุดรธานี

5.3 ลักษณะภูมิประเทศ

อำเภอหนองหาน มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ มีป่าไม้เบญจพรรณ นานาชนิด พื้นที่ทางทิศใต้มีภูเขาเล็ก ๆ ซึ่งเป็นเขตติดต่อกับอำเภอศรีธาตุ ขึ้นไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ มีห้วยหลวง ซึ่งเป็นเขตติดต่อกับอำเภอเพ็ญ เป็นแหล่งน้ำที่ประชาชนในแถบนั้นได้อาศัยการเพาะปลูกและหาปลาเลี้ยงชีวิต

5.4 การปกครอง

อำเภอหนองหาน เป็นอำเภอชั้นหนึ่ง ตั้งเป็นอำเภอตั้งแต่ พ.ศ. 2437 เป็นคณมา ปัจจุบันแบ่งเขตการปกครองออกเป็นอำเภอ มี 18 ตำบล¹ โดยตั้งขึ้นใหม่ในปี 2532 รวม 2 ตำบล คือ ตำบลคอนหายโคก และตำบลหนองสระปลา มี 202 หมู่บ้าน สุขาภิบาล 2 แห่ง คือ สุขาภิบาลหนองหาน และสุขาภิบาลบ้านเชียง สภาตำบล 18 แห่ง

ประชากรชาย	65,933 คน
ประชากรหญิง	7,317 คน
รวมทั้งสิ้น	137,250 คน
ชาวภูวนอพยพ	72 คน

5.5 อาชีพของประชากร

ประชากรส่วนใหญ่ ทำนา ทำไร่ ทำสวน ทำขาย และย้ายถิ่นไปทำงานต่างถิ่น เช่น กรุงเทพมหานคร และต่างประเทศ นำเงินเข้าสู่ประเทศปีละหลายสิบล้านบาท

5.6 ประเพณีและวัฒนธรรมประจำอำเภอ

ประชาชนอำเภอหนองหาน ยังยึดมั่นในประเพณี สีตลิวสง คองลิวลี เหมือนกับชาวอีสานทุกจังหวัดปฏิบัติกันอยู่

¹ เรื่องเดิม, หน้าเดิม

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชุมพล แนวจำปา (2528) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจบริเวณ
ลุ่มแม่น้ำมูลตอนบน พ.ศ. 2443 - 2468 ผลการศึกษาได้พบว่า

ทางรถไฟสายนครราชสีมา - โคร่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในบริเวณ
ลุ่มแม่น้ำมูลตอนบน กล่าวคือ การคมนาคมขนส่งในบริเวณนี้กับกรุงเทพฯ ก่อนหน้าที่จะมีทางรถไฟ
นั้นเป็นไปด้วยความลำบาก เพราะจะต้องข้ามเทือกเขาซึ่งล้อมรอบภูมิภาคนี้ไว้ การคมนาคม
ขนส่งจะต้องใช้แรงสัตว์บรรทุกสิ่งของข้ามเทือกเขาอันสูงชันนี้ สภาพการคมนาคมขนส่งดังกล่าว
ทำให้การส่งสินค้ากระทำได้อย่างลำบาก และทำได้เฉพาะสินค้าบางประเภทที่กินระยะเวลาบรรทุก
น้อยแม้ราคาแพง เช่น หนังสัตว์ เขาสัตว์ งา ไม้ ครั่ง เป็นต้น และสินค้าที่จะบรรทุกขึ้นมา
จากกรุงเทพฯ ก็บรรทุกได้น้อยเช่นเดียวกัน การขนส่งสินค้าก่อนจะมีทางรถไฟนั้น จะมีสินค้า
ซื้อขายแลกเปลี่ยนกันน้อยประเภท และค่าขนส่งแพงมากด้วย ดังนั้นสินค้าที่มีการแลกเปลี่ยนกันจึง
เป็นสินค้าที่มีราคาแพง พอที่จะคุ้มค่าขนส่งนั้น

เมื่อเปิดทางรถไฟสายนครราชสีมา ในปี พ.ศ. 2443 เป็นต้นมา การขนส่งสินค้า
ระหว่างลุ่มแม่น้ำมูลตอนบนกับกรุงเทพฯ สะดวกและรวดเร็วขึ้น ทำให้ปริมาณและประเภทของ
สินค้าที่มีการแลกเปลี่ยนซื้อขายกันระหว่างบริเวณลุ่มแม่น้ำมูลกับกรุงเทพฯ มากขึ้น กล่าวคือ
มีการขนส่งสินค้าซึ่งเมื่อก่อนไม่เคยมีการแลกเปลี่ยนซื้อขายกันสะดวกมากนัก ทำให้เศรษฐกิจบริเวณ
ลุ่มแม่น้ำมูลตอนบน ซึ่งเป็นเศรษฐกิจเพื่อเลี้ยงตนเองซึ่งมีอยู่มากขึ้น เริ่มเปลี่ยนแปลงเป็นเศรษฐกิจ
เพื่อการค้ามากขึ้น ทำให้ราษฎรที่มารู้สินค้าสำเร็จรูปแทนการผลิตด้วยตนเอง

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ จากระบบเศรษฐกิจเพื่อเลี้ยงตนเอง เป็นระบบ
เศรษฐกิจการค้าในบริเวณลุ่มแม่น้ำตอนบนนี้ ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอย่างเต็มที่ การเปลี่ยน
แปลงทางเศรษฐกิจดังกล่าวเป็นพื้นฐานการเปลี่ยนแปลงขยายออกไปสู่ดินแดนส่วนอื่น ๆ มากมาย
พร้อมกับเป็นการอพยพแรงงานที่มีอยู่ในท้องถิ่นไปสู่พื้นที่อื่น ๆ ด้วย

นิลมณี อารีรัตน์ (2529) ได้ศึกษาสถานะการเปลี่ยนแปลงของชุมชนหมู่บ้านใน
จังหวัดขอนแก่น ศึกษาการจักขวงชั้นทางสังคม ผลการศึกษาได้พบว่า

เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้วจะเห็นว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคล
ที่เดินทางไปทำงานในตะวันออกกลาง ทั้งที่มีและไม่มีประสบการณ์ ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก

จากผลทำให้ชาวญี่ปุ่นซึ่งรักเครื่องใช้เครื่องใช้ที่แปลกใหม่ก็พากันไปซื้อเครื่องใช้ที่แปลกใหม่มาใช้กันมากขึ้น ซึ่งมีตัวแปร
 ด้านระดับรายได้ อาชีพ และสิ่งของเครื่องใช้ พบว่ามีตัวแปรเพียง 2 ใน 3 ที่กำหนดความ
 แตกต่างของช่วงชั้น เมื่อพิจารณาปัจจัยทางอาชีพจะเห็นว่าได้ถูกกลืนกลายจากปัจจัยทางสังคม
 หรือสถานะทางการศึกษาและการเป็นสมาชิกของกลุ่มทางสังคม ทำให้เห็นความแตกต่างใน
 ช่วงชั้นระหว่างผู้มีและไม่มีประสบการณ์ไปทำงานในวันออกกลางคืน

ในการเคลื่อนชั้นทางสังคมได้พบว่า มีการเคลื่อนไหวในกลุ่มผู้มีประสบการณ์ภายหลัง
 จากที่ชุมชนได้สัมผัสกับภาวะทางเศรษฐกิจของการจ้างแรงงานต่างประเทศ การเคลื่อนชั้นทาง
 สังคมของผู้ไปทำงานต่างประเทศโดยอาศัยสิ่งของเครื่องใช้ของผู้ที่ไปทำงานจัดทามาใช้ในการ
 บริโภคเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ และได้พบว่าผู้ไปทำงานในวันออกกลางมากกว่าครึ่ง กระจาย
 อยู่ในชนชั้นสูงกว่าเดิมก่อนไปทำงานต่างประเทศ

วีรพล มณีพงษ์ (2531) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม
 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ศึกษากรณีที่บ้านกุดรัง อำเภอบรบือ จังหวัด
 มหาสารคาม การศึกษาได้พบว่า

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ เริ่มเปลี่ยนแปลงจากการผลิตเพื่อยังชีพมาเป็น
 การผลิตเพื่อขาย และจากการได้รับการพัฒนาสื่อสารานุกรมจากภาครัฐ เช่น ถนน, ไฟฟ้า
 จึงทำให้การติดต่อซื้อขายระหว่างหมู่บ้านกับตัวเมืองสะดวก ร้านค้าในหมู่บ้านเกิดขึ้นหลายร้าน
 ชาวบ้านมีอาชีพอิสระเกี่ยวกับการค้าและการบริการเพิ่มขึ้น ภาพรวมเศรษฐกิจของบ้านกุดรัง
 ในปัจจุบันจึงมีลักษณะ เป็นเศรษฐกิจที่พึ่งอาศัยภายนอกของเศรษฐกิจแบบพึ่งตัวเอง

การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม สถาบันทางสังคมในหมู่บ้านได้เกิดขึ้น
 มากหลายแห่ง เช่น สถานีตำรวจ สถานีอนามัย สถานีอาหารสัตว์ เป็นต้น ในส่วนของชาวบ้าน
 ยังคงปฏิบัติและยึดมั่นในกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมประเพณีอยู่อย่างเหนียวแน่น
 โดยมีวัดเป็นสถาบันหลักในการยึดมั่นทางจิตใจ

ในปีเดียวกัน สุมาลี กุศลนิรันดร (2531) ได้ศึกษาการประกอบอาชีพเสริม
 ของชาวอีสาน ศึกษาเฉพาะกรณี บ้านศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร ผลการศึกษาได้พบว่า

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจทำให้ชาวบ้านประกอบอาชีพเสริมคือ เป็นการเพิ่มรายได้
 ให้แก่ครอบครัว การมีเวลาว่างจากการประกอบอาชีพหลัก ความต้องการของตลาดมีมาก
 ความต้องการเพิ่มพูน การมีที่ดินทำกินไม่เพียงพอ การว่างงานและการที่มีทรัพยากรอยู่แล้ว

แต่ไม่สามารถจะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ จึงทำให้ชาวบ้านพยายามทำอาชีพเสริมเพื่อแบ่งเบาภาระกิจ

ปัจจัยทางค่านิยมที่ทำให้ประชาชนประกอบอาชีพเสริม คือ ภายในหมู่บ้านประชาชนเป็นแหล่งแรงงานที่มีอยู่แล้ว มีเอกชนให้การสนับสนุน ประชาชนได้รับการศึกษาค้นคว้าประกอบอาชีพโดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐและเอกชน และมีความต้องการที่จะยกฐานะทางสังคมให้สูงขึ้น มีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพจนสามารถช่วยเหลือและพึ่งตนเองในทางค่านิยมเศรษฐกิจได้ในระดับหนึ่ง

สะอาด ทุนภิรมย์ (2532) ได้ศึกษาวัฒนธรรมการทำนาของชาวนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ศึกษากรณีบ้านพะวร อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาได้พบว่า

ในการทำนาของชาวนาพะวรจะกล่าวได้ว่า ชาวนาส่วนใหญ่เชื่อว่าผลผลิตข้าวจะอุดมสมบูรณ์ขึ้นอยู่กับดินและน้ำเป็นเรื่องสำคัญ เพราะดินที่ใช้ในการทำนาคือดินทรายและทำนาโดยอาศัยน้ำเป็นหลัก ส่วนปัจจัยอื่น ๆ นั้น มีความสำคัญรองลงไป ส่วนแนวความคิดของชาวนาที่มีต่อการประกอบอาชีพทางราชการส่วนใหญ่เห็นว่า ข้าราชการมีรายได้แน่นอน ไม่มีการเสี่ยงเหมือนชาวนา ซึ่งจะต้องพึ่งพาอาศัยสภาพดินฟ้าอากาศที่ไม่มีความแน่นอน

ส่วนแบบแผนในการทำนา ประชาชนชาวนาพะวร ทำนาค่าเป็นหลัก มีแบบแผนการใช้แรงงานในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ ถ้างานไม่สำเร็จตามฤดูกาลจึงจะขอความช่วยเหลือจากญาติพี่น้องและชาวบ้านมาช่วยทำงานโดยไม่มีค่าจ้าง ชาวนาเรียกกันว่า "ลงแขก" และบางครั้งก็มีการจ้างแรงงานบ้างเป็นบางส่วน เช่น การไถนา และการนวดข้าว เป็นต้น

การรับจ้างมีทั้งรับจ้างในท้องถิ่นและไปรับจ้างนอกท้องถิ่น เช่น ไปรับจ้างในเขตเกษตรก้าวหน้า มีนายจ้างเจ้าของไร่อ้อยนำเงินมาจ่ายค่าจ้างล่วงหน้าในหน้าปักดำ พอถึงฤดูเก็บเกี่ยวก็จะมารับแรงงานไปตัดอ้อย นอกจากนี้ก็มีการออกไปแสวงหางานทำด้วยตนเองในการแบ่งช่วงเวลาดำเนินการทำงาน ชาวนาใช้เวลาทำงานเต็มเวลาเฉพาะหน้าปักดำและหน้าเกี่ยวเกี่ยวเท่านั้น ส่วนฤดูแล้งจะมีเพียงแม่บ้านรับฉีกอบงานในครอบครัว สมาชิกอื่น ๆ ไปรับจ้างนอกท้องถิ่น เช่น ไปรับจ้างในเขตเกษตรก้าวหน้า ในเขตเมืองใหญ่ ส่วนผู้ไม่ไปก็ว่างงานต้องรองานในฤดูกาลทำนาต่อไป

ในปีเดียวกัน สุรศักดิ์ ศิริ (2532) ได้ศึกษาวัฒนธรรมการทำนาของชาวอีสาน ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านคอนคู ตำบลหัวคง อำเภอนาขูน จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาได้พบว่าการทำนาของชาวบ้านคอนคูในอดีต มีจุดมุ่งหมายเพียงทำนา เพื่อการยังชีพ ไม่นิยมนำไปซื้อขายและในสภาพพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยปุ๋ยธรรมชาติ ชาวจึงเจริญงอกงามคือโรคและศัตรูข้าวจึงมีน้อย ในอดีตคัดเลือกพันธุ์ข้าวต้องการให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่นา พื้นที่คนใช้พันธุ์ข้าวเบา (ข้าวกล) รองลงไปให้พันธุ์ข้าวกลางและในที่สุดใช้พันธุ์ข้าวหนัก แรงงานที่ใช้ส่วนใหญ่ที่ไร่เป็นแรงงานในครอบครัว และช่วยเหลือจากญาติพี่น้องในรูปของการลงแขก โดยเริ่มทำนาในเดือน 8 (เดือนสิงหาคม) ข้าวกลางและข้าวหนักตามลำดับ ส่วนการทำนาในปัจจุบันมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อเอาไว้กิน ถ้าหากเหลือจากกินจะนำไปขายเท่าที่จำเป็นและสภาพพื้นที่ดินได้เปลี่ยนแปลงไป ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ เกิดเป็นดินแข็งและดินจืด โรคระบาดมีความรุนแรงยิ่งขึ้น ชาวบ้านจึงต้องใช้ปุ๋ยเคมี และยาปราบศัตรูพืชมาแก้ปัญหาอีกด้วย

ประจักษ์ บุญอารีย์ (2533) ได้ศึกษาหมู่บ้านพัฒนาตัวอย่าง กรณีบ้านโพนทราย ผลการศึกษาได้พบว่า

บ้านโพนทราย มีเชื้อสายไทย - ลาว ย้ายถิ่นมาจากเวียงจันทน์ มาตั้งอยู่ในบริเวณนี้เป็นเวลา 250 ปีแล้ว เป็นหมู่บ้านที่ยังรักษาวรรณกรรมของตนเองไว้ได้อย่างต่อเนื่อง ยังมีภูมิปัญญาและสามารถใช้ภูมิปัญญาพัฒนาสืบต่อมาเป็นเวลาอันยาวนาน และมีศักยภาพในการพัฒนาหมู่บ้านได้รับผลสำเร็จอยู่ในระดับสูง

ชาวบ้านได้รักษามรดกวัฒนธรรมนิยมประเพณีดั้งเดิมไว้เป็นอย่างดี มีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับพออยู่พอกิน พึ่งตัวเองได้อยู่บนพื้นฐานอาชีพเกษตรกรรม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน เป็นปัจจัยในหมู่บ้านเอง คือประชากรภายในหมู่บ้าน จารีตประเพณี ผู้นำ และสิ่งแวดล้อมภายในหมู่บ้าน ส่วนปัจจัยภายนอกมีอิทธิพลน้อย

ในปีเดียวกัน สุกฤ สมจิตศรีปัญญา (2533) ได้ศึกษาวัฒนธรรมกับการพัฒนาชนบท ศึกษากรณีบ้านหนองกุงเต่า ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาได้พบว่า

ในค่านิยมของชาวบ้าน ส่วนใหญ่ใช้เวลาอยู่กับไร่กับนามากที่สุด ทำนาเสรีก็ไปแสวงหางานในที่ต่าง ๆ เพื่อหารายได้เสริมให้มีทรัพย์สินพออยู่พอใช้ ปัจจุบันหนุ่มสาวจำนวนมากเดินทางไปทำงานทำนอกถิ่นที่อยู่เดิม ทำให้สภาพการภายในหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไป

นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมทางค่านิยม ทัศนคติ ใหลเข้าสู่มุมบ้านอย่างไม่หยุดยั้ง เช่น โทรมทัศน์ วิทยุ และเครื่องอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ทำให้วิถีชีวิตชาวบ้านบางส่วนได้เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนของหมู่บ้านมีบุคลิกภาพเปลี่ยนแปลงไป โดยได้รับอิทธิพลจากสังคมเมือง แต่การดำรงชีวิตของชาวบ้านยังยึดหลักวัฒนธรรมเดิมอยู่ คือมีการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันตามปกติ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงกันมากนัก

ในค่านิยมปัญญาของชาวบ้าน ส่วนมากชาวบ้านมีภูมิปัญญาเพื่อสร้างสิ่งที่จะนำมา บริโภคภายในครอบครัวได้เอง และบำรุงรักษาสถาบันศาสนาให้มั่นคงได้ เนื่องจากชาวบ้าน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหารทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ ให้มีพออยู่พอกิน ได้ตลอดปี นอกจากจะใช้ในการเลี้ยงชีพแล้ว ยังนำมาใช้เป็นสิ่งประกอบการทำบุญกุศลตาม อีตศุง (จารีตประเพณี) ของชาวบ้านอีกด้วย ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญในการประสานพลังกาย พลังจิต ให้เข้าได้กับวัตถุ เพื่อดำรงอยู่และพัฒนาตนเอง ครอบครัว สถาบันศาสนา อันเป็นพื้นฐานให้สังคม หมู่บ้านดำรงอยู่ร่วมกันอย่างเหนียวแน่นและยาวนานตลอดไป

9. คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. หมู่บ้านกรดีศึกษา หมายถึง หมู่บ้านสะแบง หมู่ 2 และหมู่ 7 ตำบลสะแบง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นบ้านเดียวกัน พื้นที่ติดต่อกัน เพียงแต่แบ่งเขตการปกครองเป็น 2 หมู่ เมื่อปี พ.ศ. 2515 ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกัน และมีผู้ไปทำงาน ต่างถิ่นเช่นเดียวกัน

2. กลุ่ม หรือ กลุ่มบ้าน ชาวบ้านส่วนใหญ่พากันเรียกชื่อ หมายถึง กลุ่มของ คราวเรือนที่ถูกแบ่งโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อความสะดวกในการแบ่งงานรับผิดชอบ แบ่งเขต การปกครองและพัฒนาหมู่บ้าน

3. ผู้นำ หมายถึงผู้ที่ชาวบ้านยกย่องนับถือให้เป็นผู้นำของกลุ่ม หรือของชุมชน ตามลักษณะงาน อาจจะมีประจำหรืองานเฉพาะกิจก็ได้ ผู้นำดังกล่าวอาจจะเป็นผู้นำที่เป็นทางการ เช่น ผู้นำอาคารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้นำอาคาร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ฯลฯ และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ เช่น จำ นางเทียม คนแก่คนเฒ่าที่ชาวบ้านเคารพนับถือ บางทีก็เรียก ผู้นำทางธรรมชาติ

4. จำ หรือ เต้าจำ¹ หมายถึง บุคคลผู้ทำหน้าที่ดูแลเช่นสรวงอารักษ์ประจำหมู่บ้าน ส่วนมากจะเป็นผู้ชายและเป็นผู้สูงอายุและชาวบ้านเคารพนับถือ

5. บา ที่โล่งแจ้งมีหน้าขึ้นประปรายในตามกลางป่าละเมาะ ถ้าเป็นคำกริยา หมายถึง บนบาน, บอกล, บอกลกล่าว มักจะใช้กับพิธีเลี้ยงผี

6. นางเหิม หมายถึง ผู้หญิงที่เป็นร่างทรง ส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิงคนข้างจะมีอายุมาก เป็นร่างทรงใหม่เข้ามาสิงสถิตอยู่ในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง เพื่อเป็นสื่อกลางให้คนอื่นได้ถาม

7. แรงงาน² คือประชาชนในวัยทำงานที่ไปทำงานต่างถิ่น ไม่รวมถึงคนพิการ, คนวิกลจริต, นักเรียน, นักศึกษา, แม่บ้าน, นักบวช, ทหาร, ผู้ต้องขัง และผู้ประกอบการเพื่อหากำไร, ความสามารถในการทำงานเพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ, กิจกรรมที่คนงานทำในการผลิตเศรษฐกิจ, ผู้ใช้แรงงาน

8. ของชะล่า หมายถึง ข้อห้ามต่าง ๆ ที่บรรพบุรุษในท้องถิ่นบ้านสะแบงได้ยึดถือปฏิบัติและส่งสอนให้ลูกหลานยึดถือปฏิบัติตาม หรือละเว้นตามข้อห้ามนั้น ๆ

9. บุญเลี้ยงบ้าน หมายถึง ประเพณีที่ชาวบ้านกระทำพิธีเลี้ยงผีปู่ตา หรือปู่เจ้าหอคำ

10. บุญเบิกบ้าน³ คือทำบุญขับไล่สิ่งที่เป็นเสนียดจัญไร สิ่งที่ไม่ดีไม่งามออกจากบ้าน

¹ พจนานุกรมอีสาน - กลาง ฉบับ มช.- สวท. (ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภักดิ์ขอนแก่น 2532) หน้า 41.

² พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ 2525), หน้า 692.

³ ปรีชา พิณทอง สารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ (อุบลราชธานี: โรงพิมพ์ศิริธรรม 2532), หน้า 479.

11. อีต¹ หมายถึง จารึก กฎ ระเบียบ ประเพณี สิ่งทีประพฤติกิปฏิบัติสืบต่อกันมา เป็นเวลานาน อีตนั้นไม่จำเป็นจะต้องมีบทบังคับเหมือนกฎหมาย หรือกฎศีลธรรมในทางศาสนา คนผู้สร้างจารึกประเพณีขึ้นมา เขามีจุดมุ่งหมาย เพื่อรวมคนให้เป็นหมู่เป็นคณะ ไม่แตกแยกกัน ทั้งนี้เพื่อให้สะดวกแก่การปกครองและร่วมกันสร้างบ้านแปลงเมืองให้เจริญรุ่งเรือง

12. คอง หมายถึง ทาง, แนวทาง, แบบฉบับ คือคอง หรือครรคอง คัวบตกฎ หมายถึงของชาวอีสานโบราณได้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการปกครอง บ้านเมือง ซึ่งจะเรียกกันว่า อีตสิบสอง คองสิบสี่ คือจารึกประเพณีที่ปฏิบัติใน 12 เดือน และคัวบตกฎหมายที่ยึดถือ 14 อย่าง

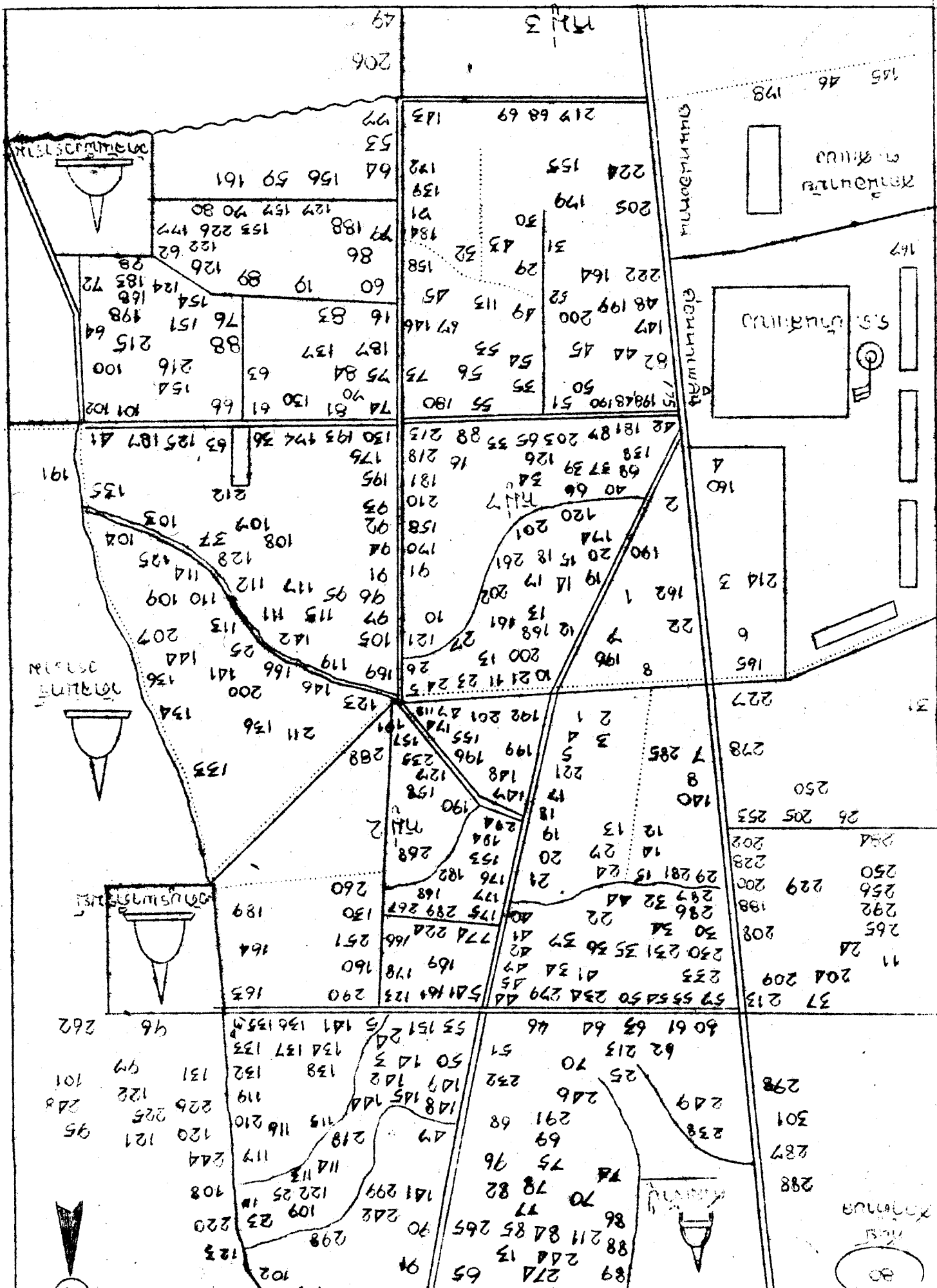
13. ช่วงยี่หรือช่วงเจียง คือประเพณีเลี้ยงบ้าน เบิกบ้านที่ชาวบ้านกระทำกันในเดือนยี่ เดือนเจียง คือเดือนอ้าย หรือเดือนยี่ เพื่อทำบุญเลี้ยงผีปู่ตา ซึ่งบนเอาไว้ในเดือนหก (ช่วงหก) แล้วนิยมนำแก่นไม้ในเดือนยี่ หรือช่วงยี่

14. ช่วงหก คือประเพณีทำบุญเบิกบ้าน เลี้ยงบ้าน เลี้ยงผีปู่ตา ในเดือนหก ก่อนที่จะลงท่นาซึ่งจะนิยมนบนานไปปู่เจ้าหอคำเป็นผู้ช่วยเหลือในกิจการทั้งปวง รวมทั้งให้อยู่ดีกินดี สุขภาพอนามัยแข็งแรงอยู่รอดปลอดภัย

15. นาง หมายถึง ทาชายที่ทำขึ้นเพื่อไว้คักจับสัตว์ป่า เช่น หมูป่า กวาง อีเก้ง ของคนในสมัยโบราณ โดยใช้เชือกขนาดใหญ่มากมีความสูง ตั้งแต่ 1-2 เมตร มีความยาว ตั้งแต่ 10-20 เมตร

16. สิม, สีม่า คือ โบสถ์หรืออุโบสถ ที่พระภิกษุสงฆ์ประชุมทำสังฆกรรม สวดมนต์

¹ ปรินชา พินทอง, เรื่องเดิม หน้า 10-25

1. ประวัติความเป็นมา

จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุหลายคน¹ คือบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป จนถึง 89 ปี พอที่จะสรุปความเป็นมาของหมู่บ้านสะแบงได้ดังนี้

บุคคลที่เป็นผู้นำและออกมาสร้างบ้านครั้งแรกนั้นจำชื่อไม่ได้ รู้แต่เพียงว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่อพยพออกจากอำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2302 โดยพากันออกมาสร้างบ้านอยู่ที่ทางฝั่งตะวันออกของลำน้ำ "ห้วยกุดหลง" ซึ่งอยู่ห่างทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านในปัจจุบันประมาณ 1 กิโลเมตร มีประมาณ 15 หลังคาเรือน เมื่อคุณลักษณะพื้นที่แล้วก็นับนอกกว่าเป็นที่เคยก่อสร้างมาก่อน เพราะมีต้นไม้ มีภาชนะดินเผาที่แตกกระจัดกระจายอยู่ในบริเวณพื้นที่แห่งนั้น ชาวบ้านเรียกบริเวณนั้นว่า "บ้านเก่า" ต่อมาประชาชนได้เพิ่มมากขึ้น มีการขยายครอบครัวมากขึ้นแต่พื้นที่ดังกล่าวไม่สามารถจะขยายได้มาก เพราะทิศตะวันตกมีลำห้วยกุดหลงทางทิศเหนือมีลำห้วยอีกสายหนึ่ง เห็นว่าจะขยายหมู่บ้านได้ไม่เหมาะ จึงพากันอพยพข้ามลำห้วยกุดหลงมาทางทิศตะวันตก โดยกานำของกุ่มแก้ว (นายแก้ว) มาตั้งบ้านอยู่ที่ที่เป็นหมู่บ้านในปัจจุบัน ใกล้กับป่าคองทิม ชาวบ้านเรียกว่า กงคำ เป็นแนวยาวติดต่อกับอำเภอหนองหาน ซึ่งเรียกว่าคองเมือง บริเวณที่เป็นที่ตั้งบ้านดังกล่าวเป็นที่โล่ง มีต้นหญ้าประปราย ท่ามกลางป่าละเมาะ ชาวบ้านเรียกว่า บำ² และบริเวณดังกล่าวมีต้นไม้ชนิดหนึ่งซึ่งเป็นไม้เนื้อแข็งเช่นเดียวกับประเภทไม้ยาง ชาวบ้านเรียกว่า ต้นสะแบง จึงได้ชื่อว่า บ้านสะแบง ตามชื่อของต้นไม้ "ต้นสะแบง" ดังกล่าว ใกล้ ๆ บ้านมีป่าคองทิมคือ กงคำ จึงมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยสัตว์ป่านานาชนิด เช่น นก ไก่ป่า ลิง ค่าง บ่าง ชะนี หมูป่า อีเก้ง อีเห็น กระรอก กระแต พังพอน ฯลฯ นอกจากสัตว์ป่าแล้วยังมีพืช เช่น หน่อไม้ หน่อหวาย ชักหวาน และวุ้นค่าง ๆ เป็นทั้งพืชที่กินเป็นอาหารและพืชที่เป็นยาสมุนไพร จึงเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์เหมาะสมกับที่เป็นที่ตั้งบ้าน แหล่งน้ำก็อาศัยลำห้วยกุดหลงที่มาจากลำห้วยกุดหลงที่มี ลำห้วยบ้าน³

1 สัมภาษณ์ นายคำมี แสงศิลา นายคำสี ทองแสน นายเคน คำวันดี และนางคำดี คำวันดี วันที่ 20 สิงหาคม 2533 ที่บ้านสะแบง ต.สะแบง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
 2 บำ คือที่โล่งแจ้งมีต้นหญ้าขึ้นประปรายในท่ามกลางป่าละเมาะ
 3 ลำห้วยบ้าน เป็นชื่อของลำห้วย

ต่อมาก็มีผู้นำคนอื่น ๆ เป็นผู้นำของชุมชนสืบต่อกันมาจนถึง พ่อกู้ตาแดง พ่อกู้เขีย
พ่อกู้ห่าน้อย และในปี พ.ศ. 2335 พ่อกู้ตาแดงก็ได้เป็นผู้ใหญ่มาปกครองบ้านสะแบง¹

ในปี พ.ศ. 2462 ทางราชการก็ได้แต่งตั้งพ่อกู้บัว คำวันดี เป็นกำนันตำบลสะแบง
และได้ขยายหมู่บ้านในเขตการปกครอง ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกำนันบัว คำวันดี ตำบลสะแบง
ถึง 16 หมู่บ้าน² คือ

1. บ้านสะแบง
2. บ้านเอ็ดหมั
3. บ้านคอนนางคำ
4. บ้านนาบกหงส์
5. บ้านถนนาเพลิง
6. บ้านน้ำรอก
7. บ้านคอนม่วง
8. บ้านคำตานา
9. บ้านทุ่งใหญ่
10. บ้านนาชุมแสง
11. บ้านศาล
12. บ้านโพธิ์
13. บ้านหนองไผ่
14. บ้านคงวังพัง
15. บ้านนาสร้าง
16. บ้านนาทราย

ในปัจจุบันนี้บางหมู่บ้านก็ไปขึ้นกับเขตการปกครองอำเภอทุ่งฝน เช่น บ้านคำตานา
บ้านทุ่งใหญ่ บ้านนาชุมแสง บ้านศาล บ้านโพธิ์

¹ สัมภาษณ์ นายสุพรรณ คงจันทร์ อดีตผู้ใหญ่บ้าน และ นายคำสี ทองแสน
วันที่ 5 กันยายน 2533 ที่บ้านสะแบง ต.สะแบง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี

ผู้นำของหมู่บ้าน คือผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ปี 2462 มีดังนี้

1. นายบัว	คำวันดี	กำนันตำบลสะแบง - บ้านสะแบง
2. นายสี	สาริมา	กำนันตำบลสะแบง - บ้านบ่อหมัก
3. นายพรหม	ทองแสน	ผู้ใหญ่บ้าน - บ้านสะแบง
4. นายสุภี	แสงศิลา	ผู้ใหญ่บ้าน - บ้านสะแบง
5. นายสี	พลทองนอก	กำนันตำบลสะแบง - บ้านคำคานา
6. นายทอง	จันทร์ธานี	กำนันตำบลสะแบง - บ้านสะแบง
7. นายหนูกัน	โกศรีดาร์ภัย	กำนันตำบลสะแบง - บ้านนาชุมแสง
8. นายสุวรรณดี	แสงศิลา	ผู้ใหญ่บ้าน - บ้านสะแบง
9. นายสุพันธ์	ทองจันทร์	ผู้ใหญ่บ้าน - บ้านสะแบง
10. นายนิรัตน์	คำวันดี	ผู้ใหญ่บ้าน - บ้านสะแบง
11. นายมนตรี (ไม้)	แสงศิลา	ผู้ใหญ่บ้าน - บ้านสะแบง
12. นายคำมี	แสงศิลา	ผู้ใหญ่บ้านสะแบง 2527 - 2528 และเป็นกำนัน ตำบลสะแบง จาก พ.ศ. 2528-2533
13. นายเฉลิม	แสงศิลา	ผู้ใหญ่บ้าน บ้านสะแบง พ.ศ. 2533 และเป็น กำนันตำบลสะแบง ในปี 2534 จนถึงปัจจุบัน (2534)

ลักษณะทางกายภาพของชุมชน

1. สภาพกายภาพ

ที่ตั้ง บ้านสะแบง หมู่ 2 หมู่ 7 ตำบลสะแบง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงของอำเภอเมืองจังหวัดอุดรธานี ห่างจากตัวจังหวัด 42 กิโลเมตร มีถนนของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) สายหนองหาน - ถอนนาเพลิง ซึ่งเป็นถนนลูกรังตัดผ่านบ้านสะแบง ถนนสายดังกล่าวได้งบประมาณสร้างในปี 2534 สามารถเดินทางด้วยรถยนต์โดยสารประจำทางจากหมู่บ้านต่าง ๆ ผ่านเส้นทางนี้เข้าสู่อำเภอหนองหาน ไปยังจังหวัดอุดรธานี ได้โดยสะดวกสบาย

อาณาเขต

ทิศเหนือ

- ฝัคนาสร้าง บ้านคอนนางคำ

ทิศใต้

- ฝัคนาไร่พัฒนา หมู่ 3 และอำเภอหนองหาน

ทิศตะวันออก	-จดบ้านคำตานา
ทิศตะวันตก	-จดลำห้วยคาน

ลักษณะภูมิประเทศ สภาพพื้นที่ของหมู่บ้านตั้งอยู่บนที่เนิน น้ำท่วมไม่ถึง พื้นที่จะลาดต่ำไปทางทิศเหนือและทิศตะวันออกของหมู่บ้าน ซึ่งเป็นที่นาและมีลำห้วยธรรมชาติไหลผ่าน คือ ลำห้วยกุดหลง และไหลต่อไปเชื่อมกับลำห้วยบ้าน (ชื่อเฉพาะ) ลำห้วยคาน และห้วยหลวง

ลักษณะภูมิอากาศ ลักษณะภูมิอากาศโดยทั่วไป จะมีสภาพภูมิอากาศเหมือนกับส่วนอื่นๆ ของภาคอีสาน จะมี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือนเมษายน อากาศจะร้อนจัด ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม มีฝนตกค่อนข้างชุก ในบางปีจนน้ำท่วมไร่นาเสียหายก็เคยมี ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤศจิกายน จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ อากาศค่อนข้างหนาวเย็น

สภาพบ้านเรือน

สภาพบ้านโดยทั่วไปเป็นบ้านสร้างด้วยไม้อย่างถาวร มีทั้งบ้านชั้นเดียวใต้ถุนสูงเพื่อใช้ในงานลักษณะอะเนกประสงค์ เช่น เป็นคอกสัตว์ (วัว ควาย) เก็บเครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตร เครื่องมือศิลปหัตถกรรม ห่อผ้า ห่อเสื่อ และเป็นที่พักนอน บ้านบางหลังก็สร้างเป็น 2 ชั้น มีทั้งเสาไม้และเสาปูน ชั้นล่างก่ออิฐ ฉาบปูน เพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยและเป็นร้านจำหน่ายสินค้าเบ็ดเตล็ด

2. ทรัพยากร ของชุมชน

ค่าน้ำแหล่งน้ำ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แหล่งน้ำตามธรรมชาติ มีดังนี้

1.1 ลำห้วยฝ้ายแดง บริเวณต้นน้ำอยู่ที่บ้านหนองลาด ลำห้วยฝ้ายแดงไหลลงมาเชื่อมกับลำห้วยกุดหลง และลำห้วยบ้าน ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้าน ในช่วงระยะที่ไกลที่สุดประมาณ 1 กิโลเมตร

1.2 ลำห้วยคาน อยู่ทิศตะวันตกของหมู่บ้าน ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 5 กิโลเมตร ซึ่งมีขนาดยาวไหลผ่านหลายหมู่บ้าน หลายอำเภอ

1.3 หนองจอก เป็นหนองน้ำตามธรรมชาติ อยู่ทิศตะวันตกของหมู่บ้าน ประมาณ 4 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 9 ไร่ เป็นแหล่งน้ำที่ประชาชนที่นิมน้ำอยู่บริเวณดังกล่าวได้อาศัยน้ำหนองจอกจับปลาและเป็นแหล่งน้ำเลี้ยงสัตว์

1.4 หนองเบน เป็นหนองน้ำธรรมชาติอีกแห่งหนึ่งที่ชาวบ้านหมู่ 7 และ หมู่ 3 บ้านไร่พัฒนาโคกาคัยเป็นแหล่งจับปลา เลี้ยงสัตว์ และอาศัยน้ำในการตกกล้า ทำนา อยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 4 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 18 ไร่

1.5 หนองบวมเลา เป็นหนองน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ มีเนื้อที่ประมาณ 600 ไร่ อยู่ห่างจากหมู่บ้านไปทางทิศตะวันตกประมาณ 3 กิโลเมตร เป็นแหล่งน้ำที่อาศัยจับสัตว์น้ำเลี้ยงชีพประมาณ 24 หมู่บ้าน และใช้เลี้ยงสัตว์คือ วัว ควาย นอกจากสิ่งดังกล่าวมาแล้ว ชาวบ้านจากหมู่บ้านต่าง ๆ ยังพากันมาเก็บเกี่ยวพืชชนิดหนึ่งที่ชาวบ้านเรียกว่า ต้นผือ ไปใช้ประโยชน์ในการทอเสื่อ เพราะหนองบวมเลา มีต้นผือเป็นจำนวนมาก ประชาชนจากจังหวัดอื่น ๆ ก็ได้นำเอาต้นผือไปทอเสื่อเช่นเดียวกัน

ในปี พ.ศ. 2533 ชาวบ้านสะแบง ได้งบประมาณจากโครงการศูนย์บริการเกษตรเคลื่อนที่ ซึ่งดำเนินงานโดยกรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยใช้งบประมาณผูกตัก และทำคูกันน้ำรอบหนอง จำนวน 1,700,000.- บาท (หนึ่งล้านเจ็ดแสนบาทถ้วน)¹ ใ้ดำเนินการเสริมคันและมอบให้ชาวบ้านเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2533 หนองน้ำแห่งนี้ถือว่าเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญที่สุดสำหรับชาวบ้าน เพราะจะเป็นแหล่งเลี้ยงปลา จับปลาเพื่อดำรงชีวิตของชาวบ้าน

2. แหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น

2.1 ฝายห้วยฝ้ายแดง เป็นฝายที่กั้นลำห้วยฝ้ายแดง อยู่ห่างทิศตะวันออกเฉียงใต้ ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 500 เมตร ได้รับงบประมาณจากกรมชลประทาน 240,000 บาท ดำเนินการเมื่อ พ.ศ. 2530² เพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้เลี้ยงสัตว์และทำการเกษตร สำหรับประชาชนที่มีที่นาอยู่ใกล้บริเวณฝายแห่งนี้

2.2 บ่ออากาศสาธารณะ มีจำนวน 3 บ่อ คืออยู่ที่บริเวณวัดบูรพาภิรมย์ หมู่ 2 จำนวน 1 บ่อ อยู่ที่หมู่ 7 จำนวน 2 บ่อ คือที่หน้าโรงเรียนบ้านสะแบง 1 บ่อ และอยู่ที่วัดอีก 1 บ่อ งบประมาณบ่อน้ำอากาศได้รับงบประมาณจากกรมทรัพยากรธรรมชาติและสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.)

1 ข้อมูลจากแผนที่ที่ติดแสดงไว้ ณ โนนวัด ทางเข้าหนองบวมเลา บ้านสะแบง ตำบลสะแบง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี พ.ศ. 2533 - ปัจจุบัน

2 ข้อมูลจากแผนที่ที่ติดแสดงไว้ ณ บริเวณทางเข้าที่ฝายลำห้วยฝ้ายแดง บ้านไร่พัฒนา หมู่ 3 ตำบลสะแบง อำเภอหนองหาน จ.อุดรธานี เมื่อ พ.ศ. 2530 - ปัจจุบัน

2.3 บ่อน้ำบาดาลส่วนบุคคล ชาวบ้านซุกเจาะบ่อน้ำบาดาล เพื่อใ้ดูบ่อบริโภค ภายในครัวเรือนของตน ทั้ง 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ 2 และหมู่ 7 มีบ่อน้ำใ้บริโภคทั้งหมด 8 บ่อ

2.4 บ่อน้ำต้นสาธารณะ มี 1 บ่อ ที่หมู่ 7 ซึ่งอยู่ในบริเวณที่เป็นชุมชนของ หมู่บ้านและประชาชนใ้ใ้บ่อน้ำบริโภค

2.5 บ่อน้ำต้นส่วนตัว ชาวบ้านประมาณ 70% ที่ซุกบ่อน้ำต้นใ้ในครัวเรือนของตน แล้วใ้เครื่องปั้มน้ำขึ้นใ้ในครัวเรือน

2.6 สระน้ำ เป็นสระที่ชาวบ้านซุกไว้ตามตึกนา เพื่อใ้กินน้ำเลี้ยงสัตว์ของตนเอง ใ้บริโภคและอาศัยน้ำในการเกษตร แต่ส่วนมากจะเก็บน้ำไว้ไม่ได้ตลอดทั้งปี

3. ลักษณะดินและการใ้ดิน

สภาพของดินโดยทั่ว ๆ ไปเป็นดินร่วนปนทรายคุณภาพของดินไม่ดีเท่าที่ควร บางแห่งเป็นดินยสมหินลูกรังและบางแห่งก็เป็นดินเค็ม การใ้ดินของชาวบ้าน แยกตามประเภท การใ้ประโยชน์ ดังนี้¹

พื้นที่ทั้งหมด	11,599 ไร่
พื้นที่ทำการเกษตร	8,784 ไร่
พื้นที่ตั้งบ้านเรือน	284 ไร่
พื้นที่สาธารณะประโยชน์	731 ไร่
พื้นที่ป่าสงวน	1,800 ไร่

ลักษณะการถือครองที่ดิน ครอบครั้วที่มีที่ดินเป็นของตนเองมีจำนวน 471 ครอบครั้ว เฉลี่ยครอบครั้วละ 19.25 ไร่ ครอบครั้วที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองมี 52 ครอบครั้ว

4. การป่าไม้ สภาพพื้นที่ป่าไม้ที่เป็นสาธารณะทั่วไปที่เหลืออยู่มีประมาณ 2,531 ไร่ ทั้งนี้ไม่รวมป่าที่อยู่ตามหัวไร่ปลายนาของประชาชน

5. การคมนาคม บ้านสะแบง ทั้งหมู่ 2 และหมู่ 7 มีถนนลูกรังภายในหมู่บ้านซึ่งก็แบ่งเป็นคุ่มตามพื้นที่ถนนตัดกัน สภาพถนนหนทางพอใ้ใ้ได้ มีรถยนต์โดยสารจากหมู่บ้านสะแบง และหมู่บ้านอื่น ผ่านบ้านสะแบงไปอำเภอหนองหาน และจังหวัดอุดรธานี ดังนี้

¹ ข้อมูลจากเอกสารบันทึกของเลขานุการสภาตำบลสะแบง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ปี พ.ศ. 2534

รถบ้านสะแบง - อุดรธานี จำนวน 3 คัน

รถบ้านนาทรายน้ำรอก - อุดรธานี จำนวน 10 คัน

รถบ้านดอนนาเพลิน - อุดรธานี จำนวน 2 คัน

รถยนต์โดยสารทั้งหมดรับ - ส่งผู้โดยสารจากแต่ละหมู่บ้านไปอุดรธานี ในตอนเช้า
ระหว่างเวลา 8.00 - 10.00 น. และกลับเข้าบ้านสะแบง ในเวลาบ่าย ระหว่างเวลา
13.00 - 15.30 น. วันละเที่ยว

อัตราค่าโดยสารจากบ้านสะแบง - อำเภอหนองหาน 5 บาท และจากบ้านสะแบง-
อุดรธานี 10 บาท ใช้เวลาเดินทางประมาณ 50 นาที ถึง 1 ชั่วโมง

นอกจากรถยนต์โดยสารประจำทางแล้ว ยังมีรถโดยสารอื่น ๆ อีกดังนี้

- รถจักรยานยนต์รับจ้างสะแบง - หนองหาน คนละ 15 - 20 บาท

- รถสามล้อเครื่องรับจ้าง สะแบง - หนองหาน คนละ 15 - 20 บาท

6. การปกครอง

การแบ่งเขตการปกครองในหมู่บ้านสะแบง หมู่ 2 มี นายเฉลิม แสงศิลา
อายุ 45 ปี เป็นกำนันคนปัจจุบัน เป็นผู้ปกครองโดยมีผู้ช่วยกำนันสองคนคือ นายประเสริฐ
แสงศิลา และนายรำพัน คำวันดี นอกจากนี้ยังมีสรวัดกำนันอีก 2 คน คือ นายพูน ทองแสน
และนายถวิล ทองแสน เป็นผู้ช่วยในการปกครอง

คณะกรรมการหมู่บ้านมีดังนี้

1. นายเฉลิม แสงศิลา
2. นายสลัก พลเขมร
3. นายอนันต์ คำวันดี
4. นายรำพัน คำวันดี
5. นายทวี คำวันดี
6. นายวิชัย จันทร์สี
7. นายทวี ทองแสน
8. นายวิจิตร คำวันดี
9. นายจำเนียร คำวันดี

บ้านสะแบง หมู่ 7 มีนายที หาดขงชัย อายุ 57 ปี ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน เป็นผู้ปกครอง มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2 คน คือ นายสมศักดิ์ แสงศิลา และ นายเสาร์ ยิ่งขง คณะกรรมการหมู่บ้าน หมู่ 7 มีดังนี้

1. นายที หาดขงชัย
2. นายสุวรรต ไกรคงทอง
3. นายวิเชียร วิงโต
4. นายเกษร คงประทุม
5. นายเสาร์ ยิวบาง
6. นายพร หาดขงชัย
7. นายเหรียญ ไสโยธา
8. นายเริ่ม จันทร์

การแบ่งกลุ่มปกครองในหมู่บ้าน

การปกครองในหมู่บ้านทั้ง 2 หมู่ ได้แบ่งกลุ่มการปกครองออกเป็นคุ้ม แต่ละคุ้มจะแบ่งตามที่ดินสายคอนข้างใหญ่ ๆ คุ้มภายในหมู่บ้าน ทั้งหมู่ 2 และหมู่ 7 คุ้มมีหมู่ละ 4 คุ้ม รวมทั้ง 2 หมู่ มี 8 คุ้ม แต่ละคุ้มจะมีหัวหน้าคุ้มละ 1 คน เป็นผู้ประสานงานด้านต่าง ๆ คำเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ภายในคุ้มของตนเอง เช่น เก็บเงินทำบุญ ประกาศเกณฑ์แรงงานที่ชาวบ้านไปทำงานสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ร่วมกับชาวบ้านของคุ้มอื่น ๆ

ลักษณะทางสังคมและโครงสร้างของประชากรในชุมชน

ประชากรบ้านสะแบงทั้งหมู่ 2 และหมู่ 7 รวมกันมี 523 ครัวเรือน จำนวนประชากร 2,782 คน แยกเป็นเพศชาย 1,442 คน เพศหญิง 1,340 คน แยกตามช่วงอายุได้ดังนี้¹

¹ ข้อมูลจากบันทึก นายนิมนต์ นีรานนท์ เลขานุการสภาตำบลสะแบง อ.สะแบง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี ปี 2533

อายุ (ปี)	ชาย	หญิง	รวม	หมายเหตุ
0-6	54	32	86	
7-12	144	138	282	
13-15	86	78	164	
16-18	105	98	202	
19-22	112	104	216	
23-30	365	344	709	
31-40	270	222	499	
41-50	168	144	312	
51-60	76	80	156	
61 ปีขึ้นไป	62	100	162	
รวม	1,442	1,340	2,782	

ในปัจจุบัน ประชากรบ้านสะแบง ได้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานออกจากหมู่บ้านไปทำงานในต่างถิ่นทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดยไปในลักษณะหมุนเวียนกันคือ ไม่นาน ๆ ซึ่งเป็นลักษณะนี้ตลอดเวลา เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507-2508 ซึ่งเป็นปีที่สหรัฐอเมริกาเข้ามาตั้งฐานทัพในประเทศไทย และมาตั้งอยู่ที่สนามบินอุดรธานี ทำให้ชาวบ้านสะแบง ขึ้นตัวในเรื่องการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้ามาทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ ที่ฐานบินอุดรธานี และจังหวัดอื่น ๆ เช่น นครพนม นครราชสีมา และอุบลราชธานี จังหวัดชลบุรี เป็นต้น

ลักษณะการตั้งบ้านเรือน อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ๆ เป็นคุ้มคามที่ถนนคึกคักและอยู่กันค่อนข้างหนาแน่น ไม่เป็นระเบียบ จนบางครั้งรวมครัวไม่สามารถจะแบ่งพื้นที่หรืออาณาเขตของครอบครัวได้ เพราะครอบครัวอยู่ชิดกันมากไม่มีรั้วกันนอกแนวเขต ชาวบ้านอยู่ในลักษณะแบบเครือญาติไปมาหาสู่และแบ่งกันกิน ทำกิจกรรมร่วมกัน ช่วยงานกันในบางโอกาส

ผู้นำที่เป็นทางการ

1. นายเจดิม	แสงศิลา	กำนันตำบลสะแบง อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน 2
2. นายประเสริฐ	แสงศิลา	ผู้ช่วยกำนันหมู่บ้าน 2
3. นายร่ำพัน	คำวันดี	ผู้ช่วยกำนันหมู่บ้าน 2
4. นายพูน	ทองแสน	สารวัตรกำนันหมู่บ้าน 2

- 5. นายถวิล ทองแสน สารวัตรกำนันหมู่ 2
- 6. นายที ทาอุรงชัย ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 7
- 7. นายสมคิด แสงศิลา ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 7
- 8. นายเสาว์ ยิ่งธง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 7
- 9. นายกนก ชารีโคตร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสะแบง
- 10. นายเฉลิม มานบุตร ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสะแบง
- 11. นายเสรี บุญเรือง ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสะแบง
- 12. นางมานเย็น วรระสัย เจ้าพนักงานสาธารณสุข ๑ สถานีอนามัย
สาธารณสุขชุมชน ตำบลสะแบง
- 13. นายประพันธ์ ดวงจันทร์ ผู้รับตั้งไปรษณีย์ตำบลสะแบง
(นายไปรษณีย์ตำบล)

ผู้นำทางธรรมชาติ เป็นกลุ่มบุคคลที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ

- 1. นายจำเนียร คำวันดี จำประจำหมู่บ้าน
- 2. นายบัว มานบุตร ไวยาวัจกร
- 3. นายคำมี แสงศิลา อธิการันบ้านสะแบง
- 4. พระอาจารย์ฉลาด เจ้าอาวาสวัดป่าพุทธชาตบุรีโยรส
- 5. พระครูวิโรจธรรมกิจ เจ้าอาวาสวัดบ้านสะแบง
- 6. นายเคน ทองแสน อธิการที่ เกษียณอายุราชการแล้ว
- 7. นายคำลี ทองแสน หมอเวทย์มนตรีทางไสยศาสตร์
- 8. นายสวน วรปฐิ พอดีผู้มีฐานะดีในหมู่บ้าน กรรมการวัด
บูรพาภิรมย์
- 9. นายหนูจันทร์ วงศ์ภักดิ์ กรรมการวัดบูรพาภิรมย์
- 10. นายชาติ แสงศิลา กรรมการวัดบูรพาภิรมย์
- 11. นายคำ คุ้มย์ กรรมการวัดบูรพาภิรมย์
- 12. นายมาน ดุณชัยพา กรรมการวัดบูรพาภิรมย์
- 13. นายบุญ คำวันดี กรรมการวัดบูรพาภิรมย์
- 14. พระอาจารย์บุญมี จันทร์ธานี เจ้าอาวาสวัดจันทร์เพ็งวราราม หมู่ 3

15. นายนิมนต์	นิรานนท์	ครูโรงเรียนบ้านสะแบง (เลขาธิการตำบลสะแบง)
16. นายประมวล	แสงศิลา	กรรมการวิบูลย์พาณิชย์
17. นางแพงศรี	บุตรโยธี	นางเทียม (ประทับทรงหรือร่างทรง)
18. นางกาน	คำวันดี	นางเทียม (ประทับทรงหรือร่างทรง)
19. นางหล้า	ทองแสน	นางเทียม (ประทับทรงหรือร่างทรง)

7. กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน

7.1 กองทุนยา¹ กองทุนยาเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2514 โดยตั้งอยู่ที่บ้านของ นายพัน มารศิริ หมู่ 2 ชาวบ้านโคกส้มศรีใจร่วมกันจัดตั้งขึ้นโดยเรียกเก็บเงินหุ้น ๆ ละ 20.-บาท ได้เงินประมาณ 2,000.- บาท ทางสาธารณสุขอำเภอก็ได้ให้การสนับสนุนให้คำแนะนำและวิธีดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการ เช่น ประธาน เลขานุการ เภรัชฎิก กำนัน เป็นประธาน ต่อมาก็เกิดอุปสรรคและปัญหา คือ การจัดการไม่ดี ผู้ขายไม่แจ้งให้ทราบว่ายายาได้เท่าไร ในที่สุดกองทุนยาก็สลายไปเมื่อ พ.ศ. 2524 คือตั้งได้ประมาณ 10 ปี เท่านั้น ปัจจุบันนี้ไม่มีการดำเนินการต่ออีก

7.2 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.²) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) เป็นธนาคารของรัฐบาล สังกัดกระทรวงการคลัง จัดตั้งเพื่อเป็นแหล่งให้กู้เงินแก่เกษตรกร เพื่อการประกอบอาชีพทางการเกษตรและให้เงินกู้สำหรับการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร และกลุ่มเกษตรกร จัดตั้งและดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 การให้กู้เงินแก่สมาชิก ธกส. ก็จะให้เงินในระยะสั้นระยะกลาง และระยะยาวเพื่อการเกษตรแก่เกษตรกรรายคน

เงินกู้ระยะสั้น

1. เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพการเกษตร เช่น ค่าพันธุ์พืช ค่าปุ๋ย ยาป้องกันกำจัดศัตรูพืช โรคพืช ภาชนะบรรจุ วัสดุการเกษตรอื่น ๆ ค่าเครื่องมือการเกษตร ค่าซ่อมแซมเครื่องมืออุปกรณ์ ค่าซื้อปุ๋ยสัตว์หรือสัตว์น้ำเพื่อเลี้ยงขยาย และค่าจ้างเกี่ยวกับการเกษตร
2. ค่าใช้จ่ายในการเตรียมเพื่อขยายและแปรรูปผลผลิตการเกษตรเพื่อขาย

¹ จากการสัมภาษณ์ นายเฉลิม ลาพิณล แพทย์ประจำตำบลที่บ้านเลขที่ 174 หมู่ 2 ค.สะแบง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี

² ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เอกสารเผยแพร่จัดทำโดยกองประชาสัมพันธ์ ธกส. หน้า 3 (ไม่ปรากฏปีพิมพ์เผยแพร่)

3. ค่าเช่าเกี่ยวกับการเกษตร เฉพาะที่ต้องชำระด้วยเงินสด
4. ค่าภาษีอากรเกี่ยวกับการเกษตร
5. ค่าบริการต่าง ๆ เกี่ยวกับการเกษตร
6. ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนตามที่จำเป็น

เงินระยะปานกลาง

เพื่อให้เป็นค่าลงทุนจัดสร้าง หรือปรับปรุงทรัพย์สินการเกษตร ซึ่งปกติจะใช้ประโยชน์ไ้มากกว่า 1 ปี เช่น

1. บุกเบิกที่ดินหรือทำให้ที่ดินใช้ในการเกษตรได้หรือซื้อที่ดิน
 2. สร้างหรือปรับปรุงแหล่งน้ำ คันคูดิน ประตูกักน้ำและงานปรับปรุงที่ดินอย่างอื่น
 3. ทำสวน
 4. วางรูปประกอบการเกษตรขึ้นใหม่ เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น
 5. ซื้อสัตว์ใช้งาน สัตว์พ้อพันธุ์ แม่พันธุ์ ซื้อหรือสร้างหรือปรับปรุงเครื่องมือขนาดใหญ่ เครื่องสูบน้ำ เครื่องจักรกล อุปกรณ์การขนส่งและอุปกรณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการเกษตร
 6. ซื้อหรือสร้าง หรือปรับปรุงบ้านเรือน โรงเรือนและสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ
- เกี่ยวกับการเกษตร

7. ลงทุนในการเลี้ยงปลุสัตว์หรือไก่ เป็ด หรือลงทุนในการเลี้ยงปลา
8. ชำระหนี้สินเดิมซึ่งเกี่ยวกับการเกษตร

เงินระยะยาว

เป็นการกู้เพื่อเป็นค่าลงทุนในการเกษตรที่ใช้เวลายาวกว่า 3 ปี จึงจะได้ผลตอบแทน เช่น

1. การทำสวนไม้ยืนต้น การเลี้ยงไหม สาวไหม การเลี้ยงกุ้ง และสัตว์น้ำอื่น ๆ การเลี้ยงสัตว์ และการจัดทำทุ่งหญ้า เพื่อให้ใช้ในการเลี้ยงสัตว์
2. เป็นค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงดิน บุกเบิกที่ดินหรือจัดให้ที่ดินใช้ปลูกพืช หรือสัตว์เลี้ยงได้ การปรับปรุงระดับดินให้สม่ำเสมอ การทำรั้ว การสร้างแหล่งน้ำหรือปรับปรุงแหล่งน้ำ ซึ่งเครื่องสูบน้ำ จัดทำคูกสองส่งน้ำ หรือระบายน้ำ และจัดทำประตูกักน้ำ

3. การซื้อหรือจ้างเครื่องจักรที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ซึ่งต้องใช้เงินทุนมาก เช่น รถแทรกเตอร์ เครื่องสี เครื่องนวด หรือเครื่องสูบน้ำขนาดใหญ่ การซื้อหรือจ้างโรงสี การซื้อรถสำหรับขนส่งผลผลิตผลการเกษตร

นอกจากวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้นแล้ว เงินกู้ระยะยาวเพื่อการเกษตรยังใช้ซื้อที่ดินให้เพียงพอสำหรับการดำเนินงานเกษตรตามโครงการของเกษตรกรแต่ละรายได้อีกด้วย

จำนวนขั้นสูงของการกู้ เกษตรแต่ละรายจะกู้เงินจาก ธกส. ได้ดังนี้

1. เงินกู้ระยะสั้นและระยะปานกลางกู้ได้ไม่เกินคนละ 1 ล้านบาท
2. เงินกู้ระยะยาวเพื่อการเกษตรกู้ได้ไม่เกินคนละ 5 ล้านบาท (ต้องกู้ไม่ต่ำกว่า 1 หมื่นบาท) ถ้าเป็นนิติบุคคลกู้ได้ไม่เกิน 10 ล้านบาท

หลักประกันเงินกู้

1. การค้ำประกันด้วยบุคคล การขอกู้เงินระยะสั้นเพื่อผลิตผลหลักสำหรับการกู้เงินที่ไม่เกิน 30,000.- บาท จะใช้ผู้กู้กลุ่มเดียวกันรับผิดชอบในหนี้สินนั้นร่วมกันเป็นกลุ่ม ๆ การขอกู้เงิน ระยะสั้นเพื่อการอื่นหรือระยะปานกลางสำหรับการกู้เงินทั้งสองประเภทรวมกัน หรือประเภทใดประเภทหนึ่งไม่เกินรายละ 30,000.- บาท จะใช้ลูกค้าในกลุ่มเดียวกันอย่างน้อย 2 คน ค้ำประกันผู้กูรายนั้น ๆ ก็ได้

2. การจำนองอสังหาริมทรัพย์ เพื่อเป็นการประกันหนี้เงินกู้ทั้งหลายของผู้กู้ ผู้กู้ อาจจะใช้การจำนองอสังหาริมทรัพย์ก็ได้ โดยการจำนองนั้น จะต้องระบุจำนวนเงินขั้นสูงของราคาประเมินของอสังหาริมทรัพย์ตามที่ธนาคารเห็นสมควรซึ่งจะต้องไม่น้อยกว่าจำนวนเงินกู้

3. การใช้หลักทรัพย์ รัฐบาลไทยหรือเงินฝากในธนาคารเป็นประกัน ปกติใช้พันธบัตรรัฐบาล หรือเงินฝากใน ธกส. เป็นประกัน ธกส. จะให้กู้ได้ไม่เกิน 80% แห่งค่าหลักทรัพย์หรือเงินฝากที่เป็นประกัน

4. การใช้หลักประกันอื่นตามที่ผู้จัดการ ธกส. กำหนดหลักประกันอื่นตามที่ ธกส. กำหนดนั้นจะต้องเสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการธนาคารก่อนจึงจะใช้ได้

กรณีเงินกู้ตามโครงการพิเศษเฉพาะเรื่องซึ่งร่วมกับหน่วยราชการให้คิดหรือไม่มีหลักประกันเงินกู้ก็ได้ ทั้งนี้จะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขข้อตกลงของโครงการที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ ธกส. แล้ว

การคิกคอกเบี้ย

เงินกู้ระยะสั้นและระยะปานกลาง ธกส. คิกคอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 14 ต่อปี
 ในกรณีที่ทำเป็นสัญญาเงินเครคิกเงินสค ธกส. คิกคอกเบี้ยในอัตราดังนี้

1. ร้อยละ 14 ต่อปี สำหรับวงเงินกู้ไม่เกิน 3 แสนบาท
2. ร้อยละ 15 ต่อปี สำหรับวงเงินกู้ 3 แสนบาท

เงินกู้ระยะยาวเพื่อการเกษตร ธกส. คิกคอกเบี้ยในอัตรา ดังนี้

1. ร้อยละ 14 ต่อปี สำหรับวงเงินกู้ไม่เกิน 3 แสนบาท
2. ร้อยละ 15 ต่อปี สำหรับวงเงินกู้เกิน 3 แสนบาท แต่ไม่เกิน 1 ล้านบาท
3. ร้อยละ 16 ต่อปี สำหรับวงเงินกู้เกิน 1 ล้านบาท

การคิกคอกเบี้ย ธนาคารคิกคอกคำนวณตามท่นเงินคงเหลือเป็นรายวัน ตั้งแต่วันถัดจาก
 วันรับเงินกู้จนถึงวันชำระคิ่นเสร็จ ทั้งนี้ไม่เป็นการทบท่น และไม่มีการบักเศษวันเป็นคือน

เงินกู้ทุกประเภท หากผู้กู้ไม่สามารถส่งชำระคิ่นเงินกู้ได้ตามกำหนดสัญญา ธนาคาร
 จะคิกคอกเบี้ยเพิ่มอีกในอัตราร้อยละ 3 ต่อปี สำหรับเงินคิ่นที่ยังค้างชำระอยู่จนกว่าจะชำระคิ่นเสร็จ
 เว้นแต่ผู้กู้จะประสบบัญกรรมชาติ หรือภัยพิบัติอย่างร้ายแรง

ระยะเวลาการชำระคิ่นเงินกู้

1. เงินกู้ระยะสั้น กำหนดชำระคิ่นภายใน 12 เดือน หรือกรณีพิเศษไม่เกิน 18 เดือน นับคิ่งแต่วันกู้
2. เงินกู้ระยะปานกลาง กำหนดชำระคิ่นเป็นรายงวด ภายใน 3 ปี หรือกรณีพิเศษ ไม่เกิน 5 ปี
3. เงินกู้ระยะยาวเพื่อการเกษตร กำหนดชำระคิ่นเป็นรายงวดภายใน 15 ปี หรือกรณีพิเศษ ไม่เกิน 20 ปี (ระยะเวลาปลอดคิ่นคิ่นเงินและคอกคอกเบี้ยไม่เกิน 5 ปีแรก)

คุณสมบัติของผู้กู้

เกษตรกรผู้คิ่งจะกู้เงินระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว เพื่อการเกษตรจาก
 ธกส. ได้ จะต้องมืคุณสมบัติคิ่งนี้

1. มีสัญชาติไทย
2. มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์
3. เป็นเกษตรกร

4. มีความชำนาญหรือได้รับการฝึกอบรมในการเกษตรมาแล้วพอสมควร
 5. มีถิ่นที่อยู่และประกอบการเกษตรส่วนใหญ่ของตนในท้องที่ดำเนินงานของสาขา ซึ่งตนขอขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้ำมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปี
 6. โทษปกติเป็นผู้ก่อให้เกิดผลผลิตการเกษตรเพื่อขายในปีหนึ่ง ๆ เป็นมูลค่าพอสมควร (จะเป็นผู้มีที่ดินของตนเองหรือไม่ก็ตาม)
 7. เป็นผู้มีคุณสมบัติสุจริต มีชื่อเสียงดี ชยันต์แข็งในการประกอบอาชีพ และรู้จักประหยัด
 8. ไม่เป็นคนวิกลจริตหรือจิตหั่นเหี้ยนไม่สมประกอบ
 9. ไม่เป็นบุคคลล้มละลายหรือเป็นผู้หนีสินส่วนตัว
 10. ไม่เคยถูกให้ออกจากการเป็นลูกค้ำประจำสาขาใด ๆ ของ ธกส. มาก่อน
- กลุ่มสมาชิกในเขต ธกส. สาขาอำเภอหนองหาน¹

กลุ่มสมาชิกในเขต ธกส. สาขาอำเภอหนองหานจะมีจำนวน 472 กลุ่ม ในจำนวน 472 คน นี้ สมาชิกรวมกลุ่มกันจากอำเภอหนองหาน อำเภอทุ่งฝน และอำเภอไชยวาน ซึ่งตั้ง ธกส. ขึ้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 ในสมัยนั้นเขตอำเภอไชยวานและอำเภอทุ่งฝนยังเป็นตำบลหนึ่ง ที่อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอหนองหาน สมาชิกของกลุ่มจึงยังคงตั้งพักอยู่ที่ ธกส. อำเภอหนองหาน

กลุ่ม ธกส. บ้านสะแบง

สมาชิกกลุ่ม ธกส. ในหมู่บ้านสะแบง หมู่ 2 และหมู่ 7 บางคนบางกลุ่มก็เข้าเป็นสมาชิกตั้งแต่เริ่มตั้ง ธกส. ที่อำเภอหนองหาน ในปัจจุบันนี้มีสมาชิกจำนวน 16 กลุ่ม มีสมาชิกอยู่ 236 คน แยกตามลำดับของกลุ่มเป็นหมายเลขที่ตามลำดับของกลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มที่ 71 มีสมาชิก 20 คน

นายที	หาญธงชัย	เป็นหัวหน้า
นายคำมี	แสงศิลา	เป็นผู้ช่วย
2. กลุ่มที่ 72 มีสมาชิก 13 คน

นายไล	ทัพธานี	เป็นหัวหน้า
นายสม	วงศ์โพธิสาร	เป็นผู้ช่วย

¹ สัมภาษณ์ นายพิระพงษ์ สุขประเสริฐ ฝ่ายสินเชื่อ ธกส. อำเภอหนองหาน ที่ ธกส. อำเภอหนองหาน เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2534

3. กลุ่มที่ 178 มีสมาชิก 16 คน
นายบุญมี ท้าวจันทร์ เป็นหัวหน้า
4. กลุ่มที่ 199 มีสมาชิก 15 คน
นายพล บรรเทาทุกข์ เป็นหัวหน้า
นายใบ คำวันดี เป็นผู้ช่วย
5. กลุ่มที่ 205 มีสมาชิก 18 คน
นายบุญ คำวันดี เป็นหัวหน้า
นายสวัสดิ์ คำวิลัย เป็นผู้ช่วย
6. กลุ่มที่ 239 มีสมาชิก 21 คน
นายถวิล ทองแสน เป็นหัวหน้า
นายสุพัฒน์ คำวันดี เป็นผู้ช่วย
7. กลุ่มที่ 301 มีสมาชิก 27 คน
ตามบัญชีรายชื่อไม่บอกว่าเป็นหัวหน้าและผู้ช่วย
8. กลุ่มที่ 352 มีสมาชิก 14 คน
นายนิม ชันตีคำ เป็นหัวหน้า
นายนิมนต์ แสงศิลา เป็นผู้ช่วย
9. กลุ่มที่ 360 มีสมาชิก 14 คน
นายถน นุ่นลีคา เป็นหัวหน้า
นายสวัสดิ์ สุนัขยกา เป็นผู้ช่วย
10. กลุ่มที่ 365 มีสมาชิก 13 คน
นายเสรี ศิริบุญเรือง เป็นหัวหน้า
นายนิมนต์ นีรานนท์ เป็นผู้ช่วย
11. กลุ่มที่ 422 มีสมาชิก 12 คน
นายสวัสดิ์ แก้วเขียว เป็นหัวหน้า
นายวิชัย จันทร์ศรี เป็นผู้ช่วย

12. กลุ่มที่ 423 มีสมาชิก 13 คน
 นายสม แสงศิลา เป็นหัวหน้า
 นายคน ฅิวบาง เป็นผู้ช่วย
13. กลุ่มที่ 429 มีสมาชิก 12 คน
 นายประมวล แสงศิลา เป็นหัวหน้า
 นายพน จันทระประคิมฐ์ เป็นผู้ช่วย
14. กลุ่มที่ 431 มีสมาชิก 11 คน
 นายผล แสนสระคี เป็นหัวหน้า
 นายอนลี คำวันคี เป็นผู้ช่วย
15. กลุ่มที่ 434 มีสมาชิก 8 คน
 นายรวม เกษตัญย เป็นหัวหน้า
 นายประเสริฐ แสงศิลา เป็นผู้ช่วย
16. กลุ่มที่ 438 มีสมาชิก 9 คน
 นายสมคิด นีรานนท์ เป็นหัวหน้า
 นายแสน ทาอุซงชัย เป็นผู้ช่วย

ในจำนวนสมาชิกของ ชกส. 236 คน ของบ้านสะแบง นี้ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเกษตรกร
 ชั้น 1-2-3-4 คือเป็นกลุ่มเกษตรกรที่จัดอยู่ในชั้นมีรายได้ต่ำ ยากจน มีกิจการขนาดเล็ก ซึ่งมีอยู่
 เป็นจำนวนมาก กลุ่มเกษตรกรชั้น 1-4 ดังกล่าวนี้จะมีรายได้ไม่เกิน 10,000.- บาทต่อปี
 สมาชิกที่เป็นเกษตรกรชั้น 5 หรือชั้นปกติ เป็นสมาชิกที่มีกิจการขนาดกลาง มีรายได้
 เฉลี่ยแล้วเกินมีละ หนึ่งหมื่นบาทขึ้นไป ซึ่งในจำนวนสมาชิก ชกส. ทั้ง 236 คนนี้ จะเป็นสมาชิก
 ชั้น 5 เพียง 12 คน นอกนั้นเป็นสมาชิกชั้น 1-4 ทั้งหมด

สมาชิก ชกส. ของแต่ละกลุ่มก็จะค้าประกันซึ่งกันและกันรับผิดชอบในภาวะที่สินค้าที่จะพึง
 เกิดขึ้นในกลุ่มสมาชิกเดียวกัน

7.3 สมาคมฌาปนกิจลูกค้า ชกส.อำเภอหนองหาน¹

ราษฎรจากอำเภอหนองหาน อำเภอไชยวาน และอำเภอทุ่งฝน สมัครเข้าเป็นสมาชิกฌาปนกิจ ชกส. ในขณะนี้มีจำนวน 11,501 คน ค่าสมัครแรกเข้า 20 บาท จะจ่ายเงินสงเคราะห์ให้แก่สมาชิกที่ถึงแก่กรรมรายละ 10 บาท สมาชิกแต่ละคนจะจ่ายเงินให้สมาคมเป็นรายปี ๆ ละ 1,000 บาท ถ้าหากในปีใดสมาชิกถึงแก่กรรมไม่มาก มีเงินเหลือจากที่จ่ายไว้แล้วจำนวน 1,000 บาท นั้น ก็จะเป็นยกยอกไปในปีที่ต่อไป และจะเก็บเพิ่มเอาไว้ให้ครบจำนวน 1,000 บาท ถ้าสมาชิกถึงแก่กรรมลง ทายาทก็จะได้รับเงินจากสมาคมฌาปนกิจ ประมาณ 112,680 บาท ภายหลังจากที่หักเอาไว้ค้ำประกันสมาคม 3% ของยอดเงินทั้งหมด

7.4 กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ²

กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโค ได้ตั้งขึ้นเมื่อปี 2533 โดย นายประสพ บุณราคม อดีต สส. จังหวัดอุดรธานี โคของบประมาณจากรัฐบาล ผ่านกรมปศุสัตว์ เพื่อเกษตรกรทุกอำเภอในจังหวัดอุดรธานี โดยให้ชื่อโครงการนี้ว่า "โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสานเขียว) โดยให้ชอกุ้เงินผ่าน ชกส.อำเภอหนองหาน

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อเป็นการเสริมอาชีพให้เกษตรกรมีอยู่มีกินเพิ่มขึ้นจากอาชีพทำนา
2. เป็นการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้เพิ่มมากขึ้น โดยเปลี่ยนสภาพที่ราบสูงให้เป็นที่เลี้ยงสัตว์ แทนพื้นที่ปลูกข้าว เพราะจะคุ้มมากกว่า (ผลผลิตจะเพิ่มขึ้นเป็น 9-10 เท่า)
3. เพื่อให้เกษตรกรเปลี่ยนอาชีพจากทำนามาเป็นเลี้ยงสัตว์บ้างในบางส่วน

¹ สัมภาษณ์ นายวัฒนชัย เจริญชัย เจ้าหน้าที่ ชกส.อำเภอหนองหาน 3 ธันวาคม 2534

² สัมภาษณ์ นายเอียง มหาวงศ์ หัวหน้ากลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อตำบลนาทราย ตำบลสะแบง, ที่บ้านคงวังพัง อ.สะแบง เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2534

หลักการรับสมาชิก

1. รับสมัครเกษตรกรผู้มีใจรักจะเลี้ยงสัตว์เข้าเป็นสมาชิก
2. เป็นมีความรู้ในเรื่องเลี้ยงสัตว์ และแผนการอบรม
3. มีพื้นที่ 10 ไร่ขึ้นไปสำหรับปลูกหญ้าเลี้ยงโค

สมาชิกจะมีอยู่ 2 กลุ่ม คือกลุ่มชอกูเงิน 30,000 บาท และกลุ่มชอกู 140,000 บาท

เฉพาะหมู่ 2 และหมู่ 7 จำนวน 15 คน คือ

1. นายเกียง	มหาวงศ์	เป็นหัวหน้า
2. นายเสวี	ศิริบุญเรือง	รองหัวหน้า
3. นายเฉลิม	มานุตร์	
4. นายเสวี	อรุณ	
5. น.ส.ศิริพรรณ	แสงศิลา	
6. นางบุญเที่ยง	บัวใหญ่รักษา	
7. นางหนูจร	นาสมณัน	
8. นายเฉลิมชัย	ลาพิมล	
9. นายประยูร	วงษ์ศักดิ์	
10. นายนิพนธ์	ทองแสน	
11. นายอุดม	วงษ์ศักดิ์	
12. นางสาวโย	หาญธงชัย	
13. นางบัวพร	แก้วทุม	
14. นายผล	แสนสระดี	
15. นายสว่าง	หาญธงชัย	
16. นายนิมนต์	นิรานนท์	

รายชื่อ 1 และรายชื่อ 16 เป็นสมาชิกที่ชอกูเงินได้ 140,000 บาท นอกนั้นเป็นสมาชิกที่ชอกูเงินได้ 30,000 บาท

หลักการกู้เงิน

1. สมาชิกกลุ่มที่หนึ่ง จะกู้เงินได้ 3,000 บาท โดยใช้หลักทรัพย์สินค้ำประกัน หรือไม่ต้องใช้หลักทรัพย์สิน เพียงแต่ให้สมาชิกในกลุ่ม 3 คน เช่นค้ำประกันในกลุ่มเดียวกัน ซึ่งมีมูลค่า

เป็น 2 เท่า ของเงินกู้ยืมเมื่อได้เงินไป 30,000 บาท ก็จะไปซื้อวัวพันธุ์ไทยใหญ่มาเลี้ยง เป็นจำนวน 5 ตัว

ระยะเวลาส่งเงินคืน 7 ปี คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 11.5 ต่อปี ในปีที่ 4 จะส่งคืนเงินต้นพร้อมทั้งดอกเบี้ยส่งไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะหมด

2. สมาชิกที่สามารถกู้ได้ 140,000 บาท สามารถกู้เงินไปทำคอกปรับปรุงที่ปลูกหญ้าและซุกเจาะบาคาลโลกอนเป็นเงิน 12,000 บาท หลังจากนั้นจึงจะได้เงินครบทั้ง 140,000 บาท โดยนำไปซื้อวัวได้ 5 ตัว โดยสั่งซื้อจากศูนย์พันธุ์สัตว์ จังหวัดบุรีรัมย์ตัวละ 22,500 บาท ในวงเงินกู้ 140,000 บาท ใช้ยืมค่าประกันจำนวน 5 คน หรืออาจจะใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันก็ได้ การชำระเงินคืน ภายใน 14 ปี โดยจะเริ่มส่งเงินคืนและดอกเบี้ยในปีที่ 4 ในอัตราร้อยละ 9 ต่อปี

ผลของโครงการ¹

ผลสำเร็จของโครงการบรรลุจุดประสงค์ตามที่ตั้งเอาไว้ แต่ที่มีอุปสรรคปัญหาที่มีอยู่บ้างคือ สมาชิกบางคนเมื่อได้เงินไปแล้วไม่นำไปซื้อวัวตามที่ขอกู้แต่กลับนำเงินไปใช้จ่ายอย่างอื่น เช่น ซื้อรถมอเตอร์ไซด์ นำไปชำระหนี้สินเป็นต้น ซึ่งก็มีอยู่หลายราย คงจะต้องตรวจสอบและแก้ไขกันต่อไป เช่น อาจจะเรียกเงินคืน

อีกประเด็นหนึ่งก็คือ แหล่งน้ำที่จะให้วัวได้กินและใช้น้ำรดหญ้าในคอกแล้ว ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ของเกษตรกรที่จะต้องได้รับการแก้ไขต่อไป

สำหรับด้านการตลาดขายวัวนั้น รัฐบาลรับปากว่าจะหาตลาดจำหน่ายให้ ซึ่งจะส่งออกนอกก็ได้ ขณะนี้เกษตรกรให้ความสนใจและมาขอสมัครเพิ่ม เพราะได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น บางรายมีวัวเพิ่มขึ้นในขณะนี่ถึง 4 ตัว แล้วก็มี คิดว่าขณะนี้ได้ผลแล้ว 70%

8. การสาธารณสุข

สถานีอนามัยตำบลสะแบง ตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกที่บ้านนาทรายน้ำรอด เพราะสมัยนั้นอยู่ในเขตการปกครองตำบลเดียวกัน ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2508 จึงได้แยกเขตการปกครองออกจากกัน คือเป็นตำบลนาทราย จึงได้สร้างสำนักงานมูลงครรภขึ้น 2 ชั้น ที่โรงเรียนบ้านสะแบง

¹ สัมภาษณ์ นายเตียง มหาวงษ์ หัวหน้ากลุ่มเลี้ยงโคเนื้อ ตำบลนาทราย ตำบลสะแบง ที่บ้านกงวังพัง ต.สะแบง เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2534

เมื่อปี 2508 โดยอาศัยที่ดินส่วนหนึ่งของโรงเรียนบ้านสะแบงเป็นที่สร้างสำนักงาน

ต่อมาปี พ.ศ. 2524 ชาวบ้านสะแบง ทั้ง 3 หมู่ คือหมู่ 2, 3 และหมู่ 7 เห็นว่าควรจะมีสำนักงานสถานีอนามัยเป็นเอกเทศของตนเอง จึงได้รวบรวมเงินจากชาวบ้านครอบครัวละ 25 บาท จากทั้ง 3 หมู่บ้าน ได้เงิน 12,000 บาท เพื่อซื้อที่ดินจำนวน 2 ไร่ 1 งาน และได้งบประมาณจากทางราชการในบางส่วน เพื่อก่อสร้างสถานีอนามัยตำบลขึ้นใหม่ ซึ่งอยู่ห่างจากที่เดิมคิด บริเวณโรงเรียนประมาณ 500 เมตร สร้างแล้วเสร็จและเปิดทำการเมื่อปี 2524

ทำเนียบหัวหน้าหรือเจ้าหน้าที่ของสถานีอนามัยตั้งแต่ปี 2508 ถึงปัจจุบันมีดังนี้

1. นางสาวอารมย์ **ดิสรอน** เจ้าหน้าที่นครกรรภ พ.ศ. 2508
2. นางรัชนี **ชุมพงษ์**
3. นางสุนงศา ศรีภูงศ์ เจ้าหน้าที่นครกรรภ 2514 - 2520
4. นางปรีชา มุกดาประวัติ เจ้าหน้าที่นครกรรภสาธารณสุข 2521 - 2523
5. น.ส. เฉลิมศรี **พิมพ์ชัย** เจ้าหน้าที่สาธารณสุข 2523 - 2526
6. นางบานเย็น **วระลัย** เจ้าหน้าที่บริหารงานสาธารณสุข 2526 -ปัจจุบัน

ในปัจจุบันมีเจ้าหน้าที่ประจำสถานีอนามัยตำบลสะแบง ดังนี้

1. นางบานเย็น **วระลัย** เจ้าหน้าที่บริการสาธารณสุข
2. นางอรษา **ไชยศักดิ์** ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข
3. นางเพ็ญวรรณ **บ่อคำเกิด** เจ้าหน้าที่งานสาธารณสุขชุมชน 3
4. นายอภิชาติ **มีจันทิ** เจ้าหน้าที่งานสาธารณสุขชุมชน 4

วัสดุก่อสร้าง มีดังนี้

- สถานีอนามัย 1 หลัง
- บ้านพักเจ้าหน้าที่ระคับ 1 - 2 2 หลัง
- แท็งก์น้ำแบบ ฝ. 3 1 แท็งก์
- บ่อบาดาล ขนาด 4 นิ้ว ลึก 50 เมตร 1 บ่อ

ตารางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่¹

เช้า เวลา 8.30-12.00	วัน	บ่าย 13.00 - 16.30 น.
ให้การรักษาพยาบาล	จันทร์	ให้การรักษาพยาบาล
ตรวจสุขภาพเด็ก	อังคาร	ตรวจสุขภาพเด็ก
ตรวจครรภ์	พุธ	ตรวจครรภ์
วางแผนครอบครัว	พฤหัสบดี	วางแผนครอบครัว
ให้การรักษาพยาบาล	ศุกร์	เยี่ยมบ้าน, คลินิค, โรงเรียน

คณะผู้วิจัยได้เข้าไปสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยตำบลสะแบง ได้ทราบว่า การปฏิบัติงานจะเป็นไปตามตารางปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เป็นปกติประจำวัน ยกเว้นกรณีพียงงาน โดยรับคนจากสาธารณสุขอำเภอหรือสาธารณสุขจังหวัด จึงจะเปลี่ยนแปลงไปบ้าง

ขอบข่ายการปฏิบัติงานนั้นจะรับผิดชอบประชาชนทั้งตำบลสะแบง คือ 8 หมู่บ้าน โดยจะมีผู้สื่อข่าวสาธารณสุข (มสส.) ซึ่งมีอยู่ 67 คน (หมู่ 2 มี มสส. 19 คน หมู่ 7 มี มสส. 13 คน) และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 คน รวมเป็น 8 คน เป็นผู้คอยดูแลช่วยเหลือ สักรวจข้อมูล และข่าวสารจากชาวบ้านช่วยสถานีอนามัยในกิจการสาธารณสุข ชี้นำ ฐานของชาวบ้าน ตามหน้าที่ดังนี้

หน้าที่ของ มสส. และ อสม.

1. แจงข่าวร้ายกระจายข่าวดี
2. ชีวะบริการ
3. ประสานงานสาธารณสุข
4. ให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้น
5. เผยแพร่ กระจาย (จำหน่าย) ยาสามัญประจำบ้านแก่ประชาชน
6. ทำรายงานประจำเดือน

¹ ข้อมูลจากแผนที่แสดงไว้ ณ สถานีอนามัยตำบลสะแบง และจากการสัมภาษณ์ นายอภิชาติ มีจันทร์ เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2534

สถิติของประชากรที่มารับการรักษาทันทีหรือใช้บริการ มีดังนี้

ปี 2530	จำนวน	4,272 คน
ปี 2531	จำนวน	3,657 คน
ปี 2532		2,256 คน
ปี 2533	จำนวน	1,619 คน
ปี 2534	จำนวน	2,333 คน

สาเหตุ จำนวนผู้ป่วยลดลงคงจะมาจากหลายสาเหตุ อาจจะเป็นเพราะผู้ป่วยเจ็บป่วยน้อยลงเพราะปฏิบัติตัวดีขึ้น อาจจะไปใช้บริการที่อื่น อาจจะไม่ยอมมารับประทานเอง หรือมาใช้บริการแต่ไม่ได้ลงบันทึกข้อมูลเอาไว้ ฯลฯ

จำนวนประชากรทั้ง 8 หมู่บ้าน จำนวน 5,879 คน จำนวนผู้ป่วยที่มาใช้บริการตรวจรักษา แยกตามกลุ่มที่เจ็บป่วยตามกลุ่มสาเหตุที่ป่วยมากไปหาน้อย คิดเฉลี่ยอัตราประชากรจำนวนร้อยละจากมากไปหาน้อย ปี 2533 ดังนี้

1. อาการและยาที่ไม่แข็งแรง ใช้ไม่ทราบสาเหตุ จำนวน 588 คน ร้อยละ 10.00
2. อุบัติเหตุการถูกพิษและพลวเหตุ 358 คน ร้อยละ 6.09
3. โรคทางเดินหายใจ 326 คน ร้อยละ 5.55
4. โรคติดเชื้อและปรสิต 190 คน ร้อยละ 3.83
5. ภาวะแปรปรวนทางจิต 190 คน อัตรา 67.54 ร้อยละ 3.23
6. โรคผิวหนังและเนื้อใต้ผิวหนัง 182 คน อัตราร้อยละ 3.09
7. โรคระบบกล้ามเนื้อโครงร่างและเนื้อเยื่อเสริม 144 คน ร้อยละ 2.44
8. โรคเลือดและอวัยวะสร้างเลือด 98 คน ร้อยละ 1.66
9. โรคเกี่ยวกับต่อมไร้ท่อโภชนาการและเมตาโบลิซึม 92 คน ร้อยละ 1.56
10. ระบบย่อยอาหาร 58 คน ร้อยละ 0.99
11. โรคระบบอวัยวะสืบพันธุ์รวมมีสภาวะ 3 คน ร้อยละ 0.02

ส่วนกลุ่มโรคติด 6 กลุ่ม สาเหตุไม่ปรากฏผู้ป่วยมารับการรักษาทันทีหรือใช้บริการคือ

1. เนื้องอก
2. ระบบประสาทและอวัยวะสัมผัส
3. ระบบไหลเวียนเลือด

4. ภาวะแทรกในการตั้งครรภ์และการอยู่ไฟ
5. โรคปริศนาคำเนิก
6. สาเหตุบางอย่างทางพยาธิวิทยาและมดุมภาพที่เกี่ยวข้องกับการคลอด
บทบาทหน้าที่ของงานสาธารณสุขตำบลสะแบง ตามหน้าที่ มีดังนี้

1. กลุ่มงานสุขภาพ คือ การทำและการแนะนำการสร้างสุขอนามัยแก่ประชาชน
แนะนำการกำจัดขยะมูลฝอย ที่ทิ้งที่เผา การเลือกใช้ภาชนะใส่อาหารที่ปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บ
2. กลุ่มงานป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ เช่น การฉีดวัคซีนโกลกรน บาดทะยัก คอตีบ
ป้องกันโรคที่เกิดจากยุง หรือแมลงวันเป็นพาหะนำโรค หรือโรคที่นำโดยสุนัข หนู โดยฉีดวัคซีน
ป้องกัน รวมไปถึงการให้ความรู้และป้องกันโรคเอดส์อีกด้วย
3. งานส่งเสริมสุขภาพ งานอนามัยแม่และเด็ก งานวางแผนครอบครัว การฝากครรภ์
ทำคลอด การให้โภชนาการศึกษา การจ่ายยาบำรุงเสริมธาตุเหล็กในบางราย การเยี่ยมแม่และ
เด็กเมื่อคลอดลูก และดูแลหลังคลอด การฉีดวัคซีนเด็ก
4. งานโภชนาการ การสำรวจและชี้แจงนำหนักเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี โดย ผสส. และ
อสม. ช่วยทุก ๆ 3 เดือน สาธิตอาหารเสริมแก่ผู้ปกครองเด็ก ให้ความรู้โภชนาการศึกษา
5. งานกองทุนยา ส่งเสริมและตั้งกองทุนยาในหมู่บ้านทั้งตำบล ไม่มีหมู่บ้านใดที่มี
กองทุนยาเหลืออยู่เลย ทั้งนี้เป็นเพราะ¹

1. คณะกรรมการกองทุนยาไม่เข้าใจวิธีการดำเนินงาน ไม่มีความรู้
2. สมาชิกของกลุ่มกองทุนยาไม่ให้ความเชื่อถือ ไม่กล้าออกทุนค่าหุ้น เกรงจะ

ถูกโกง

3. เจ้าหน้าที่ไม่ติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ

6. งานสาธารณสุขมูลฐาน

- ออกไปนิเทศงาน และเยี่ยม ผสส. และ อสม.
- ให้ความอบรม ผสส. และ อสม.
- จ่ายยา น้ำตาล เกลือแร่ เวลาเด็กป่วยเป็นโรคท้องร่วง
- แดงแพร่ยาสมุนไพรไทย 5 ชนิดหลักให้เป็นที่เข้าใจ และใช้ให้เกิดประโยชน์คือ
ว่านหางจระเข้ สมันชัน ขุมเห็ดเทศ ฟ้าทะลายโจร และเสลดพังพอนตัวเมีย

¹ สัมภาษณ์ นายอภิชาติ มีจันที ที่อนามัยตำบลสะแบง เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2534

9. การศึกษา

โรงเรียนบ้านสะแบง ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2465 โดยการนำของ นายสำน สีทโคตร นายอำเภอหนองหาน ได้จัดตั้งเป็นโรงเรียนประชาบาลขึ้นที่วัดบ้านสะแบง ที่เป็นวัดบูรพาภิรมย์ในปัจจุบัน มีนายอ่อนตา แสนนันทน์ เป็นครูใหญ่ และนายคำ พันธุ์เจ้าฝ่าย เป็นครูน้อย มีนักเรียน 45 คน โดยอาศัยศาลาวัดเป็นที่เรียนมาตลอด

ในปี พ.ศ. 2497 คณะครูและชาวบ้านสะแบงได้ออกเงินทุนสมทบร่วมกับทางราชการ ฝ่ายละครึ่งเป็นเงิน 80,000 บาท สร้างอาคารเรียนขึ้นใหม่ และก่อสร้างสำเร็จและย้ายออกจากศาลาวัดบ้านสะแบง มาเรียนที่อาคารเรียนแห่งใหม่ที่เป็นโรงเรียนในปัจจุบันนี้ เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2497 ซึ่งขณะนั้น นายมา แสงศิลา เป็นครูใหญ่

ในปี พ.ศ. 2508 ทางโรงเรียนและชาวบ้านได้สละเงิน 40,000 บาท สมทบกับเงินของทางราชการ ซึ่งมีอยู่แล้ว 20,000 บาท สร้างอาคารเรียน 2 ชั้นขึ้นอีก ซึ่งแล้วเสร็จและเปิดใช้เรียน เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2509

ในวันที่ 1 พฤษภาคม 2515 ได้ขยายการศึกษาขึ้นไปประโยคประถมศึกษาตอนปลาย โดยไม่บังคับ

ในปี พ.ศ. 2519 ทางโรงเรียนได้สร้างอาคารเป็นหอประชุมขึ้น 1 หลัง ในวงเงิน 30,000 บาท และปัจจุบันนี้ก็ได้ใช้เป็นที่ประชุมของโรงเรียน

ในปี พ.ศ. 2527 ทางราชการก็ได้ให้งบประมาณจำนวน 800,000 บาท สร้างอาคารอเนกประสงค์

ในปี พ.ศ. 2530 คณะครูและชาวบ้านร่วมกันสร้างฐานพระพุทธรูป และตั้งเก็บน้ำบาดาลขึ้น ด้วยงบประมาณ 50,000 บาท

โรงเรียนบ้านสะแบง ได้งบประมาณจากทางราชการและจากชาวบ้านตลอดจนผู้มีจิตศรัทธา สร้าง ซ่อมแซม และปรับปรุงอาคารสถานที่ เพื่อพัฒนาโรงเรียนมาโดยตลอด

ในปัจจุบัน (2534) โรงเรียนบ้านสะแบง เปิดสอนตั้งแต่เด็กอนุบาล จนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีครู - อาจารย์ 26 คน เป็นชาย 12 คน หญิง 14 คน มีภารโรง 2 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนคือ นายทนก ชารีโคตร ผู้ช่วยผู้อำนวยการคือ นายเจดิม นามบุตร และ นายเสรี สิริบุญเรือง จำนวนนักเรียน 491 คน เป็นชาย 252 คน เป็นหญิง 239 คน

จำนวนนักเรียนนักศึกษาชาวบ้านสะแบงที่ เข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา ที่โรงเรียนหนองหานวิทยาและอำเภอเมืองอุดรธานี ชาย 34 คน หญิง 42 คน ในระดับอุดมศึกษา ชาย 9 คน หญิง 8 คน รวมทั้งสิ้น 93 คน

สิ่งก่อสร้างภายในโรงเรียน

อาคารเรียน	4 หลัง
อาคารอเนกประสงค์	2 หลัง
สหกรณ์ร้านค้า	1 หลัง
บ้านพักครู	2 หลัง
ห้องน้ำ	10 ห้อง
บ้านพักภารโรง	1 หลัง
อาคารเก็บวัสดุอุปกรณ์	1 หลัง
ถังเก็บน้ำฝน	10 ถัง
สนามฟุตบอล	1 สนาม
สระน้ำ	1 สระ

รายชื่อผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารของโรงเรียน

จากอดีตถึงปัจจุบันมีดังนี้

1. นายอนตา	แสนนังทน	
2. นายคำ	พันธุเจ้าฝ่าย	
3. นายพรหม	วันทอง	
4. นายสอน	โพธิราชา	
5. นายเพง	โพธิจินดา	
6. นายเสย	ธรรมนันท์	
7. นายเงิน	เกื้อหนุน	
8. นายเครื่อง	สุทธิบริบาล	
9. นายผา	แสงศิลา	
10. นายชำนาญ	แสนสิทธิ์	
11. นายกนก	ชารีโคตร	คนปัจจุบัน (2534)

10. งานการศึกษา ศาสนา ศิลป และวัฒนธรรม

ประวัติวัดบูรพาภิรมย์

วัดบูรพาภิรมย์ บ้านสะแบง หมู่ 2 ชาวบ้านเรียกกันว่า "วัดโน" เพราะยังมีอีก

วัดหนึ่งซึ่งเป็นวัดเก่า คือ วัดป่าพุทราขามภิโยรส ซึ่งเป็นวัดฝ่ายพระธรรมยุติกี วัดบูรพาภิรมย์
สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2430 ในที่ดิน 7 ไร่ 2 งาน 46 ตารางวา ดยู่ทิศตะวันตกของหมู่บ้าน
ได้รับพระราชทานให้เป็นวัดถานทางราชการ (วิสุงคามสีมา) เมื่อวันที่ 15 เมษายน 2460

สิ่งก่อสร้างภายในวัดมีดังนี้

1. โบสถ์	1 หลัง
2. ศาลาการเปรียญ	3 หลัง
3. กุฏิ	3 หลัง

รายนามเจ้าอาวาสวัด¹ จากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน มีดังนี้

1. จารย์คำน้อย	จันทศรี
2. พระครูประสิทธิ์	
3. จารย์วัน	วรรณพิทักษ์
4. จารย์จันทร์	แสงศิลา
5. จารย์คำ	แสงศิลา
6. จารย์สม	มีจันท์
7. จารย์พิ้ว	คำวันดี
8. จารย์เบา	วงศ์ภักดี
9. จารย์ที	หาอชงชัย
10. จารย์กณ	อาจสะแมง
11. จารย์วิรัตน์	จันทบุตร (จากบ้านงอย ต. กุศสระ อ. เมือง จ. อุตรธานี)
12. จารย์ถวิล	แสงศิลา
13. จารย์มนตรี	แสงศิลา
14. จารย์สิงห์	จันทานี

¹ สัมภาษณ์ นายเพชร จันทะราช, พระครูวิโรจน์ธรรมกิจ ที่วัดบูรพาภิรมย์ บ้านสะแมง
ต. สะแมง อ. ทนองทาน จ. อุตรธานี เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2534

15. จารย์เพชร จันทะราช
16. จารย์คำแกง จันทรลี
17. จารย์ประสาท มีจันตี
18. พระครูสุเมธีพรหมคุณ บ้านนาทราย มารักเขกการ
19. จารย์ประมวล แสงศิลา
20. จารย์ทองสุข รดโสคา
21. จารย์โกวิทย์ บุตพา
22. พระครูวิโรจน์ธรรมกิจ (พระอธิการวีระเชิด ปฐุโชโต)

2523 - ปัจจุบัน (2534)

ประเพณีคุ้มกรรมและความเชื่อ

ประชาชนชาวบ้านสะแบง นับถือพุทธศาสนาและประเพณีตามฮีตสิบสอง - คองสิบสี่

ที่บรรพบุรุษได้ยอมรับสั่งสอนให้กระทำสืบต่อกันมา คณะผู้วิจัยได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการฉลองโบสถ์หรือทำบุญชดศิม ชาวบ้านสะแบง กล่าวคือ โบสถ์วัดบูรพาภิรมย์ บ้านสะแบง ได้สร้างขึ้นบริเวณโบสถ์เก่าหรือสิมเก่า โดยชาวบ้านได้หางบประมาณดำเนินการสร้างเมื่อ พ.ศ. 2524 และเสร็จเมื่อปี 2529 ใช้งบก่อสร้างทั้งหมด 1,100,000 บาท (หนึ่งล้านหนึ่งแสนบาท) และจัดฉลองในวันที่ 6 เมษายน 2534 ชาวบ้านนั้นมีความศรัทธาอย่างแรงกล้าในเรื่องทำบุญครั้งยิ่งใหญ่ครั้งสำคัญยิ่งในการเป็นคนหรือมนุษย์นั้นก็คือ ทำบุญฉลองโบสถ์หรือบุญชดศิม เพราะหมู่บ้านหนึ่ง ๆ จะมีโบสถ์หรือมีสิมได้ก็เพียง 1 แห่ง และก็ทำบุญฉลองได้เพียง 1 ครั้ง บ้านสะแบง มีอายุมาประมาณ 200 กว่าปี ก็พึงจะได้ทำบุญฉลองโบสถ์ครั้งนี้เป็นครั้งแรก ชาวบ้านจึงมีจิตศรัทธาสละเวลา กำลังกาย กำลังทรัพย์ เพื่อทำบุญครั้งนี้โดยไม่เสียดายทรัพย์ โดยไม่หวั่นต่อความเหน็ดเหนื่อยให้การต้อนรับแขกจากชาวบ้านถิ่นเมืองอื่นที่มาร่วมทำบุญด้วยความเต็มใจ ฝ่ายจัดหาอาหารต้อนรับก็จะบริการตลอดระยะเวลา 4 วัน ที่จัดงาน ชาวบ้านอื่น ๆ ก็มาร่วมทำบุญอย่างเนืองแน่นตลอดเวลา

ประเพณีการฝังลูกนิมิต หรือปักลูกนิมิต ชาวบ้านรวมทุนกันเป็นเจ้าภาพลูกนิมิต ลูกละอย่างค่า 15,000 บาท เจ้าภาพบางลูกก็ไ้มากกว่านั้น โดยเฉพาะลูกเอกนั้น นายมนตรี พงษ์พาณิชย์ และคณะในพรรคไปเป็นเจ้าภาพ ได้บริจาค 70,000 บาท

จากยอดเงินบริจาครวมทั้งสิ้นเป็นเงิน 5 แสนกว่าบาท ซึ่งเป็นการทำบุญครั้งประวัติดำเนินการของชาวบ้าน ที่ได้เงินเป็นจำนวนมาก เป็นเพราะแรงศรัทธาในการทำบุญชดศิม เชื่อว่า

จะได้านิสงส์มาก และถ้าได้มีโอกาสไปร่วมทำบุญตลอดถึง 7 ครั้ง ในขณะที่มีชีวิตอยู่ จะทำให้มีผลานิสงส์มาก ตายไปก็จะไปเกิดในสวรรค์ จึงทำให้คนแก่ คนเฒ่า ตลอดจนคนหนุ่มคนสาวหรือเยาวชน ร่วมกันบริจาคอย่างไม่เสียดายทรัพย์สิน จึงทำให้ยอดบริจาคได้มากอย่างนั้น

ในการประกอบพิธีศรัทธาณินั้น ชาวบ้านมีความเชื่อในเรื่อง ของดี วัตถุประสงค์ เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของที่เขาไปบริเวณรอบ ๆ โบสถ์ เช่น สวรรค์ที่แขวนลูกนิมิต ไม้คุด ไม้ขอ ที่เป็นคานแขวนสวรรค์ ค่ายที่ซึ่งประดับประดาในบริเวณ ตลอดจนดอกไม้รูปเทียนที่คนนำไปบูชากราบไหว้นั้น ชาวบ้านทุกคนมีความปรารถนาอยากจะได้สิ่งเหล่านี้ไปไว้สักการบูชา

สภาพทางวัฒนธรรม

ชาวบ้านทุกคนนับถือพุทธศาสนา ชาวบ้านจะทำบุญตักบาตรเป็นประจำ มีวัดอยู่ 3 แห่ง คือ วัดป่ามหานิกาย 2 วัด คือวัดบูรพาภิรมย์ อยู่ใหญ่ 2 มีพระสงฆ์ 9 รูป ส่วนวัดที่อยู่ใหญ่ 7 คือวัดจันทร์เพ็ญวาราม มีพระสงฆ์ 5 รูป และมีวัดป่าอยู่ห่างจากหมู่บ้าน ประมาณ 1 กิโลเมตร คือ วัดพุทธางกูร ปิโยรส ซึ่งมีพระอาจารย์ฉลาด เป็นเจ้าอาวาส (สายพระอาจารย์วัน) มีพระสงฆ์จำวัด 4 รูป นอกจากนั้นชาวบ้านก็ยังนับถือพิธีแบบของพราหมณ์คือ ฤกษ์ ยาม ไสยศาสตร์ นับถือผีตาแขก ผีปู่ตา ปฏิบัติตามประเพณีเกี่ยวกับศีลสิบสองอยู่เป็นประจำ

ประเพณีต่าง ๆ ที่กระทำในหมู่บ้านมีพิธีกรรมหลายอย่าง จะขอยกตัวอย่างประเพณีที่ชาวบ้านยังนิยมปฏิบัติกันอยู่ เช่น ประเพณีเลี้ยงบ้าน เบิกบ้าน ประเพณีแห่ดอกไม้บูชาพระ ฯลฯ

ประเพณีทำบุญเลี้ยงบ้าน

ในสมัยก่อน เมื่อถึงเวลาจะทำพิธีเลี้ยงบ้าน จำจะประกาศให้ชาวบ้านทราบว่าเลี้ยงบ้านวันใด ในวันนั้นก็ให้ ชาวบ้านออกไปล่าสัตว์ป่า เช่น หมูป่า กวาง ลิง แก้ง จำที่จะนำขันห้าไปบอกกล่าวปู่หอคำ (ผีปู่ตา) ว่าจะพาลูกบ้านออกไปล่าสัตว์มาเลี้ยง ขออำนาจโชคล้ายให้ล่าสัตว์ได้ ชาวบ้านก็จะเตรียมอุปกรณ์ไปล่าสัตว์ เช่น ตะขอยืนใหญ่ (นางง) ยาวประมาณหนึ่งและ 10-15 เมตร สูง 1.50-2 เมตร ซึ่งเจ้าของตาข่ายแต่ละคนก็จะช่วยกันแบกหามตาข่ายเคินทางไปล่าสัตว์ ผู้จะไปล่าสัตว์จะไปแทบทุกหลังคาเรือน อาจจะเป็นทั้งชาย - หญิงหรือเด็กก็ได้

การล่าสัตว์นั้นมีวิธีการแบ่งคนออกเป็น 3 ฝ่าย คือ

ฝ่ายที่ 1 เป็นเจ้าของตาข่าย จะมีที่คนก็เดินก็แล้วแต่ เมื่อฝ่ายสะกดรอยตามแกะรอยสัตว์ป่าซึ่งอาจจะเป็นลิง หมูป่า ว่าเข้าไปอาศัยนอนอยู่ในคอนไม้ไผ่แห่งใดแห่งหนึ่ง เจ้าของตาข่ายก็จะไปทางตาข่ายดักเอาไว้ในทิศทางที่สัตว์ป่าดังกล่าวจะวิ่ง เข้าออกผ่านเส้นทางเดิมที่มันเคย

ผ่านไป - มา และฝ่ายนี้จะตกลงใจเยี่ยมคอยคักที เมื่อสัตว์วิ่งมาชนตาข่าย และตาข่ายจะพันตัว สัตว์เอาไว้ เจ้าของตาข่ายก็จะใช้คอนหรือหลกตี แหวง ให้อัตว์ตาย

ฝ่ายที่ 2 จะเป็นผู้หญิง เด็ก หรือคนชรา พวกนี้จะถือไม้ มีค คอยเคาะ ตี เพื่อให้ เกิดเสียงดังซึ่งจะอยู่ห่างจากฝ่ายที่ 1 และรอบ ๆ คอนหรือป่าที่สัตว์จะอาศัยอยู่ ส่งเสียงดังเพื่อมีให้ สัตว์วิ่งมาทางที่พวกตนอยู่ คือให้สัตว์วิ่งไปทางตาข่าย ชาวบ้านเรียกว่า "ซาแอม"

ฝ่ายที่ 3 เป็นชายฉกรรจ์ แข็งแรง ฝ่ายนี้จะเข้าไปไล่สัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ในคอน ในป่า โดยจะเข้าไปทางตรงกันข้ามกับฝ่ายที่ 1 คือเจ้าของตาข่ายที่กักอยู่ โดยหันหน้าและคาน หน้ากันไล่สัตว์ให้วิ่งไปหาตาข่าย พวกนี้มีธนู หน้าไม้ หรือปืนเก็บ เรียกกุดนี้ว่า "ซาคน" คือ เข้าไปไล่ในคอนซึ่งเป็นป่ารก เป็นอันตราย อาจจะมีสัตว์ร้าย เช่น งูจางง เสือ หมู ฯลฯ การล่าสัตว์ อาจจะตามล่าทั้งวัน บางครั้งก็ไล่หลายตัว เมื่อไล่สัตว์ป่าดังกล่าวแล้ว ก็จะหามสัตว์ไปฆ่าและที่บริเวณศาลเจ้าปู่ แบ่งกันตามส่วนคือ ผู้ที่ไล่สัตว์นั้นก็จะได้ไปของมาจากป่า ส่วนใหญ่จะเป็นใบทองกุง (ใบพลวง) ถือคือมีกลิ่นคาวมาก เมื่อฆ่าและเสร็จจะแบ่ง เนื้อสัตว์กันตามจำนวนคนกันไป ไม่ขาดไม่เกิน จะถือสัดยต่อกันมาก ถ้าไม่เช่นนั้นจะมีกลิ่นคาว จะเกิดเหตุร้ายแก่ตนเอง สำหรับผู้หญิงที่กล่าวถึงข้างต้นก็จะได้เพิ่มขึ้นอีก 1 ส่วน ส่วนหัวของสัตว์ นั้นเจ้าของตาข่ายก็จะได้เป็นเจ้าของ แต่ก่อนจะเอาไปนั้นจะต้องเอาหัวของหมูป่าหรืออีเก้งนั้น เช่นในหัวหมูหรือค่างกระยะหนึ่งเสียก่อนจึงจะนำกลับไปบ้านได้

ในตอนเย็นวันนั้น นางเทียมและชาวบ้านก็จะเดินทางไปที่ศาลเจ้าปู่หอคำ จ้าก็ จะเชิญเจ้าลงเทียมกับนางเทียม คือมาเข้าร่างทรง โดยจ้าวจะยกขันคอกไม้ให้เมื่อขณะที่จะเข้า ร่างทรง เมื่อจับขันคอกไม้แล้ว เจ้าปู่ก็จะเข้าร่างทรง ซึ่งส่วนมากแล้วร่างทรงก็จะสวมเสื้อผ้า สีแดงทั้งชุด

ในขณะที่เข้าร่างทรงนั้น นางเทียมก็จะมีอาการตัวสั่น จ้าวจะเอาขันน้ำหรือสุราให้ดื่ม เอาหมากให้กิน (กินหมาก) หรือบางครั้งก็จะมีธูปบูชา คอจากนั้น จ้าว หรือผู้หลักผู้ใหญ่ก็จะถามถึง เรื่องความอยู่เย็นเป็นสุขของชาวบ้านว่าในนี้ชาวบ้านจะมีความทุกข์ยากหรือไม่ จะมีเหตุร้ายอะไร เกิดขึ้นกับชาวบ้านหรือไม่ ถ้ามี จะแก้ไขอย่างไร ฝ่ายนี้จะทักคองถามดูฤกษ์หรือไม่ว่า สัตว์เลี้ยงจะ เกิดโรคระบาดอะไรหรือไม่ จะเกิดเหตุวาทภัย อุทกภัยหรือไม่ เมื่อถามเป็นที่พอใจแล้วก็จะให้ ปู่เจ้าสนุกสนานบ้าง คือ จ้าวจะเชิญเจ้าพ่อพร้อมกับนางเทียมคนอื่น ๆ หรือพร้อมกับเจ้าบางครั้งก็

จะรำคาบ ซึ่งเป็นท่าทางที่คงความเป็นการรำคาบที่บริสุทธิ์ ต่อจากนั้นก็กลับมานั่งพักผ่อนสักระยะหนึ่ง เมื่อพูดจาได้ตามกันเสร็จ ปู่ก็จะออกจากร่างทรงโดยพูดว่า "พอจะไปแล้ว" พอพูดเสร็จก็จะถอดผ้าโพกศีรษะออก และออกจากร่างทรงหรือนางเทียมทันที

การเข้าทรงมี 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 อยู่ในระหว่างเดือนยี่หรือเดือนเจียง เรียกว่าช่วงยี่ ในฤดูที่เก็บเกี่ยวข้าว ฤดูหนาวซึ่งจะเป็นระยะที่บนเอาไว

ระยะที่ 2 อยู่ในระยะเดือนหก คือเดือนหกก่อนที่จะลงทำนาต้องเลี้ยงบ้านก่อน จึงจะทำพิธีบนเอาได้ ในระยะที่ 2 นี้ จะเป็นเวลาที่ตัวเองต้องการจะให้เจ้าปู่ช่วยเหลือในเรื่องใด

เครื่องสังเวยหรือสิ่งที่จะนำไปบนบ่าหรือแก่นบน มีดังนี้

1. ขันค้าย (ขันคารวะ) 1 ขัน ประกอบด้วยคอกไม้ 1 คู่ เทียน 1 คู่ ผ้าแพรวา 1 ผืน (ผ้าขาวม้า)
2. ไก่ต้ม 1 ตัว ไก่ที่ต้มนั้นไม่มีการตัดชิ้นส่วนใด ๆ ของไก่ ไม่ตัดเล็บ ไม่ตัดจะงอยปากของไก่ ฯลฯ ชาวบ้านนิยมเรียกว่า ไก่กุลา ก็คือไก่สำหรับบงบ่าหรือไก่แก่นบนนั่นเอง
3. หัวหมู บางคนถ้าไม่บนไก่ ก็อาจจะบนหัวหมู ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า บ่าคางอ้อย ก็คือหัวหมูนั่นเอง
4. เหล้า 1 ไท หรือ 1 ขวด ในสมัยก่อนใช้เหล้าสาโทก็เรียกว่าเหล้า 1 ไท ต่อมาเมื่อเหล้าต้มกลั่นใส่ขวดก็เรียกว่าเหล้า 1 ขวด ภาชนะบน เรียกว่าเหล้ากองพันหรือเหล้ากอง คือเหล้าที่ใช้แก่นบน เหล้ากองคือเหล้าไม่เติมขวด (ครึ่งขวด)

ประเพณีเลี้ยงบ้านส่วนมากจะนิยมกระทำในวันพุธของเดือน (ช่วงยี่) หรือเดือนหก (ช่วงหก) นิยมบนหรือบ่าในเดือนหกและไปบงบ่าหรือแก่นบนในเดือนยี่ แต่ในปัจจุบันอาจจะบนหรือแก่นบนได้ตามเวลาที่ตนเองสามารถกระทำได้ นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วก็ได้

ในปัจจุบันนี้ การบนและการแก่นบนได้เปลี่ยนแปลงไปตามเศรษฐกิจและสังคม คือแทนที่จะใช้เหล้าโทไก่ตัวเหมือนสมัยก่อน ก็จะใช้เงินแทน เรียกว่าบน "แบบพัฒนา" และแก่นบน "แบบพัฒนา" คือใช้เงินมูลค่า 200-500 บาท ไปบงบ่าให้เจ้า จ้าก็จะไปบอกกล่าวที่ศาลเจ้าปู่บอกว่า คนที่บนเอาไว คือใคร บนไว้เรื่องอะไร ตั้งแต่เมื่อใด บัดนี้คนนั้นได้มาแก่นบนเรียบร้อยแล้ว

ประเพณีทำบุญเบิกบ้าน

หลังจากทำพิธีเลี้ยงบ้านแล้วก็มีพิธีทำบุญเบิกบ้านออกจากเลี้ยงบ้านไปเลย คือชาวบ้านจะนิมนต์พระภิกษุสงฆ์มาสวดมนต์เย็นที่ศาลากลางบ้าน หรือประจำพิธีเป็นเวลา 3 คืน ชาวบ้านทุกคนในวันก็จะเตรียมขันใส่น้ำไปเทใส่ไหหรือโถงน้ำมนต์ จัดขันดอกไม้ ธูปเทียน ธงสามเหลี่ยมหรือธงหน้าวัวประจำห้อง 4 ทิศ เครื่องอาหารหวานที่ใส่สำหรับ ถอนกรวด ค่ายผูกแขน เตรียมมาเข้าพิธีในตอนเช้าของวันที่ 3 ชาวบ้านก็จะนำข้าวปลาอาหารมาถวายพระภิกษุสงฆ์ ทำบุญเลี้ยงพระ ประพรมน้ำมนต์ เสร็จแล้วก็นำน้ำมนต์ไปประพรมที่บานของตนเอง เอาถอนกรวดไปหวานรอบ ๆ บ้าน เอาธงสามเหลี่ยมไปไว้ทั้ง 4 ทิศของบ้าน เอาค้ายไปผูกแขนลูกหลานและสมาชิกในครอบครัว บุญเบิกบ้านนี้ บางแห่งก็เรียกว่า บุญชำระ คือชำระล้างมลทินสิ่งอัปมงคลชั่วร้าย เสนียดจัญไร ออกจากครอบครัว นำสิ่งที่แตกหักออกจากบ้านไปทิ้ง เช่น ถ้วยชาม หม้อหรือภาชนะสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ชำรุดแตกหักจะนำไปทิ้งและทำความสะอาดบ้านเรือนให้สะอาดเรียบร้อยจะถือว่าวันนี้เป็นวันอนามัยในครอบครัวก็ได้

ประเพณีแห่ดอกไม้

ในวันสงกรานต์หลังจากที่ชาวบ้านและพระภิกษุสามเณร พากันเอาพระพุทธรูปลงสงฆ์ยังตลอดในวันสงกรานต์ ในวันที่ 13 เมษายน แล้วต่อจากนั้นไปอีกประมาณ 15 วัน ชาวบ้านก็จะพากันไปเก็บดอกไม้ป่า เช่น ดอกกุหลาบ ดอกเข็ม จากป่าข้างบ้านมาบูชา ซึ่งจะไปเก็บดอกไม้จากป่าเวลาประมาณ 16 นาฬิกา ทุก ๆ วัน มีพระภิกษุสามเณรนำชาวบ้านไปเก็บดอกไม้มาบูชาพระพุทธรูปในวันสงกรานต์นี้ จะทำตลอดจนถึงวันเอาพระพุทธรูปขึ้นจากตลอดสงฆ์จึงจะหยุด ซึ่งเป็นประเพณีดั้งเดิมมาตลอด ซึ่งนอกเหนือไปจากการขอพรผู้ใหญ่ ไปสร่งน้ำผู้ใหญ่ ซึ่งทุกท้องถิ่นในภาคอีสานก็จะกระทำกันทั่วไปอยู่แล้ว

ประเพณีความเชื่อ

ศาลเจ้าพ่อหลัก

ประชาชนชาวสะเมิงเกือบทั้งหมด มีความเชื่อและนับถือเจ้าพ่อหลักเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และสามารถที่จะบันดาลให้เกิดความผาสุก เกิดความปลอดภัยแก่ตนเองและครอบครัว โดยเฉพาะคนที่จะเดินทางออกจากร้านไปต่างถิ่น ไม่ว่าจะไปกรุงเทพฯ ไปทำงานต่างจังหวัด ทำงานต่างประเทศจะต้องไปบนบานเจ้าพ่อ

ส่วนประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อคำ นั้น มีมานานแล้ว พร้อมกับการตั้งหมู่บ้านจากการล้มภาณ นายคำคา จันทรสี ซึ่งถือว่าเป็นบุตรของเจ้าพ่อคำ ได้เล่าจากนิมิตฝันว่า เจ้าพ่อคำที่บ้านสะแบง เป็นพี่ชายเจ้าพ่อคำที่อำเภอหนองหาน เป็นน้องชายคนรอง ส่วนน้องชายคนสุดท้ายคือ เจ้าพ่อศรีสุทโธ ที่กำชะโนด อำเภอบ้านดุง¹

จำ คือผู้ที่ทำหน้าที่ปฏิบัติกรกฎศาสตร์เจ้าปู่ เป็นสื่อกลางในการติดต่อ ในการบ๋า (บน) และแกบน นอกจากนี้ก็จะไปสักการบูชาในวันพระ คือขึ้นหรือแรม 8 คำ จะนำขันดอกไม้ ธูปเทียน ขึ้น 5 ไปสักการะเป็นประจำ ผู้ที่จะเป็นจำจะต้องเป็นชาย มีอายุตั้งแต่วัยกลางคนขึ้นไป โดยที่ปู่เจ้าพ่อคำเป็นผู้เลือก ปัจจุบันนี้ นายจำเนียร คำวันดี ทำหน้าที่เป็นจำ

นางเทิ้ม หรือร่างทรง ส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิง ไม่ค่อยจำกัดอายุ ส่วนใหญ่จะอยู่ในวัย 25 ปี ขึ้นไปจนถึงสูงอายุ ในคราวหนึ่ง ๆ จะมีนางเทิ้มหลาย ๆ คนก็ได้ เช่น ในขณะนี้มีนางเทิ้มอยู่ 3 คน คือ นางแพงศรี บุตรีโยธี อายุ 78 ปี นางกาน คำวันดี อายุ 43 ปี และ นางหลา ทองแลน อายุ 36 ปี

10. สภาพเศรษฐกิจ

อาชีพ ชาวบ้านสะแบง ประกอบอาชีพหลักคือ การทำนา นอกจากนี้ก็มีอาชีพรองอื่น ๆ เช่น ทำไร่ไถดิน ไร่มันสำปะหลัง เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย และที่ถือเป็นการค้าใหม่ และเป็นที่ยอมรับของชาวบ้านอยู่ในขณะนี้คือ อาชีพขายแรงงาน คือออกไปทำงานต่างถิ่น ทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศเป็นจำนวนมากเหมือนกัน ดังจะมีข้อมูลในบทต่อไป

การค้าขาย ในหมู่บ้านสะแบง ทั้งหมู่ 2 และหมู่ 7 มีร้านค้าอยู่ 18 ร้าน เป็นร้านค้าในหมู่ 2 จำนวน 12 ร้าน หมู่ 7 จำนวน 6 ร้าน ร้านค้าต่าง ๆ เหล่านี้จะจำหน่ายอาหารแห้ง ของชำ เครื่องมือที่ใช้ในการเกษตร เหล้า บุหรี่ ยารักษาโรค เช่น ยาแก้โรคกระเพาะอาหาร โดยเฉพาะยาแอสคาซิด และ แม็ก 77 จะจำหน่ายดีมาก

การจำหน่ายอาหารสด เช่น ไข่ ปลา ไข่ ผัก ผลไม้ จะมีตลาดนัดที่ศาลากลางบ้าน ระหว่างเวลา 5.00 - 8.00 น. ทุกวันพุธและวันอาทิตย์ จะมีแม่ค้ามาจำหน่ายสินค้าและจับจ่ายซื้อขายกัน บางครั้งก็จะมีพ่อค้าจรรนำเสื้อผ้าและสินค้าอื่น ๆ มาร่วมจำหน่ายที่ตลาดนัดนั้นด้วย

¹ นายคำนา จันทรศรี บ้านเลขที่ 66 หมู่ 2 ท.สะแบง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี

การทำนา ชาวบ้านจะทำนาในลักษณะที่ทำเพื่อยังชีพอาศัยน้ำฝนเพียงอย่างเดียว การเริ่มต้นเวลาทำนาของแต่ละปีนั้นจะไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศ ซึ่งจะเริ่มเวลาหว่านกล้าจนถึงฤดูเก็บเกี่ยว ประมาณ 7 เดือน ในปัจจุบันนี้มีบางครอบครัวที่ละทิ้งถิ่นฐาน ไร่ นา เข้าไปทำงานในกรุงเทพฯ ห้างครอบครัวปล่อยให้ไร่นาวางเปล่าประมาณ 30 ครอบครัว และก็มีประมาณ 50 ครอบครัว ที่ให้คนอื่นทำนาและแบ่งข้าวกันตามสัดส่วนที่ตกลงในฤดูกาลการทำนาจึงจะมีการว่าจ้างแรงงานสำหรับปักดำหรือเก็บเกี่ยว วันละ 40 บาท ต่อคน โดยเจ้าของนาจะเลี้ยงอาหารกลางวัน 1 มื้อ ผลผลิตข้าวแต่ละปีเฉลี่ยแล้วประมาณ 11-15 ไร่ต่อไร่

การทำไร่ มีชาวบ้านบางครอบครัวทำไร่เป็นอาชีพรองจากการทำนา คือ ทำไร่มันสำปะหลัง มีประมาณ 3 ครอบครัว ทำให้มีรายได้เฉลี่ย 3,000 - 10,000 บาท ส่วนที่ทำไร่ถั่วมี 15 ครอบครัว ซึ่งมีที่ไร่ละ 10 ไร่ และที่ทำไร่ถั่วเป็นอาชีพหลักนั้นมีอยู่เพียง 1 ราย มีเนื้อที่ทำไร่ถั่ว 400 ไร่ คือ นายคานา จันทร์ศรี อายุ 44 ปี อยู่บ้านเลขที่ 166 หมู่ 2 รายได้มีที่แล้ว 8 แสนบาท เฉลี่ยรายได้สุทธิไร่ละ 4,200 บาท ขณะนี้มีเงินฝากธนาคารมากกว่าหนึ่งแสนบาท

การเลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านเลี้ยงสัตว์ไว้ใช้แรงงาน เช่น วัว ควาย วัวไถนา และเพ็ดมัด - เกวียน แต่ก็ลดจำนวนลงไปมากเมื่อเทียบกับสมัยก่อน ส่วนวัวนั้น ชาวบ้านก็เลี้ยงน้อยลงไปมาก เพราะพื้นที่ที่จะใช้เลี้ยงนั้นลดลง ทั้งนี้เพราะโคเบ็ดเข้ามาเป็นพื้นที่สำหรับ ทำนา ทำไร่ ทำสวน มากขึ้น ทำให้เลี้ยงสัตว์จึงลดลง ประกอบกับมีการนำเทคโนโลยีเครื่องจักรกลทางการเกษตร เช่น ไถนาควอเตอร์รถไถ หนักรถไถ รถยนต์ รถดีเซล ส่วนการเลี้ยงเบ็ด ไก่ สุกร ก็เลี้ยงกันเพื่อใช้บริโภคภายในครอบครัวและขายเมื่อมีความจำเป็น แต่ไม่ไต่ทำเป็นอาชีพ

การปลูกผัก การปลูกผักสำหรับบริโภคนั้น จะกระทำภายหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว ชาวบ้านนิยมปลูกหอม กระเทียม ผักกาด ผักชี กระหล่ำปลี ถั่วฝักยาว แดงกวา มะเขือเทศ พริก มะเขือ เพื่อใช้บริโภค และบางครอบครัวจะปลูกเพื่อขายในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ 2-3 เดือน หลังจากนั้นนำจากหย่อนก็จะแห้ง หน้าผักผักได้ยาก ชาวบ้านก็จะหยุดปลูก

การทอดผ้าและการทอเสื่อ ชาวบ้านบางครอบครัวยังนิยมทอผ้าสำหรับใช้ในครอบครัว เช่น ผ้าถุง ผ้าขาวม้า ฯลฯ นอกจากการทอดผ้าแล้วยังมีชาวบ้านนิยมทอเสื่อที่ทำจากต้นกก ต้นผึ้ว เพื่อใช้ในครอบครัวและเป็นของฝากสำหรับญาติพี่น้องที่มาเยี่ยมเยียน หรือ

บางครั้งก็จะเอาไปทำบุญ คือ นำไปถวายพระที่วัดในกุฎกาสาบุญ เทศกาลต่าง ๆ เช่น งานอุปสมบท งานบุญกฐิน งานบุญผ้าป่า ฯลฯ

เครื่องจักรกลที่ใช้ประกอบอาชีพทางเกษตรในหมู่บ้าน มีดังนี้.-

โรงสีข้าว	7	โรง
รถอีแต๋น	10	คัน
รถไถเดินตาม	5	คัน
รถสิบล้อ	1	คัน
รถแทรกเตอร์	3	คัน
รถ 6 ล้อ	1	คัน
รถบรรทุกเล็กส่วนบุคคล	15	คัน

แหล่งสินเชื่อในหมู่บ้าน

- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)

- ธนาคารพาณิชย์ในอำเภอหนองหาน และในจังหวัดอุดรธานี โดยชาวบ้านจะนำหลักทรัพย์ เช่น ที่นา ที่ดิน ไปจำนองเพื่อกู้ยืม

11. ไปรษณีย์ตำบล ทางราชการเห็นว่าตำบลต่าง ๆ น่าจะให้มีไปรษณีย์ตำบลขึ้นทุกตำบล เพื่อความสะดวกในการบริการสื่อสารในตำบลไปรษณีย์กักตั้น ฉะนั้นทางราชการโดยไปรษณีย์อำเภอหนองหาน และจังหวัดอุดรธานี ได้ประกาศรับสมัครที่เหมาะสมในหมู่บ้านสะแบง หมู่ 2 และหมู่ 7 ทั้งชายและหญิง หลังจากนั้นก็มี การสอบทั้งข้อเขียนและสัมภาษณ์ ผลปรากฏว่า นายประพันธ์ ดวงจันทร์ ความรู้สามัญที่ 6 อายุ 42 ปี สอบได้ และได้แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ผู้รับจกตั้งไปรษณีย์ตำบลสะแบง เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2533 โดยที่บ้านเลขที่ 222 หมู่ 7 ซึ่งเป็นบ้านของ นายประพันธ์ ดวงจันทร์ เป็นที่ทำการไปรษณีย์ตำบล โดยมีเขตรับผิดชอบในเรื่องบริการทางไปรษณีย์กักตั้น ดังนี้

1. บ้านคอนนางคำ หมู่ 1
2. บ้านสะแบง หมู่ 2
3. บ้านไร่พัฒนา หมู่ 3
4. บ้านบ่อหมัก หมู่ 4

5. บ้านคงวังพิง หมู่ 5
6. บ้านนาสร้าง หมู่ 6
7. บ้านสะแบง หมู่ 7
8. บ้านโนนพัฒนา หมู่ 8

12. ศูนย์สภาตำบล ศูนย์สภาตำบล ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของหมู่บ้าน
สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2533 โดยได้รับงบประมาณจาก กชช. ในปีงบประมาณ 2533
10,800 บาท เพื่อใช้เป็นทีประชุมคณะกรรมการสภาตำบลสะแบง เพื่อวางแผน วางนโยบาย
เกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านต่าง ๆ รวมทั้งการขอรับงบประมาณจากทางราชการ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องผลกระทบการเคลื่อนย้ายแรงงานของชาวมานัสสะแบง ต.สะแบง

อ.หนองหาน จ.อุดรธานี ที่เดินทางไปทำงานต่างถิ่น ทั้งภายในและภายนอกประเทศกลับคืนบ้านเกิดเมืองนอนของตนแล้ว ในการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อให้ผลงานการวิจัยมีความสมบูรณ์ คณะผู้วิจัยได้เข้าไปสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งผู้ที่เคยไปทำงานต่างถิ่น และผู้ที่ไม่เคยไป ทั้งชายและหญิง

กลุ่มตัวอย่างที่ไปทำงานต่างถิ่น

ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ภาคใหญ่ๆ คือ

ก. การวิเคราะห์ข้อมูลของแรงงานที่ เคยเดินทางไปทำงานในต่างถิ่นทั้งภายในและภายนอกประเทศ

ข. การวิเคราะห์ข้อมูลของชาวมานัสสะแบงที่ไม่เคยเดินทางไปทำงานในต่างถิ่น

ก. การวิเคราะห์ข้อมูลของแรงงานที่ เคยเดินทางไปทำงานในต่างถิ่นทั้งภายในและภายนอกประเทศ

เพื่อสะดวกในการศึกษา คณะผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำเสนอ

ไว้เป็น 3 ตอนใหญ่ๆ คือ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพทั่วไปของแรงงานที่ เคยเดินทางไปทำงานในต่างถิ่นทั้งภายในและภายนอกประเทศ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สภาพการจ้างงานและการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการทำงานในต่างถิ่น

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความเชื่อและวัฒนธรรมของผู้ที่ เคยเดินทางไปทำงานในต่างถิ่น

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพทั่วไปของคนที่ เคยเดินทางไปทำงานในต่างถิ่นทั้งภายในและภายนอกประเทศ

จากการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลของแรงงานแล้ว สามารถจำแนกสภาพทั่วไปของแรงงานเหล่านั้นได้ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

พบว่า จำนวนคนงานทั้งชายและหญิงมีจำนวนแตกต่างกัน คนงานส่วนใหญ่จะเป็นเพศชายและรองลงมาคือเพศหญิง ดังแสดงไว้ในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของแรงงานจำแนกตามเพศ

ลำดับที่	เพศ	จำนวน	%	หมายเหตุ
1	ชาย	194	77.91	
2	หญิง	55	22.09	
	รวม	249	100	

จากตาราง 1 พบว่า คนงานที่ไปประกอบอาชีพในต่างถิ่นทั้งภายในและภายนอกประเทศนี้มีจำนวนแตกต่างกันทั้งชายและหญิง จำนวน 249 คน เป็นชาย 194 คน คิดเป็นร้อยละ 77.91 เป็นหญิง 55 คน คิดเป็นร้อยละ 22.09 คน

1.2 การศึกษา

การศึกษาของคนงานที่ไปประกอบอาชีพต่างถิ่นแบ่งได้เป็น 3 ระดับคือ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอนุปริญญา มีรายละเอียดดังแสดงไว้ในตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของแรงงานจำแนกตามระดับการศึกษา

ลำดับที่	ระดับการศึกษา	จำนวน (ชาย)	%	จำนวน (หญิง)	%	จำนวน ช/ญ	%
1.	ประถมศึกษา	176	70.68	42	16.67	218	87.55
2.	มัธยมศึกษา	20	8.03	6	2.41	26	10.44
3.	อนุปริญญา	5	2.00	-	-	5	2.00
	รวม	201	80.72	48	19.28	249	100

จากตาราง 2 พบว่าผู้ที่เดินทางไปประกอบอาชีพในต่างถิ่นมีระดับการศึกษาแตกต่างกัน แต่ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา 4-6 จำนวนทั้งสิ้น 218 คน เป็นชาย 176 คน คิดเป็นร้อยละ 70.68 เป็นหญิง 42 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 จบมัธยมศึกษาระดับ 3-6 จำนวน 26 คน เป็นชาย 20 คน คิดเป็นร้อยละ 8.03 เป็นหญิง 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.41 ส่วนอนุปภูษานั้น

มีจำนวนน้อย เป็นชายจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0

1.3 อายุของพนักงานตัวอย่าง

พนักงานที่เดินทางไปทำงานต่างถิ่นมีอายุแตกต่างกันไป ส่วนใหญ่จะมีอายุในระหว่าง 21-25 ปี มากที่สุด และรองลงมาจะอยู่ระหว่าง 26-30 ปี รายละเอียดได้แสดงไว้ในตาราง 3

ตาราง 3 การจำแนกช่วงอายุของพนักงานที่ไปทำงานในต่างถิ่น

ลำดับที่	ช่วงอายุ ชาย-หญิง	จำนวน	คิดเป็น	หมายเหตุ
1	15-20 ปี	16	6.43	
2	21-25 ปี	56	22.49	
3	26-30 ปี	42	16.87	
4	31-35 ปี	28	11.24	
5	36-40 ปี	36	14.46	
6	41-45 ปี	38	15.26	
7	46-50 ปี	12	4.82	
8	51-55 ปี	8	3.21	
9	56-60 ปี	13	5.22	
	รวม	249	100	

จากตาราง 3 พบว่าช่วงอายุของผู้ที่เดินทางไปทำงานในต่างถิ่นทั้งหญิงและชายอยู่ในช่วง 21-25 ปีมากที่สุด จำนวนทั้งหมด 56 คน คิดเป็นร้อยละ 22.49 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 26-30 ปี มีจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 16.87 ส่วนรายละเอียดในช่วงอื่น ๆ ได้จากตาราง

1.4 สถานภาพครอบครัวของพนักงาน

พนักงานที่เดินทางไปทำงานในต่างถิ่นทั้งภายในและภายนอกประเทศ ส่วนใหญ่จะแต่งงานและมีครอบครัวแล้ว ดังรายละเอียดที่จำแนกไว้ในตาราง 4

ตาราง 4. การจำแนกสถานภาพครอบครัวของแรงงาน

ลำดับที่	สถานภาพครอบครัว	จำนวนคนงาน				รวม ช/ญ	%	หมายเหตุ
		ช	%	ญ	%			
1	เป็นโสด	18	7.22	4	1.60	22	8.84	ยังไม่หย่าร้าง
2	แต่งงานแล้ว	167	67.06	44	17.67	211	84.74	
3	แยกกันอยู่	13	5.22	-	-	13	5.22	
4	หย่าร้าง	3	10.20	-	-	3	1.20	
	รวม	201	80.72	48	19.28	249	100	

จากการพบว่าคนงานส่วนใหญ่แต่งงานและมีครอบครัวแล้ว จำนวน 21 คน เป็นชาย 167 คน คิดเป็นร้อยละ 67.06 เป็นหญิง จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 17.67 รองลงมาได้แก่คนงานที่ยังเป็นโสดอยู่ จำนวนทั้งหมด 22 คน เป็นชาย 18 คน คิดเป็นร้อยละ 7.22 เป็นหญิง 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.60 ส่วนรายละเอียดอื่น ๆ ได้จากตาราง

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สภาพการจ้างงาน และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสภาพการทำงานในท้องถิ่น

การจ้างงาน การประสานงาน และการทำงานของคนงานที่เดินทางไปทำงานในต่างถิ่น มีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับภูมิประเทศและเศรษฐกิจของแต่ละท้องถิ่น จากข้อมูลที่ได้จากผู้วิจัยได้รวบรวมมาได้ พจนานุกรมแจกแจงรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

2.1 ตำแหน่งงาน

ตำแหน่งงานไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งงานภายในประเทศ และภายนอกประเทศ ที่นายจ้างนิยมจ้างมากที่สุดพอจะแบ่งได้ดังนี้

2.1.1 ตำแหน่งกรรมกร

2.1.2 ตำแหน่งช่าง

2.1.3 ตำแหน่งพนักงาน

รายละเอียดในการจำแนกตำแหน่งงานจะจำแนกได้ในตาราง 5
ตาราง 5 การจำแนกตำแหน่งงานของพนักงานทั้งภายในและภายนอกประเทศ

ลำดับที่	ตำแหน่ง	จำนวนคน				รวม ช/ญ จำนวน	%	เพศ
		ช	%	ญ	%			
<u>ในประเทศ</u>								
1.	ตำแหน่งกรรมกร	30	12.04	12	4.81	42	16.82	
2.	ตำแหน่งช่าง	19	7.63	5	2.00	24	9.64	
3.	ตำแหน่งพนักงาน	7	2.81	5	2.00	12	4.82	
<u>นอกประเทศ</u>								
4.	ตำแหน่งกรรมกร	93	37.34	1	0.40	94	37.75	
5.	ตำแหน่งช่าง	65	25.10	-	-	65	26.10	
6.	ตำแหน่งพนักงาน	11	4.41	1	0.40	12	4.82	
	รวม	225	90.36	24	9.64	249	100	

จากตาราง 5 พบว่า ตำแหน่งกรรมกรเป็นตำแหน่งที่นายจ้างต้องการจ้างมากที่สุด ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ภายในประเทศมีการจ้างในตำแหน่งกรรมกร จำนวน 42 คน เป็นชาย 30 คน คิดเป็นร้อยละ 12.04 เป็นหญิง 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.81 รองลงมาได้แก่ ตำแหน่งช่าง มีจำนวน 24 คน เป็นชาย 19 คน คิดเป็นร้อยละ 7.63 เป็นหญิง 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00 ส่วนตำแหน่งพนักงานบริการมีจำนวน 12 คน เป็นชาย 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.81 เป็นหญิง 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00

ภายนอกประเทศ มีคนงานในตำแหน่งกรรมกรเป็นจำนวนมาก จำนวนทั้งสิ้น 94 คน เป็นชาย 93 คน คิดเป็นร้อยละ 37.34 เป็นหญิง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.40 รองลงมาได้แก่ ตำแหน่งช่าง จำนวน 65 คน ส่วนใหญ่มีเฉพาะชาย คิดเป็นร้อยละ 26.10 ส่วนตำแหน่งพนักงานบริการมีจำนวน 12 คน เป็นชาย 11 คน คิดเป็นร้อยละ 4.41 เป็นหญิง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.40

2.2 อัตราค่าจ้างแรงงานในประเทศ และต่างประเทศ

อัตราค่าจ้างแรงงานในแต่ละท้องถิ่นมีลักษณะที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับอัตราค่าแรงงานและค่าครองชีพของแต่ละท้องถิ่น รายละเอียดได้นำมาแสดงไว้ในตาราง 6

ตาราง 6 การจำแนกอัตราค่าจ้างแรงงานของแต่ละท้องถิ่นทั้งภายในและภายนอกประเทศ

ลำดับที่	ภาค/ประเทศ	อัตราค่าจ้าง (บาท)	จำนวนคนงาน				รวม ช/ญ จำ นวน	รวม %	หมายเหตุ
			ช	%	ญ	%			
	<u>ในประเทศ</u>								
1	ภาคกลาง	2,500-4,000	35	14.05	24	9.63	59	23.69	
2	ภาคใต้	2,500-3,000	12	4.81	-	-	12	4.81	
3	ภาคอีสาน	2,500-5,000	9	3.61	3	1.20	12	4.81	
4	ภาคเหนือ	3,000-5,000	13	5.22	1	0.40	14	5.60	
	<u>นอกประเทศ</u>								
5	ซาอุดีอาระเบีย	5,000-30,000	90	36.14	-	-	90	36.14	
6	บรูไน	10,000-30,000	13	5.22	-	-	13	5.22	
7	ญี่ปุ่น	30,000-50,000	7	2.81	1	0.40	8	3.21	
8	กาตาร์	5,000-30,000	15	6.02	-	-	15	6.02	
9	อียิปต์	10,000-50,000	16	6.42	-	-	16	6.42	
10	สิงคโปร์	10,000-50,000	3	1.20	-	-	3	1.20	
11	อิสราเอล	5,000-30,000	3	1.20	-	-	3	1.20	
12	ไต้หวัน	10,000-20,000	3	1.20	-	-	3	1.20	
13	สหรัฐอเมริกา	1,500-30,000	1	0.40	-	-	1	0.40	
		รวม	220	88.35	29	11.65	249	100	

จากตาราง 6 พบว่า ภายในประเทศ คนงานนิยมไปทำงานมากที่สุด ได้แก่ ภาคกลาง มีจำนวนคนที่ไปทำงาน 59 คน จำแนกเป็นชาย 35 คน คิดเป็นร้อยละ 14.05 เป็นหญิง 24 คน คิดเป็นร้อยละ 9.63 รองลงมาได้แก่ ภาคเหนือ โดยมีผู้ไปทำงานจำนวน 14 คน เป็นชาย 13 คน คิดเป็นร้อยละ 5.22 เป็นหญิง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.40 ส่วนรายละเอียดของภาคอื่นๆ ได้แสดงไว้จริงในตาราง

ภายนอกประเทศ สถานที่ที่คนงานเดินทางไปทำงานมากที่สุดได้แก่ประเทศซาอุดีอาระเบีย มีคนไปทำงานทั้งหมด จำนวน 90 คน เป็นชายทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 36.14 รองลงมาได้แก่ประเทศลิเบีย และประเทศกาตาร์ มีจำนวนคนงาน 16 คน และ 15 คน ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 6.42 และ 6.02

ส่วนข้อมูลของประเทศอื่นๆ ทั้งที่เป็นจำนวนคนและอัตราเงินเดือนที่ได้รับได้ระบุไว้แล้วในตาราง

2.3 จำนวนปีที่คนงานเดินทางไปทำงานในต่างถิ่นทั้งภายในและภายนอกประเทศ

ช่วงของปีที่คนงานเดินทางไปทำงานในต่างถิ่น จำแนกได้เป็น 5 ช่วง มีตั้งแต่ น้อยไปหามาก เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการจ้างแรงงานและสัญญาที่คนงานได้ทำไว้กับบริษัทจ้างงานในประเทศไทย ภาคกลางเป็นภาคที่มีการจ้างแรงงานมากที่สุด และมีทุกช่วงปี ส่วนในต่างประเทศได้แก่ ประเทศซาอุดีอาระเบีย บรูไน และกาตาร์ มีการจ้างแรงงานมากและมีทุกช่วงปี เช่นเดียวกัน ทั้งมีรายละเอียดได้แสดงไว้ในตาราง 7

ตาราง 7 จำนวนปีที่คนงานเดินทางไปต่างถิ่น

ลำดับที่	สถานที่	จำนวนปี 1-2				จำนวนปี 3-4				จำนวนปี 5-6				จำนวนปี 7-8				จำนวนปี 9-10				รวม ช/ญ จำนวน	รวม %
		ช	%	ญ	%	ช	%	ญ	%	ช	%	ญ	%	ช	%	ญ	%	ช	%	ญ	%		
1	ในประทศ ภาคกลาง	13	2.22	5	2.00	12	4.81	-	-	5	2.00	5	2.00	6	2.40	2	0.81	9	3.61	3	1.20	60	24.10
2	ภาคใต้	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1.60	-	-	4	1.60
3	ภาคอีสาน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.40	3	1.20	4	1.60
4	ภาคเหนือ	2	0.80	-	-	2	0.80	-	-	4	1.60	-	-	4	1.60	-	-	2	0.80	-	-	24	5.62
ทางประทศ																							
5	ชาอา	37	14.85	-	-	31	12.44	-	-	21	8.43	-	-	16	6.42	-	-	10	4.01	-	-	115	46.18
6	มรูไน	1	0.40	-	-	3	1.60	-	-	1	0.40	-	-	1	0.40	-	-	3	1.20	-	-	6	3.61
7	ญี่ปุ่น	4	1.60	4	1.60	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	2.00
8	กาตาร์	2	0.80	-	-	5	2.00	-	-	3	1.20	-	-	1	0.40	-	-	2	0.80	-	-	13	5.22
9	ลิเบีย	5	2.00	-	-	1	0.40	-	-	1	0.40	-	-	-	-	-	-	1	0.40	-	-	8	3.21
10	สิงคโปร์	8	3.21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.40	-	-	9	3.61
11	อิสราเอล	3	1.20	-	-	4	1.60	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.40	-	-	8	3.21
รวม		75	30.12	6	3.61	58	23.29	1	1	35	14.05	5	2.00	29	11.65	1	1	34	13.65	6	2.41	249	100

จากตาราง 7 พบว่าในประเทศคนงานนิยมเดินทางไปทำงานที่ภาคกลางมากที่สุด มีจำนวนทั้งชายและหญิง 60 คน คิดเป็นร้อยละ 24.10 รองลงมาได้แก่ ภาคเหนือ มีจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5.62 ส่วนในต่างประเทศคนงานนิยมเดินทางไปทำงานประเทศซาอุดีอาระเบียมากที่สุด จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 46.18 รองลงมาได้แก่ประเทศกาตาร์ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 5.22 ส่วนข้อมูลในถิ่นอื่นๆ ให้นำจากตาราง

2.4 ปริมาณเงินที่คนงานกัมมาเพื่อใช้จ่ายในการเดินทางไปทำงานในต่างถิ่นทั้งภายในและภายนอกประเทศ

เมื่อพิจารณาเงินที่คนงานกัมมาจากแหล่งต่างๆ มาเป็นค่าใช้จ่ายแล้วพบว่าปริมาณเงินที่คนงานกัมมานั้นแบ่งได้เป็น 4 ระดับ คือตั้งแต่ 1,000 บาท ถึง 50,001 บาท ปริมาณเงินที่คนงานกัมมาที่สุดอยู่ในช่วง 15,000 - 30,000 บาท รองลงมาได้แก่ช่วง 1,000 - 10,000 บาท รายละเอียดได้จำแนกไว้ในตาราง 8

ตาราง 8 จำแนกปริมาณเงินที่คนงานกัมมาใช้ในการเดินทางไปทำงานทั้งภายในและภายนอกประเทศ

ลำดับที่	สภาพพื้นที่	ปริมาณเงิน	จำนวนคนงาน				รวม ช/ญ จำนวน	%	หมายเหตุ
			ช	%	ญ	%			
1	เป็นที่ระหว่าง	1,000-10,000	39	15.66	12	4.81	51	20.48	
2	เป็นที่ระหว่าง	10,001-30,000	56	22.48	9	3.61	65	26.48	
3	เป็นที่ระหว่าง	30,001-50,000	13	5.22	1	0.40	14	5.62	
4	เป็นที่ระหว่าง	50,001-ขึ้นไป	9	3.61	-	-	9	3.61	
5	ไม่กัมมา	-	84	33.73	26	10.44	110	44.18	
	รวม		201	80.72	48	19.27	249	100	

จากตาราง 8 พบว่าปริมาณเงินที่คนงานกัมมาใช้มากที่สุดได้แก่ 10,001-30,000 บาท จำนวนทั้งสิ้น 65 คน เป็นชาย 56 คน คิดเป็นร้อยละ 22.48 เป็นหญิง 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.61 รองลงมาได้แก่ 1,000-10,000 บาท จำนวน 51 คน เป็นชาย 39 คน คิดเป็นร้อยละ 15.66 เป็นหญิง 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.81 ส่วนรายละเอียดอื่นๆ ให้นำจากตาราง

2.5 แหล่งที่คนงานกู้ยืมเงิน

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลที่รับมาจากผู้ให้สัมภาษณ์ได้พบว่าคนงานที่ส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นทางไปทำงานในต่างถิ่น นิยมนำเงินจากเอกชนเป็นส่วนใหญ่ และรองลงมาได้แก่ธนาคาร รายละเอียดแสดงไว้ในตาราง 9

ตาราง 9 จำนวนแหล่งที่คนงานกู้ยืมเงินก่อนเดินทางไปทำงานต่างถิ่นและไม่ได้ออก

ลำดับที่	สถานที่	อัตราดอกเบี้ย เดือน/ปี	จำนวนผู้กู้ยืมเงิน				รวม ข/ญ จำนวน	%	หมายเหตุ
			ข	%	ญ	%			
1	ธนาคาร	16 บาท/ปี	46	18.47	4	1.60	50	20.08	
2	เอกชน	10 บาท/เดือน	70	28.11	14	5.62	84	33.73	
3	ไม่ได้ยืม	-	88	35.34	27	10.84	115	46.8	
		รวม	204	81.93	45	18.07	249	100	

จากตาราง 9 พบว่าแหล่งที่คนงานนิยมใช้บริการในการกู้ยืมเงินในท้องถิ่นก่อนเดินทางไปทำงานมี 2 แหล่งใหญ่ ๆ คือ กู้ยืมเงินจากเอกชนมาเป็นอันดับหนึ่ง จำนวน 94 คน เป็นชาย 70 คน คิดเป็นร้อยละ 28.11 และหญิง จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5.62

2.6 การชำระหนี้สินของคนที่เกิดขึ้นทางไปต่างถิ่น

เมื่อคนงานเดินทางไปทำงานต่างถิ่นและมีรายได้แล้วจะทวงใช้หนี้ตามสัญญาที่กู้ยืมที่ทำได้ก่อนเดินทางไป อัตราการชำระหนี้สินได้จำแนกไว้ในตาราง 10

ตาราง 10 จำนวนสภาวะการชำระหนี้สินเป็นรายเดือนและเป็นรายปี

ลำดับที่	อัตราเงินชำระหนี้ (บาท)	จำนวนคนงานชำระหนี้				รวม ข/ญ จำนวน	%	หมายเหตุ	
		ข	%	ญ	%				
1	ชำระหนี้รายเดือน	800-1,000	33	26.82	4	3.25	37	30.08	
		2,000-3,000	35	28.46	-	-	35	28.46	
		4,000-5,000	6	4.88	-	-	6	4.88	
2	ชำระหนี้เป็นรายปี	10,000-20,000	4	1.63	-	-	4	1.63	
		ไม่มีหนี้สิน	35	28.46	7	5.69	42	34.15	
	รวม	113	91.87	10	8.13	123	100		

จากตาราง 10 พบว่า การชำระหนี้เป็นรายเดือนในอัตรา 800-1,000 บาท มีจำนวน 37 คน จำแนกเป็นชาย 33 คน คิดเป็นร้อยละ 26.82 เป็นหญิง 4 คน คิดเป็นร้อยละ 3.25 รองลงมาได้แก่อัตรา 2,000-3,000 บาท มีจำนวน 35 คน เป็นชาย 35 คน คิดเป็นร้อยละ 28.46

ส่วนการชำระหนี้เป็นรายที่จะอยู่ในอัตรา 10,000-20,000 บาท ผู้ชำระหนี้ในระบับนี้เป็นชายจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.63 ส่วนรายละเอียดในเรื่องอื่น ๆ ระบุได้ในตาราง

2.7 อาชีพและรายได้ของแรงงานก่อนเดินทางไปทำงาน

ในต่างถิ่นทั้งภายในและภายนอกรัฐประเทศ

แรงงานส่วนใหญ่ชาวบ้านสะแบง เป็นผู้ประกอบอาชีพในทางเกษตรกรรม ผลผลิตที่เกิดจากการทำเกษตรกรรมเป็นเพียงผลิตเพื่อยังชีพภายในครอบครัว ไม่ได้นำไปจำหน่ายในเชิงพาณิชย์ นอกจากจะเหลือจากการบริโภคภายในครอบครัวแล้วจึงจะนำไปจำหน่ายเพื่อนำรายได้มาจุนเจือครอบครัวต่อไป การจำแนกอาชีพและรายได้เป็นของแรงงานที่เดินทางไปทำงานในต่างถิ่นมีรายละเอียดแสดงไว้ในตาราง 11

ตาราง 11 จำนวนอาชีพและรายได้ของแรงงานก่อนเดินทางไปประกอบอาชีพในต่างถิ่น

ลำดับที่	อาชีพ	รายได้บาท/ปี	จำนวนแรงงานที่ประกอบอาชีพ				รวม ช/ญ จำนวน	%	หมายเหตุ
			ช	%	ญ	%			
1	ทำนา	1,000-5,000	155	62.24	29	11.64	184	73.90	
2	ทำไร่	2,000-3,000	9	3.61	-	-	9	3.61	
3	ประกอบอาชีพอื่น ๆ	1,500-3,000	38	15.26	18	7.23	56	22.49	
		รวม	202	81.12	47	18.88	249	100	

จากตาราง 11 พบว่า แรงงานส่วนมากเป็นชาวนา มีจำนวนทั้งหมด 184 คน เป็นชาย 155 คน คิดเป็นร้อยละ 62.24 เป็นหญิง 29 คน คิดเป็นร้อยละ 11.64 คน รองลงมาได้แก่ผู้ประกอบอาชีพเล็ก ๆ น้อย ๆ มีรายได้พอยังชีพ เป็นชาย 38 คน คิดเป็นร้อยละ 15.26 เป็นหญิง 18 คน คิดเป็นร้อยละ 7.23 ส่วนอาชีพที่ไม่ได้ระบุไว้ได้จกตาราง 11

2.8 จำนวนที่คืนทำกินที่คนงานถือครอง เป็นสมบัติส่วนตัวและเช่าผู้อื่นทำกิน
จำนวนที่คืนทำกินที่คนงานถือครองและเช่าผู้อื่นทำกินนั้นมีจำนวนแตกต่างกันไป

ดังแสดงไว้ในตาราง 11

ตาราง 12 การจำแนกที่คืนทำกินที่เป็นสมบัติในส่วนตัวของคนงาน และส่วนที่
เช่าผู้อื่นทำกิน

ลำดับ ที่	จำนวนที่คืน คิดเป็นไร่	จำนวนคนงานที่มีที่คืนและเช่าผู้อื่น				รวม ช/ญ จำนวน	%	หมายเหตุ
		ช	%	ญ	%			
	<u>ส่วนตัว</u>							
1	5-10 ไร่	20	8.03	6	2.40	26	10.44	
2	11-15 ไร่	32	12.85	6	2.40	38	15.26	
3	16-20 ไร่	39	15.66	17	6.82	56	22.49	
4	21-25 ไร่	15	6.02	4	1.60	19	7.63	
5	26-30 ไร่	30	12.05	5	2.00	35	14.06	
6	31-40 ไร่	13	5.22	1	0.40	14	5.62	
7	41-50 ไร่	3	1.20	1	0.40	4	1.61	
8	51 ไร่ขึ้นไป	9	3.61	-	-	9	3.61	
	<u>เช่าผู้อื่น</u>							
9	5-10 ไร่	6	2.40	2	0.80	8	3.21	
10	11-15 ไร่	1	0.40	-	-	1	0.40	
11	16-20 ไร่	7	2.81	2	0.80	9	3.61	
12	21-25 ไร่	4	1.60	-	-	4	1.60	
13	26-30 ไร่	1	0.40	1	0.40	2	0.80	
14	31-40 ไร่	8	3	2	0.80	10	4.02	
15	ไม่ระบุ	7	2.81	7	2.81	14	5.62	
	รวม	195	78.71	54	21.69	249	100	

จากตาราง 12 ใ้พบว่า ผู้ที่มีทัศนคติเป็นลบมากที่สุดจะอยู่ในระหว่าง 16-20 ไร่ จำนวนคนงานที่มีทัศนคติในช่วงนี้ทั้งชายและหญิงมีจำนวน 56 คน เป็นชาย 39 คน คิดเป็นร้อยละ 15.66 เป็นหญิง 17 คน คิดเป็นร้อยละ 6.82 รองลงมาได้แก่ช่วง 11-16 ไร่ ทั้งชายและหญิงที่มีทัศนคติในช่วงนี้จำนวน 38 คน เป็นชาย 32 คน คิดเป็นร้อยละ 12.85 เป็นหญิง 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.40 ส่วนในช่วงอื่นๆ ใ้ได้จากตารางข้างบน

2.9 การจัดซื้อจัดหาอุปกรณ์มาใช้ในการทำงาน

ประเภทการจัดซื้อจัดหาอุปกรณ์การทำงานของคนงานที่นำมาใช้ในการทำงานก่อนเดินทางไปทำงานในต่างถิ่น ส่วนใหญ่แล้วคนงานจะจัดหาซื้อจัดหามาใช้เอง และรองลงมาจะเป็นประเภทเช่าผู้อื่นใช้ชั่วคราว มีรายละเอียดดังแสดงไว้ในตาราง 13

ตาราง 13 จำแนกประเภทการจัดซื้อจัดหาอุปกรณ์มาใช้ในการทำงาน

ลำดับที่	ประเภทการจัดหา	จำนวนผู้จัดซื้อจัดหา				รวม ข/ญ จำนวน	%	หมายเหตุ
		ช	%	ญ	%			
1	จัดซื้อเอง	133	53.41	25	10.04	158	63.45	
2	เช่ามาทำงานชั่วคราว	33	13.25	7	2.81	40	16.06	
3	ใ้ผู้อื่น	33	13.25	18	7.23	51	20.48	
	รวม	199	79.92	50	20.08	249	100	

จากตาราง 13 พบว่าผู้ที่จัดซื้อจัดหาอุปกรณ์การทำงานมาใช้เองมีจำนวนมากที่สุดทั้งหมด 158 คน เป็นชาย 133 คน คิดเป็นร้อยละ 53.41 เป็นหญิง 25 คน คิดเป็นร้อยละ 10.04 รองลงมาได้แก่เช่าเครื่องมาใช้ในการทำงาน จำนวนทั้งหมด 40 คน เป็นชาย 33 คน คิดเป็นร้อยละ 13.25 เป็นหญิง 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.81 นอกจากนี้ยังมีการนำมาจัดซื้อจัดหาโดยผู้อื่น มาใช้อีกรวมทั้งสิ้น 51 คน เป็นชาย 33 คน คิดเป็นร้อยละ 13.25 เป็นหญิง 18 คน คิดเป็นร้อยละ 7.83

2.10 ประเภทอาชีพของคนงานก่อนเดินทางไปทำงานต่างถิ่น

เมื่อจำแนกประเภทอาชีพของคนงานก่อนเดินทางไปประกอบอาชีพในถิ่นอื่นแล้วจะเห็นว่า อาชีพหลักของคนงานนั้นได้แก่อาชีพทำนา ส่วนอาชีพอื่นๆ นั้นเป็นอาชีพรอง คือ เป็นอาชีพที่คนงานทำเพื่อยังชีพ และเป็นอาชีพเล็กๆ น้อยๆ ไม่เป็นอาชีพถาวร มีรายละเอียดดังแสดงไว้ในตาราง 13

ตาราง 14 การจำแนกประเภทอาชีพของแรงงานที่ไปประกอบอาชีพอื่นทั้งภายใน
และภายนอกประเทศ

ลำดับ ที่	ประเภทอาชีพ	จำนวนคนงาน				รวม ข/ญ		หมายเหตุ
		ข	%	ญ	%	จำนวน	%	
1	อาชีพทำนา	182	73.09	42	16.86	224	89.96	
2	อาชีพช่างไม้	2	0.80	-	-	2	0.80	
3	อาชีพอื่นๆ	20	8.03	3	1.20	23	9.24	
	รวม	204	81.93	45	18.07	249	100	

จากตาราง 14 พบว่าแรงงานที่เดินทางไปทำงานในต่างถิ่นมีอาชีพทำนาเป็นส่วนใหญ่
จำนวนทั้งสิ้น 224 เป็นชาย 182 คิดเป็นร้อยละ 73.09 และเป็นหญิง 42 คน คิดเป็นร้อยละ 16.86
ส่วนอาชีพอื่นๆ กระจายละเอียดได้จากตาราง

2.11 สาเหตุที่ทำให้แรงงานเดินทางไปทำงานในต่างถิ่น

เมื่อศึกษาข้อมูลจากการรวบรวมไว้พบว่า สาเหตุสำคัญในการเดินทางไปประกอบอาชีพ
ในต่างถิ่นของแรงงานได้แก่ความยากจน และรองมาได้แก่สาเหตุในด้านอื่นๆ เช่น ต้องการประสบการณ์
และเพื่อนรักชวน เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากรายละเอียดต่อไปในตาราง 15

ตาราง 15 จำแนกสาเหตุที่ทำให้แรงงานเดินทางไปประกอบอาชีพในต่างถิ่น

ลำดับ ที่	สาเหตุ	จำนวนคนงาน				รวม ข/ญ		หมายเหตุ
		ข	%	ญ	%	จำนวน	%	
1	ความยากจน	177	71.08	33	13.25	210	84.34	
2	ต้องการหา ประสบการณ์	2	0.80	1	0.40	3	1.20	
3	เพื่อนรักชวน	2	0.80	1	0.40	3	1.20	
4	สาเหตุอื่นๆ	22	8.83	11	4.41	33	13.25	
	รวม	203	81.53	46	18.47	249	100	

จากตาราง 15 พบว่าสาเหตุหลักของแรงงานที่เดินทางไปทำงานในต่างถิ่น ได้แก่ความยากจน มีผู้เดินทางไปทำงานเพราะสาเหตุดังกล่าวรวมทั้งสิ้น 210 คน เป็นชาย 177 คน คิดเป็นร้อยละ 71.08 เป็นหญิง 33 คน คิดเป็นร้อยละ 13.25 ส่วนสาเหตุอื่นๆ กระจายละเอียดได้จากตารางข้างบน

2.12 ปัญหาในการเดินทางไปประกอบอาชีพในต่างถิ่น

ปัญหาการเดินทางไปประกอบอาชีพในต่างถิ่นของแรงงานมีหลายประเภท ซึ่งพอประมวลมากล่าวได้ในที่นี้ประมาณ 7 ประเภท ดังมีรายละเอียดแสดงไว้ในตาราง 16

ตาราง 16 การจำแนกประเภทปัญหาที่แรงงานประสบในการเดินทางไปประกอบอาชีพในต่างถิ่น

ลำดับที่	ประเภทปัญหา	จำนวนของแรงงาน				รวม จำนวน	ช/ญ %	หมายเหตุ
		ช	%	ญ	%			
1	ปัญหาเรื่องเงิน	100	40.16	12	4.81	112	44.98	
2	ปัญหาค่านายหน้า	13	5.22	8	3.21	21	8.43	
3	ปัญหาที่พักอาศัย	12	4.81	3	1.20	15	6.02	
4	ปัญหาค่านานา	70	28.11	11	4.41	81	32.53	
5	ปัญหายานพาหนะ	-	-	4	1.60	4	1.60	
6	ปัญหาใบอนุญาตเดินทาง	6	2.40	-	-	6	2.40	
7	ปัญหาอื่นๆ	9	3.61	1	0.40	10	4.02	
	รวม	210	84.33	39	15.66	249	100	

จากตาราง 16 พบว่ามีปัญหาที่สำคัญของแรงงานได้แก่ปัญหาเรื่องเงินค่าใช้จ่ายในการเดินทางรวมทั้งสิ้น 112 คน คิดเป็นชาย 100 คน คิดเป็นร้อยละ 40.16 เป็นหญิง 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.81 รองลงมาได้แก่ปัญหาในด้านภาษาที่ใช้เป็นสื่อในการทำงาน รวมทั้งสิ้น 81 คน เป็นชาย 70 คน คิดเป็นร้อยละ 28.11 เป็นหญิง 11 คน คิดเป็นร้อยละ 4.41 ส่วนปัญหาในเรื่องอื่นๆ ดูรายละเอียดได้จากตาราง

2.13 การติดต่อประสานงานของแรงงานกับหน่วยงานต่างๆ ในการเดินทางไปประกอบอาชีพในต่างถิ่น

หน่วยงานที่คนงานนิยมไปติดต่อมากที่สุดได้แก่ หน่วยงานเอกชน เพราะได้รับการบริการเป็นกันเอง และมีความสะดวกสบาย มีขั้นตอนในการดำเนินงานไม่สลับซับซ้อน ส่วนหน่วยงานรองลงมาได้แก่หน่วยงานของรัฐ ได้แก่ กรมแรงงาน รายละเอียดการประสานงานของคนงานได้แสดงไว้ในตาราง 17

ตาราง 17 จำแนกประเภทของหน่วยงานที่คนงานนิยมใช้บริการ

ลำดับที่	ประเภทหน่วยงาน	จำนวนคนงาน				รวม ข/ญ จำนวน	%	หมายเหตุ
		ช	%	ญ	%			
1	บริษัทเอกชน	105	42.16	23	9.23	128	51.06	
2	กรมแรงงาน	85	34.13	6	2.40	91	36.55	
3	ประเภทอื่นๆ ไม่ระบุ	20	8.03	10	4.01	30	12.05	
	รวม	210	84.34	39	15.66	249	100	

จากตาราง 17 พบว่า คนงานนิยมใช้บริการของหน่วยงานเอกชนมากกว่าหน่วยงานอื่น ๆ มีจำนวนทั้งสิ้น 128 คน เป็นชาย 105 คน คิดเป็นร้อยละ 9.23 ส่วนผู้ที่ใช้บริการของรัฐคือ กรมแรงงาน จำนวน 91 คน เป็นชาย 85 คน คิดเป็นร้อยละ 34.13 เป็นหญิงจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.40 ส่วนประเภทอื่น ๆ กระจายละเอียดได้จากตาราง

2.14 ปัญหาและอุปสรรคที่คนงานประสบในการติดต่อประสานงานทั้งภาครัฐและเอกชน

ในการติดต่อกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนจะประสบปัญหาหลัก คือ ไม่ได้รับความสะดวกในการติดต่อกับนายหน้าผู้จัดหางานและปัญหาการติดต่อกับเจ้าหน้าที่กรมแรงงาน นอกจากนั้นยังมีปัญหาอื่น ๆ อีกด้วย ดังรายละเอียดจำแนกได้ในตาราง 18

ตาราง 18 จำแนกปัญหาและอุปสรรคที่คนงานประสบในการติดต่อและประสานงาน

ลำดับที่	ประเภทปัญหาที่ประสบ	จำนวนคนงาน				รวมช/ญ จำนวน	%	หมายเหตุ
		ช	%	ญ	%			
1	การติดต่อนายหน้า	91	36.54	20	8.03	111	44.58	
2	การติดต่อกับกรมแรงงาน	55	22.08	8	3.21	63	25.30	
3	ปัญหาในค้ำอื่น ๆ	68	27.30	7	2.81	75	30.12	
	รวม	214	85.94	35	14.06	249	100	

จากตาราง 18 พบว่า คนงานส่วนใหญ่ได้ประสบปัญหาในการขอรับบริการในค้ำการจ้างงานให้กับนายหน้าจัดหางานมากที่สุด จำนวน 111 คน เป็นชาย 91 คน คิดเป็นร้อยละ 36.54 เป็นหญิง 20 คน คิดเป็นร้อยละ 8.03 รองลงมาได้แก่การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของกรมแรงงาน จำนวน 63 คน เป็นชาย 55 คน คิดเป็นร้อยละ 22.08 เป็นหญิง 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.21 ส่วนปัญหาในค้ำอื่น ๆ กระจายละเอียดได้จากตาราง

2.15 จำนวนเงินที่คนงานส่งกลับบ้านเป็นดวง ทั้งที่เป็นรายเดือนและรายปีขึ้นอยู่กับความสามารถและความพร้อมของคนงาน

หลังจากคนงานได้ไปทำงานและมีเงินเดือนแล้วก็ได้ส่งเงินกลับบ้านเพื่อใช้จ่ายครอบครัวตามความสามารถของแต่ละคนที่จะจัดส่งได้ จำนวนเงินและช่วงเวลาที่คนงานจัดส่งเงินกลับบ้านจำแนกได้ 3 ช่วง ดังแสดงไว้ในตาราง 19

ตาราง 19 การจำแนกจำนวนเงินและช่วงเวลาในการส่งเงินกลับบ้าน

ลำดับที่	จำนวนเงินและช่วงเวลาที่ส่ง	จำนวนคนงาน				รวมช/ญจำนวน	%	หมายเหตุ
		ช	%	ญ	%			
	<u>ส่งเป็นรายเดือน</u>							
1	1,000-2,000 บาท	121	48.59	12	4.81	133	53.41	
2	4,000-8,000 บาท	46	18.47	12	4.81	58	23.41	
3	10,000-20,000 บาท	11	41.41	3	1.20	14	5.62	
	<u>ส่ง 3 เดือนต่อครั้ง</u>							
4	3,000-4,000 บาท	18	7.22	4	1.60	22	8.84	
5	30,000-40,000 บาท	1	0.40	-	-	1	0.40	
	<u>ส่งเป็นรายปี</u>							
6	50,000 บาทขึ้นไป	18	7.22	3	1.20	21	8.43	
	รวม	215	86.35	34	13.65	249	100	

จากตาราง 19 เมื่อจำแนกตามจำนวนเงินและช่วงเวลาที่ส่งเงินแล้ว พบว่าส่งเป็นรายเดือน คนงานนิยมส่งเงินในช่วง 1,000-2,000 บาท มากที่สุด มีจำนวน 133 คน เป็นชาย 121 คน คิดเป็นร้อยละ 48.59 เป็นหญิง 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.81 รองลงมาได้แก่ช่วง 4,000-8,000 บาท มีจำนวน 58 คน เป็นชาย 46 คน คิดเป็นร้อยละ 18.47 เป็นหญิง 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.81

ส่งเป็นราย 3 เดือนต่อครั้ง จำนวนเงินที่คนงานนิยมส่งมากที่สุดอยู่ในช่วง 3,000-4,000 บาท จำนวนทั้งหมด 22 คน เป็นชาย 18 คน คิดเป็นร้อยละ 7.22 เป็นหญิง 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.60

ส่งเป็นรายปี จำนวนเงินตั้งแต่ 50,000 บาท ขึ้นไปที่พนักงานส่งให้ครอบครัว จำนวน 21 คน เป็นชาย 18 คน คิดเป็นร้อยละ 7.22 เป็นหญิง 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.20 ส่วนรายละเอียดดูได้จากตาราง

2.16 วิธีที่พนักงานนิยมส่งเงินกลับบ้าน

จากการสัมภาษณ์พนักงานที่เคยเดินทางไปทำงานในต่างถิ่นเกี่ยวกับวิธีการส่งเงินกลับบ้าน ได้รับคำตอบแล้วพอจะจำแนกเป็นรายละเอียดได้ 4 วิธี ดังรายละเอียดในตาราง 20

ตาราง 20 การจำแนกวิธีการส่งเงินกลับบ้านเพื่อเงินครอบครัวของพนักงาน

ลำดับที่	วิธีส่งเงิน	จำนวนพนักงาน				รวมช/ญ จำนวน	%	หมายเหตุ
		ช	%	ญ	%			
1	ส่งเป็นเช็ค	9	3.61	5	2.00	14	5.62	
2	ส่งเป็นคราฟท์	145	58.23	31	12.44	176	70.68	
3	เพื่อนร่วมงานนำกลับ	1	0.40	-	-	1	0.40	
4	ส่งโดยวิธีอื่น ๆ	48	19.27	10	4.01	58	23.29	
	รวม	203	81.53	46	18.47	249	100	

จากตาราง 20 พบว่า วิธีส่งเงินกลับบ้านที่พนักงานนิยมมากที่สุดได้แก่ การส่งเป็นคราฟท์ มีจำนวน 176 คน เป็นชาย 145 คน คิดเป็นร้อยละ 58.23 เป็นหญิง 31 คน คิดเป็นร้อยละ 12.44 และพนักงานที่ส่งเป็นเช็ค มีจำนวน 14 คน เป็นชาย 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.61 เป็นหญิง 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00 ส่วนการส่งเงินกลับบ้านโดยวิธีอื่น ๆ ดูรายละเอียดได้จากตาราง

2.17 ลักษณะการใช้จ่ายเงินที่เหลือของพนักงาน

หลังจากไปทำงานในต่างถิ่นและเก็บเงินทองที่ทำได้ เมื่อกลับมายังถิ่นกำเนิดของตนแล้ว ได้นำเงินไปใช้จ่ายในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งจำแนกได้เป็น 6 ลักษณะด้วยกัน ดังแสดงไว้ในตาราง 21

ตาราง 21 การจำแนกลักษณะการใช้เงินของแรงงานหลังจากกลับมามีงานในเมืองนอก

ของกินแล้ว

ลำดับที่	วิธีการใช้เงิน	จำนวนคนงาน				รวมต/อ จำนวน	%	หมายเหตุ
		ช	%	อ	%			
1	นำไปใช้หนี้สิน	94	37.75	12	4.81	106	42.57	
2	สร้างที่อยู่อาศัย	36	14.45	3	1.20	39	15.66	
3	ให้อื่นกู้ยืม	7	2.81	-	-	7	2.81	
4	ซื้อเครื่องอำนวยความสะดวก	52	20.88	9	3.61	61	24.50	
5	นำไปเล่นการพนัน	1	0.40	-	-	1	0.40	
6	ใช้ในทางอื่น ๆ	30	12.04	5	2.00	35	14.06	
	รวม	220	88.35	29	11.65	249	100	

จากตาราง 21 พบว่า คนงานส่วนใหญ่จะนำเงินที่ตนหามาได้ไปใช้หนี้ที่ตนกู้ยืมไปใช้ก่อนที่จะเดินทางไปทำงานต่างถิ่น จำนวนทั้งสิ้น 106 คน แยกเป็นชาย 94 คน คิดเป็นร้อยละ 37.75 หญิงจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.81 รองลงมาได้แก่คนงานนำเงินไปใช้ซื้อเครื่องอำนวยความสะดวก จำนวน 61 คน เป็นชาย 52 คน คิดเป็นร้อยละ 20.88 เป็นหญิง 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.61 ส่วนรายละเอียดได้จากตาราง

2.18 สถานภาพของครอบครัวของคนงานเมื่อเดินทางกลับถิ่นกำเนิดของตนแล้ว

จากการศึกษาข้อมูลที่สัมภาษณ์ผู้ที่เดินทางไปประกอบอาชีพในถิ่นอื่นและกลับมาแล้วได้พบว่า คนงานส่วนใหญ่เมื่อกลับมาแล้วอยู่ร่วมกับครอบครัวอย่างมีความสุข และได้พัฒนาเศรษฐกิจภายในครอบครัวของตนได้ดียิ่งขึ้นและเมื่อจำแนกสถานภาพของครอบครัวคนงานจะอยู่ในเกณฑ์ต่าง ๆ ดังแสดงไว้ในตาราง 22

ตาราง 22 จำแนกสถานภาพครอบครัวหลังกลับจากการไปประกอบอาชีพในต่างถิ่น

ลำดับที่	สถานภาพครอบครัว	จำนวนคนงาน				รวมช/ญ จำนวน	%	หมายเหตุ
		ช	%	ญ	%			
1	อยู่รวมกันปกติ	73	29.31	2	0.80	75	30.12	
2	หย่าร้างกัน	2	0.80	1	0.40	3	1.20	
3	เศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้นกว่าเดิม	80	32.12	4	1.60	84	33.73	
4	เศรษฐกิจของครอบครัวเหมือนเดิม	20	8.03	2	0.80	22	8.84	
5	เศรษฐกิจของครอบครัวตกต่ำกว่าเดิม	11	4.41	2	0.80	13	5.22	
6	อื่น ๆ ไม่ได้ระบุ	29	11.64	23	9.23	52	20.88	
	รวม	215	86.35	34	13.65	249	100	

จากตาราง 22 พบว่า คนงานที่เดินทางไปทำงานในที่อื่นและกลับมาแล้วได้ยกฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวของตนให้ดีขึ้นมีจำนวน 84 คน แยกเป็นชาย 80 คน คิดเป็นร้อยละ 32.12 เป็นหญิง 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.60 และคนงานที่กลับมาแล้ว อยู่ร่วมกับครอบครัวอย่างมีความสุขมีจำนวน 75 คน แยกเป็นชาย 73 คน คิดเป็นร้อยละ 29.31 เป็นหญิง 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.80 ส่วนในด้านอื่น ๆ กรุณาระยะเยือกจากตาราง

2.19 ปัญหาและอุปสรรคที่คนงานได้ประสบพบเห็นในขณะที่ทำงานในต่างถิ่น

จากการให้สัมภาษณ์ของคนงานที่เคยไปทำงานต่างถิ่นเพื่อที่จะประมวลลักษณะของปัญหาได้ถึง 8 ลักษณะ ก็มีรายละเอียดที่แสดงไว้ในตาราง 23

ตาราง 23 จำแนกลักษณะปัญหาและอุปสรรคที่คนงานได้ประสบมาในขณะที่ทำงานอยู่

ในทางถิ่น

ลำดับ ที่	ประเภทของปัญหา	จำนวนคนงาน				รวมช/ญ จำนวน	%	หมายเหตุ
		ช	%	ญ	%			
1	ปัญหาที่อยู่อาศัย	20	8.03	1	0.40	21	8.43	
2	ปัญหาค่าแรงงาน	46	18.47	5	2.00	51	20.43	
3	ปัญหาในค่านอาหาร	12	4.81	-	-	12	4.81	
4	ปัญหาในค่านภาษา	70	28.11	3	1.20	73	29.31	
5	ปัญหาค่านสุขภาพ	17	6.82	2	0.80	19	7.63	
6	ปัญหาการอยู่ร่วมกัน	16	6.42	-	-	16	6.42	
7	ปัญหาเส้นการทกัน	23	9.23	1	0.40	24	9.64	
8	ปัญหาในค่านอื่น ๆ	16	6.42	17	6.82	33	13.25	
	รวม	220	88.35	29	11.65	249	100	

จากตาราง 23 พบว่าปัญหาสำคัญของคนงานที่ประสบในการทำงานในต่างถิ่นได้แก่ ปัญหาทางด้านภาษาเป็นอันดับหนึ่ง คนงานที่ประสบปัญหาในด้านนี้มีจำนวน 73 คน เป็นชาย 70 คน คิดเป็นร้อยละ 28.11 เป็นหญิง 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.20 รองลงมาได้แก่ปัญหาในค่านค่าแรงงานมีผู้ประสบปัญหาในด้านนี้มีจำนวน 51 คน เป็นชาย 46 คน คิดเป็นร้อยละ 18.47 เป็นหญิง 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00 ส่วนปัญหาในด้านอื่น ๆ ดูได้จากตาราง

2.20 การให้ความร่วมมือของคนงานที่กลับมาแล้วในการพัฒนาชุมชนของตน

เมื่อคนงานเดินทางกลับบ้านเกิดเมืองนอนของตนแล้วได้ให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนและหมู่บ้านของตนร่วมกับชาวบ้านคนอื่น ๆ ในเมื่อมีกิจกรรมเกิดขึ้น จากการสัมภาษณ์คนงานที่กลับมาแล้วพอจำแนกลักษณะการช่วยเหลือชุมชนได้ ดังรายละเอียดในตาราง 24

ตาราง 24 จำแนกลักษณะการให้ความช่วยเหลือร่วมมือกับชาวบ้านของแรงงานที่เคยไปทำงานในต่างประเทศ

ลำดับที่	ลักษณะความร่วมมือ	จำนวนคนงาน				รวม ช/ญ จำนวน	%	หมายเหตุ
		ช	%	ญ	%			
1	ปรับปรุงถนนในหมู่บ้าน	45	18.07	-	-	45	18.07	
2	ปรับปรุงสิ่งแวดลอม	10	4.01	5	2.00	15	6.02	
3	ส่งเสริมสุขภาพอนามัย	40	16.06	-	-	40	16.06	
4	ประชาสัมพันธ์หมู่บ้าน	30	12.04	6	2.40	36	14.46	
5	จัดหาแหล่งน้ำในหมู่บ้าน	20	8.03	5	2.00	25	10.04	
6	ไม่แจ้งข้อมูลให้ทราบ	44	17.67	44	17.67	88	35.34	
	รวม	189	75.90	60	24.09	249	100	

จากตาราง 24 พบว่า คนงานส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการปรับปรุงถนนหนทางเป็นหลัก มีจำนวน 45 คน ผู้ให้ข้อมูลมีเฉพาะผู้ชาย คิดเป็นร้อยละ 18.07 และให้ความร่วมมือในการสนับสนุนอนามัยแก่ชุมชนชาวบ้าน จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 16.06 ส่วนรายละเอียดอื่น ๆ ไปได้จากตาราง

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความเชื่อและวัฒนธรรมของผู้ที่เคยเดินทางไปประกอบอาชีพ

ในต่างแดน

คนงานชาวบ้านสะแบง ต.สะแบง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี ที่เคยเดินทางไปประกอบอาชีพในต่างแดน ส่วนใหญ่จะยังยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมอย่างเหนียวแน่น แม้บุคคลเหล่านั้นจะได้ไปพบปะบุคคลหลายท้องถิ่น และขนบธรรมเนียมประเพณีหลากหลายในแต่ละท้องถิ่นและแต่ละประเทศมาแล้วก็ตาม ความเชื่อของคนงานเหล่านั้นก็ได้เปลี่ยนแปลงไปตามกาลและเวลา กลับยังมีความเชื่ออันฝังรากลึกอยู่ในจิตใจตามที่บรรพบุรุษของตนได้สั่งสอนสืบ ๆ กันมา และพากันอนุรักษ์ไว้เพื่อให้ตกทอดไปถึงลูกหลานต่อไป

จากการสอบถามและสัมภาษณ์ผู้ที่เคยเดินทางไปต่างแดนเกี่ยวกับเรื่องของความเชื่อและวัฒนธรรมดั้งเดิมของหมู่บ้าน เพื่อหาคำตอบว่าคนงานเหล่านั้นยังยึดมั่นถือมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมหรือไม่ คำตอบของคนงานเหล่านั้นพอนำมาประมวลเป็นหมวดหมู่ และรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

3.1 การนับถือศาสนา

คนงานที่ไปทำงานต่างแดนนั้นส่วนใหญ่เป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ แต่การนับถือพระพุทธศาสนานั้นเป็นการนับถือแบบชาวบ้าน คือนับถือพระพุทธศาสนาแต่ในขณะเดียวกันก็นับถือภูติผี ปีสาง ตลอดจนดวงวิญญาณของบรรพบุรุษไปพร้อม ๆ กัน ถ้าจะพูดถึงเปอร์เซ็นต์ของคนงานที่นับถือพุทธศาสนาแล้วอยู่ในระดับสูงคือ มีจำนวนทั้งสิ้น 249 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ที่เดียว

3.2 การนับถือสิ่งลึกลับ

นอกจากคนงานจะนับถือพระพุทธศาสนาตั้งกล่าวแล้ว ยังนับถือและมีความเชื่อในสิ่งลึกลับต่าง ๆ ดังมีรายละเอียดแสดงไว้ในตาราง 25

ตาราง 25 จำแนกความเชื่อในพลังสิ่งลึกลับของแรงงานที่เคยเดินทางไปทำงานในต่างถิ่น

ลำดับที่	ประเภทความเชื่อ	จำนวนแรงงานที่เชื่อ				รวม ช/ญ จำนวน	%	หมายเหตุ
		ช	%	ญ	%			
1	เชื่อในไสยศาสตร์	10	4.01	1	0.40	11	4.41	
2	เชื่อในศาลเจ้าปู่ตา	176	70.68	22	8.83	198	79.52	
3	เชื่อในพระภูมิเจ้าที่	7	2.80	-	-	7	2.81	
4	เชื่อในภูคิณีมีศาจ	8	3.21	1	0.40	9	3.61	
5	เชื่อในเรื่องอื่น	13	5.22	11	4.41	24	9.63	
	รวม	214	85.94	35	14.06	249	100	

จากตาราง 25 พบว่า แรงงานชาวบ้านสะเมัง ส่วนใหญ่จะมีความเชื่อและสักการะศาลเจ้าปู่ตา ซึ่งเป็นเวทสถานประจำหมู่บ้าน จำนวนทั้งสิ้น 198 คน แยกเป็นชาย 176 คน คิดเป็นร้อยละ 70.68 เป็นหญิง 22 คน คิดเป็นร้อยละ 8.83 ส่วนความเชื่อในเรื่องอื่น ๆ คุ้ได้จากตาราง

3.3 การประกอบกิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมในค่านอื่น ๆ

3.3.1 การเข้าวัดฟังธรรม

การเข้าวัดฟังธรรมของแรงงานที่เคยไปทำงานในต่างถิ่นมาแล้ว ก็ยังประกอบกิจกรรมดังกล่าวโดยไม่ละเลย แม้ว่าภาวะทางเศรษฐกิจจะรัดตัว แต่พวกเขาก็มิได้เพิกเฉยต่อการที่ชาวพุทธจะพึงทำ คือยังไปรักษาศีลและฟังธรรมอยู่อย่างน้อยมีละ 1-5 ครั้ง นับว่ายังอนุรักษ์ประเพณีอันดีงามไว้อยู่

3.3.2 การทำบุญตักบาตร

แรงงานที่นับถือพระพุทธศาสนายังมีศรัทธาท่านุญตักบาตรอยู่เป็นประจำ อย่างน้อยเดือนละ 5-10 ครั้ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเวลาและโอกาสจะอำนวย แรงงานที่ยังปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวมีจำนวนไม่น้อยทั้งหญิงชาย จำนวนถึง 141 คน คิดเป็นร้อยละ 56.63

3.3.3 การเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา

แต่ละปีคนงานชาวบ้านสะแบง ที่นับถือศาสนาพุทธ ได้ร่วมจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา เป็นต้น คนงานเหล่านี้ยังมีศรัทธายึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของชุมชนชาวบ้านอยู่อย่างมั่นคง จำนวนคนงานที่เข้าร่วมกิจกรรม ถ้าจำแนกตามจำนวนในการเข้าร่วมกิจกรรมแล้ว จะเห็นว่ามีจำนวนถึง 48 คน ทั้งหญิงชาย คิดเป็นร้อยละ 19.28 นับว่ามีจำนวนไม่น้อยทีเดียว

นอกจากกิจกรรมทางศาสนาที่คนงานได้เข้าร่วมดังกล่าวแล้ว ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ อีกที่คนงานได้เข้าร่วมตามความเชื่อของแต่ละบุคคล

3.3.4 การจัดกิจกรรมสังเวทียสังคีตคีตกรรมของคนงาน

นอกจากการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาแล้ว คนงานยังได้จัดพิธีกรรมสังเวทียสังคีตคีตกรรมทั้งหลายตามศรัทธาที่ตนเชื่อถือ โดยการจำแนกกิจกรรมสังเวทียสังคีตคีตกรรมในตาราง 26

ตาราง 26 จำแนกกิจกรรมสังเวทียสังคีตคีตกรรมของคนงาน

ลำดับที่	ประเภทการจัดกิจกรรม	จำนวนคนงาน				รวมช/ญ จำนวน	%	หมายเหตุ
		ช	%	ญ	%			
1	รวมมือกันจัดเครื่องสังเวทีย	113	45.36	12	4.81	125	50.20	
2	เข้าร่วมกิจกรรม	62	24.89	14	5.62	76	30.52	
3	ทำกิจกรรมอื่น ๆ	38	15.26	10	4.02	48	19.27	
	รวม	213	85.54	36	14.46	249	100	

จากตาราง 26 พบว่า คนงานที่ให้ความร่วมมือในการจัดเครื่องสังเวทียสังคีตคีตกรรมตามความเชื่อของตนจำนวน 125 คน เป็นชายจำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 45.36 เป็นหญิง 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.81 และเข้าร่วมกิจกรรมในพิธีสังเวทียสังคีตคีตกรรมจำนวนทั้งสิ้น 76 คน เป็นชาย 62 คน คิดเป็นร้อยละ 24.89 เป็นหญิง 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5.62 ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ คุ้ได้จากตาราง

3.3.5 ความเชื่อในเรื่อง บุญ - บาป ของคนงาน

คนงานส่วนใหญ่ที่เดินทางไปทำงานต่างแคว้นเป็นชาวพุทธ ความเชื่อขั้นพื้นฐานของคนงานเหล่านั้นได้รับอิทธิพลจากหลักคำสอนของศาสนาพุทธ เรื่อง บุญ - บาป เป็นส่วนหนึ่งของคำสอนในพระพุทธศาสนา ดังนั้นคนงานส่วนใหญ่จึงมีความเชื่อในเรื่อง บุญ - บาป อยู่ ดังจะเห็นได้จากรายละเอียดที่แสดงไว้ในตาราง 27

ตาราง 27 จำนวนความเชื่อของคนงานที่ได้เข้าไปสัมภาษณ์และรวบรวม

ข้อมูลมาได้

ลำดับที่	ประเภทความเชื่อ	จำนวนคนงาน				รวมช/ญ จำนวน	%	หมายเหตุ
		ช	%	ญ	%			
1	เชื่อว่ามีบุญ-บาป	161	64.65	36	14.45	197	79.12	
2	ไม่เชื่อว่ามีบุญ-บาป	4	1.60	1	0.40	5	2.00	
3	ไม่แน่ใจ	24	9.63	23	9.23	47	18.88	
	รวม	189	75.90	60	24.10	249	100	

จากตาราง 27 พบว่า คนงานที่มีความเชื่อว่ามีบุญ - บาป จำนวนทั้งสิ้น 197 คน จำแนกเป็นชาย 161 คน คิดเป็นร้อยละ 64.65 เป็นหญิงจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 14.45 ผู้ที่ไม่เชื่อในเรื่อง บุญ - บาป จำนวน 5 คน เป็นชาย 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.60 เป็นหญิง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.40 ส่วนผู้ที่ไม่แน่ใจว่ามีบุญ - บาป จำนวน 47 คน เป็นชาย 24 คน คิดเป็นร้อยละ 9.63 หญิง 23 คน คิดเป็นร้อยละ 9.23

3.4 ขนบธรรมเนียมประเพณีที่คนงานชาวบ้านต้องการอนุรักษ์ไว้

ทัศนคติของคนงานส่วนใหญ่ที่มีต่อประเพณีโบราณเป็นไปในแง่บวก คือต้องการอนุรักษ์ประเพณีเก่าแก่ไว้ให้อนุชนรุ่นหลังสืบต่อไป ขนบธรรมเนียมที่คนงานระบุดออกมาพอนำมากล่าวไว้ได้ดังต่อไปนี้

1. งานบุญประจำปี
2. งานสงกรานต์
3. งานวันสำคัญทางศาสนา
4. งานวันขึ้นบ้านใหม่
5. งานบายศรี - สู่ขวัญ
6. งานลงแขก
7. การแสดงความเคารพต่อผู้สูงอายุ
8. งานแต่งงาน
9. งานพิธีเสียเคราะห์ข้าว
10. งานบวชนาค
11. งานทำบุญบ้าน

ประเพณีทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นประเพณีที่มีความสำคัญของคนในท้องถิ่น
คนงานประมาณ 86 คน แสดงความคิดเห็นว่าควรอนุรักษ์ไว้ให้มีอยู่ต่อไป

ส่วนประเพณีบางประเภทที่คนงานบางส่วนเห็นว่าควรยกเลิก คือ

1. การบริโภคอาหารอย่างฟุ่มเฟือย
2. การทำบุญบังไฟ
3. ประเพณีเก่า ๆ ที่ไม่มีความเหมาะสมกับยุคสมัย
4. การแต่งงานแบบคลุมถุงชน

3.5 ความเชื่อพื้นฐานที่ชาวบ้านทุกคนในหมู่บ้านปฏิบัติกันมาอยู่ทั่วไป ซึ่งเรียกกันว่า "ข้อห้าม" พจนานุกรมกล่าวไว้ดังนี้

- 3.5.1 ไม่รับประทานอาหารที่เหลือเกินจากผู้อื่น
- 3.5.2 ไม่ไถนาในวันพระ
- 3.5.3 ไม่สีข้าวหรือตำข้าวในวันพระ
- 3.5.4 ไม่ตัดผมในวันพุธ
- 3.5.5 ไม่เหยียบหรือนั่งบนธรณีประตู
- 3.5.6 ไม่คำครกเปล่า

- 3.5.7 ไม่ปลูกหรือ เลี้ยงสัตว์ทาง เว้นไว้เฉพาะที่มีศพอยู่บนบ้าน
- 3.5.8 ไม่ลอคกราวตากผ้า
- 3.5.9 ไม่ลอคคิตาณูของสุภาพสตรี
- 3.5.10 ไม่ฉีvspากเวลากลางคืน
- 3.5.11 ไม่เคาะถ้วยชามเล่น
- 3.5.12 ไม่กินอาหารในหม้อ (ให้ตักออกจากหม้อ)
- 3.5.13 ไม่แบกพื้นข้ามบันได
- 3.5.14 ไม่นำศพผู้ตายโหง เข้าบ้าน

ข้อห้ามที่นำมากล่าวไว้นี้เป็นข้อมูลที่คนงานได้ชี้แจงให้ทราบเป็นบางส่วนเท่านั้น อันที่จริงข้อห้ามหรือชะลามีลักษณะหลากหลายตามความเชื่อของผู้นับถือ ข้อห้ามดังกล่าวถ้าใครฝ่าฝืนถือว่าเป็นอัปมงคล หรืออาจประสบกับสิ่งที่ไม่ปรารถนาได้ ดังนั้นทุกคนจะต้องปฏิบัติและหลีกเลี่ยงที่จะไม่ฝ่าฝืน

3.6 การปรับตัวของคนงานเข้ากับกลุ่มต่าง ๆ ของชาวบ้าน

เมื่อคนงานเดินทางกลับมายังถิ่นกำเนิดของตนแล้วก็ปรับตัวเข้ากับกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ภายในหมู่บ้านของตน เมื่อปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ ก็มีรายละเอียดที่แสดงไว้ใน ตาราง 28

ตาราง 28 การจำแนกกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่คนงานเข้าไปรวมอยู่ในสังกัด

หลังจากเดินทางกลับมาแล้ว

ลำดับที่	ประเภทของกลุ่ม	จำนวนคนงาน				รวมช/ญ จำนวน	%	หมายเหตุ
		ช	%	ญ	%			
1	กลุ่มเกษตรกร	122	48.99	21	8.43	143	57.43	
2	กลุ่มอาชีพ	17	6.02	-	-	17	6.82	
3	กลุ่มสหกรณ์	19	7.63	-	-	19	7.63	
4	กลุ่มอื่น ๆ	40	16.06	30	12.04	70	28.11	
	รวม	198	79.52	51	20.48	249	100	

จากตาราง 28 พบว่า คนงานหลังจากเดินทางกลับมายังภูมิลำเนาของตนแล้ว ได้ปรับตัวเข้ากับกลุ่มอาชีพต่าง ๆ คนงานนิยมเข้าไปอยู่ในสังกัดกลุ่มเกษตรกรรมมากที่สุดจำนวน 143 คน จำแนกเป็นชาย 122 คน คิดเป็นร้อยละ 48.99 เป็นหญิง 21 คน คิดเป็นร้อยละ 8.43 ส่วนในกลุ่มอื่น ๆ กระจายละเอียดจากตาราง

3.7 ทัศนคติของคนงานที่มีต่อถิ่นกำเนิดของตน

จากการสัมภาษณ์คนงานที่เคยเดินทางไปทำงานในต่างถิ่นเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อถิ่นกำเนิดของตน ได้รับรายละเอียดจากบุคคลเหล่านั้น ดังต่อไปนี้

3.7.1 ความรักในถิ่นกำเนิดของตน

คนงานได้ชี้แจงให้ทราบว่า การเดินทางไปทำงานต่างถิ่นนั้น ประสบปัญหานานาประการ ทั้งที่ปรับตัวได้และปรับตัวไม่ได้ จึงทำให้เกิดความรู้สึกว่าถิ่นกำเนิดของตนนั้นมีคุณค่าต่อชีวิตของตนอย่างไร เปรียบมิได้ ความรู้สึกเช่นนี้ทำให้เกิดความรักในถิ่นกำเนิดของตนมากขึ้น

3.7.2 ประเทศไทยมีเสรีภาพ

ในค่านเสรีภาพคนงานที่มีความเห็นว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่ให้เสรีภาพแก่พลเมืองมากที่สุด ในการแสดงออกในการแสดงความคิดเห็นไม่ว่าจะเป็นการพูดและการเขียน ตลอดจนการประกอบอาชีพ เพื่อจุนเจือครอบครัวของประชากรไม่มีการออกกฎหมายห้ามไว้แต่ประการใด ยกเว้นอาชีพเหล่านั้นเป็นอาชีพที่ผิดกฎหมายและศีลธรรมอันดีงามของสังคมเท่านั้น

3.7.3 ทัศนคติต่อการเดินทางไปทำงานอีก

คนงานบางส่วนมีความเห็นว่าจะไม่เดินทางไปทำงานในต่างถิ่นอีก เนื่องจากคนเคยประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย และไม่ประสงค์จะพบปัญหาเหล่านั้นอีก แต่ก็ยังมีบางส่วนยังต้องการไปทำงานในถิ่นที่ตนเองเคยไปมาแล้ว เพราะต้องการหาเงินมาจุนเจือครอบครัวของตนต่อไป

ข. การวิเคราะห์ข้อมูลของชาวบ้านสะแบง ที่ไม่เคยเดินทางไปทำงานในต่างถิ่น

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลของชาวบ้านสะแบง ต. สะแบง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี ที่ได้ให้สัมภาษณ์แก่คณะผู้วิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 คนใหญ่ ๆ เช่นเดียวกับข้อมูลของคนงานที่เดินทางไปทำงานต่างถิ่นทั้งภายในและภายนอกประเทศ คือ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพทั่วไปของผู้อยู่ประจำถิ่น

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สภาพทางเศรษฐกิจของผู้อยู่ในท้องถิ่น

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์สภาพด้านความเชื่อ และวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น

กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ไปทำงานต่างถิ่น

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพทั่วไปของผู้อยู่ประจำถิ่น

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากชาวบ้าน ผู้ไม่ได้เดินทางไปทำงานที่อื่นแล้วสามารถจำแนกสภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลได้ดังนี้

1.1 เพศ

ชาวบ้านสะแบง ที่ไม่ได้ไปทำงานในต่างถิ่น เมื่อจำแนกตามเพศจะได้รายละเอียดดังแสดงไว้ในตาราง 29

ตาราง 29 จำแนกชาวบ้านสะแบงที่ให้ข้อมูลแยกตามเพศ

ลำดับที่	เพศ	จำนวน	%	หมายเหตุ
1	ชาย	82	66.67	
2	หญิง	41	33.33	
	รวม	123	100	

จากตาราง 29 พบว่า ชาวบ้านสะแบง ผู้ไม่เคยเดินทางไปทำงานในต่างถิ่นนั้น เป็นชาย โดยส่วนมากมีจำนวนทั้งสิ้น 82 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 หญิง จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33

เมื่อจำแนกตามอายุแล้ว ผู้ที่ให้สัมภาษณ์แก่คณะผู้วิจัยที่เข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล จะอยู่ในช่วงอายุ 40-60 ปี ส่วนระดับการศึกษาแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ ระดับปริญญาตรี เป็นชาย 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.61 อนุปริญญา เป็นชาย 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00 และ ระดับประถมศึกษา มีทั้งชายและหญิง จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 45.78

1.2 สภาพครอบครัวของผู้ให้ข้อมูล

ชาวบ้านสะแบง ที่ไม่เคยเดินทางไปทำงานในต่างถิ่นและเป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่แต่งงานและมีครอบครัวแล้ว ซึ่งมีรายละเอียดในตาราง ตาราง 30 จำแนกครอบครัวของผู้ไม่ได้ไปทำงานต่างถิ่น

ลำดับที่	สภาพครอบครัว	จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์				รวมชาย/หญิง		หมายเหตุ
		ช	%	ญ	%	จำนวน	%	
1	แต่งงานแล้ว	75	60.98	19	15.45	94	76.42	
2	เป็นโสด	1	0.4	3	2.44	4	3.25	
3	เป็นหม้าย	6	4.88	19	15.45	25	20.33	
	รวม	82	66.66	41	33.33	123	100	

จากตาราง 30 พบว่า ชาวบ้านสะแบง ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นผู้มีครอบครัวแล้วมีจำนวน 94 คน แบ่งเป็นชาย 75 คน คิดเป็นร้อยละ 60.98 เป็นหญิง 19 คน คิดเป็นร้อยละ 15.45 รองลงมาได้แก่ผู้ที่เป็นหม้าย จำนวน 25 คน เป็นชาย 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.88 เป็นหญิง 19 คน คิดเป็นร้อยละ 15.45 ส่วนภาวะเป็นโสดได้จากตาราง

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สภาพทางเศรษฐกิจของผู้อยู่ในท้องถิ่น

ในการเข้าไปศึกษาความเป็นอยู่ของชาวบ้านสะแบง ผู้ที่ไม่เคยเดินทางไปทำงานต่างถิ่น คณะผู้วิจัยได้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับเศรษฐกิจภายในครอบครัวของชาวบ้านผู้ให้ข้อมูล ซึ่งพอจะนำมากล่าวได้ดังต่อไปนี้

2.1 รายได้ที่เกิดจากการประกอบอาชีพของชาวบ้าน

ชาวบ้านสะแบง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในค่านเกษตรกรรมเป็นหลัก เช่น การทำนา ทำสวน ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ซึ่งมีรายละเอียดแสดงไว้ในตาราง 31

ตาราง 31 การประกอบอาชีพของชาวบ้าน

ลำดับที่	อาชีพและรายได้/ปี	จำนวนชาวบ้าน				รวม ข/ญ		หมายเหตุ
		ช	%	ญ	%	จำนวน	%	
1	ทำนา ต่ำกว่า 5,000	10	8.13	8	6.50	18	14.63	
	5,001-10,000	20	16.26	9	7.50	29	23.63	
	10,001-30,000	11	8.94	10	8.13	21	17.07	
	30,001-50,000	2	1.63	-	-	2	1.63	
2	ทำไร่ ต่ำกว่า 5,000	4	3.25	1	0.80	5	4.07	
	5,001-10,000	3	2.43	-	-	3	2.43	
	30,001-50,000	-	-	1	0.81	1	0.81	
3	ทำสวน ต่ำกว่า 5,000	1	0.81	1	0.81	2	1.63	
	5,001-10,000	-	-	1	0.81	1	0.81	
	10,001-30,000	1	0.81	1	0.81	2	1.63	
4	เลี้ยงสัตว์ ต่ำกว่า 5,000	1	0.81	1	0.81	2	1.63	
	10,001-30,000	1	0.81	-	-	1	0.81	
5	รับจ้าง ต่ำกว่า 5,000	6	4.88	2	1.63	8	6.50	
	5,001-10,000	8	6.50	1	0.81	9	7.32	
	10,001-30,000	8	6.50	1	0.81	9	7.32	
	30,001-50,000	5	4.07	1	0.81	6	4.88	
6	ค้าขาย มากกว่า 100,000	1	0.81	-	-	1	0.81	
	รวม	85	69.10	38	30.89	123	100	

จากตาราง 31 พบว่า รายได้ของผู้ประกอบอาชีพทำนา จะอยู่ในช่วง 5,001-10,000 บาท มากที่สุด ชาวนาที่มีรายได้คือมีในช่วงนี้มีจำนวน 29 คน จำแนกเป็นชาย 20 คน คิดเป็นร้อยละ 16.26 เป็นหญิง 9 คน คิดเป็นร้อยละ 7.32 รองลงมาได้แก่ช่วง 10,001-30,000 บาท คือมี ชาวนาที่มีรายได้คือมีระดับนี้มีจำนวน 28 คน เป็นชาย 18 คน คิดเป็นร้อยละ 14.63 เป็นหญิง 10 คน คิดเป็นร้อยละ 8.13

อาชีพทำไร่ ผู้ประกอบอาชีพที่มีรายได้ค่ามากที่สุดคือมีรายได้ต่ำกว่า 8,000 บาทคือมีจำนวน 5 คน ทั้งชายและหญิงคิดเป็นร้อยละ 4.67

อาชีพทำสวน ผู้มีอาชีพทำสวนมีจำนวนน้อยและมีรายได้อยู่ 2 ระดับ คือต่ำกว่า 5,000 บาทคือมีทั้งชายและหญิงมีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.63 และระดับ 10,001-30,000 บาทคือมีจำนวนสองราย คิดเป็นร้อยละ 1.63

อาชีพเลี้ยงสัตว์ เป็นอาชีพที่ชาวบ้านกระทำอยู่เป็นอาชีพเสริม เพื่อหารายได้ให้แก่ครอบครัว ซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก จะมีรายได้อยู่ 2 ระดับ คือต่ำกว่า 5,000 บาทคือมี ทั้งชายและหญิงมีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.63 และระดับ 10,001-30,000 บาทคือมีเพียงคนเดียว คิดเป็นร้อยละ 0.81

อาชีพรับจ้าง เป็นอาชีพที่ชาวบ้านทำกันมาก ผู้มีรายได้มากจะอยู่ในระดับ

5,001-10,000 บาท และ 10,001-30,000 บาทต่อปี ทั้งหญิงและชายมีจำนวนเท่ากันทั้งสอง
ช่วงคือช่วงแรกมี 9 คน และช่วงที่สองก็มี 9 คน คิดเป็นร้อยละ 6.50 รองลงมาได้แก่ระดับ

30,001-50,000 บาทต่อปี มีจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 6.50

อาชีพสุดท้ายที่ชาวบ้านกระทำอยู่คือ ค้าขาย แต่มีจำนวนน้อย มีรายได้อยู่ในระดับ
100,000 บาทต่อปี มีเพียง 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 0.81 ส่วนรายละเอียดอื่น ๆ คุ้ได้จากตาราง

2.2 รายได้สุทธิของชาวบ้านสะแบง ที่ไม่ได้เดินทางไปทำงานต่างถิ่น

ชาวบ้านสะแบงที่ไม่ได้ไปทำงานต่างถิ่นโดยส่วนใหญ่จะเป็นผู้ประกอบการอาชีพ
ในทางการทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ และรับจ้างภายในหมู่บ้าน พยายามไม่ถึงกับเคียดแค้น
และอพยพแรงงานไปยังต่างถิ่น มีรายได้สุทธิพอจะนำมาคว้าวัวไควไคร์ในพื้นที่พอเป็นสังเขป รายละเอียด
แสดงไว้ในตาราง 32

ตาราง 32 จำแนกรายได้สุทธิของชาวบ้านสะแบง ที่ไม่ได้ไปทำงานต่างถิ่น

ลำดับ ที่	รายได้สุทธิ (บาท)	จำนวนผู้ให้ข้อมูล				รวมช/ญ จำนวน	%	หมายเหตุ
		ช	%	ญ	%			
1	ต่ำกว่า 5,000	6	4.88	4	3.25	10	8.13	
2	5,001-10,000	15	12.20	8	6.50	23	18.70	
3	10,001-30,000	36	29.27	16	13.00	52	42.28	
4	30,001-50,000	15	2.20	4	3.25	19	15.45	
5	50,001-100,000	8	4.88	4	3.25	10	8.13	
6	มากกว่าหนึ่งแสน	8	6.50	1	0.81	9	7.32	
	รวม	86	69.92	37	30.08	123	100	

จากตาราง 32 พบว่า รายได้สุทธิของชาวบ้านสะแบงที่ไม่เคยไปทำงานที่อื่นได้รับ
จะอยู่ในช่วง 10,001-30,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 29.27 เป็นหญิง 16 คน คิดเป็น
ร้อยละ 13.00 รองลงมาอยู่ในช่วง 5,001-10,000 บาท ต่อปี เป็นชาย 15 คน คิดเป็นร้อยละ
12.20 เป็นหญิง 8 คน คิดเป็นร้อยละ 6.50 ส่วนรายได้ของชาวบ้านในระดับอื่น ๆ คุ้ได้จาก
ตาราง

2.3 ที่กินทำกินของชาวบ้านที่ไม่ได้เดินทางไปทำงานที่อื่น

ที่กินของชาวบ้านที่ทำกินกันอยู่เมื่อจำแนกแล้วจะได้จำนวนแตกต่างกันออกไป เพื่อให้สะดวกในการศึกษาจึงได้จำแนกเป็นตารางรายละเอียดแสดงไว้ในตาราง 33

ตาราง 33 จำแนกที่กินของชาวบ้านที่ทำกินกันอยู่ทั้ง เป็นสมบัติส่วนตัวและเช่าผู้อื่น

ทำกิน

ลำดับที่	จำนวนที่กินคิดเป็นไร่	จำนวนชาวบ้านที่มีที่กินและเช่า				รวมช/ญ จำนวน	%	หมายเหตุ
		ช	%	ญ	%			
	เป็นสมบัติส่วนตัว							
1	1-10 ไร่	11	8.94	3	3.44	14	11.38	
2	11-20 ไร่	21	17.07	10	8.13	31	25.20	
3	21-30 ไร่	16	13.00	4	3.25	20	16.26	
4	31-40 ไร่	12	9.75	10	8.13	22	17.89	
5	41-50 ไร่	5	4.06	4	3.25	9	7.32	
6	มากกว่า 50 ไร่							
	เช่าที่ทำกิน							
7	4-14 ไร่	6	4.88	5	4.07	11	8.94	
8	15-20 ไร่	12	9.76	-	-	12	9.76	
9	21-30 ไร่	4	3.25	-	-	4	3.25	
	รวม	87	70.73	36	29.27	123	100	

จากตาราง 33 พบว่า ชาวบ้านที่มีที่ทำกินมีหลายระดับแตกต่างกันในตารางข้างบนพอจะสรุปได้ว่าผู้ที่ไม่มีที่เป็นสมบัติของตนเองมากอยู่ในช่วง 11-20 ไร่ มีจำนวน 31 คน จำแนกเป็นชาย 21 คน คิดเป็นร้อยละ 17.07 เป็นหญิง 10 คน คิดเป็นร้อยละ 8.13 รองลงมาได้แก่ 31-40 ไร่ มีจำนวน 22 คน เป็นชาย 12 คน คิดเป็นร้อยละ 9.75 เป็นหญิง 10 คน คิดเป็นร้อยละ 8.13

2.5 แหล่งการเงินที่ชาวบ้านสะสม กุ๋ยม

แหล่งกั้มเงินที่ชาวบ้านสะสม ใ้บริการอยู่ส่วนใหญ่จะเป็นการกั้มจาก
เอกชน รองลงมาได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ทั้งรายละเอียดที่แสดงไว้ใน

ตาราง 35

ตาราง 35 แหล่งการเงินที่ชาวบ้านกั้ม

ลำดับ ที่	สถานที่	ดอกเบี้ย เดือน/ปี	จำนวนผู้กั้ม				รวมช/ญ จำนวน	%	หมายเหตุ
			ช	%	ญ	%			
1	ช.ก.ส.	16 บาท/ปี	18	14.63	2	1.62	20	16.26	
2	เอกชน	5-10 บาท/ เดือน	19	15.45	9	7.32	28	22.76	
3	ไม่ได้กั้ม	-	38	30.89	37	30.08	75	60.98	
	รวม		75	60.98	48	39.02	123	100	

จากตาราง 35 พบว่าชาวบ้านที่กั้มเงินจากเอกชนมีจำนวนมาก มีจำนวนทั้งหมด
28 คน จำแนกเป็นชาย 19 คน คิดเป็นร้อยละ 15.45 เป็นหญิง 9 คน คิดเป็นร้อยละ 7.32
รองลงมาได้แก่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 20 คน เป็นชาย 18 คน คิดเป็น
ร้อยละ 14.63 เป็นหญิง 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.62 ส่วนจำนวนที่ไม่ได้กั้มกั้มได้จากตาราง

2.6 การชำระหนี้สินของชาวบ้านที่กั้มมา

การชำระหนี้สินของชาวบ้านแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ชำระเป็นรายเดือน
และเป็นรายปี ทั้งรายละเอียดที่แสดงไว้ในตาราง 36

ตาราง 36 จำนวนอิทธิกรเงินที่ชาวบ้านใช้หนี้ให้แก่แหล่งที่ยืมเงินมาใช้เพื่อ

บรรเทาทุกข์

ลำดับ ที่	อิทธิกรเงิน	จำนวนที่ใช้หนี้และไม่มีหนี้สิน				รวม ข/ญ จำนวน	%	หมายเหตุ
		ข	%	ญ	%			
	ชำระหนี้รายเดือน							
1	800-1,000	5	4.07	—	—	5	4.07	
2	1,001-2,000	4	3.25	2	1.63	6	4.88	
3	2,001-4,200	1	0.81	—	—	1	0.81	
4	4,201-5,000	6	4.88	—	—	6	4.88	
	ชำระเป็นรายปี							
5	4,000-5,000	8	6.50	1	0.81	9	7.32	
6	10,000-30,000	6	4.88	4	3.25	10	8.13	
7	ไม่ได้ชำระหนี้	46	34.96	40	32.52	86	69.92	
	รวม	76	61.79	47	38.21	123	100	

จากตาราง 36 พบว่า มีผู้ชำระหนี้เป็นรายเดือนในอิทธิกร 1,001-2,000 บาท
คือเดือน จำนวน 6 คน คิดเป็นชาย 4 คน คิดเป็นร้อยละ 3.25 เป็นหญิง 2 คน คิดเป็นร้อยละ
1.63 และในอิทธิกร 4,201-5,000 บาทคือเดือน จำนวน 6 คน เป็นชายคิดเป็นร้อยละ 4.88

ส่วนผู้ชำระเป็นรายปีอยู่ในอิทธิกร 10,000-30,000 บาท จำนวน 10 คน
เป็นชาย 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.88 เป็นหญิง 4 คน คิดเป็นร้อยละ 3.25 ข้อมูลนอกจากที่ระบุ
ไว้แล้ว กรุรายละเอียดได้ในตาราง

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์สภาพวัฒนธรรมและความเชื่อของชาวบ้าน

วัฒนธรรมของหมู่บ้าน หมายถึง สิ่งที่ชาวบ้านพากันสร้างขึ้นและรับมาใช้โดย
ปรับปรุงให้เหมาะสม และให้เกิดความเจริญแก่สังคมชาวบ้าน วัฒนธรรมชาวบ้านที่มีทั้งสิ่งที่เป็น
รูปธรรมและนามธรรม ดังจะเห็นได้จากการจำแนกวัฒนธรรมไว้เป็น 4 ประการ คือ วัตถุประสงค์

คติธรรม เนติธรรม และสหธรรม วัชณธรรมทั้ง 4 ทั้งกล่าวแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่เป็น
รูปธรรม ได้แก่ วัชณธรรม อีก 3 ข้อ หลังจึงเป็นนามธรรม

วัชณธรรมของชาวบ้านสะแบง ที่ปรากฏอยู่ในขณะที่คณะผู้วิจัยได้เดินทางเข้าไป
ศึกษา จำแนกตามข้อมูลที่ได้ศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 จารีตประเพณี ได้แก่ กฎของสังคมหมู่บ้านที่ทุกคนอยู่ในหมู่บ้านจะต้องปฏิบัติ
ร่วมกัน ถ้าใครฝ่าฝืนจะถูกติเตียนหรือถูกลงโทษตามกระบวนการของชาวบ้าน จารีต ประเพณี
อีกชื่อหนึ่งเรียกว่า ฮีตบ้านคองวัก คือ วัคกับบ้านช่วยกันสร้างขึ้นมา และถือปฏิบัติร่วมกัน จารีต
ประเพณีเป็นข้อกำหนดที่บรรพชนได้กำหนดไว้แน่นอน และถือปฏิบัติสืบ ๆ กันมาหลายชั่วอายุคน
ผู้นำชาวบ้านจะต้อง เป็นแกนนำจะต้องให้การสนับสนุนและปฏิบัติตามให้ทันตามกำหนดเวลา

ภาคอีสานทุกจังหวัดยังให้ความสำคัญกับฮีตสิบสองอยู่คือ ปัจจุบันยังมีการปฏิบัติกัน
โดยทั่วไป โดยไม่ไคละ เลย บ้านสะแบงก็เป็นหมู่บ้านหนึ่งในภาคอีสาน ซึ่งก็ยังถือประเพณีดัง
กล่าวเป็นแนวปฏิบัติอยู่เช่นเดียวกับหมู่บ้านอื่น ๆ ในดินแดนภาคอีสาน

ฮีตสิบสอง คือ ประเพณีสิบสองเดือน การปฏิบัติตามฮีตแต่ละเดือนเป็นโอกาส
ของสมาชิกในสังคม หมู่บ้านได้ร่วมกันทำบุญและก่อให้เกิดความสามัคคี เป็นการนำประชาชน
เข้าวัคและใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
ฮีตสิบสองของชาวไทยภาคอีสาน ส่วนหนึ่งเกิดจากคำสอนและความเชื่อทางพระพุทธศาสนา
จะมีลักษณะคล้ายกับชาวพุทธในภาคอื่น ๆ ส่วนฮีตที่เกิดจากความเชื่อเรื่องผี อำนาจลี้ลับ
และปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในภาคนี้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ฮีตสิบสอง
มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เดือนอ้ายหรือเดือนเจียง พระสงฆ์ทำพิธีเข้าปริวาสกรรม จุดมุ่งหมายพิธีนี้เพื่อ
ให้ภิกษุสงฆ์ประพฤติดีทางพระวินัยได้มีโอกาสปฏิบัติเพื่อให้พมมลทิน หรือสาร์ภาพความผิดต่อ
หน้าพระสงฆ์ เพื่อสำนึกถึงขอบกพร่องของตน ทำบุญเลี้ยงบ้าน และทำบุญเบิกบ้าน

เดือนยี่ ประกอบพิธีทำบุญคุณลาน เพื่อความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ข้าวเปลือกในนา
ของคน มีการเลี้ยงพระและสูชวิญข้าว

เดือนสาม ทำพิธีบุญข้าวจี และบุญมาฆบูชา

เดือนสี่ ทำพิธีทำบุญพระเวส หรือบุญมหาชาติ ฟังเทศน์เรื่อง เวสสันดรชาดก

เดือนห้า พิธีตรุษสงกรานต์ สรงน้ำพระพุทธรูป พระสงฆ์ และผู้สูงอายุ และแห่
คอกไม้บูชาพระพุทธรูป

เดือนหก พิธีทำบุญบังไฟ เพื่อขอฝนพญาแถนให้ตกคั่งตามฤดูกาล ทำบุญเลี้ยงบ้าน
และทำบุญเบิกบ้าน

เดือนเจ็ด พิธีเลี้ยงผีปู่ตา ผีตาแตก เพื่อให้พืชผลในนาได้ผลดี การเลี้ยงผีบ้าน
เมืองและผีบรรพบุรุษ เพื่อความเป็นสวัสดิมงคล

เดือนแปด ทำบุญเข้าพรรษา ถวายรูปเทียน ประจำวัดแต่ละวัดแก่พระสงฆ์

เดือนเก้า ทำบุญข้าวประดับดิน โดยให้นำข้าวและอาหารคาวหวานพร้อมทั้ง
หมากพลูบู่หรือห่อกล้วยใบของกล้วยแล้วนำไปวางบนพื้นดิน เพื่ออุทิศให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว

เดือนสิบ ทำบุญข้าวสากหรือบุญสลากภัต อุทิศกุศลให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว

เดือนสิบเอ็ด ทำบุญออกพรรษา มีการจุดประทีปโคมไฟและการแข่งเรือ

เดือนสิบสอง ทำบุญกรฐิน ถวายไตรจีวรแก่พระสงฆ์

ชาวบ้านสะแบง ประกอบพิธีตามสี่ตำบลสอง 10 ประเพณี คือ ถวายข้าวปากยุง
(ปากเล่า) บุญข้าวจี บุญฟังเทศน์ (บุญพระเวสสันดร) ตรุษสงกรานต์ บุญเลี้ยงบ้าน บุญเบิกบ้าน
เลี้ยงผีปู่ตา เข้าพรรษา บุญข้าวประดับดิน บุญข้าวสากภัต (บุญข้าวสาก) ประเพณีไฟวันออก-
พรรษา ปวารณาและบุญกรฐิน ที่ปฏิบัติกันส่วนน้อย คือไม่ได้ปฏิบัติเป็นประจำได้แก่ บุญอยู่ปริวาส-
กรรม (บุญเข้ากรรม) ส่วนมากจะมีผู้สูงอายุไปร่วมพิธีดังกล่าว

3.2 ชนบประเพณี เป็นประเพณีที่บรรพบุรุษได้กำหนดรวมไว้เพื่อเสริมจารีต
ประเพณีให้สมบูรณ์ ทำให้มีความหมายต่อชีวิตและสังคมมากขึ้น แต่ผู้ที่ฝ่าฝืนชนบประเพณี จะไ้
รับการติเตียนจากสังคมชาวนาน้อยกว่าชนบประเพณี ได้แก่ สู่ขวัญข้าว แรกนา วันสำคัญทาง
ศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา เป็นต้น บึงลุดลุดรัฐผู้มีพระคุณ บุญบังไฟ ทอดเทียนและ
สวดสรภัญญ์ เป็นต้น ประเพณีเหล่านี้ผู้ไม่ปฏิบัติตามไม่ถือว่าเป็นผิดหรือชั่ว ถ้าปฏิบัติได้ก็ เป็นผลดี
แก่ผู้ปฏิบัติ

ชาวบ้านสะแบง มักจะปฏิบัติชนบประเพณีไม่ครบ เลือกปฏิบัติบางอย่าง เช่น
การทำบุญในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา การทอดเทียน การสู่ขวัญข้าว เป็นต้น

3.3 ธรรมเนียมประเพณี เป็นประเพณีปฏิบัติระหว่างบุคคลต่อบุคคลเป็นหลัก แม้ว่าผู้ดำเนินก็ไม่ถือว่าเป็นความเสียหายอย่างร้ายแรง แต่ถ้านิยมปฏิบัติก็จะเป็นผลดีต่อตนเอง และผู้อื่น เช่น ประเพณีในการประกอบอาชีพในท้องถิ่น เช่น การลงปลา ลงแขก ไปค้างบ้าน ไปรับจ้าง ไปค้าขาย (การเป็นนายฮ้อย) ประเพณีเกี่ยวกับความเป็นอยู่ เช่น อยู่ไฟ (อยู่กรรม) เวลาคลอดบุตร การอุปสมบท การแต่งงาน การออกเรือนใหม่ (ออกเสี้นใหม่) การผูกเสี่ยว และพิธีบั้งสุก เป็นต้น

ธรรมเนียมประเพณีที่ชาวบ้านสะแบง นิยมปฏิบัติกันอยู่ คือ การบวชนาค แต่งงาน บั้งสุก รับจ้าง ออกเรือนใหม่ การแบ่งทรัพย์สิน มรดก การทำสังฆทาน ขนบธรรมเนียมที่ชาวบ้านทำอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ ลงปลา ลงแขก ผูกเสี่ยว รักษาศีลอุโบสถ ฟังพระธรรม-เทศนา ขนบธรรมเนียมที่ทำกันน้อยได้แก่ การรักษาคณไช้จากหมอธรรม หมอผี หมอยาพื้นบ้าน พิธียึดธงพระ (พิธีที่มีการปฏิบัติกันน้อยมากในปัจจุบัน เพราะหาพระที่มีคุณสมบัติเพียงพอไม่มี หรือถ้ามีก็ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางคณะสงฆ์ที่ปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบัน)

3.4 ความเชื่อในศาสนา

ศาสนา หมายถึง คำสั่งสอนของศาสนาแต่ละศาสนาได้สั่งสอนไว้ให้ศาสนิกชนได้ปฏิบัติสืบต่อกันมา ศาสนาจะต้องประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้คือ ศาสนาผู้สอน มีพระคัมภีร์หลัก มีศาสนบุคคล ได้แก่ผู้ปฏิบัติตามและมีศาสนวัตถุ อันได้แก่ปูชนียสถานในทางศาสนา ชาวบ้านสะแบงทุกครอบครัวนับถือศาสนาพุทธแบบชาวบ้าน (Popular Buddhism) คือ เชื่อในศาสนาพุทธแบบผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิม เช่น ผีสิง โสโคระคาราศรี นอกจากนี้ยังมีความเชื่อผสมผสานในศาสนาพราหมณ์ โดยเชื่อในเรื่องเทพเจ้า คาถาอาคม และพิธีบวงสรวง-บูชา เป็นต้น

ชาวบ้านสะแบง ส่วนใหญ่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา มีพิธีโศตอัปปะ คือ มีความละอายและมีความเกรงกลัวต่อบาป จะเกิดมาไม่ดี ตายไปจะตกนรกหมกไหม้ ชาวบ้านมีศรัทธายึดมั่นในหลักคำสอนในศาสนา มีจริยธรรม คือธรรม ชอบทำบุญกุศล เพื่อกำหนดทิศทางในการไปหลังจากตายไปจากโลกนี้แล้ว เช่นมีความปรารถนาไปสวรรค์ หรือนิพพานหรือต้องการไปพบพระศรีอริยเมตไตรยในชาติหน้า

3.5 ความเชื่อของชาวบ้าน

ความเชื่อ หมายถึง ความเชื่อมั่น หรือเห็นตามด้วยว่าเป็นจริง มีจริง ยอมรับปฏิบัติหรือประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อนั้น เช่น เชื่อว่าผีปู่ตา มีจริง ก็กำหนดขอบเขต บริเวณสร้างศาลปู่ตาขึ้น ประกอบพิธีเลี้ยงผีปู่ตา เป็นต้น แต่ความเชื่อดังกล่าวไม่ถือว่าเป็น ศาสนา เพราะขาดองค์ประกอบของศาสนาทั้งกล่าวไว้แล้วข้างต้น

ชาวบ้านสะแบง มีความเชื่อในค่านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.5.1 เชื่ออำนาจเหนือธรรมชาติ คือเชื่อว่ามีอำนาจบางอย่างสามารถ ควบคุมธรรมชาติได้ เช่น สามารถควบคุมฝนกำลังตกให้หยุดตกได้ โดยการเสกคาถาหรือการ บนบานไม่ให้ฝนตกได้ (บ้าฝน) หรือมีความเชื่อว่าคนบางคนเป็นสิ่งชักชวนไม่ให้ฝนตกหรือ เกิดความแห้งแล้ง ชาวบ้านเรียกว่า "แม่แล้ง" ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเหนือธรรมชาติของ ชาวบ้านสะแบง มีดังต่อไปนี้

3.5.1.1 ผีสิง ชาวบ้านสะแบง มีความเชื่ออย่างมากว่าผีสามารถ ใ้ให้คุณและโทษได้ ดังนั้นในหมู่บ้านสะแบง มีผีที่นับถือกันอยู่ 2 ประเภท คือ ผีที่ให้คุณและโทษ กับผีที่ได้โทษฝ่ายเดียว ซึ่งมีรายละเอียดพอจำแนกได้ดังต่อไปนี้

ผีที่ให้คุณและโทษ มีดังนี้

ก. ผีปู่ตา มีบทบาททำให้ชาวบ้านสะแบง เชื่ออย่างมาก คือเชื่อว่าภายใน หมู่บ้านมีผีปู่ตาคู่ครองให้ความปลอดภัย จึงพากันกำหนดขอบเขตและบริเวณสร้างศาลเจ้าปู่ตา นั้นขึ้น เพื่อเป็นที่สิงสถิตของดวงวิญญาณปู่ตา และมีเจ้า (เข่าเจ้า) เป็นผู้ประกอบพิธีเช่นสรวง หรือบวงสรวงเมื่อถึงฤดูกาล หรือมีเหตุการณ์เกิดขึ้น

ข. ผีเข้ มีบทบาทหน้าที่ให้ลูกหลานได้ตระหนักอยู่เสมอว่า การดูแลลูกหลาน นอกจากจะมีสายญาติผู้ใหญ่คอยดูแลอยู่แล้ว ยังมีผีบรรพบุรุษ (ผีเข้ ผีสาย) คอยดูแลเอาใจใส่อยู่ หากมีการทะเลาะวิวาทกันในครอบครัว และสร้างความเคียดแค้นให้กันและกัน ผู้นั้นมักจะถูกผี บรรพบุรุษลงโทษให้เจ็บป่วย หรือมีอุบัติเหตุแล้วจะเข้าสิงร่างญาติผู้ใหญ่แล้วบอกเหตุให้ทราบ หรือมีหมอคุณทำนาย ผู้นั้นจะต้องเชิญเจ้าโคตรวงศ์มาว่ากล่าวตักเตือน เจ้าโคตรวงศ์ก็จะเป็น ประธานในการขอขมาขออ้อนยอมและแล้วก็ทำหน้าที่คราคข้าวคยผีเข้ (คราคข้าวเข้ผีเข้) ให้แก่ผู้ที่ก่อการทะเลาะวิวาทนั้น และให้สัญญาว่าจะไม่ทำอีกต่อไป ถ้าครอบครัวใดประพฤติดังนี้ จะมีแต่ความสุขความเจริญ

ค. ผีตาแสด มีบทบาทในการให้โทษ หากปฏิบัติได้ถูกต้องตามประเพณี คือ เริ่มลงมือทำนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งก่อนปักดำต้องเลี้ยงและปักดำก็เลี้ยงอีกได้ถูกใจผี จะทำให้ข้าวกล้าอุดมสมบูรณ์ การเลี้ยงมักจะนำเครื่อง เช่นวางใส่ภาชนะ คือกะลามาพรวัว ไปเลี้ยง ถ้าทำผิดประเพณี ผีตาแสด จะไม่พอใจรับเลี้ยงจะให้โทษ คือบันดาลให้นาแล้ง เจ้าของนาเจ็บป่วย เป็นต้น

ผีที่ได้โทษฝ่ายเดียว คือ

ก. ผีปอบ เป็นผีประเภทได้โทษอย่างเดียว จะทำร้ายคน (กินตับกินไต) ได้เจ็บป่วยและตายไปในที่สุด ผีปอบเกิดจากบุคคลผู้เรียนคาถาอาคมที่รักษาหรือปฏิบัติไม่ได้ตามที่อาจารย์ได้สอนไว้ เช่น ใช้คาถาอาคมก่อความเดือดร้อนให้ชาวบ้าน หรือไม่เรียกค่าบูชาครู (ค่าย) จากผู้ที่มารับบริการจากตน มากกว่าที่ครูอาจารย์กำหนด คนประเภทนี้ถือว่าเป็นผีกรรมนิยมประเพณีของชาวอีสาน หรือผีอิศัศครูกองศิษย์ เป็นผู้เอาเปรียบชาวบ้าน ชาวบ้านกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ ทำให้เกิดความเสื่อมเสียชื่อเสียง บางรายถึงกับถูกขับไล่ให้หนีจากหมู่บ้าน

ข. ผีโป่ง ผีนา เป็นผีอยู่ตามต้นไม้และความจอมปลวก (โพรง) ใหญ่ ๆ ในบริเวณทุ่งนา มักจะเป็นผีประเภทได้โทษอย่างเดียว ถ้ามีผีพวกนี้ที่ใดก็ทำให้ที่นั้นมีอันตรายต้องเชิญหมอปรามผีมาแก้ไข (หมอกรรม)

3.5.1.2 เชื่อในอำนาจกรรมชาติลึกลับ ชาวบ้านเชื่ออย่างมากว่ากรรมชาติมีอำนาจเหนือมนุษย์ มนุษย์ต้องอยู่ภายใต้กฎกรรมชาตินั้น ดังนั้นจะต้องปรับตัวให้เข้ากับกรรมชาติ คือไม่ปฏิบัติสิ่งใด ๆ ที่สังคมถือเป็นข้อห้าม (ชะล่า) เช่น ไม่รับประทานอาหารที่เหลืเค่น ไม่สีข้าวในวันพระ ไม่โกนในวันพระ ไม่ตัดผมในวันพุธ ไม่คำครกเปล่า ไม่แบกพินขึ้นบันได และไม่ฉิวปากในเวลาจางคืน เป็นต้น ทั้งนี้รายละเอียดกล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 สิ่งเหล่านี้ชาวบ้านสะแบงถือว่าถ้าใครฝ่าฝืนกรรมชาติจะลงโทษ หรือเป็นอัปมงคลแก่ตนเองและครอบครัว จึงพากันงดเว้นจากการกระทำ

3.5.1.3 เชื่อในเรื่อง บุญ - บาป

ชาวบ้านสะแบง ส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ได้รับการถ่ายทอดหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เกี่ยวกับกฎแห่งกรรมมา เป็นเวลาช้านาน ชาวบ้านจึงมีความเชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ถ้าใครฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยเฉพาะ

คือ 5 ผู้นั้นจะได้รับผลแห่งกรรมหลังจากละโลกนี้ไปแล้ว คือ กวงวิญญาณจะไปสู่ปรโลกตามผลแห่งกรรมที่ตนได้กระทำไว้แล้วตั้งแต่มีชีวิตอยู่ ส่วนใครก็ตามปฏิบัติที่ปฏิบัติชอบ ผู้นั้นจะไปสู่สุคติ คือโลกสวรรค์หลังจากสิ้นชีวิตไปแล้ว ชาวบ้านสะแบง ยังเชื่อในเรื่องบุญและบาปอยู่อย่างมั่นคงและพากันให้ทานรักษาศีลอยู่มิได้ขาด เพื่อกำหนดชะตาชีวิตของตนให้ไปสู่ที่ตนปรารถนาตามคตินิยมของศาสนาที่ตนยังนับถืออยู่

เปรียบเทียบวิถีทางการดำรงชีวิตของชาวบ้านสะแบงที่เคยเดินทางไปทำงานในต่างถิ่นและผู้อยู่ในท้องถิ่น

หมู่บ้านสะแบง ต.สะแบง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี เป็นหมู่บ้านใหญ่ มีประชาชนอยู่อาศัยเป็นจำนวนมากทั้งชายและหญิง มีจำนวน 2,782 คน จำแนกออกเป็นครอบครัวได้ 523 ครอบครัว การประกอบอาชีพของชาวบ้านมีลักษณะหลากหลาย เช่น การทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง และค้าขาย เป็นต้น อาชีพเหล่านี้เป็นเพียงอาชีพที่ชาวบ้านทำอยู่เพื่อเป็นการยังชีพ ไม่ได้ทำในเชิงพาณิชย์ การทำนาอาชีพดังกล่าวต้องอาศัยแหล่งน้ำตามธรรมชาติเป็นหลัก คืออาศัยน้ำฝนที่มาตามฤดูกาล ปีใดฝนตกต้องตามฤดูกาล ชาวนา ชาวสวนก็ทำนา ทำสวนได้ แต่ถ้าปีใดฝนไม่ตกตามฤดูกาล ชาวนา ชาวสวน ก็ทำงานไม่ได้ผลผลิตก็ตกต่ำ ชาวนา ชาวสวน ก็คือคร่อน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ฝากชีวิตไว้กับธรรมชาติ ซึ่งมีลักษณะไม่แน่นอน ทำให้ชาวบ้านประสบกับความเดือดร้อนและยากจนไม่สามารถหารายได้มาจุนเจือครอบครัวได้ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านอพยพไปสู่แหล่งอื่นเพื่อแสวงหาเงินมาจุนเจือครอบครัวและยกฐานะทางเศรษฐกิจภายในครอบครัวของตนให้สูงขึ้น และอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุขตามสมควรแก่สภาพของตน

ในขณะนี้คณะผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของชาวบ้านทั้งที่เคยเดินทางไปต่างถิ่นและอยู่ประจำในท้องถิ่นมาเปรียบเทียบกันไว้ เพื่อให้มองเห็นแง่มุมชีวิตของชาวบ้านสะแบง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป หัวข้อที่จะนำมาเปรียบเทียบนั้นมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 สภาพทั่วไปเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของชาวบ้าน

ก. เพศของกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อเปรียบเทียบเพศของกลุ่มตัวอย่างแล้วจะพบว่าผู้ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของชาวบ้านไม่ว่าจะเป็นผู้เคยเดินทางไปทำงานในต่างถิ่นหรือไม่ก็ตาม เพศชายจะมีจำนวนมากกว่าหญิง ทั้งนี้ในบางท้องถิ่นบริษัทจ้างงานจะเลือกจ้างเฉพาะชาย ส่วนผู้หญิงจะไม่มีโอกาสเข้าไปทำงานได้ จึงทำให้ปริมาณชายมากกว่าปริมาณของผู้หญิงอีกอย่างหนึ่ง กลุ่มตัวอย่างชาวบ้านที่อยู่ประจำ ผู้หญิงมักจะมีบทบาทให้เป็นผู้ให้สัมภาษณ์แก่คณะผู้วิจัยที่เดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูล จึงทำให้จำนวนผู้ชายมากกว่าผู้หญิง

ข. อายุของกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อพิจารณาอายุของกลุ่มตัวอย่างไม่ว่าจะเป็นผู้เคยไปทำงานต่างถิ่น หรือไม่เคยไปก็ตามจะเห็นว่า ช่วงอายุมีลักษณะแตกต่างกันออกไป ผู้ที่เคยเดินทางไปทำงานในต่างถิ่น นั้นจะมีอายุน้อยและอยู่ในวัยที่แข็งแรงงาน คือ อยู่ในช่วง 21-25 ปี เป็นส่วนใหญ่ทั้งชายและหญิง รองลงมาได้แก่ผู้มีอายุ 26-30 ปี ซึ่งก็ยังคงอยู่ในวัยที่แข็งแรงงานนั่นเอง ส่วนกลุ่ม

ตัวอย่างที่เป็นชาวบ้านและไม่เคยเดินทางไปประกอบอาชีพในต่างถิ่นจะมีช่วงอายุในระหว่าง 40-50 ปี ซึ่งถือว่าเป็นวัยที่เข้าสู่วัยชราทอนตัน ซึ่งคนที่อยู่ในวัยนี้มักทำสังทางกายและสติปัญญาเริ่มจะอ่อนแรงลงไป จึงนิยมประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่น และอีกอย่างหนึ่งบุคคลเหล่านั้นมีฐานะทางเศรษฐกิจดี พอพียงครอบครัวให้มีความสุขได้

ค. การศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง

ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีลักษณะที่แตกต่างกัน คือ กลุ่มตัวอย่างที่ เคยเดินทางไปประกอบอาชีพในต่างถิ่น เพื่อพิจารณาถึงระดับการศึกษาแล้วพบว่า กลุ่มตัวอย่าง จะจบการศึกษาระดับประถมศึกษา 4-6 เป็นจำนวนมาก รองลงมาจะอยู่ในระดับมัธยมศึกษาและ อุดมศึกษาตามลำดับ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ประจำในท้องถิ่นการศึกษา แยกออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับปริญญาตรี อนุปริญญา และประถมศึกษา

4.2. สภาพครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อพิจารณาถึงสภาพครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มพบว่า ชาวบ้านสะเมง ทั้งผู้ที่เคยไปทำงานต่างถิ่นและผู้อยู่ประจำในถิ่น มีสภาพครอบครัวคล้ายคลึงกันคือ ส่วนใหญ่ ชาวบ้านสะเมง แต่งงานและมีครอบครัวแล้ว ส่วนสถานภาพอื่นมีลักษณะที่แตกต่างกันไปบ้าง เช่น ความเป็นโสด กลุ่มตัวอย่างที่เคยไปทำงานในต่างถิ่นจะมีจำนวนมากกว่าผู้ที่อยู่ในท้องถิ่น และผู้ที่ อยู่ประจำในท้องถิ่นจะมีจำนวนหย่าร้าง หรือเป็นหม้ายมากกว่าผู้ที่เคยไปทำงานต่างถิ่น

4.3 รายได้ของกลุ่มตัวอย่าง

อัตราเงินรายได้ที่กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มที่ได้รับอยู่นั้นแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่าง ที่เคยเดินทางไปทำงานต่างถิ่นมีรายได้ก่อนเดินทางไป ผู้ที่มีอาชีพในการทำนา ส่วนมากจะมีรายได้ อยู่ในระหว่าง 1,000-5,000 บาทต่อปี ชาวไร่จะมีรายได้ระหว่าง 2,000-3,000 บาทต่อปี และผู้ที่ประกอบอาชีพอื่นๆ เล็กๆ น้อยๆ เช่น อาชีพรับจ้างจะมีรายได้อยู่ในระหว่าง 1,500-3,000 บาทต่อปี ซึ่งถือว่ามียาได้เพื่อยังชีพอยู่ในระดับต่ำมาก

ส่วนรายได้ของกลุ่มตัวอย่างของผู้ไม่เคยเดินทางไปประกอบอาชีพต่างถิ่นจะเห็นว่า มีรายได้สูงกว่าผู้ที่เคยเดินทางไปทำงานต่างถิ่นดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผู้ประกอบอาชีพทำนา มีรายได้ระหว่าง 5,000-10,000 บาทต่อปี มากที่สุด รองลงมาได้แก่ผู้มีรายได้ระหว่าง 10,001-30,000 บาทต่อปี
2. ผู้ประกอบอาชีพทำไร่จะมีรายได้ในกรยังชีพคือมีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี ถือว่ามีรายได้ต่ำแต่ก็ยิ่งสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไปทำงานต่างถิ่น
3. ผู้ประกอบอาชีพทำสวนมีรายได้อยู่ 2 ระดับ คือต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี และมีรายได้อยู่ในระดับ 10,001-30,000 บาทต่อปี
4. ผู้ประกอบอาชีพในการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งถือว่าเป็นอาชีพเสริมรายได้ของครอบครัว จะมีรายได้อยู่ 2 ระดับคือต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี และ 10,001-30,000 บาทต่อปี
5. อาชีพรับจ้างอยู่ในหมู่บ้านจะมีรายได้อยู่ในระหว่าง 10,001-30,000 บาทต่อปี
6. อาชีพค้าขายซึ่งมีผู้ประกอบการน้อย แต่มีรายได้ดี คือมีรายได้อยู่ในระหว่าง 100,000 บาทต่อปี

สรุปแล้วจะเห็นว่าเศรษฐกิจในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกัน คือกลุ่มที่เคยไปทำงานต่างถิ่น รายได้ภายในครอบครัวก่อนไปจะน้อยกว่าผู้ไม่เคยไป

4.4 ที่ดินทำกินของชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบที่ดินทำกินของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม พบว่า กลุ่มที่เคยไปทำงานต่างถิ่นมีที่ดินทำกินแตกต่างกันไป คือ

1. ที่ดินที่เป็นสมบัติของตนเองมากที่สุดจะอยู่ในระหว่าง 15-20 ไร่ รองลงมาอยู่ในระหว่าง 10-15 ไร่ และ 26-30 ไร่

2. ผู้ที่เช่าที่ผู้อื่นทำกิน

เมื่อพิจารณาพื้นที่ทำกินที่กลุ่มตัวอย่างเช่าทำกินแล้วจะเห็นว่า พื้นที่ที่เช่าทำกินมากที่สุดจะอยู่ในระหว่าง 30-40 ไร่ รองลงมาจะอยู่ในระหว่าง 16-30 ไร่ และระหว่าง 5-10 ไร่

ส่วนที่ดินทำกินของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ไปทำงานที่อื่นมีรายละเอียดดังนี้

1. ที่ดินที่เป็นสมบัติส่วนตัว

ผู้ที่มีที่ดินเป็นสมบัติส่วนตัวมากที่สุดจะอยู่ในระหว่าง 11-20 ไร่ รองลงมาได้แก่ 31-40 ไร่ และ 21-30 ไร่ โดยลำดับ

2. ที่ดินที่ ชาชนุอนทำกิน

ผู้เฒ่าที่ ชาที่กินของผู้นทำกินในอัตราพื้นที่มากที่สุดจะอยู่ในระหว่าง 15-20 ไร่
รองลงมาจะอยู่ในระหว่าง 4-14 ไร่ และ 21- 30 ไร่ โดยลำดับ

สรุปแล้วจะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีที่ดินทำกินเป็นสมบัติของตนเอง
เมื่อเปรียบเทียบแล้วไม่มีความแตกต่างกันมากนัก ส่วนพื้นที่ทำกินที่ ชาชนุอนทำกินก็เช่นเดียวกัน คือ
มีลักษณะคล้ายคลึงกันไม่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง

4.5 สภาพหนี้สินของชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบปริมาณเงินกู้ยืมที่กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มยืมมาใช้จ่ายภายใน
ครอบครัวของตนแล้วพบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างที่เคยไปทำงานต่างถิ่น

ช่วงเงินที่ยืมมากที่สุดได้แก่ 10,001-30,000 บาท รองลงมาได้แก่ 1,000-
10,000 บาท และ 30,001-50,000 บาท โดยลำดับ

2. กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ไปทำงานในต่างถิ่น

ช่วงเงินที่ยืมมากที่สุดได้แก่ 10,001-30,000 บาท รองลงมาได้แก่ 1,000-
10,000 บาท และยืมตั้งแต่ 50,001 บาทขึ้นไป

สรุปสภาพหนี้สินของทั้งสองกลุ่มไม่มีความแตกต่างกันแต่อย่างใด

4.6 แหล่งกู้ยืมเงินของชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งกู้ยืมเงินที่ชาวบ้านนิยมใช้บริการมาก กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1. กลุ่มที่เคยไปทำงานต่างถิ่น นิยมกู้เงินจากเอกชนเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่
กบวิบริการของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.)

เมื่อเปรียบเทียบแล้วจะเห็นว่าแหล่งกู้ยืมเงินที่ชาวบ้านซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างใช้บริการ
อยู่นั้นไม่มีความแตกต่างกันเลย

4.๗ อัตราเงินชำระหนี้

เมื่อกลุ่มเงินมาใช้จ่ายภายในครอบครัวแล้ว จำเป็นอยู่เองที่ชาวบ้านกลุ่มที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะต้องแสวงหาเงินมาใช้หนี้ที่ตนเองได้ก่อขึ้น การชำระหนี้มีทั้งการชำระเป็นรายเดือน และชำระหนี้เป็นรายปี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มที่เคยไปทำงานต่างถิ่น

กลุ่มนี้จะนำเงินมาชำระหนี้ทั้งที่เป็นรายเดือนและรายปี การชำระหนี้เป็นรายเดือนจะอยู่ในระหว่าง 800-1,000 บาท รองลงมาจะชำระในอัตรา 2,000-3,000 บาท ส่วนการชำระหนี้เป็นรายปีจะอยู่ในช่วง 10,000-20,000 บาท

2. กลุ่มที่ไม่ได้เดินทางไปต่างถิ่น

กลุ่มนี้ชำระหนี้เป็นสองลักษณะเช่นเดียวกัน คือชำระเป็นรายเดือนและเป็นรายปี การชำระหนี้เป็นรายเดือน ส่วนมากจะชำระหนี้ในอัตรา 1,001-2,000 บาท และ 4,201-5,000 บาท รองลงมาจะอยู่ในอัตรา 800-1,000 บาท ส่วนการชำระหนี้เป็นรายปีจะอยู่ในอัตรา 10,000-30,000 บาท รองลงมาจะอยู่ในอัตรา 4,000-5,000 บาท

สรุปได้ว่าในการชำระหนี้ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ได้แตกต่างกันมากนัก ส่วนใหญ่จะชำระหนี้ในอัตราที่ใกล้เคียงกัน

4.8 สภาพวัฒนธรรมและความเชื่อของชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

๑. สภาพทั่วไปของวัฒนธรรมของชาวบ้านสะแบง ต.สะแบง อ.หนองหาน

จ.อุดรธานี ไม่ว่าผู้ที่เคยเดินทางไปทำงานต่างถิ่นหรือไม่เคยไปก็ตามย่อมอยู่ในกระแสธารแห่งวัฒนธรรมเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันกับชาวอีสานทั่วไปทุกจังหวัด แม้ว่าจะแตกต่างกันบ้างก็เป็นเพียงเล็กน้อย การที่ชาวบ้านสะแบงซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เคยไปทำงานในต่างถิ่นมาแล้ว แม้ว่าบุคคลเหล่านั้นจะมีประสบการณ์กับวัฒนธรรมในถิ่นต่างๆ ที่ตนได้เคยพบเคยเห็นและสัมผัสมาแล้วก็ตามมิได้หมายความว่าบุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเหล่านั้นจะเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของตนเองไปอยู่กับวัฒนธรรมใหม่ที่เคยพบเห็นมา เมื่อกลับมายังถิ่นกำเนิดของตนแล้วก็ย่อมปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมเดิมของตน ถึงแม้ว่าจะนำวัฒนธรรมใหม่มาซึ่งบางก็เป็นแต่เพียงส่วนน้อย ดังนั้นวัฒนธรรมของกลุ่มที่เคยเดินทางไปทำงานในต่างถิ่นกับกลุ่มที่ไม่เคยไป ไม่แตกต่างกันมากนัก โดยส่วนใหญ่จะเหมือนกับวัฒนธรรมเดิม แม้จะแตกต่างกันบ้างเพียงเล็กน้อย

2. ความเชื่อในศาสนา

ความเชื่อในศาสนา จากผลของการวิเคราะห์ข้อมูลได้พบว่า ชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มเป็นผู้มีความเชื่อและนับถือพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ นิยมทำบุญทำทาน เข้าวัดฟังธรรม ประกอบศาสนกิจไปตามความเชื่อของตนเป็นประจำ แม้ว่ากลุ่มที่เคยไปทำงานในพื้นที่อื่นได้เคยประสบพบเห็นศาสนาต่างๆ ในต่างถิ่นมาแล้วก็ตาม สิ่งที่กลุ่มตัวอย่างได้เคยพบเห็นมานั้นมิได้เปลี่ยนแปลงศรัทธาของพวกเขาให้ห่างเหินจากศาสนาที่บรรพบุรุษของพวกเขาเคยนับถือมาและได้ถ่ายทอดมายังอนุชนรุ่นหลัง ดังนั้นความศรัทธาในศาสนาของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองไม่มีความแตกต่างกัน

3. ความเชื่อของชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ความเชื่อของชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างพอนำมากล่าวพอเป็นสังเขปได้ดังนี้

ก. เชื่ออำนาจเหนือธรรมชาติ คือ เชื่อว่ามีบางสิ่งบางอย่างที่ไม่สามารถมองเห็น และสัมผัสได้ แต่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ คือสามารถควบคุมธรรมชาติได้ เช่น สามารถควบคุมฝนกำลังตกอยู่ให้หยุดตกได้โดยการเสกคาถา หรือบนบานเอาไว้ (บาฝน) หรือบางคนเชื่อว่ามีบางสิ่งบางอย่างไม่ว่าจะเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตก็ตาม เป็นสิ่งที่ชี้คขวางไม่ให้ฝนตก ชาวบ้านเรียกว่า "แม่แล้ง" ความเชื่อดังกล่าวยังมีอยู่ในหมู่บ้านสะแบง หรือในถิ่นอื่นๆ ในภาคอีสาน นอกจากนี้ชาวบ้านยังมีความเชื่อในสิ่งต่อไปนี้

1. ผีसांग ชาวบ้านมีความเชื่ออย่างมากว่าผีसांगมีอยู่และสามารถให้คุณและโทษได้จากข้อมูลที่ได้ศึกษาได้พบว่าชาวบ้านสะแบง นับถือผีसांगอยู่ 2 ประเภท คือผีที่ให้คุณและโทษ และผีให้โทษอย่างเดียว

1.1 ผีปู่ตา เป็นผีที่มีบทบาทมาก ชาวบ้านทั้งสองกลุ่มเชื่อว่าผีประเภทนี้เป็นผู้มีอำนาจมากสามารถคุ้มครองให้ชาวบ้านปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง จึงพากันสร้างศาลาขึ้นเพื่อเป็นที่สถิตของผีปู่ตา ตลอดจนทำพิธีบูชาและเซ่นสรวงตามฤดูกาล

1.2 ผีซื่อ ได้แก่ผีบรรพบุรุษที่คอยดูแลทุกข์สุขให้แก่ลูกหลาน ดังนั้นผู้มีความนับถือจึงต้องคอยเอาใจใส่ดูแลไม่ให้ผีเป็นบรรพบุรุษ เพื่อความผาสุกของครอบครัว

1.3 ผีตาแฮก ได้แก่ผีที่อยู่ตามทุ่งนา ซึ่งชาวบ้านจะต้องเซ่นสรวงก่อนลงนํ้านา เพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของข้าวกล้าที่คนทำอยู่ ดังนั้นชาวบ้านจึงนิยมเลี้ยงผีตาแฮกก่อนลงนํ้าทุกปี

2. ผีประเภทให้โทษอย่างเดียว

2.1 ผีปอบ เป็นผีที่คอยทำร้ายคน เช่นกินตับ กินปอด ของคน ไม่ว่าจะเป็นคนกำลังป่วยหรือไม่ป่วยก็ตาม ผีประเภทนี้ไม่ได้ประโยชน์อะไรแก่ชาวบ้าน นอกจากก่อความเดือดร้อนเท่านั้น ผีประเภทนี้เกิดจากผู้ที่เรียนคาถาอาคมจากอาจารย์แล้วแต่รักษา (ชะล่า) ไม่ได้ ทำให้เกิดผีปอบขึ้น ผีประเภทนี้ไม่ว่าจะเป็นคนจังหวัดใดก็ตามในภาคอีสานยังมีความกลัวอยู่

2.2 ผีโป่ง ผีนา ผีประเภทนี้มักจะสิงสถิตอยู่ที่จอมปลวก (โพน) ใหญ่ๆ ตามบริเวณทุ่งนา ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นผีที่ให้โทษ คือ ก่อความเดือดร้อนให้แก่คนอย่างเดียว ไม่มีให้คุณ ดังนั้นชาวบ้านจึงนิยมไปหาหมอธรรม (หมอปราบผี) มาปราบ

ช. เชื่อในอำนาจธรรมชาติลึกลับ

ชาวบ้านมีความเชื่อว่าธรรมชาติมีอำนาจเหนือมนุษย์ มนุษย์จะต้องปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติ คือไม่ปฏิบัติฝ่าฝืนสิ่งใดๆ ที่สังคมชาวบ้านนับถือเป็นข้อห้าม (ชะล่า) เช่น ไม่รับประทานอาหารเหลือทิ้ง ไม่สีข้าวในวันพระ และไม่ตัดผมในวันพระ เป็นต้น

ค. เชื่อในเรื่องบุญ - บาป

ชาวบ้านสะแบง ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ เรื่องบุญบาป เพราะชาวบ้านดังกล่าวเป็นชาวพุทธ มีความเชื่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง จึงมีความเชื่อตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาพยายามทำความดีและละเว้นความชั่ว มุ่งหวังที่จะไปสู่ภพชาติหน้าที่ดีเมื่อละโลกนี้ไปแล้ว

สรุปได้ว่าชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มไม่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ความเชื่อและการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมแต่อย่างใด แม้ว่ากลุ่มที่เคยไปต่างถิ่นมาแล้วก็ตาม

บทสรุปการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ปัญหาอาจจนเป็นปัญหาหลักของสังคม และนับวันแต่จะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ รัฐบาลแต่ละยุคแต่ละสมัยได้พยายามค้นหาวิธีแก้ไขให้หมดไปจากสังคมแต่ก็ไม่มีที่ท่าว่าจะหมดไปจากสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติก็ตาม ปัญหาความยากจนเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนหนุ่มสาวชาวบ้านสะแบง หรือชาวบ้านอื่นๆ ในภาคอีสาน พากันอพยพจากถิ่นกำเนิดของตนไปขายแรงงานในต่างถิ่นทั้งภายในและภายนอกประเทศ ทำให้เกิดปัญหาในถิ่นอื่นติดตามมา เช่น ปัญหาการเอาโรคเอาเปรียบของนายจ้าง การโกงค่าแรงงาน ปัญหาโสเภณี ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาที่แก้ไขยาก และไม่มีวิธีอื่นใดจะขจัดให้หมดไปจากสังคมในปัจจุบัน ถ้าหากคนไทยทุกคนไม่ร่วมมือกันแก้ไขอย่างจริงจัง

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบการเคลื่อนย้ายแรงงานของชาวบ้านสะแบง ต.สะแบง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี ที่เดินทางไปทำงานในต่างถิ่นทั้งภายในและภายนอกประเทศ ว่าก่อนเดินทางไปทำงานใครประสบปัญหาอะไรบ้าง ขณะที่ทำงานในต่างถิ่นมีปัญหาและอุปสรรคอะไร มีถิ่นใข้จ้างที่ชาวบ้านเดินทางไปทำงาน มีรายได้เป็นรายเดือนอย่างไร ตลอดจนกลับถิ่นกำเนิดของตนแล้วมีฐานะเป็นอย่างไร และศึกษาเปรียบเทียบการดำรงชีวิตของผู้ที่ไปและไม่ไปทำงานต่างถิ่น มีความแตกต่างกันในด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมอย่างไร

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้เป็นชาวบ้านสะแบง ต.สะแบง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี ทั้งที่ไปทำงานในต่างถิ่นที่กลับมาแล้วและผู้ที่ไม่ได้ทำงานในต่างถิ่น ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะวิจัยได้เข้าไปเก็บรวบรวมด้วยตนเอง ใช้แบบสัมภาษณ์ (Structured Interview) ที่คณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้น และเมื่อรวบรวมข้อมูลแล้ว ได้นำมาเรียบเรียงจัดเป็นหมวดหมู่ไปวิเคราะห์ โดยใช้วิธีวิเคราะห์แบบผสมผสานระหว่างเชิงคุณภาพและปริมาณให้สถิติพื้นฐานโดยคิดเป็นร้อยละ

สรุปการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วพบว่า

1. สภาพทั่วไปของชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้นำมาศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ชาวบ้านสะแบง ต.สะแบง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เคยไปทำงานต่างถิ่นและไม่เคยไป

กลุ่มที่เคยเดินทางไปทำงานต่างถิ่นทั้งชายและหญิงจำนวน 249 คน เป็นชาย 194 คน คิดเป็นร้อยละ 77.91 และเป็นหญิง 55 คน คิดเป็นร้อยละ 22.09

กลุ่มที่ไม่เคยไปทำงานต่างถิ่นมีจำนวนทั้งสิ้น 123 คน แบ่งเป็นชาย 82 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 เป็นหญิง 41 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33

1.2 อายุและระดับการศึกษาของชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 กลุ่มที่ไปทำงานต่างถิ่น

ส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 21-25 ปี ที่ถือว่าเป็นวันแรงงานทั้งชายและหญิง จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 22.49 รองลงมาได้แก่วัย 26-30 ปี ทั้งชายและหญิง จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 16.47

ระดับการศึกษาของกลุ่มนี้แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา 4-6 ปีจำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 87.55 มัธยมศึกษา จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 10.44 ส่วนอนุปริญญา มี 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00

ส่วนอายุและการศึกษาของชาวบ้านสะเมง ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยเดินทางไปต่างถิ่นนั้น มีอายุตั้งแต่ 40-60 ปี และการศึกษาของชาวบ้านสะเมงเหล่านั้นแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือปริญญาตรี อนุปริญญา และประถมศึกษา

1.3 สภาพครอบครัวของชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

จากการศึกษาสภาพครอบครัวของชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่จะเป็นผู้แต่งงานและมีครอบครัวแล้ว โดยแยกได้ดังนี้

1.3.1 ผู้ที่เคยไปทำงานในต่างถิ่น

กลุ่มที่แต่งงานและมีครอบครัวแล้วจำนวนทั้งสิ้น 217 คน คิดเป็นร้อยละ 87.14 เป็นโสด 22 คน คิดเป็นร้อยละ 8.84 และหย่าร้างจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 4.02

1.3.2 ผู้ที่อยู่ประจำในท้องถิ่น

กลุ่มที่แต่งงานและมีครอบครัวแล้วจำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 76.42 เป็นโสด 4 คน คิดเป็นร้อยละ 3.25 และเป็นหม้าย 25 คน คิดเป็นร้อยละ 20.33

2. สภาพเศรษฐกิจของชาวบ้านกลุ่มตัวอย่าง

รายได้ภายในครอบครัวกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มแยกได้ดังนี้

2.1 กลุ่มที่เคยไปทำงานต่างถิ่น

2.1.1 อาชีพทำนา มีรายได้ระหว่าง 1,000-5,000 บาทต่อปี

2.1.2 ทำไร่มียาได้ระหว่าง 2,000-5,000 บาทต่อปี

2.1.3 อาชีพอย่างอื่นมีรายได้ระหว่าง 1,500-3,000 บาทต่อปี

2.2 กลุ่มที่ไม่เคยไปทำงานต่างถิ่น

2.2.1 อาชีพทำนา มีรายได้ 5,001-10,000 บาทต่อปี

2.2.2 อาชีพเลี้ยงสัตว์ มีรายได้ 10,001-30,000 บาทต่อปี

2.2.4 อาชีพค้าขายมีรายได้ระหว่าง 100,000 บาทต่อปี

3. ที่ดินทำกินชาวบ้านกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ชาวบ้านกลุ่มตัวอย่างที่เคยไปทำงานต่างถิ่น

พื้นที่ทำกินที่เป็นสมบัติส่วนตัวของชาวบ้านกลุ่มนี้แบ่งได้ดังนี้

3.1.1 ผู้ที่มีที่ดินทำกินมากที่สุดอยู่ในระหว่าง 15.20 ไร่ มีจำนวน 46 คน

คิดเป็นร้อยละ 22.49

3.1.2 ผู้ที่มีที่ดินรองลงมาได้แก่ 10-15 ไร่ มีจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ

15.26 และ 6-10 ไร่ มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 14.00

3.1.3 ผู้ที่เช่าที่ดินทำกินมีจำนวนมากที่สุดอยู่ในระหว่าง 31-40 ไร่ มีผู้เช่า

จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 4.02 รองลงมาได้แก่ 16-20 ไร่ มีจำนวนผู้เช่า 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.61

3.2 ชาวบ้านกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยไปทำงานต่างถิ่น

ที่ดินทำกินที่เป็นสมบัติส่วนตัวของกลุ่มนี้แบ่งได้ดังนี้

3.2.1 ผู้ที่มีที่ดินทำกินมากที่สุดอยู่ในระหว่าง 11-20 ไร่ มีจำนวน 31 คน คิด

เป็นร้อยละ 25.20 รองลงมาได้แก่ 31-40 ไร่ มีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 17.89

3.2.2 ผู้ที่เช่าที่พำนักมากที่สุดอยู่ในระหว่าง 15-20 ไร่ มีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 9.76 รองลงมาได้แก่ 4-14 ไร่ มีจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 8.94

4. รายได้ของชาวบ้านกลุ่มตัวอย่าง

รายได้ของชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกได้ดังนี้

4.1 กลุ่มตัวอย่างที่เคยไปทำงานต่างถิ่น

ก. ภายในประเทศ

ผู้ที่ทำงานภายในประเทศ โดยเฉพาะในภาคกลาง ผู้ที่มีรายได้เดือนละ 2,500-4,000 บาท ต่อเดือนมีจำนวนทั้งสิ้น 59 คน คิดเป็นร้อยละ 23.69 รองลงมาได้แก่ผู้ไปประกอบอาชีพในภาคเหนือ มีรายได้เดือนละ 3,000-5,000 บาท มีจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5.60

ข. ภายนอกประเทศ

ผู้ที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศซาอุดีอาระเบียมีรายได้ระหว่าง 5,000-10,000 บาท ต่อเดือน มีจำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 36.14 รองลงมาได้แก่ลิเบีย ซึ่งมีผู้เดินทางไปทำงานมีรายได้ระหว่าง 30,000-50,000 บาทต่อเดือน มีจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 6.42

4.2 กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ไปทำงานต่างถิ่น

ผู้ที่ไม่ได้เดินทางไปประกอบอาชีพในต่างถิ่นมีรายได้จากการประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ และอื่นๆ จำแนกได้ดังนี้คือ รายได้สุทธิต่อปีของผู้มีรายได้มากที่สุดได้แก่ 10,001-30,000 บาทต่อปี มีจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 42.28 รองลงมาได้แก่ 5,001-10,000 บาท มีจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 18.70

5. สภาพหนี้สินของชาวบ้านกลุ่มตัวอย่าง

5.1 กลุ่มตัวอย่างที่เคยไปทำงานต่างถิ่น

กลุ่มนี้มีคนยืมเงินมากที่สุดอยู่ในช่วง 10,001-30,000 บาท มีจำนวนผู้ยืม 65 คน คิดเป็นร้อยละ 26.10 รองลงมาได้แก่ช่วง 1,000-10,000 บาท มีจำนวนผู้ยืม 51 คน คิดเป็นร้อยละ 20.48

5.2 กลุ่มที่ไม่ได้เดินทางไปทำงานที่อื่น

กลุ่มนี้มีผู้ยืมเงินมากที่สุดได้แก่ช่วง 10,001-30,000 บาท มีจำนวน 16 คน

คิดเป็นร้อยละ 13.00 รองลงมาได้แก่ช่วง 1,000-10,000 บาท มีผู้รับจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 8.94

6. สภาพการชำระหนี้ของชาวบ้านกลุ่มตัวอย่าง

6.1 กลุ่มที่ไปทำงานต่างถิ่น

กลุ่มที่มีการชำระหนี้เป็นรายเดือนและรายปี ทั้งมีรายละเอียดดังนี้

6.1.1 การชำระหนี้เป็นรายเดือน

ผู้ที่ชำระหนี้เป็นรายเดือนและชำระในอัตราเงินในระหว่าง 800-1,000 บาท มีจำนวนผู้ชำระ 37 คน คิดเป็นร้อยละ 30.08 รองลงมาได้แก่ช่วง 2,000-3,000 บาท มีผู้ชำระในช่วงนี้ 35 คน เป็นร้อยละ 28.46

6.1.2 การชำระหนี้เป็นรายปี

ผู้ชำระหนี้เป็นรายปีจะอยู่ในอัตรา 10,000-20,000 บาท มีผู้ชำระจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.63

6.2 กลุ่มที่ไม่ได้เดินทางไปทำงานต่างถิ่น

6.2.1 การชำระหนี้เป็นรายเดือน

ช่วงเงินที่กลุ่มนี้ชำระมากที่สุดได้แก่ 1,001-2,000 บาท จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.88 และช่วง 4,001-5,000 บาท มีผู้ชำระ 6 คน เช่นเดียวกันคิดเป็นร้อยละ 4.88 รองลงมาได้แก่ 800-1,000 บาท มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 4.07

7. สภาพครอบครัวของชาวบ้านกลุ่มตัวอย่างหลังกลับมาแล้ว

7.1 สภาพความสามัคคีภายในครอบครัว

ชาวบ้านกลุ่มตัวอย่างที่เดินทางไปทำงานในต่างถิ่นเมื่อกลับมาแล้วได้อยู่กินกันอย่างมีความสุข ไม่มีการทะเลาะวิวาทกัน มีจำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 30.12

7.2 การยกเศรษฐกิจภายในครอบครัวให้ดีขึ้น

การเดินทางไปทำงานต่างถิ่น ทำให้ชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเปลี่ยนแปลงจากสภาพเดิม คือ เศรษฐกิจภายในครอบครัวอยู่ในสภาพไม่ดี แต่หลังจากไปทำงานต่างถิ่นกลับมาแล้วทำให้สภาพเศรษฐกิจดีขึ้น จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 33.73

7.3 ไม่สามารถยกฐานะทางเศรษฐกิจครอบครัวได้

อย่างไรก็ตามผู้ที่เดินทางไปทำงานต่างถิ่นมิใช่ว่าจะประสบความสำเร็จในชีวิตเสมอไป ผู้ที่ไปแล้วกลับมายังถิ่นกำเนิดของตนแล้วไม่สามารถยกฐานะของตนให้ดีขึ้นจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 8.84 กลุ่มนี้กลับมาแล้วสภาพเศรษฐกิจภายในครอบครัวเหมือนเดิม นอกจากนี้ยังมีคนงานภายในกลุ่มกลับมาแล้ว ไม่สามารถจะมีความสุขกับครอบครัวของตนได้เนื่องจากมีปัญหาหลายประการทำให้ปัญหานั้นการทำให้มีการหย่าร้างกันเกิดขึ้น แต่มีจำนวนไม่มากนักในจำนวนใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างมีเพียง 3 คนเท่านั้นที่ตกอยู่ในสภาพดังกล่าว คิดเป็นร้อยละ 1.20

8. สภาพปัญหาที่คนงานได้ประสบในการทำงาน

ปัญหาที่คนงานที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเผชิญในการไปทำงานในต่างถิ่นพอจะสรุปเป็นปัญหาหลักได้ดังนี้

8.1 ปัญหาการไขว่คว้าหาเป็นสื่อความหมายในการทำงาน จำนวนผู้ประสบปัญหานี้มากที่สุดถึง 73 คน คิดเป็นร้อยละ 29.31

8.2 ปัญหาค่าแรงงานไม่เป็นธรรม เป็นปัญหารองลงมาจากการไขว่คว้าหา มีผู้ประสบปัญหานี้จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 20.48

นอกจากปัญหาหลักทั้งสองประการนี้แล้วยังมีปัญห่อื่นๆ อีก ขอให้ดูรายละเอียดจากรายการ 23

9. สภาพวัฒนธรรมและความเชื่อของชาวบ้านกลุ่มตัวอย่าง

สภาพทางวัฒนธรรมและความเชื่อของชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกได้ดังต่อไปนี้

9.1 หลักปฏิบัติและวิถีของชาวบ้านกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มจะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน

คือยึดมั่นในจารีตประเพณีของหมู่บ้านอันได้แก่ ยี่สิบสอง คือ การทำบุญประจำเดือน และยึดมั่นในขนบธรรมเนียมของชาวบ้านที่ได้ถ่ายทอดสืบ ๆ กันมาช้านาน และอนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นหลังได้ปฏิบัติตาม

9.2 การนับถือศาสนา

ชาวบ้านไม่ว่าจะเป็นผู้เดินทางไปทำงานในต่างถิ่นหรือไม่ได้ไปก็ตาม ต่างก็มีศรัทธายึดมั่นในพระพุทธศาสนา และใช้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจแก่การนับถือพระพุทธศาสนานั้น เป็นการนับถือแบบชาวบ้านคือ เคารพนับถือสิ่งอื่นไปด้วยอันได้แก่ ภูคินี ปีสัจ ไสยศาสตร์ พราหมณ์ และสิ่งอื่นๆ อีก การนับถือศาสนาของชาวบ้านนั้นเป็นแบบผสมผสานกับสิ่งต่างๆ ดังกล่าว หากที่จะแยกออกจากกันได้และสิ่งทั้งหลายเหล่านั้นได้หลอมหลอมเข้าเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างมั่นคง

9.3 การนับถือสิ่งลึกลับ

สิ่งที่ได้กล่าวไว้ในเรื่องศาสนาว่า ชาวบ้านนับถือศาสนาแล้วยังนับถือสิ่งอื่นๆ อีก สิ่งที่ชาวบ้านสะแมง เคารพบูชามาก เห็นจะได้แก่ ศาลเจ้าปู่ตา ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สามารถจะบันดาลให้ชาวบ้านอยู่เย็นเป็นสุขได้ ถึงกับกำหนดเขตสร้างศาลเจ้าให้เป็นที่ตั้งของดวงวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ของปู่ตาขึ้น และมีการกระทำพิธีบวงสรวงตามกาลสมัยที่เห็นว่าเหมาะสม ชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีความเคารพในศาลเจ้าปู่ตามีทั้งสิ้น 198 คน คิดเป็นร้อยละ 79.52

นอกจากศาลเจ้าปู่ตาแล้ว ชาวบ้านยังนับถือสิ่งอื่นๆ อีก เช่น ฌัมพรพุ่ม ฆีโรณีนาไสยศาสตร์ และข้อห้ามต่างๆ ที่ชาวบ้านเรียกว่า "ชะล่ำ" เช่น ไม่ให้ผิวปากเวลากลางคืน ไม่ให้แบกฟืนขึ้นบ้าน ไม่ให้เหยียบขรณีประตู และไม่ให้ตัดผมในวันพุธ เป็นต้น

9.4 ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป

ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธ มีความเชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ใครประกอบกรรมดีถือว่าได้สร้างกรรมดีไว้มาก เมื่อละโลกนี้ไปแล้วจะไปสู่สุคติ ถ้าใครประกอบกรรมชั่วเป็นเนืองนิตย์ ถือว่าเป็นผู้ทำบาปไว้มาก เมื่อละโลกนี้ไปแล้วจะไปสู่ทุคติ ดังนั้นชาวบ้านทั่วไปไม่เฉพาะผู้ที่คณะวิจัยได้เข้าไปศึกษาเท่านั้น ยังยึดมั่นในหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาอยู่ จึงมีความเชื่อมั่นในหลักและผลแห่งกรรมซึ่งเป็นหลักสำคัญของพระพุทธศาสนา

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายแรงงานของชาวบ้านสะแมง ที่เดินทางไปทำงานในต่างถิ่นทั้งภายในและภายนอกประเทศที่เดินทางกลับมาแล้ว ผลกระทบจากการไปทำงานของคนงานพอนำมากล่าวเฉพาะประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

1. สภาพของสังคมชาวบ้าน

1.1 การขาดแรงงานภายในหมู่บ้าน

ชาวบ้านสะแมง ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม เพื่อยังชีพ มีการเป็นอยู่แบบครอบครัวขยาย เป็นครอบครัวที่ประกอบด้วยครอบครัวเดี่ยวและญาติพี่น้อง เป็นครอบครัวใหญ่ อาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกันมีอะไรก็แบ่งกันใช้ ไม่นิยมแยกจากกัน แต่เนื่องจาก

สภาพของสินค้าอากาศไม่เอื้ออำนวยให้ฝนตกตามฤดูกาล ทำให้ชาวเกษตรกรทำนาทำไร่ไม่ได้ผล เกิดความอดอยากยากจน ไม่มีอาชีพทำนา เศรษฐกิจภายในครอบครัวตกต่ำ เป็นเหตุผลักดันให้ชาวบ้าน สะแบงที่อยู่ในวัยทำงาน คือช่วงอายุตั้งแต่ 20-30 ปี ต้องอพยพไปขายแรงงานในต่างถิ่นทั้งภายใน และภายนอกประเทศ ปัญหาที่ตามมาคือ

- 1.1.1 ขาดแรงงานภายในหมู่บ้าน
- 1.1.2 เป็นหนี้สินผูกพันมากขึ้น
- 1.1.3 ชาคู่ดูแลเด็กและคนชรา
- 1.1.4 ปัญหาในค่านอื่นๆ อีก

ปัญหาที่ยกมากล่าวไว้ในที่นี้เป็นปัญหาที่มีอยู่ทั่วไปไม่เฉพาะในบ้านสะแบงเท่านั้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวนั้นมีทุกจังหวัดที่มีการอพยพแรงงานไปต่างถิ่น

1.2 การเปลี่ยนแปลงฐานะทางสังคม

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลทั่วไปคร่าวๆ แล้วพบว่า คนงานบางส่วนที่เดินทางกลับมาแล้ว มีการเลื่อนชั้นทางสังคมภายในหมู่บ้าน โดยอาศัยสิ่งที่ได้เข้าไปสังเกตและรวบรวมข้อมูลมาเป็นเครื่อง พิเคราะห์ จะเห็นว่าคนงานบางส่วนจะเปลี่ยนแปลงจากฐานะเดิม คือก่อนไม่มีฐานะยากจน ไม่มีเครื่อง อำนวยความสะดวกภายในบ้าน แต่หลังจากกลับมาแล้วมีที่อยู่อย่างทันสมัย เช่น มีบ้าน มีวิทยุ โทรทัศน์ เครื่องเสียงและรถยนต์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า คนงานที่เคยไปทำงานในต่างถิ่นนั้นมีการ กระจายอยู่ในช่วงชั้นของสังคมที่สูงกว่าเดิม คือจากสภาวะที่ยากจนกลับกลายเป็นคนที่มีเงิน

1.3 การยกระดับทางเศรษฐกิจ

จากการศึกษาได้พบว่า ผู้ที่ได้ไปทำงานในต่างถิ่นมีรายได้ที่นำมาใช้จ่ายภายในครอบครัว ถ้าพิจารณาตามข้อมูลรายได้เป็นรายเดือนแล้วอยู่ในอัตราที่สูง มีคนงานส่วนหนึ่งที่รู้จักประมาณ ในการใช้จ่าย ได้นำมาลงทุนฐานะเศรษฐกิจภายในครอบครัวให้สูงขึ้น คนงานจำนวนนี้มีถึง 34 คน คิดเป็นร้อยละ 33.73 เป็นผู้ลงทุนในค่านเศรษฐกิจและสังคมได้ดี และอยู่ร่วมกับสังคมอย่าง มีความสุข

1.4 สภาพทางค่านิยมธรรมและความเชื่อ

1.4.1 สภาพวัฒนธรรมทางค่านิยม

จากการได้สังเกตที่ฟักฟิงอาศัยและเครื่องมือ เครื่องใช้ของผู้ที่เคยเดินทางไปทำงานต่างถิ่นแล้วพบว่า

ก. คนงานบางส่วนจะนำเอารูปแบบวัฒนธรรมของท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในหมู่บ้านของตน เช่น รูปแบบการสร้างบ้าน การใช้สีทาบ้าน เครื่องมือ เครื่องใช้ ก็มักจะเลียนแบบวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ตนเคยพบเห็นมาใช้ในหมู่บ้านของตน

ข. การใช้ภาษาของผู้ที่ได้อพยพมาในถิ่นใหม่มักจะนำเอาภาษาที่ตนเองได้มีประสบการณ์มาใช้ผสมผสานกับภาษาที่ใช้อยู่ในท้องถิ่นเดิมของตน แสดงให้คนอื่นเห็นว่า เป็นผู้ที่มีวัฒนธรรมสูงและเป็นผู้มีความสามารถมาก

1.4.2 สภาพวัฒนธรรมทางค่านิยมเชื่อและเจตคติ

สภาพวัฒนธรรมทางค่านิยมเชื่อและเจตคติของชาวบ้านสะแบง พอที่จะนำมากล่าวไว้ได้ดังนี้

ก. จารีตประเพณีประจำท้องถิ่นของชาวบ้าน

ชาวบ้านในภาคอีสานทุกจังหวัดไม่เฉพาะหมู่บ้านสะแบงเท่านั้น ยังปฏิบัติตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ที่ว่า เป็นหลักปฏิบัติของชาวอีสานอยู่ แม้ว่าบางถิ่นจะปฏิบัติไม่ครบทั้งหมด แต่ถ้าพวกเขามีเวสาและโอกาสก็นำมาปฏิบัติอยู่ เช่น เติม ชาวบ้านสะแบงก็เช่นกัน ไม่แตกต่างจากบ้านเมืองอื่นในภาคอีสานเท่าใดนัก

ข. ความเชื่อในศาสนาและสิ่งลึกลับ

ชาวบ้านสะแบงเป็นผู้ที่มีความเชื่อและนับถือพระพุทธศาสนา มีความนับถือพุทธศาสนาแบบผสมผสาน คือ นอกจากจะยึดถือพุทธศาสนาเป็นหลักแล้วยังยึดถือสิ่งอื่นไปด้วย เช่น เชื่อในศาลเจ้าปู่ตา ในควงวิญญานของบรรพบุรุษและสิ่งอื่นๆ อีก เช่น ไสยศาสตร์และข้อห้าม (ชะล่า) ที่ชาวบ้านนับถือปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน

1.4.3 ทัศนคติของคนงานที่มีต่อวัฒนธรรมดั้งเดิม

ชาวบ้านสะแบงโดยส่วนมากยังมองเห็นว่าวัฒนธรรมดั้งเดิมที่บรรพบุรุษเคยปฏิบัติและถ่ายทอดมายังลูกหลานนั้นยังเป็นสิ่งที่มีประโยชน์แก่อุปการะอยู่ควรอนุรักษ์ไว้ แต่คนงานบางส่วนเห็นว่า ประเพณีบางอย่างควรจะยกเลิก เช่น ประเพณีอยู่กินอย่างพุ่มเพี้ย ประเพณีทำบุญบั้งไฟ เป็นต้น เป็นประเพณีที่ทำให้ประชาชนมีวุ่นวายมึนงงควรยกเลิก

1.4.4 ทัศนคติของคนงานที่มีต่อบ้านเกิดเมืองนอนของตน

จากการศึกษาความคิดเห็นของคนงานที่เคยเดินทางไปทำงานในต่างถิ่น พอจะจำแนกได้ดังนี้

ก. ความคิดเห็นว่าเงินกำไรมากของเรามีความสำคัญที่สุด

คนงานส่วนมากชี้แจงให้ทราบว่า การเดินทางไปทำงานในต่างถิ่นนั้น ได้ประสบพบเห็นปัญหานานาประการ ทั้งที่ปรับตัวเองเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ และปรับไม่ได้ จึงทำให้ตนเองเกิดความสำนึกว่าเงินกำไรมากของตนเองนั้นมีคุณค่า และมีความสำคัญต่อชีวิตของตนอย่างไรเปรียบมิได้ ความรู้สึกเช่นนี้ทำให้เกิดความรักในเงินกำไรมากของตนมากขึ้น

ข. ความคิดเห็นว่าประเทศไทยมีเสรีภาพมาก

การให้เสรีภาพแก่ประชาชนพลเมืองในต่างประเทศที่คนงานได้ไปมีประสบการณ์มาแล้วว่าเป็นการแสดงออกทางความคิด ความเห็น และการพูดการเขียนก็ตาม เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้ว ประเทศไทยเป็นประเทศที่ให้เสรีภาพแก่ประชาชนมากที่สุด

ค. ความคิดเห็นในการเดินทางกลับไปทำงานที่เดิมอีก

คนงานบางส่วนได้แจ้งให้ทราบว่า ไม่มีความประสงค์จะเดินทางไปทำงานในถิ่นที่เคยไปอีก เพราะไม่ต้องการประสบปัญหาที่เคยประสบมาแล้ว แต่ก็ยังมีบางคนที่มีความประสงค์จะเดินทางไปทำงานอีกเมื่อมีโอกาสจะไปได้

1.4.5 ผลกระทบจากสงครามตะวันออกกลาง

จากข้อมูลของ นายวีระ คำวันดี และนางสมบุญ นาสุนทร¹ ชาวบ้านสะแบง ที่เคยไปทำงานในประเทศอิสราเอล ก่อนสงครามตะวันออกกลางจะเกิดขึ้น (คือในช่วงอิรักยึดคูเวต เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2534) ได้ให้สัมภาษณ์แก่คณะผู้วิจัยว่า ที่ประเทศอิสราเอลมีคนไทยไปทำงานอยู่ประมาณ 3,500 คน เป็นชาวนครราชสีมา มากกว่าจังหวัดอื่นๆ งานที่คนไทยทำมีแทบทุกประเภท แต่ส่วนมากเป็นงานค้ำการเกษตร คนงานไทยจะอาศัยอยู่ตามโมซาย (หมู่บ้านเล็กๆ) ห่างจากนครเบรูซาเข้มไปประมาณ 500 กิโลเมตร อยู่ใกล้เขตพรมแดนของประเทศจอร์แดน

ประชาชนชาวอิสราเอล ไม่ว่าจะ เป็นชายหรือเป็นหญิง เมื่ออายุ 18 ปี บริบูรณ์จะเข้ารับราชการทหาร จะปลดออกจากทหารเมื่ออายุ 60 ปี ในระหว่างก่อนจะเกิดสงครามคือ ก่อนอิรักจะยึดคูเวตนั้นประชาชนชาวอิสราเอลได้ทราบล่วงหน้าก่อน รัฐบาลของเขา

¹ สัมภาษณ์ที่บ้านเลขที่ 61 หมู่ที่ 2 และบ้านเลขที่ 119 หมู่ 2 บ้านสะแบง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี

ได้แจ้งให้ประชาชนได้เตรียมเสบียงอาหาร และกักตนเอาไว้ให้พร้อมทุกครัวเรือน เวลาเกิดสงครามจะได้ไม่ลำบาก ในขณะที่เดียวกับประชาชนก็ได้สร้างหลุมหลบภัยไว้ในบ้านอย่างน้อยบ้านละหนึ่งหลุม และจัดทำห้องใต้ดินไว้ด้วย มีความลึกประมาณ 4-5 เมตร เมื่อสงครามระเบิดขึ้น อิรักได้ยิงขีปนาวุธเข้าไปในประเทศอิสราเอล มีจำนวนถึง 32 ลูก คนงานไทยและชาวต่างประเทศต่างก็มีความหวาดกลัวเป็นอย่างมากถึงมีอาการผิดปกติทางจิต จะเดินทางกลับบ้านเกิดเมืองนอนของตนก็ไม่ได้ บางคนเป็นขามร้วหนีเข้าไปในประเทศจอร์แดน ถ้าเป็นชาวอาหรับก็จะถูกสังหาร ถ้าเป็นชาติอื่นก็จะส่งตัวกลับไปยังประเทศอิสราเอลอีก

ในระหว่างสงครามราคาสินค้าแพงขึ้น การซื้ออาหารจะต้องผ่านสหกรณ์ทุกอย่างโดยการใช้บัตรซื้ออาหาร ผู้มีอำนาจในการออกบัตรคือ ผู้จัดการสหกรณ์

แรงงานไทยมีรายได้มากกว่าแรงงานต่างชาติที่ทำงานในหน้าที่เดียวกัน เพราะคนไทยเป็นคนขยัน ไม่เอาเปรียบนายจ้างในขณะที่ทำงาน ไม่หมดเวลาปฏิบัติงานก็จะไม่เลิก แรงงานไทยจึงเป็นที่นิยมของนายจ้างทั่วไป

จากการสัมภาษณ์ นายประสาธ มีจันที และนายรัศมี คำวันดี¹ ซึ่งอยู่ในเหตุการณ์สงครามตะวันออกกลางและได้เดินทางกลับบ้านหลังจากเหตุการณ์นั้นได้สงบลงแล้ว ทั้งสองคนได้ให้รายละเอียดว่า พวกเขาได้เข้าไปทำงานในประเทศซาอุดีอาระเบียเป็นเวลา 8 ปี ประเทศซาอุดีอาระเบียมีประชากรถึง 14 ล้านคน การปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราช มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ในประเทศซาอุดีอาระเบีย มีคนไทยเข้าไปทำงานอยู่ประมาณ 50,000 คน คนไทยทราบกันว่าในระหว่างสงคราม ตนเองตกอยู่ในสภาพอันตราย จึงมีความประสงค์กลับบ้าน แต่ก็ไม่สามารถทำได้ เพราะมีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคหลายด้าน เช่นสถานทูตปิด จะไปปรึกษาทำใ้ยาก บริษัทนายจ้างไม่ยอมให้กลับ เพราะสัญญาจ้างยังไม่หมดอายุ การทำงานยังไม่เสร็จ ยังมีความจำเป็นที่จะต้องใช้แรงงานต่อไป บริษัทการบินกึ่งการบริการ คนงานส่วนมากจะรู้สึกหมกมุ่นใจและกลับไปทำงานด้วยความจำใจทำ ในขณะที่เดียวกับแหล่งข่าวบางแห่งยังได้ออกข่าวว่าคนไทยไม่ยอมทำงานแต่ความเป็นจริงถูกบีบบังคับให้ทำ สถานทูตไทยก็มีผู้เข้าไปอาศัยอยู่ คือผู้หญิงและเด็กแต่ก็ได้

¹ สัมภาษณ์ในวันที่ 20 กันยายน 2534 ณ บ้านเลขที่ 70 หมู่ 2 ต.สะแกง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี

รับความลำบากมาก ก็จะต้องซื้อน้ำและอาหารรับประทานกันเอง

ก่อนเกิดสงคราม บริษัทที่เป็นนายจ้างก็จัดสวัสดิการให้อยู่ในระดับที่น่าพอใจ เช่น ใ้คนงานไทยทำงานในเทศบาลต่างๆ เพื่อเป็นการสังสรรค์ระหว่างคนไทยด้วยกัน โดยทำเรื่องขออนุญาตทางราชการ ของชาวคูอาร์เบียให้ เช่น เทศกาลวันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ ฯลฯ แต่ถ้าเป็นงานที่เกี่ยวกับศาสนาจะห้ามโดยเด็ดขาด

เมื่อสงครามเกิดขึ้นบริษัทจ้างงานและหน่วยราชการไม่ได้สนใจแรงงานไทยเท่าที่ควร ปล่อยให้ช่วยเหลือตนเองตามยถากรรมและบีบบังคับให้ทำงานหนักต่อไปจะชดเชยไม่ได้ ข่าวสารที่ออกไปนั้นไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง ชาวที่เป็นจริงเขาจะพยายามปิดเอาไว้

วันที่ 2 สิงหาคม 2532 ก่อนสงคราม สภาพเศรษฐกิจและค่าครองชีพสูงขึ้นเพียงเล็กน้อย วัสดุสิ่งของในร้านนิซา (ศูนย์การค้าในหมู่บ้าน) มีการจำหน่ายไปตามปกติ ราคาสินค้าก็สูงขึ้นไม่มากนัก

ในด้านการเสียดังสงคราม ที่เมืองริยาร์ด มีชิปนาวซ์มากกว่า 4 ชุด ส่วนมากจะถูกชิปนาวซ์ของสหรัฐอเมริกายิงสกัดไว้ได้ อากาศของชิปนาวซ์แต่ละลูกนั้นมีขีดการทำลายสูงมาก คือ สามารถทำลายตึกสูง 6-7 ชั้นได้และทะลุถึงห้องใต้ดินทำให้ตึกพังทลายได้ (ชิปนาวซ์ของสหรัฐมีชื่อเรียกว่า แพทหรือออต ของอิรักเรียกว่า สะกิด) ความเสียหายในการสู้รบไม่ทราบข้อมูลที่แท้จริง เช่น คนเสียชีวิตไม่ทราบว่ามีจำนวนเท่าใดเนื่องจากเขาปิดเป็นความลับ รายการวิทยุหรือวิทยุโทรทัศน์ก็ไม่มีกรรายงานความเสียหายให้ประชาชนได้รับทราบ นอกจากจะมีการให้สัญญาณเตือนทางโทรทัศน์ เพื่อให้ทุกคนเตรียมตัวลงหลุมหลบภัยซึ่งได้เตรียมไว้แล้วพร้อมทั้งมีหน้ากากไว้ป้องกันควันพิษ เมื่อมีสัญญาณดังขึ้นก็จะสวมหน้ากากทันที นอกจากนั้นแล้ววิธีการใช้เขายังได้ฝึกให้ทหารอเมริกันที่อยู่ตามเมืองใหญ่ๆ ซึ่งมีจำนวนประมาณ 300,000 คนขึ้นไปรู้จักใช้เครื่องมือดังกล่าวด้วย

ปัญหาและอุปสรรคของคนงานไทยในประเทศตะวันออกกลาง

จากการสัมภาษณ์บุคคลที่กลับจากทำงานในประเทศตะวันออกกลาง โดยเฉพาะประเทศซาอุดีอารเบียได้ทราบว่า ตั้งแต่ก่อนการเข้าไปทำงานในประเทศนี้ค่อนข้างจะง่าย บริษัทต่างๆ ก็ให้ความไว้วางใจแรงงานไทย เพราะเป็นคนขยัน ทำงานเก่งและมีความอดทนทางราชการของประเทศซาอุดีอารเบียก็ยอมรับความสัมพันธ์ทางการทูตก็เป็นไปด้วยดี แต่ภายหลังที่เกิดเหตุการณ์ กรณีสภาธรรมเสนาหุต หุต อุปหุต นักธุรกิจของประเทศซาอุดีอารเบียและกรณี

เพชรราคา 500 ล้าน ซึ่งอยู่ในวังของพระบรมโอรสาธิราชของกษัตริย์ประเทศไทยซาอุดีอาระเบีย ถูกโจรกรรมไป และผลกระทบทางการเมืองของไทยกับประเทศอิรัก ทำให้ทางราชการประเทศไทยซาอุดีอาระเบียเข้มงวดกับแรงงานไทยทั้งโดยตรงและทางอ้อม เช่น ไม่รับคนงานไทยเข้าไปทำงานในประเทศซาอุดีอาระเบียอีกเหมือนที่เคยได้เข้ามา ตัดความช่วยเหลือสวัสดิการต่างๆ ให้น้อยลงไป ถ้าคนงานไทยคนใดเดินทางกลับบ้านก็ไม่ต่อสัญญาให้กลับคืนเข้าทำงานอีก คนไทยถูกมองในภาพรวมว่าเป็นคนไม่ดี

นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องภาษาที่ใช้เป็นสื่อความหมายกัน คนงานไทยพูดภาษาของเขาไม่ได้ก็เกิดปัญหาหลายอย่าง เช่น ในกรณีที่ทำผิด หรือไม่ผิดคนไทยไม่สามารถอธิบายเหตุผลให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าใจได้ เวลาไปโรงพยาบาลเพื่อรักษาไม่สามารถอธิบายอาการเจ็บป่วยให้แพทย์เข้าใจได้ เป็นต้น ปัญหาที่เกิดระหว่างคนไทยด้วยกันคือ การพนัน การลักขโมย การทำเล้าเถื่อนและการจำหน่ายเหล้าที่ทำขึ้นนั้นด้วย ปัญหาอื่นๆ ยังมีอีก เช่น ปัญหาค่าแรงงาน และปัญหาการจัดค่าแท่งงาน เป็นต้น

ปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็นปัญหาใหญ่และมีความละเอียดอ่อน ปัญหาเหล่านั้นจะอาศัยคนงานที่ไปทำงานในต่างประเทศแก้ไขเพียงฝ่ายเดียวคงไม่มีวันจะขจัดให้หมดสิ้นไปได้ จึงต้องอาศัยผู้มีหน้าที่หรือผู้มีอำนาจดูแลแรงงานไทยดังกล่าวเข้าไปแก้ไขด้วยจึงจะมีทางบรรเทาเบาบางลงได้ จึงขอให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ดำเนินการแก้ไขและช่วยเหลือเพื่อให้แรงงานเหล่านั้นมีขวัญและกำลังใจทำงานต่อไป

ขอเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะหมู่บ้านสะแบง ต.สะแบง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี เพียงหมู่บ้านเดียว และเน้นหนักเฉพาะผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของผู้ที่ไปทำงานต่างถิ่น ควรศึกษาในค่านอื่นๆ อีก เช่น

1. ผลกระทบทางค่านวัฒนธรรมท้องถิ่นจากวัฒนธรรมภายนอก
2. ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคม
3. บทบาทของผู้นำในท้องถิ่นที่มีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจสังคม และการปกครองของหมู่บ้าน
4. การพัฒนาทางค่านวัตถุของชาวบ้านที่มีผลต่อการพัฒนาทางจิตใจ

หากมีการศึกษาในหัวข้อเรื่องดังกล่าวจะทำให้ทราบถึงส่วนลึกและชัดเจนในเรื่องต่างๆ มากขึ้น

บรรณานุกรม

- จรูญ สุภาวดี, การพัฒนาประเทศไทย, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.
- จำนวน พันธมน โนน, ประวัติศาสตร์เมืองโบราณ บ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี
การประชุมวิชาการเมืองและชุมชนโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 26-29
สิงหาคม 2529.
- ชุมพล แนวจำปา, การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ บริเวณลุ่มน้ำมูลตอนบน พ.ศ. 2443-2468
วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2528.
- นิลฉวี อารีรัตน์, สภาวะการเปลี่ยนแปลงของชุมชนหมู่บ้านในจังหวัดขอนแก่น : ศึกษาการจัด
ช่วงชั้นทางสังคม วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2529.
- ประจักษ์ บุญอารีย์ การศึกษาหมู่บ้านพัฒนาตัวอย่าง : กรณีบ้านโพนทราย รายงานการวิจัย
สหวิทยาลัยอีสานใต้ สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
(ฉบับโรเนียว) 2533.
- วีรพล มณีพงษ์, การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชาวนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย : ศึกษากรณีบ้านกุดครั้ง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม
ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม
สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุดรธานี, ข้อมูลตลาดจังหวัดอุดรธานี ประจำปี 2532. (เอกสาร
โรเนียว)
- สำนักงานจังหวัดอุดรธานี, บทบรรยายสรุปจังหวัดอุดรธานี, พ.ศ. 2533. (เอกสารโรเนียว)
- สอาด ทนภิรมย์, วัฒนธรรมการทำงานของชาวภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย :
ศึกษากรณีบ้านพระเวร อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ, ปริญญาโทอักษรศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม 2532. (เอกสารโรเนียว)
- โสภณ สมจิตศรีปัญญา, วัฒนธรรมกับการพัฒนาชนบท : ศึกษากรณีบ้านหนองกงเต่า ตำบลท่าสองคอน
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พ.ศ. 2532 (เอกสารโรเนียว)
- ศูนย์วิจัยและบริการการศึกษา สหวิทยาลัยอีสานเหนือ, ความต้องการกำลังคนของท้องถิ่นในพื้นที่
ที่รับผิดชอบ ของวิทยาลัยอุดรธานี 2533 - 2539 (เอกสารโรเนียว)

הרמטכ"ל

(สำเนา)

ที่ ศบ 0311.1/1024

วิทยาลัยครูอุตรธานี
สหวิทยาลัยอีสานเหนือ
อ.เมือง จ.อุตรธานี 41000

31 พฤษภาคม 2533

เรื่อง ขอความร่วมมือสำรวจข้อมูลงานวิจัยฯ

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดอุตรธานี

ด้วยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้มอบหมายให้คณะกรรมการวิจัยวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดำเนินการวิจัยเรื่อง "ผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายแรงงานของชาวบ้านสะแบง ตำบลสะแบง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุตรธานี" เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการหา รูปแบบของการพัฒนาชนบท โดยมีองค์กรชาวบ้านเป็นหลัก ในกรณีนี้ วิทยาลัยมีความประสงค์จะขอ อนุญาติให้คณะกรรมการวิจัยวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ออกสำรวจข้อมูลวิจัยโดยการ กรอกแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ชาวบ้าน บ้านสะแบง ตำบลสะแบง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุตรธานี จนจะแล้วเสร็จโครงการวิจัย และขอให้ท่านได้โปรดแจ้งไปยังนายอำเภอหนองหาน และกำนันตำบล สะแบง เพื่อขอความร่วมมือจากชาวบ้านให้อำนวยความสะดวกแก่คณะกรรมการวิจัยในการกรอก แบบสอบถาม และสัมภาษณ์ข้อมูลวิจัยดังกล่าวด้วย จักขอบคุณยิ่ง ทั้งนี้วิทยาลัยได้แจ้งไปยังนายอำเภอ หนองหาน และกำนันตำบลสะแบงอีกทางหนึ่งด้วยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดทราบและพิจารณา วิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ ร่วมมือด้วยดี จึงขอขอบคุณเป็นอย่างสูงล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

จรูญ ถาวรจักร์

(นายจรูญ ถาวรจักร์)

ฝ่ายธุรการ

รองอธิการ ปฏิบัติราชการแทน

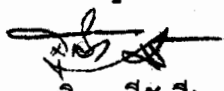
สำนักงานอธิการ

อธิการวิทยาลัยครูอุตรธานี

วิทยาลัยครูอุตรธานี

สำเนาถูกต้อง

โทร. 221169

(นายสุจิต มีจันทน์)

อาจารย์ 2 ระดับ 6

ที่ ศบ 0311.1/1025

(สำเนา)

วิทยาลัยครูอุตรธานี

สหวิทยาลัยอีสานเหนือ

อ.เมือง จ.อุตรธานี 41000

31 พฤษภาคม 2533

เรื่อง ขอความร่วมมือสำรวจข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายอำเภอหนองหาน

ด้วยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้ขอหมายให้คณะกรรมการวิจัยวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดำเนินการวิจัยเรื่อง "ผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายแรงงานของชาวบ้านสะแบง ตำบลสะแบง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุตรธานี" เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการหารูปแบบของการพัฒนาชนบท โดยมีองค์กรชาวบ้านเป็นหลัก ในกรณีนี้ วิทยาลัยมีความประสงค์จะขออนุญาตให้คณะกรรมการวิจัยวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ออกสำรวจข้อมูลวิจัยโดยการออกแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ชาวบ้าน บ้านสะแบง ตำบลสะแบง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุตรธานี จนจะแล้วเสร็จโครงการวิจัยดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณา วิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือด้วยดี จึงขอขอบคุณเป็นอย่างสูงล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

จรูญ ถาวรจักร์

(นายจรูญ ถาวรจักร์)

รองอธิการ ปฏิบัติราชการแทน

อธิการวิทยาลัยครูอุตรธานี

ฝ่ายธุรการ

สำนักงานอธิการ

สำเนาถูกต้อง

(นายสุจิต นันท์)

อาจารย์ 2 ระดับ 6

ที่ ศธ 0311.1/1026

(สำเนา)

วิทยาลัยครูอุตรธานี
สหวิทยาลัยอีสานเหนือ
อ.เมือง จ.อุตรธานี 41000

31 พฤษภาคม 2533

เรื่อง ขอความร่วมมือสำรวจข้อมูลงานวิจัย

เรียน ท่านตำบลสะแบง

ด้วยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้มอบหมายให้คณะกรรมการวิจัย วัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดำเนินการวิจัยเรื่อง "ผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายแรงงาน ของชาวบ้านสะแบง ตำบลสะแบง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี" เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการหา รูปแบบของการพัฒนาชนบทโดยมีองค์กรชาวบ้านเป็นหลัก ในกรณีนี้ วิทยาลัยมีความประสงค์จะขอ อนุญาตให้คณะกรรมการวิจัยวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ออกสำรวจข้อมูลวิจัยโดยการ กรอกแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ชาวบ้าน บ้านสะแบง ตำบลสะแบง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี จนจะแล้วเสร็จโครงการวิจัย และขอความร่วมมือจากชาวบ้านให้อำนวยความสะดวกแก่คณะกรรมการ วิจัยในการกรอกแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ข้อมูลวิจัยดังกล่าวด้วย จักขอบคุณยิ่ง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณา วิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ ร่วมมือด้วยดี จึงขอขอบคุณเป็นอย่างสูงล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

เจริญ ถาวรจักร์

(นายเจริญ ถาวรจักร์)

รองอธิการ ปฏิบัติราชการแทน

อธิการวิทยาลัยครูอุตรธานี

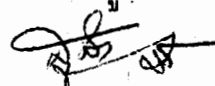
ฝ่ายธุรการ

สำนักงานอธิการ

วิทยาลัยครูอุตรธานี

โทร.221169

สำเนาถูกต้อง

(นายสุจิต มีจันทน์)

อาจารย์ 2 ระดับ 6

แนวการสอบถามสัมภาษณ์

โครงการวิจัยผลกระทบการเคลื่อนย้ายแรงงานของชาวมานัสสะแมง

ต.สะแมง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
 เวลา.....สถานที่.....

1. ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี
 บ้านเลขที่.....หมู่บ้าน.....ตำบล.....
 อำเภอ.....จังหวัด.....
 การศึกษาชั้น.....ศาสนา.....

1.2 จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน แยกเป็นชาย.....คน
 แยกเป็นหญิง.....คน

1.3 เกณฑ์อายุ การศึกษาและอาชีพ

คนที่ 1 อายุ.....ปี การศึกษาชั้น.....อาชีพ.....
 คนที่ 2 อายุ.....ปี การศึกษาชั้น.....อาชีพ.....
 คนที่ 3 อายุ.....ปี การศึกษาชั้น.....อาชีพ.....
 คนที่ 4 อายุ.....ปี การศึกษาชั้น.....อาชีพ.....
 คนที่ 5 อายุ.....ปี การศึกษาชั้น.....อาชีพ.....

1.4 จำนวนสมาชิกในครอบครัวของท่านที่ออกไปทำงานในท้องถิ่นอื่น หรือต่างประเทศ

ในขณะมีดังนี้

1.4.1 ชื่อและนามสกุล.....อายุ.....ปี
 เพศ.....ที่ทำงาน.....ตำบล.....
 อำเภอ.....จังหวัด.....
 (ถ้าทำงานต่างประเทศทำที่ประเทศ.....)
 ตำแหน่ง.....อัตราเงินเดือน.....บาท
 จากปี พ.ศ.....ถึงปี พ.ศ.....

1.4.2 ชื่อและนามสกุล.....เพศ.....อายุ.....ปี
 ที่ทำงาน.....ตำบล.....อำเภอ.....
 จังหวัด.....
 (ถ้าทำงานต่างประเทศทำที่ประเทศ.....)
 ตำแหน่ง.....อัตราเงินเดือน.....บาท
 จากปี พ.ศ.....ถึงปี พ.ศ.....

1.4.3 ชื่อและนามสกุล.....เพศ.....อายุ.....ปี
 ที่ทำงาน.....ตำบล.....
 อำเภอ.....จังหวัด.....
 (ถ้าทำงานต่างประเทศทำที่ประเทศ.....)
 จากปี พ.ศ.....ถึงปี พ.ศ.....

1.5 จำนวนสมาชิกในครอบครัวของท่านที่เคยออกไปทำงานในท้องถิ่นอื่นหรือต่างประเทศ
 และขณะนี้กลับมาอยู่ที่บ้านแล้ว มีดังนี้

1.5.1 ชื่อและนามสกุล.....เพศ.....อายุ.....ปี
 ที่ทำงาน.....ตำบล.....
 อำเภอ.....จังหวัด.....
 (ถ้าทำงานต่างประเทศทำที่ประเทศ.....)
 ไปเมื่อปี พ.ศ.....กลับเมื่อปี พ.ศ.....รวมเวลาที่ไป
 ทำงาน.....ปี.....เดือน.....วัน
 ขณะที่ไปทำงานนั้นได้ทำงานในตำแหน่ง.....

1.5.2 ชื่อและนามสกุล.....เพศ.....อายุ.....ปี
 ที่ทำงาน.....ตำบล.....
 อำเภอ.....จังหวัด.....
 (ถ้าไปทำงานต่างประเทศทำที่ประเทศ.....)
 ไปเมื่อปี พ.ศ.....กลับเมื่อปี พ.ศ.....รวมเวลาที่ไป
 ทำงาน.....ปี.....เดือน.....วัน
 ขณะที่ไปทำงานนั้นได้ทำงานในตำแหน่ง.....

- ข้างมัคกรี
- ข้างเควี่อง
- อื่น ๆ (ระบุ).....

3. อะไรเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ท่านต้องเดินทางไปทำงานในต่างถิ่น

- ยากจน.....
- เพื่อนชักชวน.....
- ต้องการหาประสบการณ์.....
- อื่น ๆ (ระบุ).....

4. ปัญหาในการเดินทางออกไปต่างถิ่นนั้น มีอะไรบ้าง

- ปัญหาเรื่องเงินไม่พอ.....
- ปัญหาเรื่องนายหน้า.....
- ปัญหาเรื่องทำใบเดินทาง.....
- ปัญหาเรื่องที่พักอาศัย.....
- ปัญหาเรื่องภาษาและการสื่อความหมาย.....
- ปัญหาเรื่องพาหนะเดินทาง.....
- อื่น ๆ (ระบุ).....

5. ในการไปทำงานทางดินนั้น ท่านได้ติดต่อกับหน่วยงานใด

- กรมแรงงาน.....
-
- บริษัทเอกชน.....
-
- อื่น ๆ (ระบุ).....
-
- ถ้าติดต่อกับหน่วยงานหนึ่งข้อใดข้างบนนี้ มีส่วนดีหรือไม่คืออย่างไร ให้เหตุผล
-
-

6. ขั้นตอนในการติดต่อกับหน่วยงานทางดินแต่ละครั้งนั้น มีขั้นตอนอย่างไรบ้าง เช่น ติดต่อกับนายหน้า ผ่านกรมแรงงาน มีความลำบากอย่างไร

.....

.....

.....

7. ในขณะที่ท่านทำงานทางดินนั้น ท่านได้ส่งเงินกลับบ้านในลักษณะใด

- เดือนละ 1 ครั้ง ๆ ละ.....บาท
- 3 เดือนต่อ 1 ครั้ง ๆ ละ.....บาท
- 6 เดือนต่อ 1 ครั้ง ๆ ละ.....บาท
- 1 ปีต่อครั้ง ๆ ละ.....บาท
- อื่น ๆ (ระบุ).....

8. ในการส่งเงินกลับบ้านให้ครอบครัวนั้น ท่านได้ใช้บริการส่งเงินโดยวิธีใด

- ส่งเป็นเช็ค
- ส่งเป็นคราฟท์
- ส่งฝากเพื่อนบุคคลอื่นนำกลับมา
- ส่งโดยฝากเงินใต้ของจกหมาย
- วิธีอื่น ๆ (ระบุ).....

9. ภายหลังจากที่ส่งเงินกลับมาบ้านแล้ว ผู้ที่ที่อยู่ทางบ้านได้ใช้เงินในลักษณะใด

- นำไปใช้หนี้.....
-
- สร้างบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย.....
-
- ใ้คนกู้ยืม.....
-
- ซื้อเครื่องอำนวยความสะดวกเข้ามาใช้ในบ้าน.....
-
- ใช้เล่นการพนัน.....
-
- อื่น ๆ (ระบุ).....
-

10. สภาพครอบครัวของท่านภายหลังจากการทำงานทางเงินแล้ว มีสภาพเป็นอย่างไร

- สามี ภรรยา อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข.....
-
- สามี ภรรยา หย่าร้างกันด้วยปัญหาต่าง ๆ.....
-
- เศรษฐกิจในครอบครัวดีขึ้น.....
-
- เศรษฐกิจในครอบครัวเท่าเดิมกับก่อนจะไปทำงานทางเงิน.....
-
- เศรษฐกิจในครอบครัวเลวลงกว่าเดิม.....
-
- อื่น ๆ (ระบุ).....
-

11. ขณะที่ท่านไปทำงานทางดินเหนื ท่านประสบปัญหาอะไรบ้าง (ตอบได้หลายข้อ)

- เรื่องที่พักอาศัย.....
-
- ค่าแรงงาน.....
-
- เรื่องอาหารการกิน.....
-
- เรื่องภาษาและสื่อความหมาย.....
-
- เรื่องสุขภาพอนามัย.....
-
- เรื่องภัยพิบัติ การอยู่ร่วมกับทั้งคนไทยและชาวต่างประเทศ.....
-
- เรื่องการขมขื่นและการคุ้มครอง.....
-
- เรื่องอื่น ๆ (ระบุ).....
-

12. หลังจากท่านกลับจากทำงานทางดินเหนืแล้ว ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการริเริ่มสร้างสรรค์ หรือนำหลักการสิ่งทีเห็นว่าดีงามจากทางดินเหนืมาปรับรุ่ง เปลี่ยนแปลง การเป็นอยู่ของ ชาวบ้านอย่างไร

1.
2.
3.
4.

13. ในด้านความเชื่อ

13.1 ด้านศาสนา ท่านนับถือศาสนาใด

- พุทธ.....
-

คริสต์.....

.....

อิสลาม.....

.....

อื่น ๆ

13.2 นอกจากศาสนาที่ระบุไว้แล้วในข้อ 13.1 ท่านนับถือสิ่งใด

ไสยศาสตร์.....

.....

ภูติผี ปีศาจ.....

.....

ภูมิจ้ำที่.....

.....

ศาลเจ้าปู่ตา (อาพ้อ).....

.....

13.3 ในกรณีที่ท่านนับถือศาสนา ท่านได้ประกอบกิจกรรมอะไรบ้าง

เข้าวัด ฟังธรรม ปีละ.....ครั้ง

.....

ทำบุญ ถักบาตร เดือนละ.....ครั้ง

.....

เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ปีละ.....ครั้ง

.....

เข้าโบสถ์ศาสนาคริสต์เดือนละ.....ครั้ง

.....

เข้ามัสยิด (สุเหร่า) ศาสนาอิสลาม เดือนละ.....ครั้ง

.....

อื่น ๆ (ระบุ).....

.....

13.4 ในกรณีที่ท่านนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น เรื่องไสยศาสตร์ ภูติผี ปีศาจ พระภูมิเจ้าที่ ฯลฯ ท่านได้ประกอบกิจกรรมอย่างไร

- เข้าร่วมพิธีมวงสว่าง สรงเวย.....
-
- จัดเครื่องสังเวย บูชา.....
-
- อื่น ๆ (ระบุ).....
-

14. ในค่านิยมธรรมเนียม จารีต ประเพณี ความเชื่อในเรื่องข้อห้าม (ของชะล่า) มีอะไรบ้าง

1.
2.
3.
4.
5.

15. ข้อห้ามหรือของชะล่า ตามข้อ 14 นั้น ในความคิดของท่านเห็นว่า ในปัจจุบันนี้ดีหรือไม่ดี ควรเลิกประพฤติปฏิบัติหรือไม่ อย่างไร จงให้เหตุผล

1.
2.
3.
4.
5.

16. ในฐานะที่ท่านนับถือศาสนา ไม่ว่าจะเป็นศาสนาใดก็ตาม ท่านยังเชื่อว่าบาป บุญ มีอยู่หรือไม่ ประการใด

- บาปมี บุญมี.....
-
- บาปไม่มี บุญไม่มี.....
-

อื่น ๆ (ระบุ)

17. ท่านมีทัศนคติต่อบ้านเกิดเมืองนอนของท่านอย่างไร หลังจากกลับจากการไปทำงานต่างถิ่นแล้ว

รักบ้านเกิดเมืองนอนมากขึ้น.....

ประเทศไทยมีเสรีภาพมากกว่าประเทศอื่น.....

ไม่อยากจากประเทศไทยไปทีใดอีก.....

อื่น ๆ (ระบุ).....

18. กิจกรรมกลุ่มภายในหมู่บ้านของท่าน ได้แยกออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ อย่างไร

กลุ่มเกษตรกร

กลุ่มการศึกษาและวัฒนธรรม

กลุ่มอาชีพ

กลุ่มสหกรณ์

กลุ่มเลี้ยงสัตว์

อื่น ๆ (ระบุ).....

19. ท่านได้เข้าสังกัดในกลุ่มใดในข้อ 18 เพราะเหตุใด

1.

2.

3.

4.

5.

20. ตามความคิดเห็นของท่านอยากจะรักษามรดกธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้านของ
อีสานอะไรเอาไว้บ้าง

1.

เพราะ.....

2.

เพราะ.....

3.

เพราะ.....

4.

เพราะ.....

21. จารีตประเพณี หรือวัฒนธรรมอะไรที่ท่านเห็นว่าไม่เหมาะสม สมควรยกเลิกหรือไม่กระทำ
ต่อไปอีกในปัจจุบัน

1.

เพราะ.....

2.

เพราะ.....

3.

เพราะ.....

4.

เพราะ.....

5.

เพราะ.....

แบบสัมภาษณ์

การวิจัยเรื่อง "ผลกระทบการเคลื่อนย้ายแรงงานของชาวบ้านสะแบง

ต.สะแบง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี

(ผู้ที่ไม่เคยเดินทางไปทำงานในต่างถิ่น)

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เวลา.....สถานที่.....

1. ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี
บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....บ้าน.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....

1.2 จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน แยกเป็นชาย.....คน
หญิง.....คน

1.3 เกณฑ์อายุ การศึกษา และอาชีพ ของบุคคลในครอบครัว

คนที่ 1	อายุ.....ปี	การศึกษาชั้น.....	อาชีพ.....
คนที่ 2	อายุ.....ปี	การศึกษาชั้น.....	อาชีพ.....
คนที่ 3	อายุ.....ปี	การศึกษาชั้น.....	อาชีพ.....
คนที่ 4	อายุ.....ปี	การศึกษาชั้น.....	อาชีพ.....
คนที่ 5	อายุ.....ปี	การศึกษาชั้น.....	อาชีพ.....
คนที่ 6	อายุ.....ปี	การศึกษาชั้น.....	อาชีพ.....

2. สภาพครอบครัวของผู้ประจำในท้องถิ่น

2.1 สภาพทางครอบครัว

- คู่สมรสอยู่ร่วมกัน
- คู่สมรสแยกกันอยู่ (ไม่หย่าร้าง)
- คู่สมรสหย่าร้างกัน
- โสดยังไม่แต่งงาน

2.2 สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว

- ไม่มีหนี้สิน
- มีหนี้สิน ระหว่าง 1,000-10,000 บาท
- มีหนี้สิน ระหว่าง 10,001-30,000 บาท
- มีหนี้สิน ระหว่าง 50,000 บาทขึ้นไป

2.3 หนี้สินที่ท่านมีนั้นเป็นหนี้สินกับ

- ธนาคาร อัตราดอกเบี้ยร้อยละ.....ต่อ/เดือน/ปี
- เอกชน อัตราดอกเบี้ยร้อยละ.....ต่อ/เดือน/ปี
- ไม่ไต่ถาม

2.4 การชำระหนี้โดยการผ่อนชำระนั้นส่งคืนอย่างไร

- รายเดือนๆ ละ.....บาท
- รายปีๆ ละ.....บาท

2.5 รายได้จากการประกอบอาชีพในครอบครัวของท่าน

- ทำนํ้า รายได้ประมาณ.....บาท/เดือน/ปี
- ทำไร่ รายได้ประมาณ.....บาท/เดือน/ปี
- ทำสวน รายได้ประมาณ.....บาท/เดือน/ปี
- เลี้ยงสัตว์ รายได้ประมาณ.....บาท/เดือน/ปี
- รับจ้าง รายได้ประมาณ.....บาท/เดือน/ปี
- ค่าขาย รายได้ประมาณ.....บาท/เดือน/ปี
- จักสาน รายได้ประมาณ.....บาท/เดือน/ปี
- หัตถกรรม รายได้ประมาณ.....บาท/เดือน/ปี
- อาชีพอื่นๆ (ระบุ).....

2.6 ท่านมีที่ดินทำกินเป็นของตนเองหรือเช่าคนอื่น

- มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง จำนวน.....ไร่
- เช่าที่ดินเขาทำกิน จำนวน.....ไร่
- อื่นๆ (ระบุ).....ไร่

2.7 ในการประกอบการทำมาหากินของท่าน ท่านได้ใช้วัสดุหรือเครื่องมือช่วยในการทำงาน
อย่างไร

- ใช้ควายทำ
- ใช้รถไถ
- ใช้เครื่องยนต์แรงอย่างอื่น
- อื่นๆ (ระบุ).....

3. ในด้านความเชื่อ

3.1 ด้านศาสนา ท่านนับถือศาสนาใด

- พุทธ.....
- คริสต์.....
- อิสลาม.....
- อื่นๆ (ระบุ).....

3.2 นอกจากศาสนาที่ระบุไว้แล้วในข้อ 3.1 ท่านนับถือสิ่งใด

- ไสยศาสตร์.....
- ภูตผี ปีศาจ.....
- ภูมิจำที่.....

ศาลเจ้าปู่ตา (ญาพ้อ).....

.....

อื่นๆ (ระบุ).....

.....

3.3 ในกรณีที่ท่านนับถือศาสนา ท่านได้ประกอบกิจกรรมอะไรบ้าง

เข้าวัด ฟังธรรม ปีละ.....ครั้ง

.....

ทำบุญ ตักบาตร เดือนละ.....ครั้ง

.....

เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ปีละ.....ครั้ง

.....

เข้าโบสถ์ศาสนาคริสต์ เดือนละ.....ครั้ง

.....

เข้ามัสยิด (สุเหร่า) ศาสนาอิสลาม เดือนละ.....ครั้ง

.....

อื่นๆ (ระบุ).....

.....

3.4 ในกรณีที่ท่านนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น เรื่องไสยศาสตร์ ภูตผี ปีศาจ พระภูมิเจ้าที่ ฯลฯ ท่านได้ประกอบกิจกรรมอย่างไร

เข้าร่วมพิธีบวงสรวง สักวา.....

.....

จัดเครื่องสักวา บูชา.....

.....

อื่นๆ (ระบุ).....

.....

4. ในด้านวัฒนธรรม จารีต ประเพณี ความเชื่อในเรื่องข้อห้าม(ของชะล่า)มีอะไรบ้าง

1.

2.

3.

4.

5.

6.

5. ข้อห้ามหรือของชะล่า ตามข้อ 4 นั้น ในความคิดของท่านเห็นว่า ในปัจจุบันนี้ ดี หรือไม่สมควรเลิกประเพณีปฏิบัติหรือไม่ อย่างไร จงให้เหตุผล

1.

.....

2.

.....

3.

.....

4.

.....

6. ในฐานะที่ท่านนับถือศาสนา ไม่ว่าจะเป็นศาสนาใดก็ตาม ท่านยังเชื่อว่าบาป บุญ มีอยู่หรือไม่ ประการใด

- บาปมี บุญมี.....
.....
.....
- บาปไม่มี บุญไม่มี.....
.....
.....
- อื่นๆ (ระบุ).....
.....
.....

7. กิจกรรมกลุ่มภายในหมู่บ้านของท่าน ได้แยกออกเป็นกลุ่มต่างๆ อย่างไร

- กลุ่มเกษตรกร
- กลุ่มการศึกษาและวัฒนธรรม
- กลุ่มอาชีพ
- กลุ่มสหกรณ์
- กลุ่มเลี้ยงสัตว์
- อื่นๆ (ระบุ).....

8. ท่านได้เข้าสังกัดในกลุ่มใด ในข้อ 7 เพราะเหตุใด

1.
.....
2.
.....
3.
.....
4.
.....

9. ตามความคิดเห็นของท่านอยากจะรักษาชม ธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมที่มั่น
ของอีสานอะไรเอาไว้บ้าง

1.
เพราะ.....
.....
.....

2.
เพราะ.....
.....
.....

3.
เพราะ.....
.....
.....

10. จารีตประเพณี หรือวัฒนธรรมอะไรที่ท่านเห็นว่าไม่เหมาะสม ควรยกเลิกหรือไม่กระทำ
ต่อไปอีกในในปัจจุบันนี้

1.
เพราะ.....
.....
.....

2.
เพราะ.....
.....
.....

3.
เพราะ.....
.....
.....

4.
เพราะ.....
.....
.....

ประวัติวิทยุ

ชื่อ นายสุจิต มีจันทิ

วัน เดือน ปีเกิด 14 กรกฎาคม 2481

ประวัติการศึกษา

- ประโยคอาชีวศึกษาชั้นสูง แผนกภาษาต่างประเทศ โรงเรียนวัดพิทรพิมข, 2503.
- ป.กศ.ชั้นสูง (เอกภาษาอังกฤษ) วิทยาลัยครูอุตรธานี, 2514.
- กศ.บ (ภาษาไทย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร) 2517

ตำแหน่งหน้าที่การงานและความชอบ

- หัวหน้าภาควิชาภาษาไทย วิทยาลัยครูอุตรธานี 2529-2531
- รองหัวหน้าคณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ฝ่ายบริหาร
วิทยาลัยครูอุตรธานี 2531-2534
- คณะอนุกรรมการวิจัยวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2532-2534
- คณะกรรมการวิจัยประเมินผลโครงการอีสานเขียวของกรมสหวิทยาลัยอีสาน
เหนือ-ใต้ 2534
- กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการคณะอนุกรรมการวัฒนธรรมจังหวัดอุตรธานี
2529-ปัจจุบัน (2535)
- กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการสิ่งแวดลอมศิลปกรรมท้องถิ่น
จังหวัดอุตรธานี 2532-ปัจจุบัน(2535)
- เลขานุการศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดอุตรธานี 2529-ปัจจุบัน (2535)
- รองหัวหน้าหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดอุตรธานี
2532-ปัจจุบัน (2535)
- อาจารย์ 2 ระดับ 6 ภาควิชาภาษาไทย วิทยาลัยครูอุตรธานี
- ได้รับยกย่องเป็นครูภาษาไทยดีเด่น ระดับอุดมศึกษาจังหวัดอุตรธานี ปี 2534

สถานที่ทำงาน

- วิทยาลัยครูอุตรธานี อ.เมือง จ.อุตรธานี 41000 โทร.(042) 221169

ผลงาน (เอกสารและงานวิจัย)

- เอกสารประกอบการสอนวิชา 2611221 "การเขียนเพื่อการสื่อสาร"
- เอกสารเกี่ยวกับประเพณีทำบุญทอดส้อม
- ผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายแรงงาน : ศึกษากรณีบ้านสะเมง ต.สะเมง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
- รายงานการวิจัยประเมินผล โครงการอีสานเขียว : ศึกษากรณีหมู่บ้านเป้าหมาย เฉพาะเนินหมึกในตำบลแหล่งน้ำ บ้านนางาม จ.อุดรธานี
ได้รับทุนอุดหนุนจากโครงการอีสานเขียว โดยมหาวิทยาลัยอีสานเหนือ-ใต้ ปี 2534

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นายบุญส่ง สิ้นซันนอก

วัน เดือน ปีเกิด 2 มีนาคม 2479

ประวัติการศึกษา

- ศน.บ. (ปรัชญา) มหาวิทยาลัย ม.สงขล., 2506.
- ค.บ. (สังคมศึกษา) วิทยาลัยครูอุทธรธานี, 2523.
- อ.ม. (ศาสนาเปรียบเทียบ) มหาวิทยาลัยมหิดล, 2529.

ตำแหน่ง

- อาจารย์ 2 ระดับ 6
- ผู้ให้คำปรึกษาการวิจัยและวัดผลประเมินผลการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

สถานที่ทำงาน

- วิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดอุทธรธานี อ.เมือง จ.อุทธรธานี 41000
โทร. (042) 222900 ที่บ้านพัก (042) 241302.

ผลงานวิจัย

- การศึกษาเปรียบเทียบจริยธรรมชาวบ้านที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมท้องถิ่นของชาวไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ
- การศึกษาความพึงพอใจของวิทยากรของนักกีฬา เขต 4
- พหุคูณกรรมค่านิยมของนักกีฬาอายุไม่เกิน 18 ปี ในเขตการศึกษา 9
- การเล่นกีฬาและออกกำลังกายของประชาชนในจังหวัดอุทธรธานี (ทุนสนับสนุนจากกรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ)
- ความรู้และเจตคติที่มีต่อการวางแผนครอบครัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดเทศบาล จ.อุทธรธานี
- ผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายแรงงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านสะแบง ต.สะแบง อ.หนองหาน จ.อุทธรธานี (ทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ)
- การประเมินผลผลิตครู ของกรมพลศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 5 (ทุนสนับสนุนจากกรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ)